espera que us servireu assistir el dia 25 de Maig, a les 7 del vespre, a l'inauguració de l'Exposició dels dibuixos den Ramon Casas que serveixen pera l'il·lustració del periodic.

L'Exposició estarà realçada amb alguns quadros inedits i d'altres ja coneguts.

Saló Parés, Barcelona

Sr.

J. LAVENS Ronda Universitat 20 Barcelona

Vol. III Barcelona, Juny 1901 Núm. 77

Pèl & Ploma

Als amics, als coneguts i al públic

PÉL & PLOMA entra á n'el tercer any de la seva vida. La nostra publicació no té empresa, directors ni accionistes. Al començar, obehí solzament á l'evidencia de no ser possible col-laborar en cap publicació que fos senzillament artística. El primer any, ens encarárem al públic desconegut, que fa la massa popular, i prompte's feu evident que sols responíe un grupo escullit entre tots els aimants d'art, que prescindíen d'escoles i grupets. Durant el segón any, esperonats per parers ben diferents, ens estenguerem am combinacions que l'experiencia ha demostrat ser prematures.

Al començar el tercer any, fent-nos cárrec de totes les opinions, amistoses i ofensives, decidim fer la nostra, qu'es demanar el concurs de tots i anar seguint un camí que ningú ha gosat seguir, fins comptant am més elements.

Els fundadors, que mai s'han proposat cap fi personal, no demanen més que cedir el lloc als que vulguin que l'art tingui una publicació aon cada artista sigui á casa seva, mentres no vulgui *expropiar* la dels altres. L'únic motiu que'ls dona forces pera tirar endevant, es la *seguritat* de que ningú ha donat mostres de tanta constancia am tant pocs elements, i que si callessim, ó ningú parlaríe, ó totom faríe discursos, i l'art no deu tractarse com altres branques de l'activitat humana.

Si no havem lograt convéncer á totom, tampoc teníem fets propósits de profetes. Si al predicar han vingut á poblar el desert alguns estols d'amics, aquets han sigut prou pera mantenir l'empenta en el camí de les nostres idees, que's redueixen á fer el possible pera que l'art entri en la part á la que té dret, en tots els actes de la vida. Aquet es el nostre programa, que no per ser concís deixa de ser trascendental. Mentres estiguem d'acort sobre aquet punt, els nostres col-laboradors podrán dir lo que vulguin.

«EL POETA JACINTO VERDAGUER, PBRE.»
PER R. CASAS

LLIRI BLANCH

Per ceptre d'un rey
jo en terra naxía,
per ceptre d'un rey
ó d'una regina.
Ne passaren mil
mes d'or lo volían,
lo volían d'or
y de pedrería.
Passá Jesucrist,
amorós me mira,
y al véurem tan pur
com raig de celistía,
tan pur y tan blanch
com la setalía,
y de la terra'm cull
y ab sa ma divina
rient m'ofereix
per ceptre á María.

(Inèdita)

Á UNA CIGALA

Nobis cithara pectus.

Amagadissa entre'ls pins
com cantas, pobra cigala,
mes ¿qué'n resta de tos cants
quan arriba l'hivernada?

Cigala jo só com tú,
jo canto'l sol que m'escalfa,
mes de tornar á cantar
als dos resta l'esperança.

Hi tornarém quan lo sol
desgele les nostres ales,
tú á l'ombra d'aqueixos pins
jo en los soleys de la Patria.

(Del *Roser de tot l'any.*)

El poeta Jacinto Verdaguer

Iquin bo hi fá, oblidar que han sortit d'entre nosaltres, desvetllantse purs i tranquils per sobre les petitesas mínimas del día, aquestos cants espirituals, sense rés d'ignoble, sense rés d'incongruent, blanchs i naturals com l'aigua de les fonts!

Es el poeta dels *Cants místichs* i es el poeta mes gran am que conta Catalunya la benananta en cosas de poesía. La seva poesía es bona per essencia: una mena de bonesa que no's pot imitar ni definir. No'n necesita d'esculliment de paraulas, recargolament de rimas, ni jochs d'ideas sense pensament. La seva poesía es la poesía de la seva ánima, tota virtud i serenitat. Diríau que Verdaguer no viu al mon: lo verament admirable es que no te necessitat de viure-hi. Si'l tránsit d'aquesta terra es, com ha dit l'Emerson, camí de perfeccionament i estada de compensacions, l'anima de Verdaguer no necessitaba ferlo aquet camí ni cercarlas aquestas compensacions. No hi ha dins d'ella imperfecció, ni lluita; no hi ha mes que un gran amor als vius i al mon: una pietat intensa á Deu, com ell en diu de l'ánima del mon.

Fa més que pensar, dubtar i discutir: estima, qu'es ensemps coneixer i aceptar *lo sant* de las cosas. En qualsevol altre part que á la nostra terra, un xic ingrata envers els seus grans homens, s'en hauríen fet curiosíssims estudis d'aquet pobre capellá, d'ulls de bondat i somriure perennal, que sense filosofía, esbrina l'íntim de las cosas naturals i sense sociología predica l'amor, doctrina de l'humanitat i sense pretensions de Theólec, parla am Deu hermosament i Deu li contesta.

Se li sembla un xic Mistral; pero molt de lluny i solçament en coses determinades; es

encara el Poeta Antich, el Poeta-anónim, el poeta-multitud, aquet gran Verdaguer, autor de poemas i de goigs, d'Idilis i cançonetas de bressol.

En aquestos poetas—sempre indiscutibles—s'ajuntan deliciosament lo que diríam las dos cualitats precisas á produir la planta: la llevor i la terra: d'abdues coses tenen un xic las sevas poesías: d'abdues se forma la seva personalitat de vident i bon-home, de capellá i poeta.

Hi ha dos clases de poetas: l'encarregat de viurer en mitj dels homes consolantlos i estimantlos, i l'encarregat de viurer tancat en ell mateix enriquint la seva ánima i concentrantla fins que tregui resplandor, resplandor que encaminará amb el temps á l'Humanitat. No es l'un més gran que l'altre; ni més gloriós; ni més veritable, ni més bó: tots dos tenen el seu destí que satisfer sobre la terra, l'un patint per els demés, l'altre pensant per ells; l'un donant son esperit tot amor als homes i á las debilitats i á las petitesas dels homes; l'altre prescindint de tot lo que no sigui ell mateix, enfortintsi i transportant sens treva las columnas de l'Ideal, vía enllá de l'horitzó. El primer acompanya á l'humanitat; l'altre la mena: el primer la fa viva, el segon la fa conscient: el primer se diu Homer, Teócrit, Virgili, Luis de León, Joan de la Creu ó Verdaguer: el segón Marc Aureli, Dante, Wordswort, Goethe i Tolstoy.

La tasca del primer es desvetllar l'amor i els desitjos, en mitj de l'escepticisme i la mort de las cosas. La seva lira es un cor perpetuament voltat de flamas: aquet no critica, ni estudia, ni compara, ni soluciona res: tot hi te lloc en la seva obra; els aucells i els petits animalets, els homes i las preocupacions i els sentiments i els desitjos dels homes; Deu i las criaturas de somni; María i la puresa i la maternitat ensemps.

El poeta-company, el gran Virgili de l'humanitat te d'esser un perfecte d'esperit i un tranquil de sentiments: tot al mon ha de semblarli bo essencialment, perque la seva tasca es precisament aquesta, fersen vea del mon i tancarlo en la caixa de vidre de las sevas obras perque la santa tradició no's perdi, perque aquell nom que va donar Adám á las cosas—nom que no era altra cosa que la manifestació de la seva essencia—no acabi devenint inexpresiu entre'ls homes. L'un en mans de l'altre aquet estol gloriós de poetas-companys sembla que se'l vajin llegant aquell llibre maravellós del Génesis, aon l'ánima del mon formula'ls seus vots per la primera volta. Com va de pares á fills la tradició d'una familia i ella la fa característica i ella ajuda á produirse i fa partir d'un principi encertadament segur als seus fills capdals, la tradició del mon, i el perqué del mon—mai demostrat, cregut sempre—va de poeta á poeta partint entre nosaltres llatins d'Homer per arrivar á Mossen Jacinto i brollant d'aquet en obras gegantinas que no son d'avui ni d'ahir sino d'avui, d'ahir i de tots temps.

Altra es la tasca del poeta—conscient.—Aquet veu el mon tal com es al seu voltant i li senyala un nou Ideal vers aon donar un pas fent una nova evolució. Aquet es l'Heroe d'en Carlyle, construint llocs d'estada succesius á l'Humanitat. Quan el mon devingui perfecte, que la voluntat íntima de las cosas s'haji manifestat i realiçat ben sencera, el poeta-company i el poeta-conscient dirán lo mateix: l'harmonía i el bon esser final de l'Univers. L'un am volada igual i tranquila, l'altre poc á poc caient i alçantse, haurán arribat al lloc mateix: lloc de pau i de satisfacció perpetuas.

Llavors cantarían am paraulas iguals si visquessin Verdaguer i Paul Verlaine; Shakespeare—el gran poeta company dels homes i Wagner—el gran poeta—conscient de las ideas.

Ja ho hem dit, el poeta-company, fill de primitius, no'n fa cuestió, ni pot ferne de la vida momentania i contemporania de las cosas. Tampoc s'en preocupa de la seva propia forma de vida. Una sola Vida es la seva: vida sense res d'accesori, sense lluitas, caigudas, imperfeccions, ni sotregadas. D'aquets poetas els cristians en deian Sants, á voltes: i axís es Sant Francesch, el bon pare carinyós del nostre Mossen Cinto.

Per xo siguen les que siguen las sevas ideas rel-ligiosas, la seva significació social i el seu

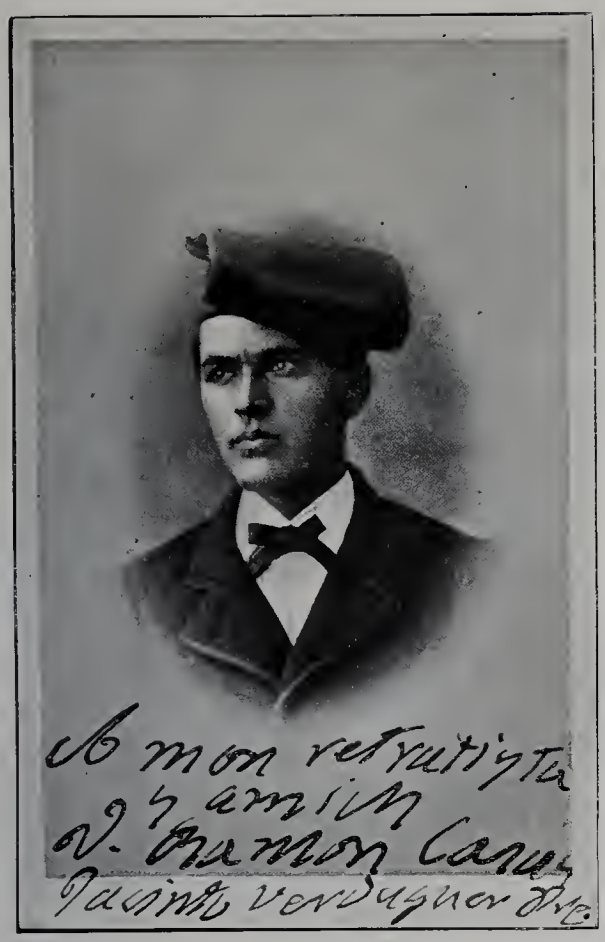

«EL POETA VERDAGUER» QUANT ERA ESTUDIANT

vital ofici: no hi ha home de bona voluntat que no'ls admiri i no'ls estimi i respecti á n'aquestos bons companys poetas. Podreu discutir i negar l'importancia d'un Plató, d'un Dante ó d'un Goethe: no hi ha home vivent, si parla am coneixement de causa, que s'atreveixi á discutir á un Homer, á un Shakespeare ó á un Verdaguer. Y es perque els primers fan real la Vida i amb això hi ha perill d' errarla sempre: en cambi els segons, prescindeixen de la realiçació i cantan solçament l'Ideal, això que sempre es lo mateix i es hermós i es pur i es fresc perpetuament—això que Verdaguer anomena Deu, i Shakespeare amor, i nosaltres sense pretensió de precissarlo més, voluntat del mon.

I héusela aquí, tal com la veig la gran figura de la Poesía catalana. De poetas com ell se necessitan sigles per ferne i més sigles encare per oblidarne.

Naturalment ell tenía dret á figurari en aquet primer número del volúm tercer d'un benvolgut periódic d'art, un xic fill nostre, que voldríam perfecte i bó, com el poeta gloriós qu'aquet any li fará de protector.

El retrato d'en Casas dona clara sensació d'aquella serenitat i pau interiors de que vos vinc parlant; i encara m'agradaría trobari aquell somriure especial arreconat á punta de llabi, que tan familiar ens es als seus amics. L'altre retrato, encara que fotográfic hi té dessota unes cuantes ratllas, escritas del poeta, que son prou perque á nosaltres ens sembli esquisitament artístic i gloriós. I es per això qu'ens agrada i complau publicarlo.

E. Marquina

DORM

Dorm, Amor, dorm,
que la Lluna ja s'alça.
. . . . . .
Lentament l'hermosa Nit
passa...
clou els ulls qu'están oberts
i s'adormen els desperts.

Dorm, Amor, dorm,
que la Lluna es ben alta.
. . . . . .
Lentament la quietut
passa...
clou els llabis amb el dit:
que serena es la Nit
que serena i callada!

Dorm, Amor, dorm,
que la Lluna es desmaia!
. . . . . .
Brillants de clarô
tremolen els astres!
Tot calla i tot dorm:
Tot viu i tot parla
qu'es l'hora sublim,
del somni de l'ánima!
. . . . . .

Dorm, Amor, dorm,
dorm i somnía
amb el Día...
Amor dorm!

Rafel Noguera i Oller

«JOAQUÍM SOROLLA,
PINTOR», PER R. CASAS

Joaquim Sorolla, pintor

EL pintor que's va emportar la medalla d'honor á l'Exposició de Madrit i á l'internacional de París, es valenciá de naixensa i de fets; aneu á distreurel del seu treball en el estudi que té á Madrid en el silenciós passatje de l'Alhambra i si sap que sou catalá, vos rebrá com mitjos parents que sereu per dret de naixensa, afalagantvos desseguida en la melosa parla llemosina. Si sou de l'art del pincell, la parentela's tornará més estreta i si teniu temps de coneixe'l á fons, veureu ademés del pintor qu'estima'l seu art, l'amic afectuós i'l company serviciable. A n'en Sorolla, els llorers no se l'hi han enfilat al cap; més s'estima mitja hora de conversa ab un *ché* pintor de Valencia ó amb un noi dels que pinten á Barcelona, qu'un quart de reproductiva conferencia amb un crític dels que fan i desfan pero que no hi *toquen*. I es que'ls éxits que tants enemics é imitadors l'hi han creat, no'ls ha buscat, sino que atrets per el seu talent i treball, les medalles i comandes han benehit la casa del pintor, posant-lo en el lloc preeminent que ben pocs l'hi disputen i tants l'hi enveijen.

Ja fa temps que'n Sorolla fá soroll i soroll de bona llei. A Chicago, exposave aquella *Margarita moderna* qu'aquí fou poc apreciada i qu'allí l'hi comprá'l naixent Museu de Sant Lluis de Missourí, donant-ne un bon pilot de dollars. El director del museu qu'era home molt entés en pintura, no's volie creurer qu'aquell quadro representés una *conducció* en ferro-carril. Vol dir, ens deie, qu'aquet caixó es un vagó? Aixó, afegie, es una celda de presó! Am paciencia, lograrem convéncel del *confort* negatiu dels nostres vagons i acabá tant admirat de la bondat de la pintura, com del nostre primitiu servei de transportar bestiá humá. L'any següent á París, qu'es més á la vora que Chicago, succehí lo mateix: aquella *Trata de blancas* tant ben pintada i dibuixada, ningú la prenie per una escena ferro-carrilera i casi per aquesta rahó, l'hi premiaren la marina, en lloc del quadro de costums.

Aquella marina am la vela inflada, fou l'empopada am que la sort empeny la carrera del pintor valenciá, desde que l'Estat francés l'adquirí pera'l Museu del Luxemburg. El quadro de Madrid, es el mateix que teníe á l'última universal de París i en ell desenrotllá'l pintor la concepció de la *Triste herencia,* plé de malinconía i tractat am impecable dibuix i encertada sobrietat de color. Els dibuixos que reproduím, son estudis dels pobres nens escrofulosos que figuren en el quadro, banyantse en aquell mar fosc del que n'esperen la salut.

Amb aquet quadro, ha clos en Sorolla la serie de marinas que l'han fet coneixer del gran públic, á n'el que'l jurat de Madrid ha rendit acatament, perque si en lloc d'eminencies fossin gent entesa en pintura, hauríen pogut premiar l'hermós quadro *La Familia* tant fill de las grans tradicions pictoriques que feren valer Velázquez, Goya i altres, pera servir d'exemple als actuals pintors francesos, americans i als de tota la terra, exceptuant als pintors de gacetilla que cada dos anys omplen

«CROQUIS» PER J. SOROLLA

«ESTUDI», PER J. SOROLLA

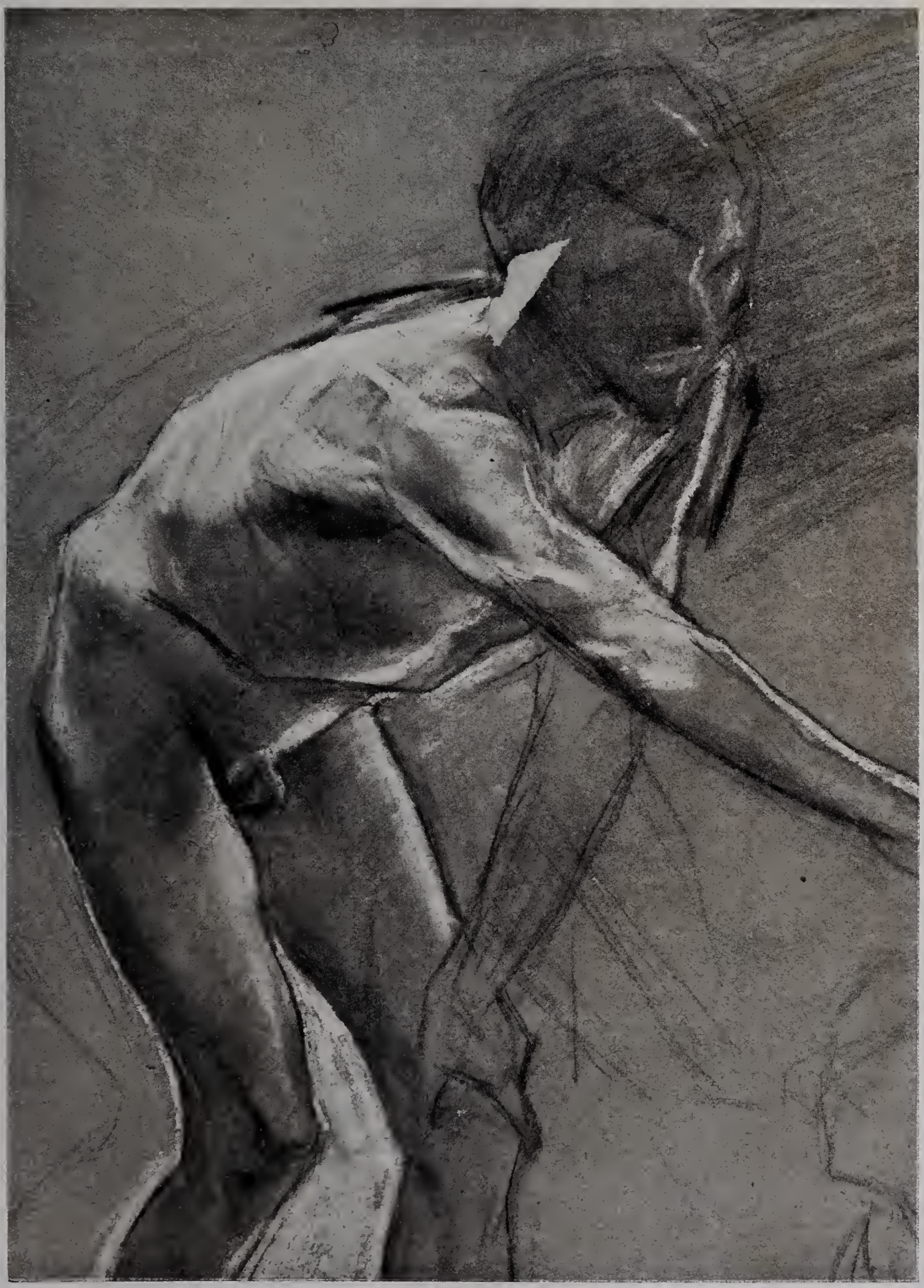

«ESTUDI», PER J. SOROLLA

el local que á Madrid deixa lliure l'allotjament de la Guardia civil.

Rebi en Sorolla la més coral felicitació per el seu éxit de Madrid i les gracies per haber volgut ser dels nostres, ajudantnos á la publicació de **Pel & Ploma** amb el concurs dels seus interessants estudis, que no serán pas els darrers.

PINCELL

Del espadat al mar

I

Això ting per segur sempre que't veig
qu'un día han d'ácabarse aquestas lluitas...
tant començá i recomençá, bon mar
ha d'acabarse en un repós de tot...

Com voladuría de coloms tas aiguas
arriban á las rocas, els caps boijos
es trencan en la pedra i las dos alas
blancas quedan estesas sobre l'aigua.

I novas voladuríes! més onadas!
las rocas poc á poc se van desfén
i l'aigua entrant, ben amorosa, adintre:
á força de petóns cedeix la Verge.

II

I vindrán días d'una angunia gran
qu'l mon será petit i sobre'l mon,
d'aigua voltats no podrán viure els homes,
palaus, casas i vilas s'haurán fos.

Llavors l'últim que mori, aquell que trobi
un darrer pam de terra hont reposhari
avans de caure, ben guanyat, al aygua,
pensará cosas dolças de pensar...

«Doncs tot això no m'ha valgut de res,
»doncs tot ha mort i tot m'ha abandonat:
»jardíns del mon i flors de mos jardíns,
»dona, petons de dona i criaturas...

»Estic ben cert de que la mort m'espera
»la mar me crida amanyaganme els peus,
»am la frescor de sas caricias d'aigua,
»se'm pon el sol per la radera volta.

»Ben mirat ja podría jeure en terra
»i dormirme i dormit entrá en la mort.
»Perqué no ferho? Alguna cosa em díu
»qu'haig d'esperar vetllant l'hora darrera.

III

»Doncs fora això, doncs mort ja tot això,
»doncs per mí sol i per res més la vida,
»seguix omplint la seva llar de foc
»com al día primer d'aquesta terra?

»Doncs la vida de tots i els accidents
»i tots aquells dolors d'aquella vida
»no eran verament res? Doncs qu'he pensat
»que tot jo m'he perdut en l'accesori?

»Doncs se pot dir qu'ara comença el ver!
»—Oh primer día de la Vida Santa!—
»Ha estat precís que tot m'abandonés
»per jo creure possible abandonarho.

»He sofert molt perque sens viure en mí
»vivía espigolant extranyas vidas:
»avuy comprenc que verament el mon
»es bell de veure i es petit de viure.

IV

»S'ha post el sol i al enfosquirse el mar
»s'em fa més clara aquesta veu que'm parla.
»Senyora Mort: doncs es ta veu aquesta?»
»Sí, mortal vividor, ma veu mateixa.»

«—Doncs vens per mí sense que jo't demani.»
«—Sí. vinch per tú perque't reclama el viure.»
«—Quín viure?»
«—El viure sol, el viure teu.
«Aqueixa vida santa sense onadas.»

«—Senyora Mort, ahont es aquesta vida!»
«—Oh mortal vividor, cércala bé...»
Adintre! clou els llabis, tanca els ulls,
recull els brasos, ara, adintre, adintre!

V

Com la flor d'una eterna primavera
se li bada el somriure al mitx dels llabis.
Sobre son cos de mort rellisca l'aigua.

E. MARQUINA

Letras americanas

PEL & PLOMA la revista porta-estandarte de la aristocracia artística en España, entusiasta y cosmopolita, solicita de mí un estudio sobre letras americanas.

Agradablemente sorprendido y halagado en mi amor propio de americano, por el interés que en conocer nuestras *cosas* demuestran los paladines de la nueva España intelectual, he creído un deber y una satisfacción cumplir tan delicado encargo: un deber, porque creo firmemente que más que nuestros relamidos agasajos oficiales, pueden el conocimiento mútuo de nuestro valer y la estimación recíproca como consecuencia y una satisfacción personal, al disponer como tribuna de proclama de las columnas de una publicación ámplia de espíritu, pura de ideales y pletórica de savia germinadora.

Comenzaré, desvirtuando una injusta acusación que ha tiempo viene pesando sobre nosotros; las más sesudas personalidades literarias españolas, juzgando por el hecho en sí y sin preocuparse de indagar las causas nos han tachado repetidas veces de rehacios y desamorados hacia la madre patria, porque rehusando el rancio vino servido en clásico jarro, gustamos beber el bullicioso champagne, en copa de fino cristal tallado.

No es nuestra la culpa; á propósito escuchad un cuento.

Érase que se era, una aldea cuyo nombre no os digo porque para ello fuera menester exhumar algún apolillado pergamino de mi memoria, cuya característica estribaba en poseer una cantidad de asilos y monasterios de distintas órdenes, aunque del mismo culto, en los cuales ingresaban todos aquellos que «padeciendo de la irremediable y divina enfermedad de la poesía» *, buscaban refugio en el seno de las almas hermanas, atacadas del mismo precioso mal.

Había hermosos edificios con extensos parques, bellos jardines y azules lagos á cuyos bordes platicaban sus habitadores sobre mundanos y agradables temas, ó graves disquisiciones filosóficas, después de haber elevado sus místicas canciones en loa del Supremo Ideal; pero desentonando en la tranquila serenidad y belleza, que traía á la mente los días gloriosos de aquella sonrisa de la historia, que se llamó Edad Griega, la obscura masa informe de un monasterio imponente y severo, destacaba su nota de ancianidad y silencio.

Privaba en este monasterio, que tomaré por lugar de mi cuento, un exfidalgo enjuto de carnes, alto, espigado, cara huesosa, nariz tajante, ojos traviesos, boca contraída, pelo enmarañado y escaso, en fin, terminaré diciendo con objeto de no gastar vuestra paciencia, que era él manchego y héroe protagonista de un libro famoso si los hay. Temeroso de Dios y muy virtuoso, era el tal don Alonso Quijano el Bueno.

Encerrados entre las paredes conventuales, cuya blancura adusta parecía invitar al recogimiento y á la cavilación, los religiosos llegados de países lejanos unos, nacidos en la aldea misma los otros, pasaban sus vidas en el más completo aislamiento, á tal punto que, para huir á la tentación que con su alegría y bullicio brindaba, el prior había ordenado tapiar las ventanas que daban al huerto vecino.

Y bajo las bóvedas sombrías del claustro, se escuchaban los pasos informes y acompasados de los religiosos que con el mismo libro en la mano é idéntica oración en los labios, elevaban el incienso espiritual de sus almas hacia la severa región del Arte.

Después, al crepúsculo de aquellas tardes sin luz, reunidos en la sala de estudio, oían sabios consejos que versaban sobre el amor á Dios, á la Virtud y la Moral, veneración al Pasado y adoración al Recuerdo y ante todo, repetía el bueno de fray Alonso con aquella sonora voz que él gustaba emitir en tono de profundis, para revestir de una grave majestad sus cachazudas disquisiciones; reprobad y huid de las libres costumbres de los religiosos vecinos, que celebran el Placer de los Sentidos, que cultivan

* *Los Raros*. Ruben Dario.

«ESTUDI» PER J. SOROLLA

las flores de la Ironía y el Dolor, que se mofan del Honor y la Moral y bañan sus pensamientos con la Lujuria de la Forma.

Pero héte ahí, que cierto día desapareció un religioso, llamábase Dario y era de sí inteligente y taciturno. Á poco súpose había ingresado en la orden vecina á cuyo prior llamaban Verlaine el Divino; la voz del padre Alonso resonó aún más profunda y sonora anatematizando al hermano infiel, pero al terminar su prédica, un nuevo religioso había desaparecido.

La dispersión continuó, poco tiempo después solamente una pequeña parte de adictos rodeaban al viejo prior, cuya voz se debilitaba y cuyos razonamientos carecían de fuerza y convicción. Se habían abandonado las prácticas severas y rígidas y por las puertas y ventanas nuevamente abiertas, lanzaba el Sol su carcajada de Oro. Un buen día, una alegre caravana invadió los solitarios claustros; encontrando la puerta abierta, sus discípulos decidieron hacer una visita al anciano abad que remozado con tan agradable sorpresa y temiendo la soledad y el olvido después de su partida, abandonó el sombrío monasterio albergándose en el nuevo edificio construído por sus mismos discípulos.

Pero ¡oh portento! Sus consejos y lecciones dichas ahora en hermosos jardines cubiertos de flores y bajo la alegre caricia del Sol, adquirían una nueva y extraña fuerza de juventud.

Sentíamos frío acurrucados y entumecidos al mísero calor que nos prestaba el rescoldo del Arte Castellano, ansiábamos más atrayente hogar intelectual y ante el glorioso resplandor de vida penetramos en el Jardín Francés.

En España, conociendo algo pero despreciando nuestra evolución, nos apreciaban en el valor que para el siglo xx representan las poesías de Juan de Dios Peza y Olegario Andrade y las novelas de Gutiérrez y Ocantos; autores á los cuales nosotros mismos consideramos del pasado apreciándolos, como buenos soldados de la extinguida patria vieja. Estos y otros peores que éstos, son los que continuan enviando sus libros para merecer un elogio de

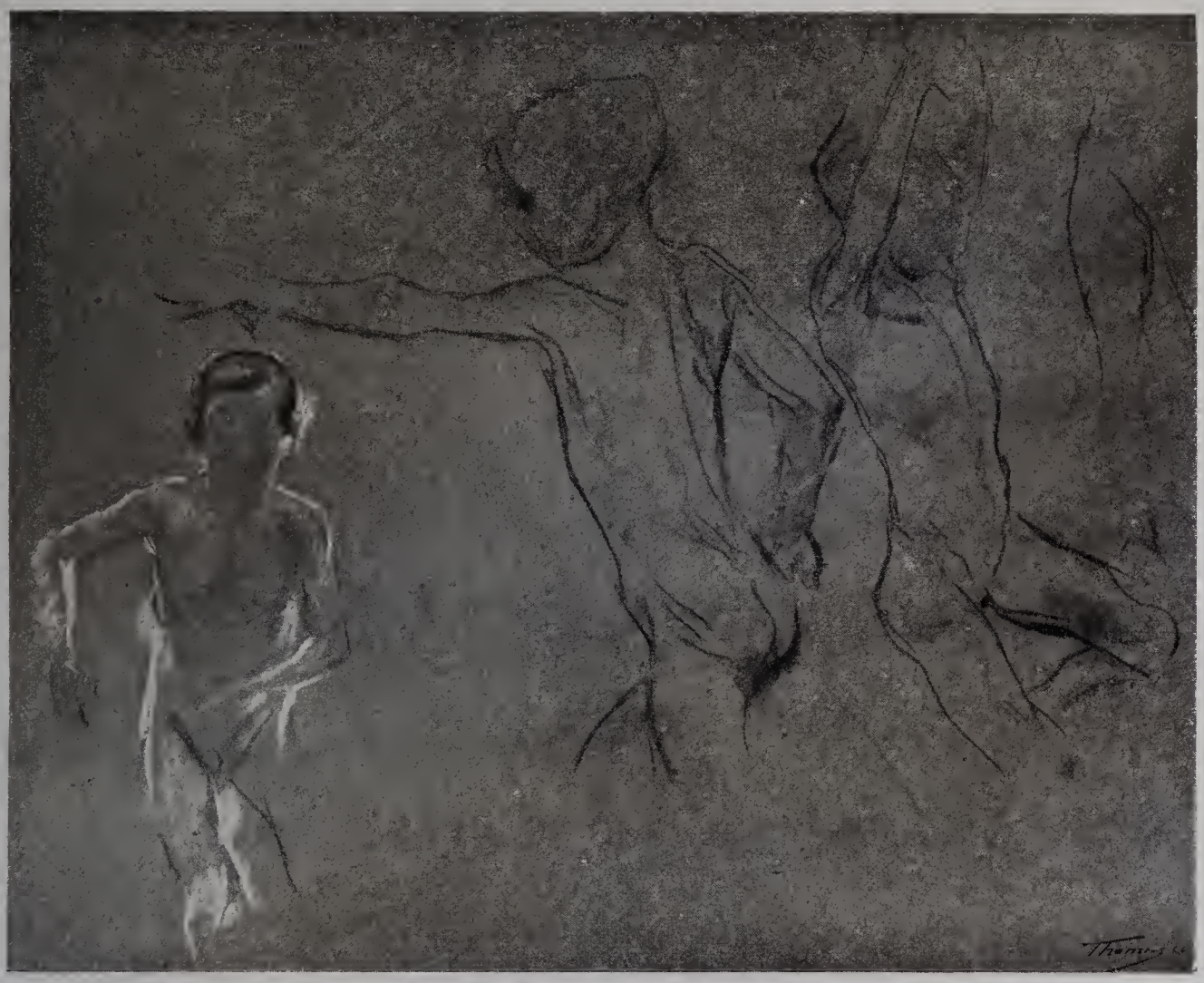

«ESTUDI» PER J. SOROLLA

los señores académicos, en cambio nuestros jóvenes autores de valía, no mandaban sus libros aquí porque contraria ó favorablemente no les importaba lo que de sus obras decían Valbuena, ó Palma, cerebros muy sólidos, muy preparados, pero de un sabor rancio de puchero nacional, de una alta cerebración teológica y de un gusto estético acorchado. Hoy es distinto, existen Pompeyo Gener, Miguel Unamuno, Llanas Aguillaniedo, Martínez Ruíz y algunos otros capaces de albergar un rayo de sol en sus cerebros para dorar y ver el valor de un verdadero libro de Arte y Sentimiento.

Allí que no tenemos tradiciones ni recuerdos patrios y que de tenerlos, no son de razonada exhumación para una época como la presente, comprendiendo tendríamos que ser estrechos y regionales, obstinándonos en ser americanos, hijos de nuestro siglo en espíritu é ideas, sacrificamos prejuicios y costumbres y nuestra obra no ha resultado netamente original pero sí hermosamente humana. No poseemos el ojo brujo y misterioso que horada las sombras; la hiedra y las arañas—habitadoras de polvorientas ruínas—que susurran su canción añeja al oído de mamá Tradición, no tienen encanto ninguno para nosotros; encontramos burda la leyenda; la raza de Caupolicán y Mangoré fué agostada antes de nuestra venida, su alma es un alarido desolado que vibra en la Pampa inmensa y solitaria cuyo eco no despierta en nosotros la mágia de la Evocación.

TOMÁS ALLENDE.

(Acabará en el número próxim.)

«R. PICASSO, PINTOR», PER R. CASAS

«CAFÉ CONCERT DE MÁLAGA» CROQUIS PER P. R. PICASSO

Pablo R. Picasso

EN el centre artístic á la moderna que s'está condensant á Barcelona, han brollat ja alguns talents de pervindrer entre'ls joves forasters que les corrents de la vida han portat entre nosaltres. En Pablo R. Picasso, quines condicións de pintor ningú negará, aixís desitjem creureu, hauría fet vibrar l'esclat d'una obra ben diferent si no s'hagués mogut d'aquella Málaga que'l sol esberla. Trasplantat á Barcelona, se trobá en un mitx més propici á les seves facultats, qu'entre mitx d'aquell petit estol de pintors de coloraines que's dihuen coloristes perque gasten paletes que semblen fetes am plomes de lloro. Tot lo més, al cap d'unes quantes medalles somicades, hauría pogut fer algún altre *Flevit super il-lam.* que fins ara's queda l'obra *antuma* del ardent país de les panses.

En Picasso á Barcelona, si bé no ha aprofitat les llissons que reglamentariament deuríen donarse á Llotje, ha vist l'afortunat mal exemple de molts pintors que'n saben sense recorrer á les escoles oficials, ni bregar de cara á l'Istiu pera obtenir la bosseta de viatje que tantes glories ha proporcionat á les families.

El talent del jove pintor andalús, que parla castellá am accent barceloní (segons se digué en l'únic número de la revista madrilenya *Mercurio*), se revelá entre companys del ofici, jurat que mereix més crédit que 'ls que donen medalles als quadros, com si fossin arts de xacolata. Algunes obres *mitx-exposades* als *Quatre Gats*, foren rápidament adquirides per els que busquen les fruites primerenques de l'Art i *Joventut*, la revista catalanista publicá el primer dibuix d'en Picasso. Ja fá un any, se'n

«LA BALLADORA», DIBUIX PER P. R. PICASSO

aná á fer el romiatje á París i allí un xic enlluernat per la magnitut del camp obert á les arts, arreplegá innumerables paquets de cróquis i treballs més complerts qu' abandoná en plé comensament d'éxit pera fer un viatje á l'extrém mitxdía d'Espanya, quin antich recort no correspongué á la nova impressió rebuda. Á Madrid, ell i l'escriptor Soler, fundaren el periódic *Arte joven* que feu rotllo en pocs números, precisament per el regust de fruita nova que's desprenie dels dibuixos del jove pintor andalús. I allí, li passá'l que succeeix á molts artistes, en un temps més ó menos llarc; aquell París, el París bescantat de la vida febrosa l'atraie altra volta, no pera conquerirlo am l'empenta somniada al fer el primer viatje, sino am l'ardiment d'apendrer en el centre aon en definitiva floreixen més frondosament totes les arts.

« CROQUIS » PER P. R. PICASSO

L'art d'en Picasso, es joveníssim; fill d'un esprit d'observació que no perdona les flaqueses de la gent del nostre temps, s'en desprenen fins les belleses de lo horrible apuntades am la sobrietat del que dibuixa perque veu i no perque sab fer nassos de memoria. Els pastels que figuren en l'Exposició que la nostra publicació ha organisat á càn Parés, son tant sols un dels aspectes del talent d'en Picasso, que será molt discutit pero no menos apreciat entre'ls que deixant-se de motllos, busquen l'art baix tots els aspectes. En aquet número publiquém alguns fulls d'album, que com molts altres que tením en preparació demostren la rapidés de visió del jove pintor quín retrato publiquém, en aqueix **Pel & Ploma** que tant acota'l cap saludant á n'els vells que valen, com ajudant en lo possible la volada dels que poden ser els grans homes de demá.

En Picasso qu'encara no té vint anys, fins té sort amb el *motiu* que l'hi han tret á París; sota d'aquell gran barret qu'es un pavero passat per les intemperies de Montmartre, amb els ullets vius de meridional que sab dominarse i envolquellat de coll per historiades corbates ultra impressionistes, ha sugerit als seus companys francesos el nom de *Petit Goya* amb el qu'el anomenan amistosament. Desitjém que'l físic no menteixi i'l cor ens diu que'ns fará quedar bé.

PINCELL

«L'ESPERA» CROQUIS, PER P. R. PICASSO

d'en Maurici Denis, que tenen un color personalíssim, de notes esmortuides pero vigoroses i altament decoratives. Com pinta al oli, no hi cap dir qu'es un japonisant, perque quant pinta á l'oli, el japonés no hi toca.

En Zuloaga, té un éxit del que me'n alegro molt, mes el seu quadro refusat á París per el comité espanyol, m' agradaba més. Ha venut tot lo qu'ha dut d'Espanya i aixó es un diploma d'inepcia pera 'ls senyors del nostre jurat á París, que s'hauríen pogut estalviar aquet mico. En Zuloaga, ha ensopegat molt millor el camí que's proposá, que no pas els altres dos buscadors de grans i bons éxits, que s'anomenan Anquetin i Blanche.

Als *independents*, el lloc predisposa al artista pera trobarsi bé, aixís com indisposa al home adotzenat, al *bourgeois* de Daumier, pera parlarne malament en els *Diarios*

Saló París

PARÍS, Maig. — Entre unes coses i altres, m'ha vingut molt bé poder esperar, pera parlarvos de les meves impressions del Saló. Del dels Camps Elíseus, ja'n sentireu parlar per els que compren cromos, encara qu'uns quants hi tenen obres que millor estarían en l'altre, qu'es l'antic del Camp de Mars.

Escoltant no mes que'l meu gust, lo millor, son les obres

«BALLARINES» DIBUIX, PER R. P. PICASSO

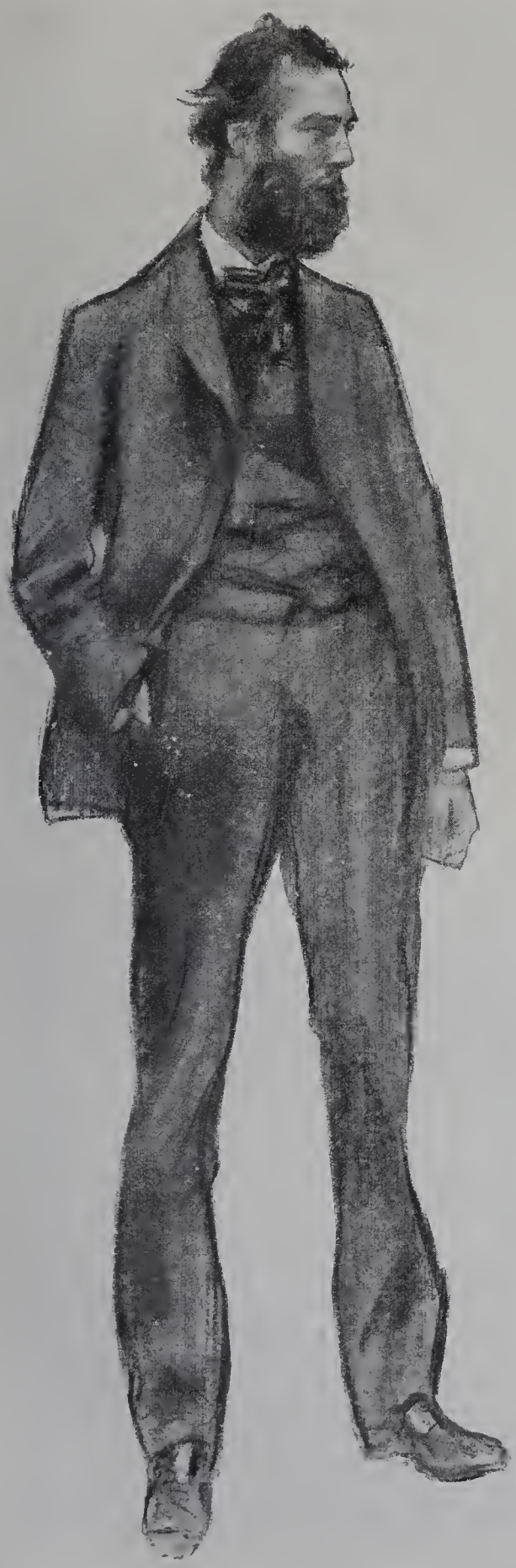

«F. PICHOT, PINTOR» PER R. CASAS

de França, de l'extranger i fins de Barcelona. En aquesta exposició, vos agradaríen de segur, les obres de Bonnard, Vuillat, Milcendau i Maria.

Mes que dels *Salons* de pintura i de *confiansa*, se parla entre'ls artistes de París, de l'Exposició *Daumier*, qu'ha viscut en l'inmortalitat com dibuixant, sent aixís qu'era un pintor i dels grossos.

PAU DEL CAMP

Al sortir de cân Parés

ENTRE'ls quadros que semanalment se veuen per Barcelona, de tant en tant ne surten que posen de mal humor als monopolisadors del bon gust; coll-torsats, am un dit al front i'ls ulls en blanc, rumíen tots els texts que saben i la cómoda tecnología dels *epítomes* i obrint i tancant els brassos com crosses de coix, esclaten á dir: «Ó no ho entenc i aixó está bé, ó si com totom diu i jo'l primer, soc dels més entesos, aixó no pot anar». Si de cas algún atrevit, que mai ne falten, gosa preguntar: i perque no está bé? Á les hores l'home-bellesa, contesta pam més pam menos, com seguix; de primer, perque á mí no m'agrade; (l'altre pensa, doncs á mí sí) en segón lloc aon ha vist vosté colors aixís? aon? pregunta més fort. Quínes medalles té aquet xicot, quíns diplomes, quants anys ha anat á Llotje? N'ha sentit parlar bé per els diaris? Sí? en quíns? No deu pas ser en el, diguém meu!! Desenganyis, demani á mil, á cent mil persones si'ls agrade, i veurá com l'hi dirán que no. Si l'*altre* es mal criat, molt atrevit ó creu tenir aficions pictóriques, respondrá una pila de raons difícils d'encertar i acabará la discussió am l'etern: per vosté está bé? Doncs pera mí aixó no es pintura.

La raó del pont de Lleida, es el *passiu bé* de totes les polémiques d'art plástic. perque en-

«EL POETA E. MARQUINA», RETRATO
AL OLI PER R. PITXOT

«RETRATO DE DONA JOVE»,
PER R. PITXOT

cara están per fer i no fan falta els tecnicismes verdaderament científics que son la forsa d'altres arts; de la Música, per exemple. En pintura, hi han veritats de mil anys, com hi han veritats qu'ho eren fá un sigle i ara ningú se les empassa aixís com el nostre temps ha glorificat genis quina gloria ha dormit alguns sigles. Per aixó puja i baixa Murillo, per aixó baixa Fortuny, i pujen sense parar Leonardo, Fra Angelico i per els mateixos motius misteriosos qu'empenyen totes les passions de l'humanitat, ara trionfen Velázquez, El Greco, Boticelli i tants i tants pintors qu'han sigut respectats com si fossin de poc valer. Quant la guerra de l'Independencia, els capitosts del exercit invasor que representaven el gust del temps, embalaven cap á França tots els Murillos que podíen, mentres deixaven dormir gloriosament en pau, grans cantitats de Velázquez qu'encara monopolisém i'ls Grecos dels que casi no hi ha rastre fora d'Espanya. Més recentment, cada vint anys hi ha hagut un escándol d'opinió pública quant s'ha parlat am elogi á França de Courbet, Manet, Monet, Degás, Renoir i de tots els pintors que després de treballar molt temps á les escoles, en els museos ó devant de la naturalesa, se presenten al públic am obres que s'aparten de lo que s'está acostumat á veurer.

Si totes aquestes coses passen á tot arreu, es evident que també's produeixen entre nosaltres, desde que Barcelona es un centre d'art indiscutible, sobre tot per els diferents ideals qu'en llurs obres demostren conreuar els pintors catalans i els forasters que s'han educat en el centre barceloní. Per xó, al criticar ó solzament al parlar d'obres pictóriques, deu recordarse sempre que si'l gust té una calitat personal, l'art verdader, no'l pot monopolisar ningú. D'aixó se'n cuiden els anys i encara més els sigles, que porten á cal drapaire teles d'antigues glories i posen als Museus obres d'inmortals anónims. No faltarie més que's proclamés un miquetes á Cervantes, perque en vida seva no visqué de renda ni tenie estampa propia!

Aquet llarc exordi inútil pera tot aquell que judiqui per els seus ulls (qu'es com se deu judicar), no n'es tant quan se tracta de joves pintors qu'injustament han sigut casi les víctimes oficials de gents que'ns alaben quadros aon el marc es lo millor, amb els mateixos adjectius que gasten quant la seva vista enterbolida no frueix devant d'una verdadera obra d'art. I que'n resulta? qu'á nels qu'aixís parlen de pintura, totom els saluda i'ls té per bones persones que son i'l jovent pintor d'aquesta terre, se'n va fora d'aquí á buscar el terrible silenci dels pobles entesos, ó la crítica d'un Geffroy, d'un Denis ó d'un Alexandre qu'es molt honrosa quant no coneixen al pintor i tampoc prodiguen pera tots els amics. Aquí, fins fá poc habíen anat fentse pas els que més rebíen de la crítica més que per res, per els paperets impresos que duien de París i d'altres ciutats, com els cantants els anaven á buscar á Italia. De mica en mica, l'Ixart á l'Ateneu i al Circol Artístic, en Casellas á *L'Avenç* i á l'edad d'or de *La Vanguardia*, anaren fent opinió, feina en la que ajudaren els pintors-escriptors entre'ls que ocupá'l primer lloc en Santiago Rusiñol. Mes si la crítica i'ls articles d'art han anat millorant, els pintors han aumentat en número i en varietat de temperaments i per xó l'honrós ofici de víctima escuescullida, no ha estat mai en vaga. Després d'en Rusiñol i d'en Casas que reberen molts anys... mentres el crític que més pegava els hi compraba quadros, l'hi toca'l torn al qu'avui es un gran paisatgiste; en Mir. Rebíen també á les hores, en Nonell i en Canals qu'á París obtingueren l'*exaquatur* d'artistes personals i quant en Zuloaga enviabe teles á Barcelona plovíen pedregades que s'han fos amb els grans éxits de París, de Berlín, de Bruseles, de Dresde i fins, afortunadament, de Barcelona.

Mes el qu'ha rebut més temps, més fort i més sovint, es en Ramón Pichot quina exposició á Cân Parés, demostra l'incansable neguit d'aquell xicot d'aspecte boer quina afició á la pintura l'hi fá passar mesos i mesos en deserts com son les Cales de Cap de Creus, omplint teles i més teles abraonantse amb els espectacles que'l mar ensenya, esmicolant les nostres costes. Encare recordém l'esclat de riurer que produhiren en una expossició pas-

UN DELS DIBUIXOS ORIGINALS DE'N RAMON CASAS, QUE'S REGALEN Á CADA SUSCRIPTOR DE «PÈL & PLOMA»

sada, els pilots de pedres pintats per en Pichot. Les boques badades, eren d'aquells que pertanyen als aficionats que tenen quadros de deu pessetes i cromos de doscentes. Dels que's pensen, més ben dit; no pensen, diuen que'l pintar es un entreteniment i qu'un home que passa anys i anys buscant efectes de color ó fermeses de dibuix, fa broma al presentar una obra que ni entenen ni volen estudiar. En altres exposicions, les rialles ja no eren tan generals, pero encare massegaven molts caps aquelles pedres de la primera exposició. Més tart, també en Pichot buscá testimoni de valer artístic á París i n'hi donaren.

Ara, am la mort d'alguns crítics, les vagues d'altres, el biliosos llagrimeijos, les benevolencies i les índoles de diferents periódics, se deurá quedar com avans i'l públic tímit, escás é indiferent, no's mirará l'exposició de'n Pichot, si no com un pany de paret moderniste. Si se l'emporta á París i'n parlen, ningú's confessará equivocat i aixís anirém seguint fins que l'hi prengui'l lloc de víctima oficial un sucessor que ja deu correr per aquestes Rambles.

Ha trobat el seu camí en Pichot? Es ben perillós aseguraro, pero que dels retratos qu'exposa als anteriors hi ha un gran progrés, no dubtém en diro. El retrato de'n Marquina, es una imatge de l'esprit del jove escriptor, més que la reproducció antropométrica del seu físic. La turbulencia de l'edad, la fermesa de les conviccions que pugui tenir i l'ambent tot de l'obra, ne fant un retrato de poeta i no pas de res més. En el de dona jove que figura en l'Exposició, l'imatje femenina está pintada en un fons altament decoratiu qu'escau á la figura. El cel té la crua finesa dels nostres blaus i en abdues obres la pincellada es ferma, sense pincells de pel de martra que posin els poros de la pell en perspectiva. Entre'ls demés, hi han cafés-concerts *nacionales* i *extranjeros* que reprodueixen sugestivament la part pictórica dels mateixos vicis, presentats en els d'aquí en estat semi barbre i en els de París am les glasses i plomes d'un refinament caduc. Hi há finalment un carrer dels vols de Santa María qu'es l'únich sufragi que obté en Pichot de casi totom, pintat am l'energía i les harmoníes de colors casi enters que son la característica de la nostra llum brutalisada per un Sol d'Istiu. Les mateixes games i valors esmortuits, fan d'altres pastells exposats obres de finíssima sensació que deuríen provocar envers l'art d'en Pichot més consideració de la que se l'hi dona i que de segur tindrá continuant el camí emprés am l'ardiment que ningú l'hi pot negar.

M. U.

Llibres del mes

NOVA PRIMAVERA.—PRIMERAS POESÍAS, per *Manel de Montolíu*.—Com indica'l seu títul propi, se tracta de la primera obra d'un artista fervent i apassionat. La seva personalitat está á punt de desvetllarse entre les dues vigoroses de Mossén Cinto Verdaguer y d'en Joan Maragall. Té del primer una vaga descendencia mística, un xic menos sincera, un xic més platoniana i filosófica; del segón guarda la visió de l'ánima en les coses naturals, l'amor gloriós, l'entussiasme vital. Preferim les seves poesíes al poema que las precedeix: i de las seves poesías aquellas en que l'ánima del poeta se recull i es fa íntima ens agradan més que no pas aquellas altres en que, oberta d'alas, plana pels horitzons amplíssims de la lírica. Creyém son *Lliri de Filí-Comis* molt superior al seu *Cant á Grecia*.

Manel de Montoliu es de bona voluntat, entussiasta i ple de sentiment: convençuts ja fa molt temps de la seva esquisida sensibilitat comprensiva, el llibre de que parlém ha vingut á demostrarnos plenament que també per la producció ha sigut protegit i armat de la Na-

turalesa. Té fecondat l'esperit de fondes i serioses ensenyanses; veu las cosas d'un modo personal, i encerta molt sovint am la forma més escayenta als seus pensaments i á las seves visions. Per damunt del seu llibre passa discretament un vent suau de poetas d'Alemania, que'l fa molt característic i distingit entre la diaria producció de Catalunya.

Finalment: tota una personalitat literaria que segurament no ha de tardar en afirmarse i precisarse am novas obras.

FRASES RÍTMICAS, per *Edmundo Montagne.*—Lliurada de la mena d'influencia, maligne com totes les influencies, que venía exercint sobre d'ella la literatura castellana, ens trobém cada día més, amb una nova literatura hispano-americana, am forma propia, sino original; plena de rebuscament de novetat, d'esperit modern, de tendencies noves i de refinaments artístics.

Sembla que'l despertador d'aquet moviment gloriós qu'amenassa nada menos qu'amb el monopoli artístic de la llengua de Castella, fou Ruben Dario, que fora d'això, ha permanescut després indecís i vacil-lant, sense arribar mai á ferse una personalitat vigorosa i ferma; fluctuant, imitant i seguint á l'un i á l'altre: de Verlaine á Mallarmé, de Mallarmé á Verhaeren, i aixís sempre. Degut al seu esfors, nasqueren en cambi nous poetas entussiastas, desitjosos de cantar sens treva les seves propies sensacions i les seves visions personals, trencant per sempre més la tradició sense cap solta que'ls uníe estúpidament á una literatura tant bárbara com era per ells la castellana i procurantse construir una de nova, sincera i personal; tota per ells.

Per aquells temps (1897) publicaba en Leopoldo Lugones les seves *Montañas de oro,* á las que no tardaren en fer agradable companyía els *Ritos,* de Guillermo Valencia, i cuasi ensemps *Castalia Bárbara,* de James Freyre.

Edmundo Montagne es dels més nous i joves dins d'aquet moviment palingenéssic. La seva qualitat predominant es la *força.* Els seus versos, un xic descuidats, son d'una abundor viciosament tropical i escumejant. Sota'l brollar d'imatjes, á voltes trascendentals de significació, encara que expressadas en forma qual originalitat sembla massa buscada, apunta vigorosament l'influencia nietzschiana. Es un anárquic, i, com diría el famós boig-filosop, un dionisíac. La productora dels seus versos no es pas l'*inspiració,* sino *la furia.* Véginse las primeras paraulas d'una de las sevas composicions escullida al etzar:

FUTURO ROJO

Hay luminosos puñales en los ojos de los parias
sobre el corazón templados á los golpes del desprecio.
Y hay puños crispando enojos en las hordas proletarias
que el espinazo doblaron bajo el látigo del necio.

Aquesta hiper-expressió del natural es la característica d'en Montagne. Axó dona á las sevas visions de Naturalesa un aire de monstruositat y de lluita permanents:

¡Oh qué aplastante es el peso de la sombra que se agranda
para enturbiar la velada luz del día!
Cómo cae en copos brunos y macula los blancores
congelados de las cimas;
cómo cae abrumadora y hace gemir cuánto mancha
con sus negruras amargas que se agarran y se infiltran,
que se agarran en las cosas que no alientan
y se infiltran en las cosas que respiran!

Hi ha un xic de morbosisme en tot aixó. Es una abundor que té quelcom de delirant i febrós. En tot el llibre, quinas millors composicions, al parer nostro, son *Letárgica. Día gris, La agonía de la rosa, De la lucha* i *La muerte de Dios,* s'hi troba á faltar la dolça serenitat dels países d'art.

EL CANTOR DE L'IDEAL, per *Felip Cortiella.*—Es una reivindicació de la llum d'Ideal dins de la Vida. No's tracta aquí d'un ideal teóric que rebutja las lluitas diarias de la carn i de la sang. Es el práctic ideal de la perfecció i la felicitat humana planant per sobre nostre i vessant la seva llum demunt dels camins de la Vida per ferlos més alegres i triomfants.

Un llibret d'alta educació que convindría que llegís el poble i del que tothom sortirá am l'esperit reconfortat i digne.

UN DELS DIBUIXOS ORIGINALS D'EN RAMON CASAS, QUE'S REGALEN Á CADA SUSCRIPTOR DE «PÈL & PLOMA»

Copiarém algunas ratllas: «No faré la reivindicació de la paraula *ideal*, perque pera expressar un concepte que sintetisi l'aspiració permanent de l'humanitat n'hi ha prou dihent: L'ideal de la vida. Aquet concepte ho diu tot. I perque es ben clar, profón i elevat, em sento fort i resolut á defensarlo amb el cap i amb el pit contra qui'l profani esquifint-lo i emboirant-lo. L'ideal de la vida es l'ideal de tota la vida, de totes les ansies, de totes les necessitats, que la despleguin i l'escampin pera tots i per tot treient fruit i aroma; és, en fi, la nostra Acracia, am la seva amplitut d'horitzons, il-luminant les conciencies i fent-les heroiques realisadores de la voluntat. Per aixó'm feu pena que sentintvos apóstols d'ideal tant gran, tant humá i tant humanitari, pera veure-l i sentir-lo be, us el mireu sols amb el ventre, *parlant de l'art am fredor i amb aquella ignorancia dels rutiners quan, perque sí, s'ocupen de les nostres coses.* Jo no demano preferencies, perque ho necessito i m'ho estimo prou tot pera despreciar res. Lo més essencial es la satisfacció de les necessitats materials; pero penseu que *fins pera lograr aixó necessitem l'halé que dona l'acció de la bellesa oferintnos la sentimentalitat sana de la vida.*» Aquesta afirmació de la Bellesa per entremitj de totas las necessitats materials es lo que fa noblement educativa l'obreta acabada d'en Cortiella.

POEMAS HELÉNICOS, por *Goycoechea Meléndez*.—Un altre escriptor de la República Argentina, que seguint irresistibles tendencias, ara que'l mon sembla substituir per un ideal de bellesa, á imitació dels grecs, las falsas corrents de vida artificial i contradictoria dels cristians, canta aquet ideal encarnantlo en figuras gloriosas de la Grecia, *Orfeo, Safo, Fidias, Tirteo*, etc., que successivament i am prosa plena de cadencias i d'imatjes van lloant la gloria de *l'acció, la bellesa viva* del cos humá, la perpetuitat de la vida, la força feconda de l'amor, etc.

Hi ha un xic d'artifici en tot el llibre. Es una mica violenta la cópula d'aquell cervell d'americá, indolent espectador de visions, am la forsa plásticament marmória i vivament activa dels personatjes que fa cantar. Creiém qu'en Goycoechea Meléndez cantaría pel seu compte més encertada i escaientment qu'amagantse sota la máscara joiosa dels fills de la Grecia.

LA ACCIÓ MORAL MODERNA, per *Ernest Vendrell*.—Conferencia delitosament escrita sobre las novas lleis de vida i el minvar creixent de las dugas entitats directrius de la societat antiga, l'Iglesia i l'Estat. En aquesta conferencia, qu'el seu autor va llegir al Ateneu, amb una senzillesa plena de ferma convicció, ensemps que de noble i harmoniosa claretat, se senyala'l gloriós desvetllament de la vida individual i's proclama com á nova fórmula de tota societat l'amor á la vida i la seva aceptació joiosa i realisació per el Treball fecond i productor.

Un estudi dels *tipos representatius* d'aquesta nova vida serveix pera proposarnos no fetiches qu'incensar, sino figuras vivas, á las que seguir i ajudar viva i personalment dintre del mon. Aquets tipos son en Picquart, encarnació de la sinceritat i respecte al propi individu; Zola, l'artista nou, i en últim terme la França, especie de gegantesa, bocet de lo que deuría esser la Ciutat futura.

Ens complau copiar aquestas ratllas en las que l'Autor exposa eloqüentment la tesis de la seva agradable conferencia: «Penseu en l'embelliment de la vida que's desplega abundosament en totas las manifestacions humanas d'ara: casas, quadros, estatuas, flors, decorats, art suntuari: en l'expressió de la música moderna; en l'intervenció dels elements de la Naturalesa en la Poesía, i, ja ho hem dit, en l'art decoratiu; tot, en una paraula, convergint á fer pensar en la joia de la vida, á ferla sentir, fins á víurela intensa i expansivament. I quan de tantas maneras, am tanta diversitat i abarcant tants infinits aspectes de la vida humana se revèla una mateixa idea emocional, es que aquesta idea ha passat á ser carn de la carn de l'home, part essencial de la seva conciencia, unitat del seu conjunt: ha passat á ser una verdadera religió de Força, de

Bellesa, d'Amor, la religió *irreligiosa*, la religió de la Vida.»

Es de desitjar que qui ha escrit aquesta hermosa *conferencia* no sigui tant ingrat envers la seva ploma, que tant be li serveix en cas necessari.

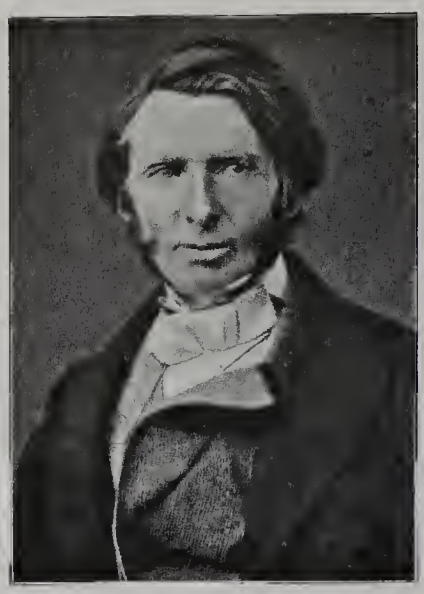

JOHN RUSKIN EN 1860

JOHN RUSKIN. — FRAGMENTS TRADUITS DEL INGLÉS, AMB UN ASSAIG INTRODUCTORI, per *Cebriá de Montoliu*.

Veusaquí un dels llibres més serios, trascendents i hermosos que de molt temps ençá se venen publicant á Catalunya. El propósit del seu autor es donarnos á conéixer, per medi d'un assaig crític i la traducció d'alguns fragments *complerts* de las sevas obras, la figura simpática i gloriosa del apóstol inglés, en John Ruskin. Aquesta tasca la realisa en Cebriá de Montoliu amb una serietat i coneixement de causa perfectament extranys fins ara als nostres pretenguts vulgarisadors. Lo que Montoliu califica modestament d'assaig introductori es una exposició, encara que breu, complerta de las doctrinas de Ruskin, feta am tota conciencia, am tot entussiasme i ensemps am tota imparcialitat. En Montoliu ha tingut la sort d'esser el primer á parlarne entre nosaltres d'un moviment social qu' está fentse inevitable; i donant una forma personal á l'exposició d'estranyas doctrinas, ha dit ja la seva paraula avans de ferse popular i trascendent aquet moviment. No podém amagar que una extraordinaria simpatía per las doctrinas en ell exposadas i la convicció que tenim de la seva oportunitat actual, ens fa preciós aquet llibre, i creiem un deber sagrat procurar la seva circulació i expandiment, d'una manera especial á Catalunya. Desde aquestas mateixas columnas ó desd'un altre puesto ens proposém tornar á parlarvos-en, entrant d' una manera més directa en el coneixement i apropiació de las doctrinas d'en Ruskin. I grans mercés al sincer i jove introductor d'aquet gran mestre en las negrosas vías de la Barcelona industrial.

JOHN RUSKIN EN 1895

CUENTOS ANDALUCES, per *Arturo Reyes*.—Forman el tomo XVIII de la «Biblioteca Mignón», i donan exacta, ensemps que bárbara idea d'aquellas terras de mitjdía, com creiém qu'el seu autor degué volerho. Tot son *tigres, entrañas, borracheras, pendencias, navajazos* i *riñas*. Certs salvajismes de color i un dibuix vigorós, més ben dit, abultat en las descripcions, semblan les dues millors condicions del seu autor, quines facultats de pensador no arriben á revelarse en tot el llibret.

L'ART DÉCORATIF.—Publica 'l fascícol de Maig, un article *L'art dans tout*, en el qu'am molta solta demana'l seu autor, M. G. M. Jacques, nous camíns pera l'aplicació de la bellesa á l'art usual. Fins are s'ha pogut produir l'*art en tot*, á preus elevadíssims; ja es hora qu'á poc preu i començant per la veritat, també l'art arrivi als més humils objectes industrials. El número conté 78 il-lustracions, i's ven á dos francs, qu'á preu de pessetes i comptant el correu, venen á ser onze rals.

L'ART ET DÉCORATION, dedica un article al íntim pintor Jean-Charles Cazin, i un altre molt important, á les instalacions generals de l'Exposició Universal, començant per les seccions austríaques. Hi han algunes il-lustracions reproduint obres del gran pintor belga Léon Fréderic, que vé á ser un continuador dels vells mestres flamencs i dels grans poetes pintors Botticelli i Ghirlandajo.

LA REVISTA MODERNA, de México.—Un article sobre la juventut francesa i les seves tendencies, quina veritat i exactitut ens hauría agradat poguer recomenar un xic més.

LA REVUE PROVINCIALE.—Prosas de Mecislas Golberg, Bertrand, Ternère i Vidal: versos de Maurice Magre Orliac i d'altres. Á llegir uns fragments del llibre *Cazare le résucité*, que próximament donará á llum en Mecislas Golberg i en el que sembla fará una especie d'exposició i glorificació de la vida individual i natural: la gran doctrina nova que glateix avui día al fons de totes les diversitats. En els fragments publicats á *La Revue Provinciale*, parla l'autor de la *Llei* en contradicció am la vida natural i té paraules i pensaments de fonda significació:—«La Llei oposa »á l'infinita mesura del mon, que floreix ex»pandintse, la mida mesquina de l'home que »tremola, decreix i s'en va.

»La Llei mata l'home de la terra, del fang i »dels vents, pera deixar víurer á l'home de la »pena, del traball i dels temors.»

Un altre fragment d'aquet mateix llibre pinta el judici del mon de corrupció que'ns volta envers del Llátzer ressucitat, l'home natural. Alguna reminiscencia de Lammenais en aquestes ratlles; pero sempre am més ingenuitat, am més sinceritat d'istil.

Á la mateixa revista llegim un article sobre *Descentralisació* que firma l'Alphonse Tenière i del que creiém útil traduir aquets paragraphs: «Fácil es de veurer que pels uns, par»lar de descentralisació, es un medi de ferse »visibles discorrent sobre la *cuestió del día;* »que pels altres es un dilettantisme, perque, »nois, es precís parlar d'alguna cosa; i que »finalment pels restants la *descentralisació es* »*un medi d'empetitir l'horitzó intelectual, fent,* »*en consecuencia infinitament més fácil la tasca* »*d'inflar genis.*»

Res d'això será mai obra seria tocant á descentralisació. «Aquesta no devindrá útil sino »en mans dels interessats, dels que treballant »fassin abstracció d'ells mateixos. La descen»tralisació deu esser l'obra desinteressada de »tots per l'edificació de la societat futura.»

THE STUDIO.—Dona reproduccions de medalles, d'obres d'orfevrería antiga i quadros de Macaulay Stevenson.

Aquestes tres últimes revistes, que ja son molt conegudes á Catalunya, donen el moviment artístic estranger que, sense imitarlo servilment, tant pot servir al nostre.

SUASUS

RIALLA D'ABRIL

Avuy ¡quín riure el cirerer!
Tot vell com es ¡quína alegría!
De bon matí y que rïaller
m'ha dat, al veure'm, el bon día!

Ensá y enllá, quan he arribat,
á cor obert ha extès las brancas,
y per la cara m'ha tirat
dugas grapadas de flors blancas.

«¿No veus? m'ha dit; ja torno á ser
lo qu'un altre any y altre any solía!...»
—¡Quín riure avuy el cirerer!
Tot vell com es quína alegría!

Y ha desgranat en l'arbre vell
un virolay, la pastorella,
ab alegroys de flor y aucell
y esbojorrada cantarella.

Y m'he posat á riurer ab ell
y m'he posat á riure ab ella.

APELES MESTRES

Teatres

L'ODEÓN, AL PRINCIPAL.—Se pot ser del Odeón de París, con del Ateneu, de la Colombófila, ó de l'Universitat, mes quant sis persones qu'han treballat en aquell teatre parisenc s'erigeixen en *companyía del Odeón,* els empressaris no deuen deixarse fer els perdigons artístics, i el públic encara menos. Mes com al anar á París sols tením temps, els de Barcelona, pera recorrer tots els molins roijos, blaus i blancs, els cafés concerts i concertets i'ls balls i ballets, ens en tornem al Born am greu sentiment, deixant per un'*altra vegada* l'anar á la Comedia francesa, á l'Odeón ó als altres teatres que son el París dels parisencs propiament dits i no pas dels altres tres millions i mitx d'electors. Per xó, el bon cavall blanc del nostre teatre's va fer creurer á n'ell mateix qu'aquells sis pobres cómics de carretera eren la companyía de l'Odeón, i'l públic se va allargar de les pessetes que se l'hi solicitaven, perque tant mateix no era tant car com quant vé la Sarah ó la Réjane qu'am aquells preus exagerats no mes fan mitja entrada.

El primer día, ens serviren una correcció de Molière, llensada per el popular autor del *Cyrano.* Á les primeres rimes deixarem d'escoltar els alexandrins de'n Rostand, pronunciats mitx en belga i mitx en parla de la França xica, per fixarnos en l'objecte exótic qu'era el punt de mira de tot el teatre. Era aquell objecte, una dona jove, extranya i per xó mateix, estolviantse de ser hermosa, envolquellada en sedes, blondes i plomes d'abric de tísica aficionada que d'un violent cop de bras tirava lluny d'ella, amb actituts de domadora de cavalls Orloff. Sort d'ella pera amenisar la trista representació d'una obra tant apagada com els pobres actors, que no podíen donarli vida amb el poc alé que gastaven. Durant els entreactes, l'exhibició del agradable trastet d'art exótic continuava i'ls homens drets sobre aquells peus lluents de gomosos vergonyants, acotavan el cap sostingut en apariencia per la planxada guillotina de la camisa. Tornava á aixecarse'l teló i tornava á mantenir el caliu de l'atenció l'aucell foraster sugeridor dels desconeguts atreviments que conten els ordinaris de París. Aixís s'acabá la representació, repartintse l'atenció dels espectadors entre la sorpresa de veurer aquella mitja dotzena de cómics mártirs i aquella actriu de la vida real que promet ser una estrella de capsa de mistos.

L'endemá, execució de la *Parisienne;* lo més notable, fou l'ambent de pietat qu'anaba amansint les justes ires del públic. Al primer acte, un botó massa curiós i lluent, provocá un xic de maró prompte deturada per la conmiseració que produíe aquella pobra gent. Ella, la que feie de *parisienne,* suposant-la elegant, jove, guapa i de veu emocionant, frisava la quarentena, més aviat passada que temuda; ell, l'aimant gelós, tot esclau d'aquell amor, elegant i jove, amagaba unes tristes cames corves, en uns pantalons de creixensa per el llarc i ample, acabant per baix en unes enterisses tot just enllustrades i per dalt amb un jaqué de varies temporades; de les mánigues enganxades en els botonets d'acer d'uns punys invisibles, ne sortíen unes mans que proclamaven totes les amargors del propietari, amb els nusos de canya i'l tó blau de panellóns d'Istiu. La cara, volía dissimular la grogor sota'l blanc d'una pomada de baix preu i preníe una alarmant retirada als caps de la Morgue: El primer acte, passá miraculosament; el segón, se acabá en pau i allí ja's feu patent el vent de pietat que corríe, perdonant el pá de cada día d'aquells desgraciats. El tercer acte, el representaren am la major bona voluntat, com víctimes disputant á precs el perdó dels executors. Feie tanta pena parlant d'amor aquella parella juntada per la mala esturgancia d'una *tournée,* que'l públic tot se torná bó com si fos un sol home i al acabar aquella *Parisienne* de sub-prefectura, aplaudí. Els que no hi eren, mai podrán imaginarse l'aspecte compungit d'aquells pobres *cabots!* Fins el galán tragué colors á les galtes i l'estrella, la trista estrelleta

que s'apaga probá un somrís escaient pera donar de tot cor, les gracies á un públic de bons sentiments. Deu faci que tots l'hi siguin tant propicis!

I alló de ser del Odeón, que s'ho treguin del cap, ó dels cartells; ni á l'Odeón hi há companyía ni solen ser bons els cómics d'aquell purgatori de la Comedia francesa. També podríen suprimir lo de *companyía*, perqué sis, no son més qu'un *piquet*... i aixó fá Odeón de Barcelona.

COM GUANYEN UNA FORTUNA ELS EMPRESARIS?—Resposta: Igual que'ls que treuen la rifa. La proba está en que no s'ha trobat á Barcelona cap empressari que fes representar *Els Encarrilats* de'n Torrendell, qu'hauríen fet sala plena durant el temps de febre electoral barcelonina. Mentres en Frégoli fasi'l mateix efecte financier, quines ganes de fer coses bones?

EN ZACONNE Á BARCELONA.— Gracias á Deu i á un empressari castellá, el actor modern vindrá á representar els *Espectres, Gabriel Borckmamnn, Die versunkene glocke, El poder de les tenebres, Hamlet* i un altra obra. Després anirá á Madrid i á Lisboa. L'época, será'l Novembre.

EL DEL GALLINER

Noves & velles

DISTINCIONS QU'AVERGONYEIXEN. —El pintor Zuloaga refusat per el jurat espanyol de l'Exposició de París, ha sigut nombrat *Sociétaire* del Saló del Champ de Mars, sent doncs el primer espanyol qu'obté tant senyalada distinció. El nostre paisá Planells, desconegut del públic barceloní, ha sigut nombrat *associé* de la mateixa entitat. Els dos artistes, el vascongat i'l catalá, s'han perdut pera'l nostre desgraciat país que ni sab retenir als seus fills eminents. Ens en condolím, pero felicitém als dos amics.

LA SOCIETAT D'ARTS GRÁFIQUES de Viena *(Gesellschaft für vervielfältigende Kunst)* ha decidit publicar en el suplement de la revista que publica, *Die Graphischen Künste*, una llista de totes les noves publicacions originals qu'entrin en el domini de les arts gráfiques. Pera poder fer coneixer tots els treballs publicats, demana una llista de les aigües-forts, gravats al boix, litografíes é il-lustracions de llibres publicades durant l'any. Les comunicacions deuen dirigirse: 17, Luftbadgasse, Viena (Austria).

LA SOCIETAT FRANCESA D'AUTORS I COMPOSITORS DRAMÁTICS ha cobrat durant l'any económic 1900-1901, la quantitat de 4.569,207 francs en concepte de drets d'autor. Els teatres de París han pagat 2.675,000 en xifres rodones i'ls cafés-concerts 300,000. Durant l'any de l'Exposició de 1889, sols ingressaren 3.681,039 francs.

SOCIETAT INTER-REGIONAL DE BELLES-ARTS.—Entre alguns artistes de diferents regions d'Espanya, se treballa pera constituir una societat tancada qu'exposaríe les seves obres á Barcelona, Bilbao i Madrid, prescindint de les medalles i buscant en cambi els sufragis del públic dels tres centres indicats.

THOMAS — Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Juliol 1901 Núm. 78

J. Lluis Pellicer

FRISANT els seixanta anys, ha pujat á les regions del esprit, un dels cors més joves de la nostra terra. La seva obra abundosa no dona prou la justa mida d'aquell cap tant clar amic de tots els *endemans* i respetuós admirador de totes les manifestacions del art.

Si'ls dibuixos de'n Joseph Lluís Pellicer trobarán difícilment un continuador, més costós será omplir el seu lloc com á incansable propagador de la difusió de les Belles Arts plástiques. No es ara á cop calent, que podém am calma parlar del que fou el nostre amic i mestre estimat. Mes desd'ara, es pot ben dir qu'á n'ell se deuen la majoría de manifestacions qu'han desensopit la vida artística catalana. Les seves campanyes com dibuixant, serviren d'exemple á molts dels joves que ja han conquerit un nom i fins á molts dels que'l busquen encara. Els seus treballs, organisaren la primera Exposició de Belles Arts, que fou un pas tant trascendental pera l'art de la terra. Sense ell, cap dels artistes estrangers que prengueren part en aquella educativa exposició, hauríe enviat obres á la nostra ciutat.

Dels seus dibuixos encara's parla del que feu quant l'inauguració del túnel del Saint Gothard. Mitx despullat, després d'hores i hores d'espera en aquelles humides tenebres, feu el gran dibuix que figura entre la col-lecció escullida de l'*Il-lustració francesa* i en aquells moments en que'l veigerem lluitant am el seu llápis pera fixar plásticament els progressos materials dels homes, ens aparegué l'observador artiste de la guerra carliste i de la Turco-Russa, que seguí sempre á la vanguardia de l'exércit eslau. La seva última obra meritoria, fou l'intervenció en la fundació de l'*Institut de les arts del llibre,* que tant camp té per correr.

Ademés d'un incansable artiste i d'un amic fervorós de la nostra terra, ha desaparescut amb ell un dels homes més bondadosos dels nostres rancuniosos temps. La seva ausencia, será sempre sentida per nosaltres.

Pél & Ploma

«J. LL. PELLICER» DIBUIX DE R. CASAS

«J. TORRES GARCÍA» ESTUDI Á L'OLI D'ELL MATEIX

Impresiones

CON abundancia que admira, la Naturaleza no cesa en el trabajo de reproducir sus eternas formas. Entre la vida y la muerte, estas aparecen siempre con la misma juventud. No envejecen ni mueren como las cosas, sino que siempre con igual vida y persistencia aparecen en estas, sin confundirse ni borrarse nunca. De ellas, es lo único que deseo: esto que no tiene dueño, ni puede ser arrebatado al que lo posea.

La armonía que vemos en las diferentes cualidades de una cosa, no viene sinó de que en el fondo, son la expresión de una sola *idea*. Este ruído de agua no es más que la espuma que brota al caer. La poesía podría tomar para representarla, lo primero, y lo segundo la pintura. Y cada arte si representa bien este lado que le corresponde, dará idea de todos los otros que no debe representar. Y así cada uno de ellos hará aparecer en las cosas la *idea*, sin la cual, como Hegel dice, no son más que apariencias, es decir, nada.

Sólo cuando el artista puede decir: ahora yo y el mundo, y olvida en cierto modo cuanto aprendió en las obras de los hombres, y procura solamente fijar de un modo ú otro lo que á él le ha causado impresión fuerte y le ha hecho nacer el deseo de reproducirlo, sencillo y natural como se le ha presentado; sólo entonces puede hacer algo capaz de interesar á los demás. Este estará libre del amaneramiento, de la pobreza de materiales, de lo extravagante, de la imitación de los otros, de las dudas, de lo falso, de lo artificial, de lo oscuro, y de muchas cosas así. Este no hará pintura, ni poesía, ni música, ni otra cosa, sino arte. Tampoco tendrá deseos de ser nada más que lo que es, porque no quiere ser nada ni se lo propone. Para él, un árbol, un cielo ó un animal, son verdad; para el otro son pintura, frases, ú otra cosa así. Tampoco sigue con la corriente, ni hace «arte joven» ni «antiguo», porque mira lo que es de siempre, ni teme hacer con toda franqueza lo que ve, aunque salga muy distinto de lo que se acostumbra y aunque sea más humilde; y esto porque comprende que sólo siendo completamente sincero y mostrándose tal como es,

«LA FRAU» ESTUDI PER J. TORRES GARCÍA

podrá estar bien con él y gozar de su arte; y lo que haga, aunque sea pequeño, será bueno, pues en el fondo se encontrará algo que no es apariencia como sucede en las cosas del otro. Así, pues, rechazará todo sentimiento que no sea producido directamente por la naturaleza, pues este es el único camino; todos los otros no conducen más que á lo artificial, aunque sean seguidos con toda la buena fé.

Todo el que vaya descubriendo la verdad, tendrá que ir quedando en el mundo como espectador. Entre él y los otros, no podrá ya haber otra clase de relaciones. Y aun así tendrá que sufrir, á cada momento y cada vez más, oyendo lo elogios que merece todo lo que es de mal gusto, sintiendo lo disparatado de las opiniones, viendo la manera egoista de considerarlo todo y lo grosero y pequeño de los sentimientos. Mientras tenga paciencia, mirará, pues, todo esto, hecho con la mayor seriedad, como un espectáculo indigno y estúpido, sin mezclarse para nada con él. Verá, pues, que no debe tomar nada en serio ni discutirlo, ni esperará los otros para que le ayuden en sus trabajos ó le consuelen en sus dolores, «ni amará ni odiará á nadie, ni creerá ni dirá nada». Pues así que lo de fuera exista para él, será, en cierto modo, uno de tantos locos del espectáculo. Ha de quedar, pues, encerrado en sí mismo como el único hombre del mundo. no esperando nada de fuera, ni queriendo imponer nada de lo suyo á los demás. Esto parecerá muy triste, pero es lo mejor. Y entonces, apartado de tanta fealdad, de tanto egoísmo y de tanta mentira, y ya absolutamente libre, se consolará de este aislamiento, consagrando su vida á trabajos inocentes y desinteresados. Pero se alejará aun más de este mundo, y hasta se olvidará de él, á medida que vaya formándose dentro de sí, otro; á medida que vaya sintiendo la armonía, y su vista se aclare, y se vaya serenando, y se le vaya descubriendo poco á poco entre las apariencias, lo eterno de toda cosa y de todo acto y lo vea aparecer en sus obras.

J. Torres García

«J. TORRES GARCÍA» DIBUIX, PER R. CASAS

«VORA'L RIU», ESTUDI PER J. TORRES GARCÍA

«LES VEUS DE LA NIT», ESTUDI
PER J. TORRES GARCÍA

«CREPUSCOL» ESTUDI, PER J. TORRES GARCÍA

Tres companys nous

PÉL & PLOMA está joiós de poder complir desde'l seu segón número aquell paragraf de la nostra alocució «als amics, als coneguts i al public» que diu: «els fundadors, que mai s'han proposat cap fí personal, no demanen mes que cedir el lloc als que vulguin que l'art tingui una publicació, aon cada artista sigui á casa seva, mentres no vulgui *expropiar* la dels altres». Aquet segon número es més que una promesa i una manifestació: els joves poden èstar segurs de que **Pèl & Ploma** no obeex á petits egoismes quan se tracta d'artistas verdaders i els vells gloriosos compendrán que la nostra admiració per ells es fonda i es segura; i que no'ns creiem obligats á sortir á la seva defensa barrant el camí als que venen cantant per ell. Ben al revés: aquesta veneració mateixa ens dona la seguritat de que tots hi viurán bé al caliu del temple antic i de que á la Belleça, com diu en Pijoan en una esquisida canço «tots els camins hi portan».

Las «notas literarias» d'en Torres García em donan la rahó dels seus cuadros. No sé lo que pensará l'amic Utrillo de las obras que reproduím del jove pintor. A mí'm sembla—sobre tot—un gran decoratiu i crec que la pintura decorativa es com si diguessim el *vers* de la pintura.

No precisament la *poesía:* el vers i, gaire bé sempre, am rima.

Per arribar als seus cuadros en Torres García té que realiçar, al fons de la seva ánima, una fonda evolució de la *visió del natural.* D'aquesta á n'els seus cuadros hi ha la mateixa distancia que d'un fet concret, d'una cosa material á un pensament rimat.

Fruits d'aquets moments de *depuració* son els seus petits treballs, més filosófics que literaris que'ns complau publicar com á complement i aclaració de la seva personalitat artística. I son ensemps que tot això, la justificació de la seva pintura, com habem dit al començament.

En Torres García, pintant com pinta, podría semblar á molts un erudit de la Pintura. «Se sembla á aquét ó aquet altre», podrían dir

«PROMONTORI» CROQUIS, PER J. TORRES GARCÍA

alguns i amb aixó quedarían tan satisfets com si haguessin expresat un verdader judici.

Las sevas «notas literarias» son penyora de que ha arribat á la trascendencia serena dels seus cuadros, no copiant procediments dels demés, sino marxant per camins qu'ell propi s'ha fet.

Les cançons i versos d'en Pijoan, podrían agruparse sota aquesta llegenda comú: «La poesía dels humils». Tenen molt d'algunes págines sencilles de la Biblia i vagament recordan «Els simples» del portugués Guerra Junqueiro.

Hi trobo sobre tot una gran sinceritat i una gran cordialitat. Condicions abdues que començaben á esser necesaries dins del camp de la poesía catalana. Corsecats i minats, cada día més, de la vida de ciutat, petita i sobretot *insincera*, aquets versos am flaire de montanya, ens semblan tan sans i benefics, com riallades de nins, i no sabríam acabar de rellegirlos.

Voldríem que se'ns fiqués ben bé adintre de l'ánima aquell mirar atónit del nin, en la cançó que porta aquet nom, i voldríam ensemps marxar pe'ls nostres camins tan ampla i alegrament, com aquell peu dels homes de montanya, que no's fa presoner dintre del jas de palla dels esclops, sino que hi vé balder i balla «com vora al foc fá la quitxalla».

El «cántic de primavera» es un troç de poesía que basta per ell sol, pera fer gran á un poeta. Recordém encara la fonda i delitosa expresió d'alegría íntima, am la que en Maragall ens deie *¡quín poeta!* després de llegir, per la primera volta, aqueixa composició. Nosaltres la creiem tan hermosa com las més hermoses qu'hem llegides, velles i noves; el poeta que escriu aquets versos no pot dir mentidas i un s'hi deixa anar llegintlo i l'esperit reposa en ell.

Hem dit al començament que no volíam fer crítica: Peró, no hem volgut privarnos de manifestar la joia intensa que sentím de poguer omplir el **Pèl & Ploma** am cosas com aquestas.

Tením la seguritat de que doném al mon un nou poeta i un poeta gran i bo: aquets motius d'alegría i satisfacció no son pas dels que's repeteixen cada día.

Llegíu á n'en Pijoan am sencillesa, llegiulo sens preocupació, netejant la vostra pensa de tot lo que no sigui natural: els seus versos, nascuts á montanya, son com la gent de per

«LA NIT» ESTUDI, PER J. TORRES GARCÍA

allá; que tenen recel d'agafar franquesa am segons quí.

Els treballs d'en Moles son d'una més especial psicología. Si'ls d'en Pijoan fan olor de montanya, els d'en Moles tenen encara tota la severitat i rigidesa del quarto de treball. Aquells ens parlan del poeta i de la Belleça: aquestos del crític i de la *perfecció*. Son dos camins: tots dos grans, tots dos hermosos, tots dos ben començats.

Parlant d'en Moles creiém encertat el record de Leopardi. Del líric i filosoph italiá conserva en Moles la creencia en el «mal del mon», en

il bruto
poter, que, ascosso, al comun danno impera;

aixó ha fet crític el seu esperit naturalment enamorat de la Belleça i aimador de les coses belles. Una irresistible tendencia no d'escéptic, sino de ferm creient en el *mal de tot*, li fa escorcollarho i esbrinarho tot; te l'afany de la perfecció á força de trobar les coses imperfectes.

Ara per ara, tot i pensant en molts casos com ell, ens espanta la seva intransigencia: creiém que amb el temps el seu natural amor á la Belleça triunfará en el seu esperit del pessimisme i del descontent filosófic: á les hores potser tindrém els seus amics tota una *filosofía de la Belleça* (la seva obra somniada) escrita per les seves mans.

Els dos «apólecs», que avui publiquém, creiém que revelan bastant lo que d'en Moles os acabém de dir: en ells hi veurán els nostres llegidors, l'esperit crític i el desitg de perfecció barreijantse delitosament. Una seriosa moralitat flueix mansament dels dos escrits.

Aquestos son els nostres col-laboradors del present número. Brancas novas, am flors novas i sava renovadora de l'Art universal.

SUASUS

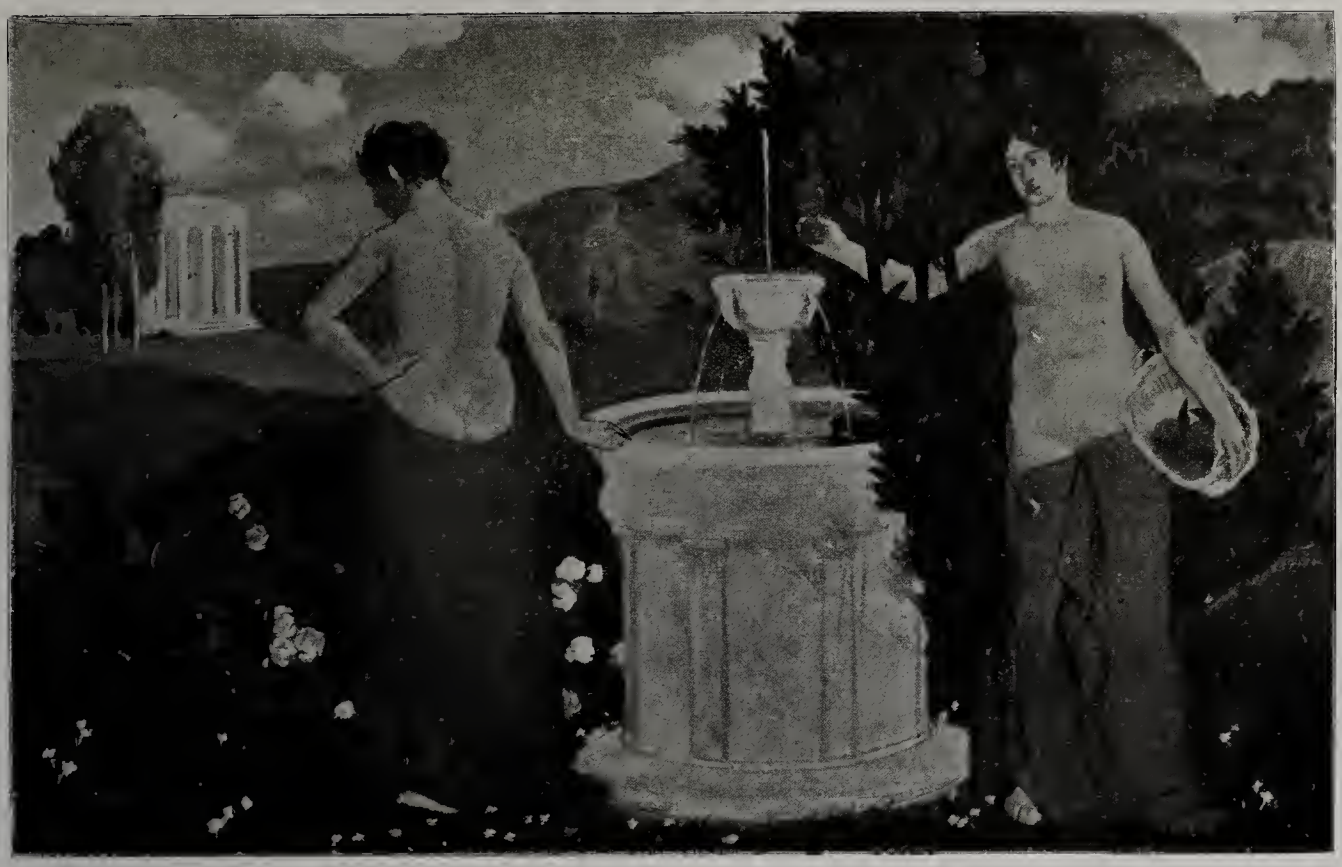

«LA FONT DE JOVENTUT» ESTUDI, PER J. TORRES GARCÍA

Joaquím Torres García, decorador

EN *Quim*, com l'hi dihuen tot curt els seus íntims, es un americá d'una de les vores del Riu de la Plata; potser de més endins. Atret i fixat per el remolí d'art que's mou á Barcelona i del que'n sortirá'l centre que tots desitjém si les cristal-lisacions de les aigües manses no'n deturen el moviment, hi viu desde petit, en Torres García. Aquet artiste, que n'es desde'l moll dels ossos, s'ha donat á coneixer un xic involuntariament, per dibuixos de totes menes, publicats en periódics de tots colors; mes en el fons més amagat, guardave jelosament les idees de les obres pera les que glatie en veritat. Com tots els tímits, publicave inconsideradament tot lo que l'hi demanaven, més del seu art estimat, de la seva passió íntima en la que pensave constanment. ningú'n sabía res fora del petit estol d'amics que de lluny ó de la vora pensaben com ell ó hi simpatisaven.

Aquet art, espressat am colors i dibuix, es un art complementari de l'escriurer i del llegir artístics. En ell, el tecnicisme del colorit i de les ratlles, no es pas el principal medi d'expressió, encara que no's pugui dir ni que desprecia l'ofici, ni que'l desconegui. Es un art sugeridor de literatures i encara més, provocat per sensacions llegides i mirantse'l natural detrás dels vidres colorits per els textos amorosament recordats.

Mirant les obres que son les filles estimades d'en Torres García, succeheix lo de sempre: si l'*indiferent* s'ho mira entre dugues cotizacions de Llotja, durant un entr'acte de teatre, entre'l dinar i'l despatx, en el café ó en el saló d'algún circol mandrós, ó no'n dirá res, desconeixent la font d'aquelles aigues quietes pero vives, d'aquelles nits nebuloses pero serenes de tranquilitat, d'aquells arbres escassos pero magistralment plantats i tallats,

ni d'aquelles joves dones de tots els temps, modernes perque son fetes d'are i relativament eternes perqué fá molts cents sigles qu'es possible aquella sencilla indumentaria. Si l'*indiferent* no l'ha sentit la remor d'aquelles fonts d'art i de poesía, no'n dirá res, perque per ell alló es una llengua desconeguda, es una veu sense paraules, uns mots sense xifres. Encare será pitjor si l'ha vista brollar en algún dels seus viatjes de perpetual aburrit i rompent el digestiu silenci dels seus companys, dirá sentenciosament: *un Puvis de Chavannes de les afores!* i ensemps content i cançat d'un esforç tant llunyá de les seves escasses aficions, s'ensopirá de nou en el silló lluent per el cuiro del moble ó per la tacanyería del establiment i somniará en la possibilitat de que's representin altra vegada, operes am ballarines.

I en veritat, la similitut de tendencies entre'l gran pintor lionés i'l jove americá, es més gran que la que pot suposar l'*aburrit* qu'habém fet parlar; en Torres García, submergit en els austers retraiments en que viuen molts homens d'afinades sensacions, ha devorat, digerint-les, moltes de les literatures admirables qu'han deixat els grans escriptors de tots el temps; ha somniat fervorosament amb el Dante, ha viscut la suau vida dels florits camps llatins amb Horaci, s'ha entristit am els pessimistes i s'ha enlairat engrescat per les profecíes dels generosos poetes de les esperances. En el fort de les seves lectures, anant seguint els estudis que solen fer els pintors, trobá en el autor del *Marseille, porte de l'Orient,* de la decoració parcial del Panteó, de la Sorbona i de tantes altres lletaníes entonades per un gran pintor en lloor de la Bellesa, el mestre espiritual que l'hi mancava. I'l seguí, l'estudiá, l'*imitá* i'l *copiá* segurament, abtreientse de les diferencies que hi há entre les belleses glorificades per en Puvis de Chavannes i les de la naturalesa catalana en mitx de la qu'ha viscut el deixeble casi tota la vida, essent penetrat per ella. Ja hauríe fet prou si no hagués fet res més; mes de sopte, les tristes fontetes menestrales dels suburbis de Barcelona, cantan un cant més gran, s'afinen, poetisen el seu mormolar d'aigües tristes i am les remors dels arbres sembrats de lluny en lluny, prenen en la visió d'en Torres García, alguna de les aristocracies del pintor francés. Lluitant am l'elevació del seu sentir i l'humilitat de la naturalesa ambent, busca l'hora propicia, els cels dolçament il-luminats, els llorers més góticament piramidals, els taronges més esférics, les aigües més anellades, els blancs casi apagadament daurats i posseit ja del esprit decorador absorvit en textos escullits i en obres mestres contemplades, bosqueija els chors cantats per la mateixa essencia de poesía que sempre conté la naturalesa, per modesta i pobreta que sigui. Per xó posém en primer lloc en la nostra estimació, els estudis decoratius d'en Torres García, que redimeixen les despreciades hermosures entre les qu'ell s'ha criat i nosaltres habém nascut. Per xó, tríem d'entre totes les seves obres, aquell safreix casolá com els de Pedralbes, del Putxet, ó de Vallcarca, aon sembla que l'aigua qu'hi raija, hi barreiji calcom de l'hermosura eterna que lográ obtenir aquell gran decorador francés, triat com á guía. Per xó mateix ens agrada aquell sí de golf catalá, de corva poc enfonzada que tant plau desde les montanyes casi ciutadanes, quant s'ovira sota les celistíes dels crepúscols. Per xó finalment, trobém personalitat á n'en Torres García, perque sense els elements familiars al gran Puvis, sense'ls prats ombrejats per les pomeres, sense'ls molçosos pins, les fonts frescals i'ls rius cristallins; els cels suaus del Nort, ni les verdes mars glassades, sense que pera'ls demés existís en el nostre terrer res d'aquelles hermoses filles dels cants antics, n'ha sapigut despendrer una canço nova, plena del gust que's l'essencia de tot lo nostre, de lo qu'estém acostumats á veurer i que'ns obra esperances d'una decoració pictórica pera la que no més faltarán muralles que's deixin vestir d'imatges plástiques, que somriguin sota les voltes quintesenciant les belleses escampades per planes i montanyes, desde les terres altes al mar.

M. U.

Eglogues

EL NEN

Nen, nen, abret petit!
nostres camins se troban!
Pel caminet florit,
tu baixas de la casa,
voltada de pallers,
ahont las gallinas covan.
Oh! quí pogués mirar
el mon com va passant,
per prop del teu camí,
sense voler saber,
d'on ve, ni cap aon va,
com ara fas ab mí.
Ja soch un tros enllá,
tos negres ulls oberts
encara m'acompanyan!
ensenyam á guaitar,
aquestos camps tan verts
qu'en clara llum se banyan!
Adeu, que ja no't veig,
sols sento l'espinguet,
qu'arriba fins aquí,
dels crits que fas jugant,
ab lo pelut mastí.
Adeu, petit abret!
creix, creix, del mon gosant,
sense cap fruit qu'et pesi!

REPÓS EN EL AMOR

Oh, coneixensa vana! Oh, temps perdut!
buscant el fosc enigme de la vida,
trevall amarg sens cap profit qu'el pagui.
Es l'obra seria que du al bon repós;
cuant rendit de cercar causas incertas,
em miro ple d'amor els blats com creixen,
ó rebo la caricia de las Horas,
qu'ab diferents colors com van vestidas,
alegres giravoltan demunt meu:
La brillantor del cel se'm fica á dintre,
m'entra un beneit consol de feina feta,
de camí ben complert que santifica;
i ja tranquila l'ánima afamada,
es troba se'l bocí d'un tot perfecte.
—Oh, amor, amor, tú sol no ets vanagloria!
hi ha llevor d'eternal en l'abrassada,
tú sol ets digne d'ocupar la vida!

DIGUEUME EL PERQUE...

Ha plogut i ha nevat,
del cel qu'era emboirat,
pro el vent ja du bonansa,
la desglassa avansa:
I tot aixó per qué?

L'aigua qu'el gel degota,
la terra la beu tota.
Aviat veurás las pradas,
de flors i d'herba infladas:
I tot aixó per qué?

Per engrexar els remats,
qu'el hivern te afamats,
i, belan de contents,
al rebrer tals presents:
Pro tot aixó per qué?

Ells te darán la llet,
i lo petit qu'han fet,
afanyós tú en viurás,
si pensas no riurás:
Pro tot aixó per qué?
digueumo que no ho sé!

CONTENT I ENGANYAT

Sabis germans del bosc! També á vosaltres,
el cel us porta engany!
Oh, tropa impacienta d'aimadors!
Arbres i aucells! Brancatjes que floríau,
omplint de pics rosats,
vostras trenyinas blancas;
cantaires fora d'hora, qu'animantvos,
per las tebiors del vent tant prematuras,
mudabau el plumatje!
El cor us ha enganyat!
Torna la pluja á estarrufarvos freda,
i la glassa us detura,
la sava qu'abundosa ja moviau.

Oh, pitjó á mí qu'em basta,
un trist mirar d'amor,
ó el riure ben gentil d'una doncella,
un cap de núvol blanch
ó un raitj de sol que passi apropet meu!

«J. PIJOAN», DIBUIX PER R. CASAS

per alegre cantá i traure florida,
plé d'amorós delit, no recordantme
que la tristor pasada ha de tornar,
avans de poca cosa!

O engany, engany qu'estás
per sobre la certesa!
comprenc que mai m'en haig de corretgir,
ni em dol el ser sencill com sou vosaltres,
brots primerencs batuts per la gelada!
Que aixís no recelós, obrint mon cor
al més petit senyal qu'el cel m'envía,
m'hi trobo més aprop,
i vingui ó no algún goig sobre la terra,
me crec qu'en soc més digne!

ELS ESCLOPS

Patrip, patrap,
sobre la roca,
pat-xip, pat-xap,
al mitj del fanc!
En l'herba humida,
en la mullena,
es va enfonzant
ma petja plena.
Digui el qu'el vegi,
senyal marcat,
mireu el rastre
d'un home honrat.
Calents esclops,
ab jas de palla,
sobrer balder,
al peu hi balla,
com vora'l foc,
fa la quitxalla!
Germans bessons,
me féu humil,
sencill calsat
me fas tranquil,
portas consol
aserenantme,
porteu virtut,
boi aplanantme.
Cantéu, cantéu,
rústics esclops,
esquellejeu
mas passas francas,
que m'acompanyi
vostre ressó
de fusta seca
sens tentació.

LO MEU PENAR

Tinc l'heretat partida,
d'aquí vé'l meu penar,
l'una es á dalt dels nuvols,
hi fa de bon estar.
La llum hi ve directe
de dalt del cel brillant,
i resplandents las boiras
responen al meu cant.
D'allí se veu la terra,
rossa de cap á cap,
la sombra del meu núvol
hi corre fent un clap
que salta las carenas,
travesa el pla sembrat,
i la petita taca
es l'altra d'heretat.
Aquells que me la cuidan,
pateixen set y fam,
i de treball i pena
m'envían un gran clam.
No 'n puc girar la vista,
ni els puc pujar aquí dalt,
i del dolor qu'en sento
m'en ve tot el meu mal!

LA CANSÓ DEL BON HOME

Soc un bon home
no faig el bé,
perque jo may,
no l'hé vist fer.
—Ni el mal tampoc:
perque no'n sé!
Ma feina es llarga,
no puc cantar,
á totas horas,
replego el grá.
—Prenentlo als altres:
bé haig de menjar.
Crec al mon fet,
per fer patir,
no'm fío gaire,
del meu vehí.
—Perxó cuant prego:
prego per mí!
No soc pas lliure,
no soc ningú,
que s'em endona
qu'em mani algú.
—Sempre hi há un altre:

que jeu més dur!
Multiplicantme,
aixís visc jo,
no me'n renyéu,
soc l'home bo.
—Si el preu no es gaire:
féume millor!

CÁNTIC PRIMAVERAL

Tota la terra engega una alabansa
I es d'ella qu'hai aprés mon alabar.

Soc el pastor fidel—d'aquesta gran remada,
Arbres, aucells i monts—m'han dat per pasturar,
S'enfilan cap al prats—dolços de l'alabansa,
I em plau seguint am ells—deixarmi jo enmenar.

Aném, petits, aném,—veníu brotadas tendras,
Floretas del camí,—comenséu á passar,
Boscos qu'ab nous vestits,—feu joves las carenas,
Beneita le verdor—que us ha volgut ramar.

Felissos que fruiu,—més que ningú en la terra,
Esclaus d'única llei—qu'es la que us fa cantar,
Us veig venir en vols,—á tan alegre festa,
Els pródics en caricias,—no es volen fer esperar!

Vosaltres els nascuts—de poc en la remada,
Badell que de genolls—t'acotas per mamar,
Xais que seguiu saltant,—els passos de la mare,
Doneu un crit d'amor—á Amor que us va engendrar.

Casetas de la vall—qu'ab la finestra oberta,
El sol s'us fica á dins,—volentse fe estimar,
Alseuvos á la llum,—en cántics de tendresa,
Com els florits fruiters,—qu'us voltan el quintar!

Miréula ja vensuda,—la neu de la montanya,
Aquell cim qu'era blanch,—comensa ja á erbejar,
Aném pujant amunt—per eixas frescas pradas
Oh! no s'acaba mai—el lloc del alabar!

I cuant vinga la nit—blavosa de la serra,
Qu'el cor ab un sospir—no gosa pas torbar,
Sota els estels quiets—que cantin las miradas
Un himne al Tot inmens—qu'ens obre l'esperar!

J. Pijoan

Letras americanas

(Conclusión)

Si el alma americana existe, ella está en los versos de Obligado y Hernández, en la *Cautiva* de Echevarría, en la *María* de Isaacs y en el *Facundo*, de Sarmiento, después... nada más es posible. Nuestra raza es bastarda, nuestra lengua prestada. América tiene su obra y su gloria en el Porvenir; en el Arte de mañana, en el alma de mañana y en la sociabilidad de mañana.

¿Y el presente? Amargo, doloroso como un calvario. Europa nos vomita su gente, la peor, ignorantes, egoistas y ambiciosos; van á nuestro país con la fiebre del oro, esa fiebre que crea voluntades endureciendo sentimientos y en la gestación monstruosa de su labor material y sus apetitos brutales, germinó y vive la inmensa, la pesante Cartago Argentina. ¿Arte? Sí, lo quieren, el buen hombre está satisfecho y quiere distraerse; ¡que hable el bufón! y arroja la moneda; para el engrudo literario, para la cloaca teatral, para la cacharrería musical, para los fotógrafos pintamonas.

Y al igual de estas flores delicadas en color y y fragancia, que brotan al borde de los pantanos, surgen del fondo de aquel miasma posi-

tivista y grosero, seres finamente sensitivos, almas de artista que emprenden su ruta hacia la Meca Ideal, anatematizados por el Buen Sentido, señalados como locos por la turba imbécil, motejados de haraganes é inútiles; silenciosos é incomprendidos, pálidos y serenos, inmutables para el insulto y la carcajada. Con el rayo soberbio en los ojos y el fulgor azulado en las frentes marchan, siguen y llegan á obtener el derecho de su culto ante la multitud misma, que poseída de un vago respeto, se para á contemplar aquel ser incomsible y raro que animado por una extraña fe, marcha en busca de algo que ella se vanagloria de despreciar. El ambiente nos oprime y las ideas nos matan.

Conservamos de la primitiva raza americana, la fantasía desbordante y el idealismo pleno de almas vírgenes y la ciencia moderna, puso en nuestros cerebros la realidad mortificante y la Duda; la lucha es recia, de ahí nacen el dolor y la desesperación que ha sembrado de suicidas el Camino Sagrado.

Jóvenes, pero constantes habían producido lo suficiente para abandonar sus larvas de gusanos y ser mariposas hechas á libar en el jardín del arte, pero la maga traidora desplegó ante sus ojos afiebrados y sus almas cansadas, el atractivo de un reposo absoluto, el descanso eterno; miraron hacia atrás y un sordo fragor de lucha obscura y formidable, aturdió sus oídos; el recuerdo del amargo poema de sus vidas penosas y solitarias, dibujó una amarga sonrisa en sus rostros de piedra; á su frente una selva poblada de sombras y rumores, sin más encanto que su poder de Esfinge y á su lado, la Muerte, ofreciéndoles su calma serena de lo inanimado; un veneno, la tisis ó el alcohol, cualquiera de esas tres armas que el azar puso á su lado bastaron para entregar sus cuerpos al polvo y sus nombres al recuerdo melancólico de lo que fué.

Nietzsche, ese infuso filósofo que hilando en su rueca el complicado vellón de las ideas modernas, concluyó por sentir dentro de su cerebro el desquiciamiento ideológico de la humanidad entera, elevó su trueno verbal diciendo: «Los débiles tienen que desaparecer, la Vida es de los fuertes». Así lo creo; fueron débiles, poetas y mártires, se llamaban Manuel Acuña, Matías Behety, Augusto de Armas, Sauhemont, Cruz Sauza y Asunción Silva.

En el laboratorio moral que va del corazón al cerebro, ha tiempo se libró un combate terco y decisivo; rechazado por el ambiente y falto de oxígeno espiritual, el primero se ha recluído en sí mismo absorbiendo toda la fuerza expansiva y luchadora del segundo; ésta fué la causa que originó el despliegue del alma individual y la cerebral tristeza; hemos hecho un culto y una fuerza de la premisa famosa; Vida, es la Naturaleza vista al través de un temperamento; encontrando la vida actual grosera y egoísta hemos huído de la arena, pero todas las blasfemias, súplicas y dolores de los demás, hallan un eco en nosotros y dejan la hiel de una lágrima en el fondo de nuestro ser; traducimos la impresión después de una filtración laboriosa á través de nuestro sensorio.

Es el distintivo de nuestras letras, toda una manifestación de poesía íntima.

Para molde de nuestros pensamientos y sensaciones, en vez de la sonora fantasía verbal gustamos del conjunto armónico del encordado, somos unos virtuosos, encontrando áspero el lenguaje lo hemos musicalizado á tal punto que, vibración por vibración se ha obtenido de él, desde la flebil melodía de los violines, hasta la guerrera majestad del cobre.

En resúmen; el distintivo de nuestra literatura es: una femenina melancolía y una fantasía verdaderamente oriental y pletórica volcados en un molde perfecto, en un lenguaje trabajado y maleable necesario para expresar el delicado colorismo y la aristocracia sensitiva de nuestras naturalezas y por última y principal cualidad una tendencia á dar la nota personal, á poner cada autor el sello de su manera en sus producciones, que es el triunfo para el Porvenir.

No se ha prestado la importancia ni la atención debidas á esa tendencia á universalizar el Arte; no se ha reflexionado en la trascendencia que encierra este aguzamiento en la producción intelectual.

Hoy cuando todavía la fusión de razas es una esperanza harto problemática, los artistas,

«ABANS DEL BANY»,
PER R. CASAS

llevados por una curiosidad instintiva y una pasión única, nos buscamos ansiosamente tratando de descubrirnos los unos á los otros. Ya no hay literaturas francesas, alemanas ó españolas, hay simplemente autores ó ideas que emergen del conjunto general. Ruskin, Ibsen, Verlaine ó D'Anunzzio no han llevado á sus obras el poder ó la tendencia de una raza, sino el atractivo de su personalidad, con sus deseos y sus dolores, sus aspiraciones y sus dudas, y no obstante todos los que vivimos bajo la garra cruel de las ideas de este siglo, encontramos nuestra alma disgregada pero palpitante en los preciosos libros de esos divinos atormentados.

Despréndese de esta tendencia á humanizar el Arte, rompiendo la trabazón de bandera y colores, que triunfará mañana el artista que al producir su obra, ponga en ella la manifestación de una individualidad neta y poderosa; y en verdad os digo, á riesgo de provocar alguna sonrisa incrédula, colocados en este humano y necesario terreno, no estamos tan mal los nacidos del otro lado del charco.

TOMÁS ALLENDE

Los dos zapateros

ERAN dos zapateros. Hombre de paz el uno, recto y deseoso de justicia, labraba sus obras con constancia y en silencio, poniendo gran bondad en su trabajo. Huía la plaza por ser lugar de los que huelgan y fuente de murmuración, no iba á fiado, ni cobraba su trabajo á más de lo justo y ni pedía favores ni tenía agravios. En el pueblo todos le conocían porque nunca había mudado de morada, y nadie sabía de él acción criminosa ó palabra de envidia ó de odio para los demás. Este era el zapatero viejo y su vida pasaba inadvertida en el pueblo.

Su compañero era tan antiguo como él en su oficio y, sin embargo, en todas partes era nuevo, pues siempre andaba cambiando de tienda, y sus obras eran malas porque las trabaja depriesa, mal y á última hora. Moraba casi de contínuo en la plaza, hablando mal de su compañero, el zapatero viejo, y de sus obras, y no le era próspero su oficio, ya que por su ociosidad no le producía ningún fruto.

Y plantó tienda cercana á la del hombre justo, y no le iba bien pues la gente no compraba su mercancía. É imaginó, para llamar la atención de las gentes y atraerlas á su tienda, levantar escándalo de su compañero y decir de éste falsedades, diciendo: «No vayan á la tienda del lado, porque el trabajo que en ella venden es malo y, además, de precio tres veces subido al legal. Venid á mi tienda y os daré mejor trabajo y tres veces más barato.» Esto lo decía en la puerta de la tienda, y lo repetía en la plaza y en la puerta del templo.

Fueron sus voces, al último, oídas de las mujeres, de los niños y de los desocupados, los cuales las repitieron muchas veces á sus esposos, á sus padres y á los buenos: «Por qué no probamos, decían, el trabajo del zapatero nuevo, pues, él se alaba de venderlo tan bueno como el zapatero viejo y tres veces más barato que el de éste.» Y tanto fueron repetidas estas palabras que aún á los buenos llenaron del deseo de experimentar la verdad de lo qué decía el zapatero nuevo. De manera que fue mucha gente á la tienda de éste, vieron que era verdad lo que decía, pues daba tan buen trabajo como el zapatero viejo y lo vendía tres veces más barato, y aumentóle la clientela, hasta tal punto, que siempre tenía la tienda llena de compradores. En cambio, al zapatero viejo le marcharon casi todos los compradores; sólo no le abandonaron los que comprendían rectamente el valor de su trabajo.

Á pesar de haber crecido tanto la venta de sus obras, no abandonaba el zapatero nuevo la plaza, ni la calle, ni la puerta del templo, y así nunca estaba en el taller. Y la gente no acertaba en adivinar cómo podía vender tan barato tanto trabajo sin él ocuparse nunca en

«LA MANDRA», QUADRO PER R. CASAS

la confección del mismo. Y era que el zapatero murmurador compraba, ocultamente, al zapatero viejo todo lo que en la tienda aquél vendía.

Pero llegó el día en que se le acabó la mercancía comprada al buen zapatero, y no pudo adquirir más porque también le faltaba el dinero, ya que, para tener gente en su tienda, compraba á cuatro en la del viejo zapatero y él, en la suya, vendía á uno. Luego no pudo servir á sus clientes, quiso él trabajar, pero desistió porque era muy penoso y, además, no confeccionaba ni medianamente las que había de vender y proporcionarle crédito. Quejáronse las gentes y comenzaron á murmurar de él, y cuando se supo que el trabajo que vendía no era de él sino de su compañero, á quien tanto había injuriado, y que le costaba á cuatro y lo daba á uno todos hicieron burla de él, lo dejaron por tonto y fueron de nuevo al zapatero viejo que, tranquilo y reposadamente, continuaba en su constante trabajo.

Y de la misma manera que los que anuncian ostentosamente sus obras y las dan casi de balde, porque no dan nada suyo, sino que las hurtan, con osadía, á aquellos á quienes les son propias, tienen que huir de un lugar á otro lugar, en cuanto se descubre su mala acción y son perseguidos, así, el zapatero nuevo tuvo que levantar la tienda y fué á instalarla á otro punto y allí también cayó en descrédito y, continuamente, se vió forzado á mudar de asiento y, por su maldad, su vida fué penosa y de trasiego.

Saktivara y Yadbhavichya

VIVÍAN en el antiguo y famoso reino de Kalinga, Viravara, varón celebradísimo de todos por su habilidad en dar el temple á sus espadas y en jugarlas luego tan diestramente en los combates que nunca, como se dice, daba el golpe en vano, y sus dos hijos Saktivara y Yadbhavichya. Los tres pertenecientes á la casta de los fuertes chatryas ó guerreros.

El continuo batallar, el afanarse en alcanzar fama y riquezas y la estimación ó el favor del rey, habían llenado tan cumplidamente, hasta entonces, la vida de Viravara que en nada había atendido al cuidado, educación y enseñanza de sus dos hijos. Hábiles *kayasttras* ó preceptores curaban de ellos y les iniciaban en las obscuridades de la ciencia.

Mas no sin daño para Viravara pasaron los días. Ultimamente ya no podía salir al combate sin fatiga, las gentes empezaron á conocerle por Viravara ó el que había sido *excelente guerrero,* y el rey, agradecido á sus servicios, le concedió sitio en el Consejo de los Ancianos. Advirtió, pues, claramente Viravara que decaía su gloria, y, como empezase para él la triste vida del descanso, viniéronle repetidas veces á la memoria sus hijos y pensó en ellos y en que, ya que no podía ser él el primero en fuerza y en valor, lo fuesen Saktivara y Yadbhavichya. De consiguiente, determinó adiestrarles él mismo, desde aquel día, en la guerra y en la construcción de espadas, y para practicar puntualmente lo que había acordado, ordenóles que fueran cerca de él para hablarles, y una vez reunidos Viravara y sus dos hijos, hablóles de este modo:

«Hijos míos, he llegado á la flaca y menesterosa ancianidad que, con su no liviana carga, me hace inútil para el ejercicio de las armas. Pero aquella que me privó de la fuerza y de la agilidad para el combate, dióme, en cambio, mayor memoria en cosas que he visto ó me han contado, grande serenidad para juzgar, porque mis pasiones huyeron con mi vida fuerte, y una perfecta claridad de inteligencia, pues, con los años, ésta quedó limpia de dudas y de esperanzas, de envidias y de odios. La vejez me retira de la vida y á vosotros la juventud os hace fuertes para ello. Pero la vida sin gloria es como vida de *sudra,* vida de servidumbre. Y la gloria se alcanza por la ciencia de los libros ó por la ciencia de las armas. Al-

«D. JOAN MAÑÈ Y FLAQUER» DIRECTOR DEL «BRUSI». 1823 † 1901. RETRATO PER R. CASAS

cánzanla por la ciencia de los libros los santos brahmanes, y únicamente para nosotros, los fuertes *chatryas*, quedó reservada la ciencia de las armas. No podré llevaros, á pesar mío, por mi mano á la lucha y adiestraros en ella por la acción más que por la palabra, pero mis consejos os apercibirán para la guerra y mi experiencia os aleccionará en la fabricación de las espadas, «que á mí tanta fama me han dado».

»Mas todo aprendizaje es largo y penoso. Mitigad, pues, la priesa y el demasiado ardor con que en la juventud se quieren hacer todas las obras, porque ambas cosas dañan su perfección, y creedme en lo que os diga y seguid sin desconfianza mis consejos, que no serán para engaño, que mejor conoce las vueltas y revueltas del camino y sus agrias cuestas, y está más avisado de sus peligros quien del todo lo lleva ya casi andado, que quien empieza, por primera vez, á caminar por él.»

Aquí terminó sus palabras Viravara y se apartaron de él sus dos hijos. Saktivara quedó contentísimo porque su padre le enseñaría á fabricar espadas famosas y á vencer en la guerra y á ser grande y dominador de los hombres. Yadbhavichya iba, por lo contrario, apesadumbrado. «Qué triste es, decía consigo mismo, que al llegar el hombre á la mayor claridad y certeza en el conocimiento, quede inhábil para obrar, porque su cuerpo está fatigado y falto de fuerzas. La vida del hombre es, en su juventud, á manera de mancebo vigoroso que se mueve de contínuo en todas direcciones, pero es ciego y su vida es dolorosa, porque tropieza y cae y vuelve á tropezar y á caer, y no halla camino sin obstáculos, porque está privado de la vista. Luego, cuando al hombre, ya de muchos años, se le quita la ceguera y le aparecen visibles las cosas, y los medios ó caminos de alcanzarlas les son fáciles y llanos, porque conoce los peligros que los hacen dificultosos, entonces su estado es de inacción forzosa, la vejez, de una manera harto pesada y durísima, le priva de la acción. Si yo, pensó Yadbhavichya, que puedo obrar, porque soy joven y fuerte y no estoy privado de la acción, aprendo lo que sabiamente me dirá mi padre y lo recuerdo en todas mis acciones, mis acciones serán perfectas, pues serán fuertes y sabias, y así alcanzaré la gloria y la felicidad.»

Empezaron, Saktivara y Yadbhavichya, el aprendizaje, mostrando una aptitud tan pasmosa para el arte de fundir espadas que, al morir, al poco tiempo, su padre Viravara, ya muy anciano, la fama de aquellos como fundidores superaba á la de éste en mucho.

La tranquilidad en que vivieron por algún tiempo aquellos reinos, hizo que no pudieran labrar, por su esfuerzo y armas, el nombre de valientes guerreros. Pero bien pronto llegó la ocasión para alcanzarla. Por causa de la muerte de una vaca, animal sagrado, el rey de Garuda movió guerra al rey de Kalinga. Apercibiéronse ambos reyes para guerrear, escogiendo á sus mejores *chatryas* ó guerreros para capitanes de sus respectivos ejércitos, y cuando estuvieron formidablemente preparados y hubo cesado la estación de las lluvias, para pelear así menos fatigosamente, empezó la lucha, que fue larga y sangrienta.

Doce años más tarde terminó ésta victoriosamente para los de Kalinga. Retornaron á sus hogares los combatientes y fueron las palabras de todos de alabanza para Saktivara. Él fué el que más se distinguió en la lucha, por su infatigable brazo y por su arrojo desusado; su espada, la de mejor temple y la que más hirió de todas las espadas. La admiración hacia él se hizo desmedida; las gentes le llamaron Saktivara ó el que es excelente por la fuerza y, por último, eligiéronle por rey y señor de todos los territorios de Kalinga.

Al principiar la guerra, Yadbhavichya había empezado á fundir nuevas espadas, pues le descontentaban las que tenía, por no alcanzar el punto de dureza y temple que él deseaba. Y fundió siete y le desagradaron, y otras siete veces volvió á construirlas, y siempre las hallaba defectuosas. Á esto acabó la guerra, vino su hermano con gran fama, eligiéronle por rey, y Yadbhavichya, que no había podido alcanzar aún la espada perfecta, con la cual tenía por seguro el vencer á todos y dominarlos, fué siervo de su hermano.

Transcurrieron prontamente los años, que fueron de creciente ensoberbecimiento para

Saktivara. Sus osadísimas y crueles acciones estuvieron fuera de toda medida, y entre los brahmanes y entre los guerreros y entre los ricos *vaisyas* empezó á correr la murmuración y á levantarse el odio contra él. Y los mismos que le ensalzaron y aun imaginaron que su fuerza, triunfos y fama ya eran honrados en el cielo ó reino de Indra, en armoniosos y suavísimos cantos de *ápsaras* y *gandharvas*, vinieron en quitarle la fama, averiguando y poniendo en claro sólo sus defectos, imperfecciones y monstruosidades.

Saktivara vióse odiado y abandonado de todos, y murió en manos de otro valiente, á quien, después de su caída, había el pueblo encumbrado.

Pobremente y conocido con el nombre de *el que será,* llegó Yadbhavichya á los postreros días de su vida. El anhelo de perfección nunca colmado por sus obras, le había conducido á lo último del dolor. Y al recordar tristemente, ligado casi á la muerte, la felicidad que, por la perfección de sus espadas, esperaba conquistar en esta vida, pensó Yadbhavichya en su hermano y dijo: «Saktivara, mi hermano, buscó la gloria y la felicidad sólo por la fuerza. Fué famoso y mandó sobre los hombres, pero por sus imperfecciones tuvo muerte muy desastrosa. Yo, que por desear sólo la perfección he destruído mis obras por imperfectas, queriendo ser rey he sido siervo. ¿Para quién es la felicidad?» Y, súbitamente, le vino á la memoria lo que un anciano *kayasttra* ó preceptor le había hecho leer, de niño, en el *Hitopadesa,* que decía así:

«La verdadera felicidad es para aquel que abandona este mundo, en el que todo es vanidad, y al que venimos á padecer los tormentos del nacimiento, de la muerte, de la vejez, de la enfermedad y del fastidio.»

PEDRO MOLES

Arxi-primitius

EN una de les últimes visites á la *National Gallery* de Londres, varem veurer en el vestíbul, unes pintures á l'encáustic catalogades com greco-romanes i regalades al gran museu inglés per Mr. H. Martyn Kennard. La

FIGURA A

bona conservació d'aquelles obres d'art, l'interés de l'indumentaria i mes que res, l'admirable execució dels retratos que ben poc tenen d'arcaic, ens feren venir ganes de coneixer algún detall de llur procedencia, resultant que tant els retaules regalats per Mr. Martyn Kennard, com els qu'ho foren per Mr. Jesse Haworth, i'ls comprats per la direcció de la *National Gallery*, proveníen tots d'una antiga necrópolis, descoberta á Hawara en El Fai-

FIGURA B

jum, comarca d'Egipte, per l'inginyer inglés Mr. W. M. Flinders Petrie, en 1888. Dels onze que posseix el Museu de Londres, deu son obtinguts per el procediment de l'*encáustic* (1) i un tant sols, sembla pintat al tremp sobre tela. Molts d'aquets retratos, tenen una factura tan potent i un dibuix tan segur, que sense'l seu gran valor arqueológic son dignes de figurar entre les joies de la riquísima Galería nacional de Londres.

Encara fresca l'impressió produída per aquelles obres de grans artistes desconeguts, ens trobarem de retorn á París, amb una *botiga* plena d'obres no solzament semblants, sino moltes d'elles superiors com factura, conservació, interés arqueológic i valor moral artístic. En aquella rebotiga d'un magatzém de pianos, plena d'aquella resurecció de l'esprit de fá dos mil anys, mai s'hi veien estols de curiosos, mes sempre s'hi trobaben dos ó tres senyors d'aquells que per els trajos, les barbes, les ulleres i'ls papers que sempre porten, diu la gent, que fan cara de sabi. Obsequiós fins á l'excés com solen ser els alemanys que comencen á parlar francés, feie'ls honors de l'estrany establiment, un senyor alt i gros qu'*ajudave* á sortir als que no més feien cara de curiosos indiferents i en cambi reteníe als visitants que deixaben traslluir admiració, perque d'entre aquets debíen sortirne els compradors probables. Aquell bé de Deu de cares hermoses, ó interessants pintades durant una época de refinament exquisit, eran per vendrer, com una mercadería qualsevol; els preus, arribaven casi sempre á milers de lliures esterlines i de tant en tant algún se'n anave cap á les colleccions riques del món á fer admirar aquella hermosa velluria. El senyor amable que vigilaba aquell tresor, n'era també'l propietari i per ell podém donar alguns detalls d'unes obres tant interessants, com discutides.

Segons M. Theodor Graf, de Viena, que aquets son els noms i la residencia del propietari, els noranta-sis retratos que primitivament posseíe, foren trobats á Rubaijat, á tres llegues de l'antiga capital de El-Faijum. Anteriorment se'n habíen trobat alguns en les necró-

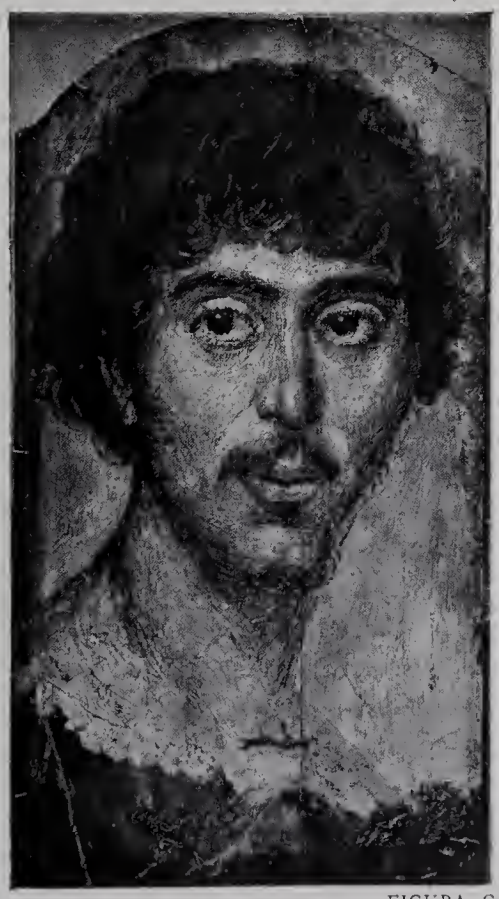

FIGURA C

(1) *La pintura al encáustic,* dels antics, ha sigut poc explicada i menos compresa, fins al descobriment dels retratos de El-Faijum; Plini el jove, deie en un dels seus llibres: «Existien dugues maneres de pintar al encáustic: am cera, de vegades sobre ivori, per medi del *Cestrum,* es á dir: del *Verriculum;* fins al moment en que's començá á enriquir am pintures, els vaixells de guerra. Á les hores, comença un tercer procediment; se feie fondre cera colorìda, per medi del foc i s'aplicaba amb un pincell.»

Amb els comentaris dels erudits i'ls exemples de les obres descobertes, se veu bastant clarament, qu'existien diferents maneres de *fer pintura* am cera. Les unes valentse del foc, i am les dificultats del refredament rápid. Les altres, am l'adició de bálsam de Chios i un poc d'oli d'oliva barreijat am colors en pols, donaven baix l'acció del foc, un ongüent ó pomada prou ductil pera ser fácilment model-lat per l'esboçador ó *cestrum.* Pera fer les operacions finals, s'aplanaven les rugositats per medi d'un ferro calent. D'aquí'l nom d'encáustic, que vol dir *cauterisar.*

FIGURA D

FIGURA E

polis de Memfis i de Tebes, mes els de la col-lecció Graf, son tots de Rubaijat, comarca qu'había tingut una gran colonia grega, dos ó tres sigles avans de l'era cristiana. Els retratos estaban col-locats sobre la careta d'or que re-cubría'l rostre de la momia ó sencillament so-bre l'incorruptible cadáver i estaba sólidament mantingut per els últims entrecreuaments de les betes fortes que formaven l'envolquella-ment final de la mortalla egipcia; el primer gravadet ne dona una idea prou clara pera no entrar en altres explicacions. Fig. A.

Els ornaments qu'enriquíen les momies egipcies, han tentat sempre la rapacitat de les races qu'han posseit violenment l'Egipte i per xó els retratos de El-Faijum, foren trobats sota la sorra seca del desert, sens dubte llen-sats per els profanadors de sepulcres, com ob-jectes de cap valor, ja que no més buscaven or ó pedreríes. Entre'ls retratos, s'han trobat al-gunes etiquetes funeraries, que porten ins-cripcions gregues del primer i segón sigle de la nostra era i per xó se sab que les momies eren transportades á Kerké desde Filadelfos, i potser d'Alexandría i altres viles, per algún dels brassos, avui dessecats, del *Bahr-bella-Ma*.

Els retratos de El-Faijum, varíen en interés artístic, com diferent era també, la posició so-cial del difunt representat. Per l'indumenta-ria i'ls adornos dels retratos femenins, pot de-duirse que mentres les castes superiors, enca-rregaben l'execució de la pintura als millors artistes, costúm qu'am el temps s'ha anat per-dent, les families menos afortunades, feien reproduir l'imatge del sér perdut per qual-sevol pintor, que cumplíe l'encárrec com po-díe, realisant una obra sense grans calitats ni carácter, pintada modestament al tremp en lloc del costós encáustic á la cera. L'época en que vivíen els personatjes representats, era també diferent i si n'hi han que son contem-poranis dels Ptolomeus, no n'hi falten que per els vestits i altres senyals, son de gents que vivíen en plena dominació romana. Els tipos representats varíen també moltíssim; alguns acusen clarament el tipo semític, característic dels Fenicis i races de Siria; altres son egipcis am tot el carácter i en molts s'hi veuen els pentinats i les cares qu'estém acostumats á trobar en les obres gregues i romanes. Això fa creurer que'ls retratos son els dels habitants d'una gran ciutat, am les barreijes qu'en totes

hi ha hagut sempre; si domina l'element helénic, es perque aixís era en tota la provincia de El-Faijum.

Tant els retratos trobats per Flinders Petrie, com els de la col-lecció Graf, han sigut objecte dels atacs més violents per part d'aquells sabis polsosos que saben tot el qu'han llegit, pero que son incapassos de formular una ratlla de parer personal, mes en definitiva els retaules han sortit victoriosos de tot, fins dels plets que per difamació entaulá contra alguns en Theodor Graf. Després de tot, encara que fossin obres apócrifes, seríen d'un gran pintor i fins d'un gran artiste, perque aixís fore'l que pintés de déu maneres diferents, totes bones, ja que no cap admetre la complicitat de déu grans pintors. En quant á nosaltres, no titubeijém en publicarne uns quants, sabent per autoritats artístiques de cada lloc, qu'es vritat que per molts diners n'han comprat cinq la nova Pinacoteca de Munic, dos el museu de Copenhague, el Museu Peel de Manchester, el de Filadelfia, de Bostón, de Dresde i sobre tot, n'ha comprat i acceptat fins á onze, el gran tresor artístic que forma la *National Gallery*, de Londres. En tant bona companyía fore ridícol que'l **Pèl & Ploma** duptés encara, sobretot habent sentit parlar d'altres procedencies que no podríen demostrarse am cap document.

Entre'ls gravadets que publiquém hi ha'l d'un jove moreno (B), vigorosament dibuixat i plé de vida i de carácter. En l'original, s'hi veie'l rastre d'una corona de llorer daurat aixís com la factura al *cestrum* ó espátula.

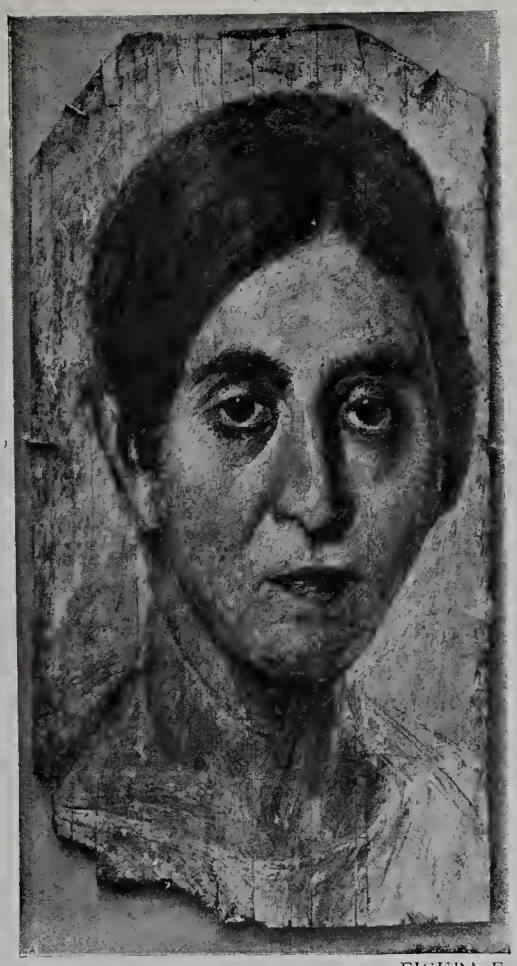

FIGURA F

FIGURA G

El que seguix (C), encara es més sorprendent per la franca factura del dibuix i la sobrietat del model-lat qu'en l'original no presenta les sombres de la cera solcada per l'espátula. Es un cap d'un realisme, que pot ben bé compararse al d'alguns mestres de l'escola toscana, aixís com recorda caps de Rafael, el jove de cabell rissat reproduit en la figura D.

El cap de dona jove de la figura E, té un gran interés arqueológic mes els dos que seguixen sorprenen verdaderament (F G), per l'aspecte *modern* que tenen, fins al punt qu'el de la figura G prescindint de la materia empleada i del procediment de l'época, podría passar per una obra digna com factura, dibuix i color, de qualsevol dels bons pintors de retratos dels temps actuals; no precisem de quins, perque aixó va á gustos i en aquestes coses, cada'scú té'l dret de tenir els que vulgui. Lo que sí dirém, es qu'aquets retratos, sobre tot l'últim, son verdaderament *modernistes*, no en el sentit carrincló de la paraula, que naturalment es l'únic qu'ha arrelat, sino en el que's mereixeríen les obres d'art exentes de modes i vicis d'época i que fossin bones mentres el món fos món; en dos mots:

que fossin *sempre modernes*, com les de Leonardo, Holbein, i com alguns dels quadros qu'han esperat l'admiració dels nostres temps, enterrats durant molt sigles sota les sorres estérilment caldeijades dels deserts de El-Faijum, en el espoliat Egipte.

PINCELL

EL GRAN GUIGNOL

En nostre orgull ens figurem il-lusos
ser els actors d'una sublim tragedia,
els heroics personatges d'un gran drama
qu'ab interès l'Eternitat contempla.
Totas nostras accións, nostras paraulas,
nostres goigs y dolors, precs y anatemas,
creiem de cor que per l'espai ressonan
y qu'els sigles, parantse, ens aplaudeixen.

—

Y ay, no som més qu'els miserables títeros
d'un risible entremès que's representa
en un pobre *guignol* que giravolta
per un recó del univers, — y apenas
il-lumina un gresol mitj-apagantse, —
servint potser de diversió ignocenta
en sos punts de repòs á un gran Artista
qu'ens mira ab compassió, sonriu... y crea.

PASTORAL

Á l' hora del sol, quan brunzen las moscas,
quan els cigalots la bosquina aixordan,
y al cor del ubac las cabras reposan,
badalla el pastor á l'ombra d'un roure.

Cara y pit avall la suhor li brolla;
li sangnan els peus punxats de gatosas;
ab els ulls mitj clucs guaita á la rodona;
burineja un cant sens obrir la boca.

Y camina el Sol tot filant las horas,
y el pastor s'adorm sense dol ni joia;
sens pensar un punt en si pena ò gosa;
sens saber ja mai qu'en tant y tot hora,
avuy com ahir, l'envejan tants homes!
tants homes tan rics! tan sabis! tan nobles!

APELES MESTRES

Llibres

RINCONETE Y CORTADILLO, comedia en tres actes per *Vicente Colorado*. Habilíssima encarnació teatral del famós llibre de Cervantes. — Vicente Colorado, un vell sempre jove, una de las figuras mes interessants i entussiastes del Madrit actualment literari, diu prologant aquet últim llibre seu: «Un padecimiento crónico del estómago que me impide tragar porquería, *la imbecilidad de los cómicos*, las intrigas de los que nada pueden, y *las malas pasiones de los que tienen más reputación que mérito*, son causas bastantes para que dé mis obras á la imprenta y no al teatro.»— Aquestas fermas i honradas declaracions ens varen agradar de bon començament. Llegint el llibre que interessa vivament ens varem convencer de la cultura i elegancia del autor, del seu entussiasme per las obras de Cervantes i un xic també de la volada bastant migradeta de la seva inspiració. — Falta aquella «flama lírica» natural en tota obra d'art.

LA CASA AIZGORRI, per *Pío Baroja*. — Se tracta d'una mena de misticisme anárquic - patológic. Pío Baroja es — sense cap dubte — un dels homes del pervindre dins de la literatura castellana. Personalitat vigorosament característica, *edgarpoësca* ensemps i mística á la espanyola, els seus dos únics llibres fins ara han cridat poderosament l'atenció dels crítics de Madrid. «La casa Aizgorri» es un estudi de degeneració sujestiuament apuntat, pobrement resolt. La novela está ben vista i mal acabada: gloriós carro nou vessant d'ideas joves que no arriba á puesto.— S'abusa un xic potser, de les presuncions, vaguetat i coincidencies ó la manera de Mæterlinck; arriban á cansar tantas escapadas, no sempre destrament fetas, á lo sobrenatural i tant lladrar de gossos á las portas de les casas. Están en cambi ben observats i carinyosament voltats de llum artística els dos personatjes capdals de l'obra: Mariano i sobre tot, Agueda. — El germá d' aquesta encara que real, es massa vulgarment sugerit perque arribi á interessar. L'art deu

ompli de trascendencia tot alló de que se aprofita. — Cap al final del llibre *l'atmósfera* de revolta social está sobria i encertadament tractada. — Aquellas dugas paraulas del *Belga* bastan pera revelar á un pensador. Tot el llibre despedeix una flaire d'art esquisidament refinat que dona bó de llegirlo i tristeça al acabarlo. — El recomaném molt especialment als nostres llegidors.

CURTAS.. Y MÉS CURTAS, per *Joseph Plana y Dorca.*— Llibre de versos que fa esperar alguna cosa del seu autor.

IV MONÓLECS, per *Víctor Catalá.*— D'aquet llibre i de l'anterior del seu autor parlarém més detingudament en el nostre vinent número.

CAHIERS MENSUELS de Mécislas Golberg, editats per el comité de publicació, que presideix en Paul Adam. Contenen un interessant estudi den Puvis de Chavannes i un episodi trágic titulat *Prométhée repentant.* Números 5 & 6.

L'ART MIMIQUE.—Un volum en francés; per Charles Aubert. Llibrería A. L. Charles; 8, Rue Monsieur-le-Prince.—París.

El llibre, en més de doscents dibuixos, exposa els moviments *arquitectónics* de la cara, deduhint-ne conseqüencies práctiques pera'ls homens de teatre, cómics, cantors, mímics, artistes, literats, pintors, dibuixants i esculptors. El preu es de 5 francs.

CATHÉDRALES D'AUTREFOIS & USINES D'AUJOURD'HUI. *Passé & présent,* par Carlyle. Traduction de Charles Bos. Edition de la *Revue Blanche.* Paris.— Preu 7 francs.

VENTIJOLS DE GUILLERÍA, per don *Antón Busquets y Punset.* — Petit volúm de poesíes degudes á un enamorat de la naturalesa, quin metro varie, mes queda sempre dintre la forma de la poesía catalana corrent. Algunes han sigut premiades en diferents certamens.

LA BARRICADA, versos revolucionaris, originals den *Jeph de Jespus.* Editat per A. López; portada den Miró. Si en molts vibra algún esprit que motiva el títol, en altres potser se deixa anar l'autor á idées que no tenen res de revolucionaries i encare menos de poétiques.

CENT RECEPTES, pera la conservació i restauració dels objectes d'art, llibres, gravats, etc. Publicat en francés per la revista *Le fureteur,* 72 Cours de Vincennes, París, XII me. Preu un franc.

SUASUS

Periódics del mes

LA REVUE SYNTHETIQUE.—Un article de Jean de la Hire parlant de literatura sintética. No'ns atrevím á felicitar per ell al autor, del qui tenim dret á esperarne cosa millor. Aquella síntesis sense ánima que ell fa consistir en la juxtaposició, fusió i emulsió de *parts,* fora una literatura anónima mil voltas inferior á qualsevulga de las *parts,* al cap i al últim sustantivament personals, que la composaríen.

No es modo d'arribar á una síntesis en art fer *métier* de sastre surgint en un tot comú els diferents retalls gloriosos dels artistes que'ns han precedit. Comprengui el mateix atinadíssim crític que aixó fora la menos natural, veritable i bella de totes les literatures. Si en Jean de la Hire fa receptes de literatura al alcans de tots els bons filisteus, el seu article no pot ser més atinat, fecond i propi. Ara si'l dirigeix als artistes veritables, quina ánima ja'ls

ha parlat desde'l fons de la seva carn i ja ha tingut diálecs am les coses, estigui segur l'articuliste de no haverhi *tocat* aquesta volta. Estigui segur de que les seves pretensions ensemps que la seva recepta es encara molt més antiartística i menos véritable que la d'en Tolstoi, i que per consegüent no tenía cap dret á fer remarcable aquella *nota* soperbiosa el seu article.

I finalment, estigui segur d'haverse quedat enrera de tot lo que pot dirse'n moviment modern en literatura, estampant aquestes ratlles al bell mitj del seu estudi.

«Es precís no deixarse emportar per la ba-«nalitat deplorable, i sobre tot *es precís ferse* »*superior per la forma*.»

Deixemla dormir per sempre més aquesta cuestió del fons i la forma, M. Jean de la Hire. Sigui sincer: ¿creu que una obra artística pot ésser desdoblada en aquestes dugues abstraccions, fons i forma? ¿Som encara escolástics? ¿Un *mal fons*, pot mai revestirse d'una forma bona? ¿Una forma inexpressiva, dolenta, pot ni podrá mai donar tan sols la sugestió d'un bell fons? Cregui que la sola possibilitat de distingir aquestes dugues abstraccions ja fa dolenta una obra d'art.

I que mai será verdader artista qui no les fongui d'una manera definitiva.

ESPAÑA CARTÓFILA.—Revista mensual il-lustrada; portaveu de la Societat Cartófila *Hispania*. Publica diferents clixés de tarjetes postals, entre ells den Casas, aixís com una fotografía feta per aquet pintor. La presentació tipográfica de la nova publicació, está molt bé i es deguda al establiment *l'Avenç*.

L'ERMITAGE.—Interessantíssim l'article d'en Henry Gheon intitulat *La Poesía i l'empirisme*. Molt clara i senzillament fa un estudi crític de la literatura contemporania á França i senyala la seva decadencia, donant per causas l'empirisme (pervivencia aislada de la forma) en poesía, i'l *formisme* (preocupació única de la veritat exterior en les narracions i el teatre). Aquí veiém confirmada la nostra proposició anterior, sobre la necessitat de fondre'l fons i la forma si ha de ferse un art bell. Diu l'articulista: «No existeixen les re-»gles arbitraries. La forma no es res per ella. »La forma i el pensament. Tot aquell que »pensi formulará.»

En Gheon acaba combatent l'Empirisme en Poesía i substituint en la novela i el drama'l *formisme* per aquesta sentencia, que'ns sembla justa:

«Subordinar la major realitat possible á una »idea preconcebuda de Bellesa.»

Proposa com mestre iniciador als novelistes á Flaubert, de quin fa l'elogi am les següents ratlles:

«Romántic fou verdader, formiste fou in-»tens, realiste fou bell. Per fer una obra de »fantasía repassava cent volums d'historia. Les »seves noveles de costums les *inventaba*. Sapi-»gué donar á cada un dels seus llibres una »veritat diferenta, una diferent bellesa i una »perfecció semblant. En vá se'l disputaren les »escoles; ell sol tenía rahó contra totes. Avui »ens sembla el verdader clássic i'ls seus temps »no han fet sino començar.»

L'ASSIETTE AU BEURRE.—En l'últim número rebut, hi há un dibuix de Steinlein, que torna la fama per tots els pocs interessants publicats en els últims números. Se titula *La poudre a parlé* i representa grandiosament sentida, la escena de reconeixer les families, á las víctimes causades per l'explosió del polvorí ó fábrica de pólvora d'Issy.

ART ET DÉCORATION (de París), dedica gran part del número als *Salons* de París. Entre les reproduccions hi ha la nit de Sant Joan á Bretanya, per en Charles Cottet, *Bucólica* per Henri Martin; el remat, amb els inflats nuvols den René Menard i una de les millors obres den J-C. Cazin, *Souvenir de Fête*. També i figura el cuadro den Zuloaga del que tant s'ha parlat en la prempsa... estrangera del que l'articuliste Gustave Soulier, ne diu lo següent:

«C'est aussi un panneau á destination déco-

»rative que le grand tableau de M. Zuloaga »*Promenade après la Course de taureaux*, qui »est peut-être l'œuvre la plus puissante et la »plus complète que la Societé Nationale expose »cette année, on trouve dans cette œuvre une »étonnante maîtrise de facture, appliquée aux »parties diverses, aux figures comme aux étof»fes, au paysage et aux animaux, le tableau »respire, peut-on dire, la joie de peindre, dans »des couleurs franches et profondes et un mo»delé solide, on y sent la tradition des maîtres »espagnols, qui ont avec raison formé le talent »de M. Zuloaga, et aussi la trace de Manet.

»On a reproché a cette peinture le rapproche»ment des plans, les montagnes au fond venant »se superposer trop inmédiatement aux per»sonnages. On ne peut nier pourtant que l'effet »ne soit juste sous le jour gris qu'a rendu l'ar»tiste et qui augmente l' intensité du paysage.»

THE STUDIO (de París & Londres).— El volúm de Juny, conté un article den *Gabriel Mourey*, sobre l'obra de Raffaelli. Un altre sense firma, parlant de les obres den Lalique, i l'acostumada crónica del *Manequí*. Entre les il-lustracions, sobresurten les reproduccions d'algunes obres den Raffaelli, la reproducció d'un aiguafort de R. Spence i dugues planes amb els monograms del exquisit dibuixant i escriptor George Auriol.

L'ART DÉCORATIF (de París), publica els dibuixos pera la decoració de la capella del hospital Cazin-Perrochaud á Berc-plage, aon fou curat un dels fills del pintor P. A. Besnard, qu'es l' autor de l'obra. Per els dibuixos, se veu quant menos, una gran novetat en l'interpretació de la decoració que resulta grandiosa i sencilla i'l qu'es mes difícil, sentida. També publica algunes esculptures den Bartholomé, qu'en res desdiuent del famós monument dels morts.

GAZETTA ILLUSTRADA, de Coimbra.—En un dels números d'aquet semmanari, amb el qu'habem establert gustosos el cambi, descriu la revindicació dels objectes d'arqueología artística, qu'han sigut diferents vegades l'objecte de la cobdicia dels museus dits *nacionals*, de Lisboa. Am molta raó, denfensa'l dret de les ciutats de no deixar *ni tocar* lo que pertany á la seva historia.

SOUTH AFRICAN MAGAZINE. (Juny). —Publica gravats i detalls de la lluita amb els boers i am la peste bubónica. Aquesta publicació, no sembla gaire hostil, en el fons, als primers.

LA RASSEGNA INTERNAZIONALE, del mes d'Abril, publica diferents articles escrits per *Joseph León Pagano*, quins materials foren recullits durant el seu últim viatje per Espanya. Fins ara ha presentat al públic italiá, en Pompeyo Gener, Pérez Galdós, Nuñez de Arce i en l'últim número en Joan Maragall, de tots n'ha publicat els retratos i dels dos primers dintre poc n'apareixerán dos volúms traduits en italiá per el propi J. L. Pagano.

LLEVOR. — Semmanari catalanista del Empordá. Dedica un número extraordinari (29 Juny) al Orfeó Catalá i publica'ls retratos den Lluis Millet i principals colaboradors i articles i poesíes dedicats al Orfeó.

HISPANIA (revista de Barcelona).—Ha publicat un hermós número dedicat al pintor Sorolla. Les reproduccions nombroses aixís com interessants, están perfectament escullides, pulcrament tirades i ben reproduides.

L'ESSAI LITTÉRAIRE de Juny publica un trevall de Jacques Prabère, *La primera nit*, aon se veu clarament el condol d' una familia que per primera vegada se veu privada d'una filla estimada. Es la primera nit qu'ella passa al cementiri. — Ademés, comenta'l xivarri del Congrés dels poetas.

«FI DE SIGLE XIX» DECORACIÓ DEL HOSTAL DELS QUATRE GATS, PER R. CASAS

IDEARIUM, de Granada.—Timoteo Orbe, el vigorós autor de *Redenta*, publica un article combatent el colorisme dels poetes andalusos.

JUGEND.—Publica un retrato gran de Tolstoi i desde fá alguns números, torna á haber-hi dibuixos d'E. Wilke que bona falta hi feien.

LA FRANCE AUTOMOBILE—(29 Juny). Conté interessants detalls é il-lustracions de'l viatje en automóbil fet per els qu'han pres part en el concurs.

LA NUOVA MÚSICA.—Acaba la conferencia de Gino Alhaique, sobre Richard Wagner, qu'ha sigut molt comentada en tota Italia.

Noves & velles

APARICIÓ DE SALVATGES, Á LA RAMBLA.—Un pintor ó aficionat, quín nóm no recordém, ha *exposat* uns quants dibuixos en el vestíbul de *La Vanguardia* i tant gran ha sigut l'*exposició* que's pot dir que no ha quedat cap dibuix sencer; als uns, un gargot rabiós fueteja tota la plana, als altres, una cremada de cigarro ha tret l'ull de la figura, en tots els dibuixos hi ha una laceració ó altra. Si aixó es un acte de *crítica* per el fet, la reprobém aixís com qualsevulga altre acte de violencia salvatge; al iconoclasta que no l'hi agraden els dibuixos allí exposats, l'hi tindríen de posar collar i cadeneta pera ferlo entrar en els musseus i exposicions, com en els paíssos completament civilisats se fá amb els gossos

«COMENÇAMENT DEL SIGLE XX» DECORACIÓ DEL HOSTAL DELS QUATRE GATS, PER R. CASAS

que'ls seus amos porten als jardins públics. *La Vanguardia* també podíe vigilar un xic més, perque un día l'hi farán malver calcom de *valor* i á les hores gemegará.

FAC-SÍMIL.— Amb aquet número i fora text, repartím *á tots els suscriptors*, pero únicament á n'ells, el primer fac-símil, dels sis promesos pera'l tercer any de **Pèl & Ploma.** Es reproducció d'un hermós dibuix del nostre amic *Arcadi Mas y Fondevila*, quina visió afinada per llarga estada á les vores del Adriátic, veu en lo nostre port plé de calitxa, belleses dignes de l'execució que'l pintor usa.

SEGONA PROFANACIÓ. — El convent de Montalegre, que sofrí una profanació destructora, acaba de passar una segona desgracia més irreparable, perque es obra dels seus posseidors que tenen la manía constructora. Aquella torre cilíndrica tan sériament dreta am tot i les esquerdes que teníe, amaga ara la seva pedra de *bó de bó* sota d'un estúpit empastifat am ratlles dretes, com sols se veu en aquelles torres de cartró del passeig de la Diputació. Lo demés de la cartuixa catalana, va disfressantse sota'l mal gust dels amos.

LA PINTURA DEL MES.—A cân Parés, després de l'Exposició de **Pèl & Ploma,** s'hi obrí la del arquitecte senyor Pollés, el qu'ha reunit una col-leció excel-lent de records de viatje, consistint en aquarel-les dels llocs visitats per l'excursioniste.

El jove pintor senyor Cardona hi exposá una certa quantitat de dibuixos, que foren ben rebuts per el públic; els artistes que'n parlaven, trobaben qu'eren massa fets de memoria ó més ben dit: *d'oído.*

L'obra més important del mes, fou un quadro bíblic d'en Más y Fondevila, exposat al

REPRODUCCIÓ D'UN FOTOGRAVAT
TRANSMÉS TELEGRÁFICAMENT

públic en l'aparador de la botiga de quadros que'l senyor Robira té al carrer de Fernando. La coloració i valors de clar i obscur de l'obra, son els que generalment empleen els grans decoradors moderns. Malgrat la grandiositat de la composició, se'n desprenie aquella suavitat i sencillesa ben propia de les escenes tant ingenuament descrites per els llibres sagrats.

EXPOSICIÓ DE PINTURA, Á BILBAO. —La vila del ferro, prepara pera dintre poc, una exposició de pintures pera la que serán convidats diferents artistes forasters i extrangers.

ENGRANDIMENT DEL LOUVRE. — No'ns referím als grans magatzéms d'aquet nom, tant coneguts dels viatjers. El Louvre engrandit, es el Museu, aon s'han obert cinq sales noves, amb els mobles que l'Estat tenie al *Petit palais.* L'arreglo dels locals, ha sigut combinat per M. Molinier.

TRANSMISSIÓ DE MITJES TINTES, PER TELEGRAF. — Publiquém l'adjunt gravat, no per la seva hermosura plástica sino per la curiositat qu'ofereix l'haber sigut transmés telegráficament, am totes les mitjes tintes d'un fotogravat. L'aparato inventat per els americans H. R. Palmer & T. Mills, no pot ser més sencill. S'omplen els alveols ó celdes d'un clixé de zinc, am cera; sobre la superficie ben igualada, hi passa una agulla que's mou en estreta espiral i qu'obra i tanca la corrent al tocar el zinc ó la cera; en l'aparato receptor, una ploma toca'l paper quan hi ha corrent i marca la ratlleta. Avans de sortir el president Mac-Kinley pera fer el gran viatje á través del territori de l'Unió, fou telegrafiat el seu retrato desde Washington á última hora de la tarde i la *Tribune* de Nova-York, publicá'l gravat en l'edició del vespre... Vegis, doncs, si tindríem de correr, pera aconseguir la rapidés d'informació dels rotativers americans.

PROJECTE DE MONUMENT. — La plassa de Catalunya sembla que sortirá de la apariencia de mapa hidrológic, gracies al batlle de Barcelona; l'ex-casa Estruch, será enderrocada i es de creurer que l'altra que queda tindrá la mateixa sort si no cau abans de vergonya, al veures sola, lletja, pobre i bruta. Mes el que'ns fá por, es la futura *urbanisació:* perque no's prescindeix de totes aquelles arcades i detalls que d'aquí vint anys fariên tant fástic com les cases del Parc? Perque no s'aixeca al bell mitj de la plassa un monument fet per *un sol* esculptor qu'en sápigue forsa i un arquitecte que'n sigui de noms i de fets? ¿No podrie dedicarse aquet monument al fundador més ó menos fabulós de la ciutat, Amílcar Barca? Pocs personatjes poden presentar aspectes més grandiosos i artístics, suposant qu'als seus peus se desentrotlla'l pervindre de la ciutat per ell fundada. Totes les ciutats que encara conten en l'historia, han aixecat grans monuments als que figuren com fundadors. Desde Roma á Chicago i d'Anvers á Marsella, aixó es veritat; Barcelona té un pare prou bó pera poderlo ensenyar.

THOMAS — Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Agost 1901 Núm. 79

«DR. HANS BETHGE» RETRATO, PER R. CASAS

L'Art á Berlín

(Escrit espressament pera Pèl & Ploma*)*

ARA hi han á Berlín, dugues grans exposicions de quadros. De l'una'n diuen com tots els anys *Grosse Allgemaine Austellung.* (Gran exposició general).—L'altra, es diu, com cada any, *Secession*. De la *Grossen Allgemainen,* més ens estimém no parlarne. Lo qu'es am l'Art, no té pas gaire que veurei. Significa á Berlín casi'l mateix que'l *Salon* á París. Es el mercat dels insignificants i de la gent sobrera. Allí's pot veurer com ven á bon preu, el que s'anomena *Art oficial,* aquell art ben vist á la Cort i protegit desde les altures; aquell art qu'entussiasma als bons burgesos, aquell art finalment, que significa Infecunditat, Regresió, i mires esquifides.

Aquesta exposició está soplujada en un gran palau de cristall, en el que sales i més sales están en enfilada. L'art fá aquí, l'efecte de lo interminable, per lo que's refereix á la massa. Els milers de quadros penjats de costat á costat, sempre nous, sempre uns altres, fan que l'espectador titubeiji.—Aquesta Exposició no té compassió de ningú i un s'hi ofega sota la multitud. Perxó, no s'hi va pas per mor dels quadros! S'hi entra pera veurer vestits lluits i ensenyarne uns quants de costosos. En la *Grosse Allgemaine,* s'hi troben les més hermoses i preuades cortesanes. Allí's reuneix més qu'enlloc, la bona societat femenina... duptosa.

Devant del palau de Cristall, hi há un hermós parc, en el que cada día tenen lloc concerts executats per les millors orquestes de Berlín. En realitat, no més se va á la Gran exposició per aquets concerts i per veurer dones maques. Els quadros, no més se veuen passant i més ben dit, gens ni mica.

Més ens estimém anar á la *Secession!* Está instalada al defora en una bonica caseta en un parc de Charlottenburg. Allí, tot l'exterior es de la més gran senzillesa i del millor bon gust. Les sales no son grans i totes sense escepció, tenen llum zenital. No hi han pas més de un parell de centenars de quadros penjats, pero am prou feines se'n trobaríe un que's pogués declarar dolent. Jo mateix no hé pas vist mai

una exposició millor que aquesta.—L'exposició de la *Secession*, ja era excel-lent els anys passat, més lo que s'hi veu enguany, no té pas comparansa. Encara menos habíe vist d'un plegat tants quadros bons, reunits.

Rápidament, ne faré la descripció. Del alemany *Leibl*, mort fá poc, hi ha aquí tota una col-lecció de quadros, qu'obren sobre l'esprit, com una revelació. Conté una gran cantitat de creacions del inolvidable artiste, que escepció feta de Russia, es casi desconegut á l'extranger. Aquí's fortifica la convicció de que l'importancia colossal d'en *Leibl* pera l'art alemany, encara no s'ha apreciat com se mereix. Era en *Leibl* un artiste de valer universal i si es risible que generalment no més se'l veijés citat com á pintor de pagesos i gent rústica, no es menos estrany que s'haiji deixat passar á Lenbach per més important qu'ell. Els quadros de Lenbach al costat d'en *Leibl*, resulten héroes de teatre, comparats am grans personatjes d'aristocrática naixensa. Es ni més ni menos qu'una gran desgracia, que no hi haiji cap retrato dels grans homens del sigle XIX, pintats per en *Leibl;* ell que tant carácter sabíe imprimir á cada personatje que pintaba, sense deixarlos ni incomplerts ni tractarlos superficialment! En tots ells, llúu la més complerta naturalitat, el gust més escullit i la més profonda psicología. Fore curiós posar al costat del retrato de la comptesa de Freuberg, pintat per en *Leibl*, un retrato fet per en Manet. Es molt verossímil qu'en aquet veinat el quadro del francés resultés un xic vuid. Se conta que en *Leibl* desesperat de no poder acabar el retrato com ell volíe, se'n va anar á viatjar, deixant el quadro en l'estat qu'ara's troba.

No podíe pas demostrarse millor el geni d'en *Leibl*, que amb aquet quadro i am lo que de ell se conte. Va posar tant gran art en aqueixa obra, que no's compren pas que més volíe anyadiri.—En les seves creacions no's repetíe mai i si en algune de les seves composicions rústiques s'hi veie un cert aire de familia, era sols exteriorment; el motiu artístic era diferent en cada obra i la solució l'obteníe per medis diferents, sent sorprendent la varietat que donave á les expressions.—En això, no pot igualarlo cap altre artiste del seu sigle i al mateix temps que demostra la seva superioritat, dona la més forta prova del seu geni.

Amb els quadros de'n *Franz Stuck*, n'hi ha per entristirse! Es una verdadera desfeta! Exposa una *Esfinx*, que no es pas res més qu'una dona núa d'inorgánica anatomía, ajeguda de cara á terra. S'hi veu ademés un Bacus petit, cavalcant un gat casolá, pintat de pantera; el pintor ha fet tot lo qu'ha pogut, més no ha fet res artístic. Quant un pensa en tot quant aquet home ha pogut...!

Mes després vé Böcklin. Aquí hi ha el seu incomparable *Día d'Istiu*, ja conegut de temps i la seva *Venus Anadiomena*, tant admirable baix el punt de vista artístic.—Entre aquestes dugues obres mestres, está exposat el quadro en el que va trevallar fins á la seva mort: el *Roland furiós*, inacabat. Pictóricament es de lo més interessant que's pugui contemplar, perqué's pot compendre com pintaba'l gran difunt; pera la expressió de la seva personalitat, es un brillant testimoni del geni que divinament posseie; com lluita sol l'héroe nú contra un quants rústics! com fugen i com ell furiós els tira en l'aire com si fossin joguines! Am tanta observació están pintats, qu'al que sápigue entendrer quina cosa es l'humor genial, l'ha d'embadalir.

En *Thoma* no está pas gaire ben representat i en anys passats, brillave en millor lloc. *Wilhelm Trübner* té un parell de quadros bons, sobre tot el que representa'l *Judici de Pâris*, en el que les tres deeses ensenyen inundats per la llum del Sol, els seus cossos gloriosos.— Baix un altre aspecte, se presenta en *Max Liebermann* amb un quadro composat de dos cavallers caminant per una vora baixa. Orgulloses siluetes de moviment perfecte i vibrants de vida, destacantse contra un cel ennuvolat i l' incansable mar. — Uns nois banyantse, d'en *Landenberger*, están molt bé. *Fritz von Uhde* presenta un grupo format per les seves filles, molt nou, fresc i bonic de color; l'escena passa sota un rafal ombrívol. — En *Leistikow*, está representat per un brillant paisatje decoratiu il-luminat per la lluna, titulat, *Vil-la en la verda boscuria*.

L'esculptura, está representada per obres excelents. Aquí també's pot fer un desco-

briment; es el del berlinés *August Gaul.* Hi té una gran lleona de bronze en actitud de caminar i un parell d'ovelles en repós, que en el seu genre, son uniques i forsa genials. Amb aquestes obres, en *Gaul* se posa de cop i volta, en la primera fila dels moderns esculptors. Es un d'aquells dels que's pot dir que'l pervindre es seu.—En *Klimsch* té ademés del seu elegant grupo *El bes,* dos bronzes més petits; entre ells, un *David* molt estimable.—També es digne d'alabansa, una estátua del esculptor *Volkmann,* que viu á Roma.

* *

Are quatre paraules sobre'ls artistes extrangers:

Lo més brillant de tot lo presentat, es sens dupte un conjunt d'obres antigues dels impressionistes francesos. Un retrato de mida natural, d'una senyora amb un vestit blanc molt cenyit per una faixa negra i aguantant una ombrel-la oberta, plantant en un paisatje de bosc, es potser el millor quadro qu'ha pintat el personal *Renoir.* Com se transllueix la carnació sota la blanca roba! am quina bona má está pintat tot el vestit! com casan harmónicament el blau, el gris-vert i'l negre del quadro! es senzillament portentós. Se necessita un gran artiste, pera fer oblidar tot lo que té de lleix un trajo femení de l'any sexanta.—Tot just un xic menos admirable, es el retrato d'una senyora, pintat per en *Claude Monet* l'any 1866. Destacantse sobre un fondo gris fosc, la figura d'elegant aspecte, planta girada cap al fons i mirant cap al espectador per sobre l'espatlla dreta; el vestit de cúa es ratllat de negre i vert fosc, els guants grocs. En *Monet* encara hi té un estudi de port excellent que tot lo més troba digne parella en un gran paisatje d'en *Pissarro* que representa sencilla é íntimament un petit llogaret. Lo que's á Berlín, no s'habíen vist mai tant bons quadros dels impressionistes francesos. Hi han ademés, dugues grans obres del vell holandés *Jozef Israels:* una velleta com encantada en el seu barco de riu i una obra d'aire lliure, *Per els camps i'ls camins.*—Del noruec *Erik Werenskjold* hi ha un retrato d'en Björnsen, altament concebut; el poeta seu devant d'un paisatje septentrional, plé de majestat.—D'en *Segantini* hi han algunes obres importants: *les dugues mares* i una *noia al sol,* obra infinitament fresca de concepció. Finalment, s'hi veuen també obres interessants den *Zorn, Dumont, Forain, Toulouse-Lautrec, Emile Claus, Jan Veth,* i *Besnard.*

L'Exposició d'enguany, es la més digna de ser vista i la més nodrida de totes les que fins ara s'han d'agrahir á la *Secession.*

Dr. Hans Bethge

CANSÓ TRISTA

I

Era un pobre teixidor
que teixía, que teixía!
era un pobre teixidor
que teixía nit y día.
Teixía un somni d'amor
qu'era un cel de pöesía,
per trama pena y dolor,
per urdit goig y alegría;
el seu cor per obrador,
per teler la fantasía...
Era un pobre teixidor
que teixía! que teixía!

II

Mes l'amor es un traydor
tot engany y picardía,
pren el vol á lo millor
y s'allunya ab el nou día.
Y are el pobre teixidor
ja no canta com solía,
gira els ulls en la foscor
y li sembla que somía;
y ay, morintse de tristor
troba dolsa l'agonía...
Era un pobre teixidor
que's moría! que's moría!

Apeles Mestres

(D'un drama lírich inédit)

Poesíes den Joan Maragall

(Traduides al castellá per E. Marquina)

JA fá moltes semanes, casi mesos, que'n Marquina llegí les traduccions que segueixen i que'n Maragall l'hi escrigué l'hermosa carta que publiquém com á prova *evident* de que mes lliga l'art am llassos d'amor, que no pas les altres cabories que fan mourer als homens, poden deslligarlos. — Desde'ls díes als que fem referencia, han passat moltes coses, mes no deu pas haber sigut en els camps serens de la poesía pura, ja que'ls dos amics se queden tant poetes com avans. — Nosaltres, sencills espectadors d'aquella escena, ne tenim de donar testimoniatge i treuren l'hermosa llissó de vida que d'ella's desprengué.

Estimat Marquina:

Les vostres traduccions castellanes d'algunes poesíes meves, que vos meteix me recitareu aquella tarde, m'entraren al moll dels ossos. Era ben bé la meva poesía; més sentida per mí com si fos d'altri — ¡delicia fonda i misteriosa! — I ¿qué us diré? en el nou verb, trobí mes obres tant belles...! Ademés, que un poeta com vos hagués tingut la humiltat d'esmersarse en anunciar á gent d'altre llenguatje quelcóm de la expressió meva, me sembla un acte de gracia corprenedora. Vostre cor s'en ha embellit, i el meu vos en resta més proper encara de lo que ja era. I heus aquí que la gloria i l'amor s'han fet en vos i en mí escreix mutual per obra vostra. Mes vostre soc qu'avans

Maragall

10 Juny 1901

LA CANCIÓN DE SAN RAMÓN
EN LABIOS DE UNA RUSA

«La Virgen María—un rosal plantaba».
La inmóvil doncella—cantaba encantada,
los ojos atónitos—de la propia hazaña,
en labios eslavos—la miel catalana.

«Del santo rosal—nacía una rama».
Cantaba canciones—de mi madre anciana
que cuando era niño—ya me las cantaban
y ahora que soy hombre—las canta la Eslava.

«Nacíó San Ramón—nació en Villafranca».
Si sabe qué dice—no sabe á qué alcanza
y canta indecisa—la canción extraña
quemada del fuego—que prende en las almas.

«Confesor de reyes—de reyes y papas».
La canta de cerca—parece lejana,
lejana la veo,—siempre más lejana—
la veo perderse—por la estepa blanca
con su «San Ramón—nació en Villafranca».

«La Virgen María—un rosal plantaba».

LA VACA CIEGA

Topando de cabeza con las rocas,
y caminando al agua por instinto,
viene la vaca solitaria. Es ciega.
Demasiado certera, una pedrada
del rabadán le saltó un ojo; el otro
se lo esconde una nube: y así es ciega.
Á abrevarse vendrá como solía,
pero sin aquel aire decidido
de entonces; sin amigas; viene sola.
Sus hermanas por cuencas y vertientes,
por los prados y orilla de los ríos
hacen sonar la esquila, mientras pacen
de la yerba al azar... Ella caería.
Da con el belfo en el pilón gastado
y recula espantada; pero vuelve
y baja la cabeza y bebe, á sorbos.—
Bebe, con poca sed.—Luego, levanta
al cielo, enorme, la testuz armada
con un gran gesto trágico; moviendo
las dos pupilas muertas parpadea,
y se aleja por fin, calmosa, huérfana
de luz, en medio de aquel sol que abrasa,
vacilando al andar y sacudiendo
con languidez la macilenta cola...

LA MUJER HERMOSA

La presencia de la Mujer hermosa,
te hace humilde y leal contemplativo.
En la presencia de la Mujer hermosa
hay como un reposar definitivo.

ESTUDI PER R. CASAS

La partida de la Mujer hermosa
te deja hermosamente iluminado.
En la partida de la Mujer hermosa
hay un rastro de luz que se ha apagado.

El recuerdo de la Mujer hermosa
te deja triste y fácil á soñar.
En el recuerdo de la Mujer hermosa
hay un intenso y suave meditar.

El olvido de la Mujer hermosa
es muerte, despertar, resurrección.
En el olvido de la Mujer hermosa
hay una perennal renovación.

ENERO DECRECE

Como una primavera en el invierno
así hoy el cielo, así la luz y el aire
abre de par en par puerta y ventanas
y nos llena el hogar de claridades.

Gloria á la vista el cielo, al pecho el aire
son ahora.—Parece, á cada instante,
que han de reverdecer las ramas secas,
que han de hervir golondrinas en el cielo
y que se ha de aromar toda la tierra.
¿No sientes frenesí, mujer? Responde:
¿no hay primavera en tus entrañas?

Sal, lijera, á la calle: si te encuentro
en plena boca he de estamparte un beso,
en presencia de todos, sin vergüenza
de besar, en tal día, y que me besen.

En pleno invierno estamos: heló ayer,
y mañana habrá nieves en la sierra.
La primavera está lejana, duerme
arrebujada en el montón del tiempo;
pero un día como hoy nos la promete.

Si prometida tú me fueras, niña,
ya no existiera para mí el invierno
ahora, después, ni nunca, porque tienes
en el mirar la primavera eterna.

Estudis literaris

EVOCACIÓ. — Sobre la macisa taula trevallada, un diminut pomet plé d'un vert licor inquietant, mira atrevidament l'arcáica magestat de l'oblidada cambra.— La vivesa del intrús, es una provocació; i per la discreta soletat sura l'estrany mirar de coses de sobte despertades del tranquil dormir d'un sigle. — La severa figura del venerable rei de barba blanca, del vell tapís, resta amb els braços proféticament estesos, am gesto d'interrompre les augustes esposalles de casta damisel-la am llampeguejant cavaller de blanca ploma, com veient en el licor extranyament vert un misatjer de males noves.—El borrós retrato del noble guerrer de molta bondat i poca fama, obre'ls bondadosos ulls, extranyat de la visita; i la pesanta armadura, arrecerada en la penombra d'un recó, sembla fer esforços inaudits pera sortir del rígit montant i esclafar entre sos guants d'acer l'insolent pomet d'anima verda. El bon amic raig de sol de cada día, entra oblicuament per l'alt finestral, allargant grotescament sobre l'intacta catifa de pols, de la macisa taula, la sombra del rebassut intrús; i l'ingénua placidés ronda curiosament al entorn dels extranys reflexos verts.— Inesperadament se parteix la venerable figura del rei del tapís i apareix l'aristocrática palidés d'una dama de vestit vert i fastuosa escarcella d'or i pedrería. — La dolça placidés s'inmovilisa i calla. — La dama avança reposadament cap á la taula. Dirigeix una mirada fugitiva al licor vert com una dissimulada reverencia i doblega'l cos sobre la taula. — Pren un llibre groguénc, d'hermétics carácters, que jeie obert boca terrosa com fent una anticipada penitencia, i llegeix ávidament. — La superba escarcella, oscil-la sinistrament com portant el compás d'una agonía. — La dama's redreça. Agafa en ses enjoiades mans el pomet, l'alça al dret dels ulls i'l mira atentament. La cara se li omple de trágica verdor i un tresbalçador somriure li obre'ls llabis prims i extensos. — Cuidadosament guarda'l pomet en l'escarcella. Se passa les mans pels agitats polsos, deturant la

rebeldía d'uns bucles. El coll se li contrau convulsament com esclafant un sospir de molt temps é intensament redueix la nina com volguent mirar á l'altre banda de l'espesa paret del venerable rei de barba blanca.

* *

La cambra tota, escolta recullida á l'indret dels passos de la dama. Ni el dolç bategar dels recorts se sent en la atenta cambra. — Perdudament atravessa l'opaca paret el suau remor d'un discreteig amorós. Després el clar i delicat sonar del cristall de copes fines, es barreja confosament am l'apagada fressa de folgats velluts que's mouen agitats. Segueix un curt silenci i s'endevina en la vehina cambra la batalla de dugues mirades rabiosament enceses. — Al dringar desigual d'uns asperons que caminen estúpidament pesants per la tovó de una catifa, segueix l'esclafit d'una rialla terríblement triomfant. — Una rasposa veu, ab fatigosos esforços, á glops pronuncia un nom de dona seguit d'una espantosa maledicció. I l'opac soroll d'un cos que cau atravessa les atónites parets. — Violenment s'obre la secreta porta, i amb els ulls plens de terror, entra la dama. — L'esfereída placidés recula atropelladament amparant-se devall del guant d'acer en la penombra. — Tot s'agita intensament: el noble cavaller de molta bondat i poca fama, sembla abocarse del marc per mirar darrera la mitj-oberta porta; i en la fosca concavitat del cap de l'armadura hi reviu l'ullada dels combats. — Arrán de terra una ma de color de cera i ungles negres, s'arrapa desesperadament á la fulla de la porta, fent trontollar, amb un convuls tremolar agónic la mitja figura del rei del tapís. — El pit de la dama s'aixeca amplement, com inflada ona i esclata en un trágic gemec, prólec á l'obra del remordiment. — Desde'l fons de l'aterrada cambra, l'augusta llegió dels nobles recorts mira rodolar dugues grosses llágrimes silencioses, per la palidés convulsa de la dama de l'escarcella d'or i pedrería.

A IGUA-FORT. — Es una cambra d'or vell i vert d'oliva tímidament assaltada per la llum moridora d'una tarda. L'estor sever, de dibuix cabalístic i tintes esblaimades, s'empapa de subtils fletxes d'or. — Allá al fons, al costat dels dos ulls d'un mastí inmóvil hi reposen dugues mans blanques. No porten joies aquestes mans mates. Tant sols les volten lleument, reguers d'essencia de turquesa fins á mitj dit; an allí's perden, i'l blanc impera, fins qu'al pinácul dèu suspirs de rubí s'hi senyorejan. — Restan un moment inquietas. — Ara pausadament prenen un llibre de pell negrosa i cantell, daurat. — L'obren respectuosament. — La dreta gira els fulls de cantell d'or fent-los cruxir com fulles seques. — S'aplaca sobre la plana confidenta; hi reposa un moment, i com seguín el camí ideal d'un somni, rellisca silenciosa en la penombra, fins posarse damunt del aspre pèl del mastí impávit. — S'entreté en la tebió de la pell del ossós guarda, i torna á empendre, pausada i silenciosa, el camí del llibre de cantell daurat i pell negrosa, llibre que incita al sacrifici. — Gira full i altre full i'ls filets d'or al ajeures en la sombra, recordan el pas melancólic d'un crepúscol. — Calladament es tanca'l llibre: l'esquerra queda presonera entre les blanques planes; la dreta, muda, reprén el viatje vers l'esquena del guardiá i tremolosament voluptuosa s'enreda en la tebió del aspre pèl del mastí inmóvil.—Un intens sospirar, atravessa l'obscur repós com eco llunyá d'una gran lluita.—Aquí la antiga quietut resa una antiga melodía i'ls ulls del vell mastí brillen com flames.

CARLES CAPDEVILA

DIVENDRES SANT

El temple de ma vida es endolat
qu'arriba'l Sant Divendres Dolorós:
sento cantari am tó salmodïós
un cántic funeral, i veig tancat
per ma invisible,'l vell missal sagrat,
guiador del ritual misterïós
de l'existencia;'ls finestrals s'han clos;
la nit corona'ls arcs de fosquetat.
Sols al fons d'un altar llúu moribonda
la flama de la llántia del amor,
cuán, una Dama de negror profonda
entra, i s'apaga la final claror.
El buid, la por i'l fret omplen la nau,
i la Mort regna en la sinistre pau.

J. PAHISSA JO

«MAQUIGNONS», GOUACHE
PER ROBERT DOMINGO

«FOX HUNTING» PER ROBERT DOMINGO

Lletres estrangeres

EN HONOR DE PFAU. — Els admiradors del *Beranger de la Suabia,* tracten d'erigir un monument á Heilbronn á la memoria del gran cantor de la llibertat alemanya. — Va morir á Stuttgart fa uns set anys; era fill d'un jardiner bastant adinerat i va passar á París, gran part de la seva joventut, — segons el pare,— am l'objecte d'estudiar cuidadosament els avensos de la floricultura, mes en realitat, entregat al moviment filosófic i literari de la primera meitat del sigle XIX. — França, l'hi doná l'inspiració de les seves rimeres obres i en aquella terra's fecundá pera sempre, el seu talent. En Lluís Pfau, fou avans que res, un patriota, pero d'aquells que desitjen una pátria próspera, i gran; una Alemanya lliure. Era optimiste i optimiste malgrat l'atmósfera en la que s'asfixiave. Essent un gran cor, fou confiat fins al últim moment.

Al tornar de París, va recorrer les universitats alemanyes i va anar de primer, á Tübingen i després á Heidelberg, aon brillaven Hettner, l'helenista, Moleschott el fisiólec i Feüerbach el lliurepensador valent. Allí's trová en un ambent igual al de França i Heidel-

berg se semblave á les hores, al círcol de desterrats alemanys de París; el jove poeta torná á somniar en una pátria lliure i una. D'aquells díes daten moltes de las seves composicions.

Per aquells temps, s'enamorá i els seus versos *á l'estimada,* sentimentals, i romántics, en res desdiuen d'aquelles vigoroses notes de les seves cançons á la llibertat i á la pátria. Els nervis d'acer del revolucionari, també vibraven sota la mirada tendra i plena de promeses, de *fräulein* Widmann; era aquesta, la filla d'un fabricant de paper i tant s'enamorá den Pfau que va resistir els duríssims cástics que l'hi imposá un pare que l'estimava amb excés; am verdader excés. Fou desterrada de la casa pairal i tancada en un col-legi se l'obliga á seguir els estudis d'intitutríu. Mentrestant, no va desmentirse el temperament optimiste del poeta; veigé sofrir á la seva estimada i's mantingué confiat en el pervindre! El fabricant de paper no podie soportarlo per revolucionari, pero la seva filla l'adorave precisament per aquet motiu. Abdos tenien la seguritat del triomf: Alemanya fore al fí, una i lliure i'l poeta s'unirie pera sempre am la pobra institutríu. — Mes els obstácles eren grans i mentres un vell maniátic els prohibie l'amor, el govern prussiá desterrave al poeta per el gran delicte d'estimarse la pátria.

En el pit den Pfau, se confonien els dos amors i abdos tirans: la pobre reclusa i Alemanya; el vell Widmann i el govern prussiá. Avans de

«LLEGIDOR» PER R. DOMINGO

«SORTINT DEL PESATGE» PER R. ROBERT

fugir cap á Suissa, va despedirse de la seva estimada i fou per sempre; el vell Widmann veient en mal estat els seus interessos, va empendrer un llarc viatje á California, emportantsen la seva filla qu'allí va morir. — El nostre poeta sapigué la fatal perdua essent á Suissa i plorá la desgracia en versos que passan per els mes roblerts de sentiment del Parnás alemany. — Am la desfeta dels seus optimismes, el poeta esdevingué trist i com també habíe perdut al seu pare feie poc, girant els ulls cap á si mateix va veurers tal com era *un fugitiu sense llar ni pátria.*

Els *sonets alemanys* que son la seva obra d'aquell temps, tenen la vaga tristesa del desenganyat.

Nascut pera lluitar, prompte's reaccioná i torná á veurer el món mes hermós i'l pervindre de la pátria mes gran i felís; sentie arribar els temps de llibertat: tot un món llunyá, desconegut, verge, am nous horizonts terres noves i atmósfera frescal; i torná de cop al optimisme, qu'era'l seu temperament.

Les lluites polítiques no'l destorbaren en el fecond maneix de la ploma; escrigué noveles pera la *Gazeta de Francfort* i una obra d'Estética, molt notable.

Pero mes que res, fou el poeta de la llibertat i de l'unió alemanya i'ls seus admiradors recordarán quant siguin á Heilbronn, avans que tot, al patriota; al *Beranger de la Suabia.*

«PICADURA PENINSULAR» PER R. DOMINGO

«PROTAGONISTE» PER R. DOMINGO

MÁXIM GORJKI. — Es una fresca celebritat del poble rus. Máxim Gorjki ixqué d'un bressol humilíssim i s'ha arrossegat fins fá poc vivint una existencia verdaderament miserable. Té are, trenta un anys, habent nascut el 14 de Mars de 1868. El seu pare, qu'ere un pobre ebaniste de Nijni-Novgorod, no pogué donarli cap mena d'instrucció i morí al cumplir, en Gorjki, nou anys.

«CABALLERÍA Á PEU» PER ROBERT DOMINGO

El pobre noi entrá, á les hores, com frega plats en la cuina d'un vapor; arrossegá després la miserable vida del aprenent, de primer en una confitería i després á casa d'un fuster. Fou també jornaler i mosso d'estació!

Máxim Gorjki, es una hermosa personalitat pera un psicólec; s'ha de buscar el germe de totes les seves obres en aquells díes en els que famo-

«THE GENTLEMEN FARMER»,
GOUACHE PER R. DOMINGO

DIBUIX, PER R. CASAS

lenc, trist... i també ambiciós, ambiciós de gloria i celebritat, se veie condemnat al trevall mecánic, per uns quants kopecks de més ó de menos. Es el poeta del proletariat; un poeta rencorós, terrible, i's compren molt bé.

Navegant en el vapor, el seu superior gerárquic,—sempre ha tingnt algú que'l manés!—va infundirli el gust pera la lectura i amb ell, la confiansa en el seu talent. Desd'aquell temps se va jurar que fore literat: avui té trenta un anys i es una celebritat. Ha complert la paraula empenyada amb ell mateix, la més ferma; la més solemne.—Es el *moment diví* del home superior, que trovareu llegint les biografíes de tots els grans talents: aquell en que's clou el pacte am sí mateix, aquell en el que's veu clarament l'espléndida llum que més tard encegará amb el seu esclat.

Ja es célebre! sí; ¡pero á quín preu! Es en Gorjki avans que res, un poeta, sempre ho ha sigut, fins en els díes en els que trevallave de fuster! Volíe ser escoltat, volíe ser célebre, mes un dilema de bronze l'hi imposave l'obligació de morir ó serrar fusta.

Ha sofert massa pera ser dolç. No es un poeta de saló, *pero es poeta*. Feréix les orelles delicades, *pero es poeta*. Maleéix, *pero es poeta*. Treu els seus héroes de les capes més baixes de la societat i son molt russos. L'hi agrada, sobre tot, el *color local*. Les seves obres més importants, son: *Wolniza*. *Bossjak*, *Konowalows*, *Makar Tschudra* i la seva última novela, *Mutschik*.

DIEGO RUIZ

MÚSICA DE BACH

Silenci! — Ja amb unció l'orquesta canta.
— Va á advenir una cosa sacrossanta.—
S'es tornada la terra ressonanta
i s'encenen els aires de claror.

Es un cap-vespre quiet de Primavera:
es un cap-vespre quiet tot vestit d'or.

Riuen en un jardí veus infantines
confonent-se, cristallines,
en una joia serena.

La tarde es de tebiors i de caricies plena.
Canten en els ubacs les aigues remoroses.
Vola en les aures suaus la flaira de les roses...
Es el jardí un paradís,
i, obeint á son encís
s'enllaçan els nins i dancen...

Mes en el fons, confosament,
vetllan les fosques veus paternalment,
opacas de saviesa dolorosa...

I vé l'ombra primera; i la foscor
ofega lentament l'or de la tarde.
Les estrelles s'encenen tremolant.
Moren las veus dels nins—en vespral agonía.
S'omple'l silenci inquiet—de remors de misteri.
— Presos d'ancies mortals gemegan els violins.

Ploren les aigues.—Crits—d'angunia del lluny venen
i en un aire de gel passa la Por;
desde el fons las veus fosques la saluden
i abraçant-la la bressan poc á poc, poc á poc.

Mes un pressentiment plé de dolcesa
es florit en la pau—Oh! quin conçol
d'enllá, de lo alt, de lo infinit, s'acosta!
S'inflamen els estels d'adoració
I arriva lo inefable.— Es una gran onada.

Es una onada bondadosa
que s'avança, magestuosa,
amplement, amplement, en invasió triomfal;
efusió inmensa i misteriosa
d'una tendror que, generosa,
dú l'esplendit convit d'una visió inmortal.

Visió inmortal! L'Empiri. Els benhaurats entonen
himnes tranquils. Las verges de lliris se coronen.
Fulguren les magestats,
tronos, dominacions i potestats
i querubins i serafins,
i, voltat d'ángels i arcángels,
obre els braços el Deu Pare,
entre resplandors de gloria,
tot radiant com de victoria,
omniscient, omnipotent,
en tota sa magestat,
en tota sa Eternitat!....

Oh plenitud! oh plenitud! — L'encens
puja am lenta quietut i tot ho esborra.
Queden rastres de gloria pels espais
que's van fonent en voluptat boirosa...

De sobte un raig de sol dispersa les boirines.
Es un Diumenge. — Sonen campanes argentines.
Es un día seré. — Joia dominical!
I sobre del cel blau, de blavor resplandenta,
l'éter puríssim transparenta
l'imatje d'una augusta Catedral.

A L'ADRIANA

Esculptura vibrant; marbre qu'inflama
una sang opulenta.
Dona de maiestática figura;
beatíssima Déesa.

Vens al ball; vens de negre i descotada;
llúu nívea ta carn núa,
—inmaculada—en linies victorioses,
entras al ball, augusta.

Avanças, i recorre á cada pás
el teu cos una onada,
el recorre tot ell, melodïosa,
i s'aquieta i s'apaga.

Dances serenament, tot i al compás
de la música boja;
i'l ritme de ta dança escampa entorn
una flairanta joia.

T'asseus al fí, divinalment rendida.
L'amant d'aprop te parla.
Tu semblas en un éxtasi. De sobte
se t'encenan les galtes.

I rius; i en ressonancies de cristall
ta rialla perleja.
I estimes; i..... ¿com déus estimar tú
oh Regina, oh Déesa!

EUGENI ORS

A Madona Blanca María

AMB hábit de prosa color de terra, am rostre groc i penitent, amb imperiós llampegar de févre en els ulls, am gest angulós d'aspre omnipotencia, am veu ferrèament implacable, el Frare auster de la Vida ha pasat per ma conciencia predicant la Santa creuada de l' Acció, les gestes del Cavaller Esforç, portant guerrejant á sos exércits á conquerir i entrar triomfalment en les Jerusaléms de les terres santes. — Ha pasat el frare, i l'aucellada espantadiça de mos ensomnis s'es dispersa en vol poruc, deixant orfe de músiques el bosc sagrat ont vos hi tinc bastit el temple de marbre, alta regina de mes amoroses devocións, superba Madona de cos d'estátua vestit am biçantina opulencia, de noble rostre pálid i veu suavíssima i llavis menyspreuadors i verda misteriosa mirada d'esphinx, á qui relligiosament ador, á qui prec en oracions de silenci, á qui recullidament ofresc en sacrifici, abrusant-se en les flames de l'altar, l'anyell sens mácula de ma interna vida.

Pera parella adoració só nat, no pera'l carnatje furient de les batalles. — Buid de forces sent'el meu cos i núa de voluntat l'ánima mía. — Sé prou certament que del primer combat vençut he d'eixirne i ferit de ferida mortal. — Mes, oh Madona, sabessiu com l'esguart del frare es imperiós, l'aspror del seu gest omnipotenta!... Oh Madona, Madona, sabessiu com la sua veu es implacable!...

Partiré á la Creuada, alta Madona Blanca María; i quant ne retorni mal ferit vindré á raurer al vostre palau i en ell, en l'instant de la dolça mort, gaudiré de la vostra presencia i ofegaré en els llacs de vostres ulls verdosos ma mirada d'agonitzant i escoltaré la música envellutada del parlar vostre, i vos pendré la má i després de dúrmela devotament als llavis, la conduiré am lentitud fins á mon cor, pera qué els vostres dits d'ivori ont enlluernadoramen riuen els diamants i ploren les esmeragdes dels anells, se mullen am l'escarlata de la sang que brollará abundosament de la overta ferida.

EUGENI ORS

«LLUNA DE MEL» QUADRET, PER R. CASAS

EL PALAU ENCISAT

En la vall mes verda y suau,
de bons ángels habitat
un august, radiant palau,
bell palau, se veia alsat.

Jamai dins la senyoría
del monarca Pensament
Serafí l'ala extendría
sobre tan bell bastiment.

Grocs, ardits, daurats penons
dalt sa eresta tremolaven
(això, tot això els bells jorns,
temps enrera, contemplaven.)

A cada oreig que es dalía
En jorn tan bell,
lleugera flaire en sortía
dels muradals dels castell.

I per dos clares finestres,
oviraba aquí el viatjant
esperits que als acords destres
d'un llaut van caminant.
Entorn d'un trono, ont sentat,
(¡Porfirogegne!)
dignament glorificat,
Hom veia'l rei d'aquet regne.

I am perla i rubí lluint
del palau el bell portal
vessava fluint, fluint,
i llambregant sens final,
torrent d'Ecos qual servei
n'era am dolça veu cantar,
i tan sols del llur bon rei
la sabiesa i seny lloar.

Mes gent maligna, endolada,
envahí son soli d'or.
(¡Ploreu que jamai aubada

solajará'l seu plor!)
I entorn del casal, sa gloria
de tan virginal florida
no es mes que una vella historia
d'un temps ja mort, que s'oblida.

I ara en la vall el viatjant,
per dues finestres rojes,
veu formes giragonsant
am dança i música boijes.
Ensems que, com riu furiós,
porta avall, per sempre mes,
s'empeny un poble horrorós
que riu — pro no somriu mes.

(De Edgar Poe)

EL JARDÍ DE MON PARE

En el jardí de mon pare,
(Fuig ben lluny oh cor meu ben lluny!)
Ben dolces flors ni han are.
Que dolces!

Tres filles de rey belles,
(Fuig ben lluny oh cor meu ben lluny!)
Reposen en mitj d'elles.
Que dolces!

«Ah!» diu la mes gran,
(Fuig ben lluny oh cor meu ben lluny!)
«El día's va llevant.
Que dolç!»

«Ah!» diu la segona,
(Fuig ben lluny oh cor meu ben lluny!)
«Sento el tambor que sona.
Que dolç!»

«Ah!» diu la mes nina,
(Fuig ben lluny oh cor meu ben lluny!)
«Es l'amor de ma vida.
Que dolç!»

«Oh! si lluita i guanya
(Fuig ben lluny oh cor meu ben lluny!)
»L'amor meu l'acompanya.
Que dolç!»

«Tan si pert com si guanya
L'amor meu l' acompanya.»

(De Dante-Gabriel-Rosetti.)

TRADUCCIÓ DE CEBRIÁ DE MONTOLIU

«MELANGÍA», (PERTANY AL SR. SAYS) PER R. CASAS

«ESTIUEJADORS AM 40 PER 100 DE CAMBI» PER R. CASAS

Del coster

Demunt lo front de la serra
Bé pots, cor meu, reposar.
. . . . . .
M. Costa y Llobera.

SI, m'agradaría contemplar sovint desde el cím de les altes montanyes, els plans, els vilatges, les aplanades serres y els llunyans trossos de mar, ençá y enllá, entre boira y calitja, assaciant el pit d'aire pur y els ulls de llum y vibrans colors, peró el cansament me sol retre abans d'empendre la pujada y casi sempre me quet ensopit y peresós á l'ombra mal sana del fons de la vall. Tot lo més, com lo colom de casta grossa qui am volada feixuga y poc airosa s'en munta dalt la teulada del casal de la possessió per esplugarse en el sol, satisfet de veura abaix d'ell el bestiá pasturant pel sementer y les gallines volcantse cloquetjant dins la corralassa, de tant en quant m'enfil pel coster de més aprop, desitjós d'aixecar l'esperit abatut y arronsat y d'estirar les cames. Avuy mateix, devés mitjant cap-vespre, som prés tot solet y á la ventura pel camí de llevant qu'es el de la costa de la possessió.

Mentres passava per ran del lladoner dels Déumes, aont un temps s'hi feien les partions dels grans, han fuit am gran piuladissa un esbart de gorrions espantats y casi en el mateix instant m'ha envestida l'olor forta y desagradable de la soll d'els porcs magres y dels sestedors de les ovelles que hi ha devall. La soll y els sestedors estaven buits, les guardes eran á pasturar y el lladoner havía remás tot-sol. Tot passant, sens aturarme, el saludava diguent-li: ¡Arbre de l'avior, alt y poderós, redó com un planeta, de rels nuoses qui s'afican per dins la terra retorsent-se com si patissen y fessen esforços per aguantar ta soca dreta, abrinada y llisa que sempre he vista corsecada y menten encara els gruixats simals cubers d'esponerós ramatje, jo te mir am gran respecte, perque per mí simbolises la meva bona mare, tan vella, tan forta y tan

enérgica com tú mateix! —¡Qu'es de vé qu' els vells sonts més forts qu'el jovent del día!

*

El lladoner dels Déumes m'en ha fet recordar un altre que quant era nin n'hi havía just devant el portal forá amb els simals mitg sechs y torts y la socota tant foradada y buida qu'hi jugada de dins amb altres infants servintnos de caseta: ho tench un poch confós peró me pens que una ventada el va tombar.

De lo qu'em recort ben-bé es d'aquell bou q'un diumenge de-cap-vespre hi penjaren del simal més llarch de la part dels porxos. El mateix día l'havía duit de Castel-d-amós, dins un carro am bandes y portella, el parell del seu Cama-de-parra: na Picarol y na Capellana, dues mules blanques, les més velles de la casa. Em varen contar, no se quí, qu'aquell bou saltant una verdissa s'havía romput una cama, y com ja no sería pus bo per llaurar l'havían de matar antes d'enmalaltir-se. Poques hores després d'haver-lo arribat, el degollaren, aficant-li un guinavet á la nou; pegá un bramul amarch y esgarrifós y va torce el coll. Jo ho mirava d'una finestra dels alts de la casa. De demunt el carro, estirant am cordes, els missatges y el carnicer, el sen Segay, el penjaren an el simal, fermat per una cama de derrera, am so cap per avall y el banyam qui casi il tocava enterra; llevors el sen Segay l'obrí en canal, l'escorxá, li tregué la butza y el budellam, li tellá el cap y en fé corters. D'aquells corters, qui de tot-d-una los havían penjats á un llenyam dins el celler, l'endemá en feren panades de farina de blat pels missatges y les posaren demunt canyissos á un recó fosch del mateix celler. En aquell temps la gent casi no'n menjava de bou y la pobrea el rebutjava més qu'á la carn de cabra vella; per amor d'aixó feren les panades. A-les-hores jo devía tenir quatre ó cinch anys. ¡Vés ara de que m'he recordat!

*

Del lladoner dels Déumes som pres á l'esquerra per un camí del mitg dels sementers poblats de figueres y olivars. S'hi veuen unes quantes casetes de figueral amb una enramada de pí devant el portal, el fornet y la soll en el costat, voltades d'una escampadissa de canyissos plens de figues aplanades y mitg seques, camises y altre roba blanca estese per demunt

«MARE, TIA Ó ACOMPANYANTA» PER R. CASAS

les rames dels arbres de més aprop, un grapat d'infants bruts y rossos qui jugan encalsant-se pel mitg del rostoll y un estól d'avirám qui tresca pel camp cercant animalets, grans y herbes. Dins cada tanca les figueraleres descalses, amb un mocadoret pel cap y ben lleugeres de roba, cantan enfilades á les figueres mentres cullen les figues madures que posen dins paners d'esquerda de canya.

*

Passat el torrent pedregós y sech que devalla de les serres y comallars de tramuntana, á la vora mateixa del camí que seguesch, hi ha la caseta del figueral de na Florentina.

Na Florentina, qui va tenir molts d'anys aquest figueral, ja's morta, Deu l'haja perdonada, era la glosadora de la veremada de Son Torrella l'any antes de casar-se na María amb en Pep de Son Maixella, no se si vos ne recordau. Una dona seca, alta, morena, de cara afilada y espressiva, ulls blaus, boca grossa y llavi prim, ja vella, peró molt activa, inteligent y glosadora de raça; sovint la cercavan per veremades, matances, casaments y batetjos. Endemés tenía la seva historia que tal volta vos contaré qualque día.

Amb el seu homo venían á ser just cara y creu. Aquest era un jornaler de bossot, petit y travat, vertader exemplar del marit usual entre els traballadors de la pagesía, sempre en segon terme.

Si's veritat que les més altes inteligencies en definitiva manen y governen, no's pot negar la superioritat de la dona en aquest poblet. Aquí dona nom á la familia: si preguntau en els infants d'ont son, vos contestarán sempra, de ca na Tila ó de ca na Tala, donantvos á coneixer el mal nom de la mare, com si no'n tenguessen de pare. Ella disposa y distribueix á son voler dels diners que tots guanyan, compra y ven el porch, arrenda la terra y el figueral y lloga la casa, que son els actes de més importancia; y en casos de necessitat, fins consulta el notari ó el misser, aixó ho fá sempra acompanyada del marit, pel bon pareixer, peró fent la llengo y usant sovint, sense cap protesta, aquestas frases ó altres consemblants: «Ell es d'aquesta casta». «Si ell fos un altre». «Ell es massa bó». »Ell no serveix per res». Ella en tot y per tot du la veu y la representació y pensa pels altres.

¿Hem de cercar entre les dones l'Héroe, el Geni, el Sobrehumá, els grans sastres del porvenir, ó, ben mirat, son no més guiterres d'una ó dues cordes qui sempre repeteixen el mateix só? No'n sé res d'aixó, peró vos assegur que les coses no van del tot malament.

*

Per entre vinyes esgrogahides y mitg mortes som entrat pel portell de les Barreres dins l'olivar de la costa y seguint l'empinat caminoy de la dreta, fent revols y qualque aturada, pensava: s'hi arribás á la cresta, fa tant de temps que no hi he estat, veuría el mar, Ciutat, le Seu, Randa, Bon-any, y tot el pla, am les montanyes de Felanig y les costes de Capdepere y tantes viles y llogarets y molins y torrens y camins y camps y vinyets... peró no, estich massa cansat, ja hi aniré un altre día, per avuy ja'm bastará arribar en el pí del xibiu.

El sol tapat y el día fresch, propi del temps, convida á trescar pels camps tous y homids.

Camín una estona més per demunt pedres y terrossos y passada una tenassa tota plena de fenás, am qualque mota de carrig, som arribat en el meu observatori, qu'es un planiol, á uns docents metres del fons de la vall, demunt una timba de roquissar, coronada, á modo de cornisa, per un marge en forma de mitja lluna, de color colrat, ben diferent del tó gris dels penyals qu'el sostenen. Casi en el centre de la marjada s'alça un pinotell ramut, de branques llargues y baixes, deixat aposta per xibiu. M'he assagut sobre una roca cuberta de fullaca á devall l'esponerós ramatge d'aquest arbre y escampant la vista per demunt les onades grisenques y verdoses d'atapits fullatges d'oliveres y garruvers, he descobert tota la clotada de l'estença vall de llevant á ponent y l'ample rotlada de serres, colls y montanyes.

He alçat el cap y he mirat el cel. Me pareix que no plourá per ara, m'he dit; aixó semblen boires que les corrents de les altures arragussan y no arribarán á assahonar els camps. Son com les idées que trescan pel meu cervell sempre boiroses, migrades y estérils, sens fruitar mai.

Escolt la quietut y sent que la natura des-

cansa. Percep una tranquilitat apagada y sorda que sols interromp la ramor ballugadissa del lleuger ramatge dels alts y cimerats polls de la torrentera, l'acompassat só de les esquelles de les égos y dels picarols de les ovelles qui pasturan pel mitg de les vinyes, la piuladissa dels gorrions qui rondinetjan cercant redós pera passar la nit, la tonada incerta y desigual de les figueraleres escampades per tota la vall, les flestoníes d'uns llauradors qui fan els derrers solchs dins la femada de l'Era, el tetup de qualque garrova, les notes llunyanes d'un fluviol, y, per demunt totes aquestes remors, les fortes y vigoroses alades d'una llarga professó de corps qui venen de robar figues y reims de la planura y s'en van á cercar refugi entre els brescats roquissars de la costa deserta, á la vora del mar somniós y anyoradís. El seu cant ronco y esquerdat, *oc, oc, oc,* qui devalla de l'espai, á compás d'el *ruu, ruu, ruu,* de les potentes áles de l'interminable filera d'animalots negres y fexuchs qui volteitjan sobre el meu cap per esperarse uns els altres, com un vel de dol estés demunt mí, me produeix una impressió d'indefinible tristesa.

Allá baix, en el fons de la vall, els márges y parets creuant-se en totes direccions divideixen les propietats y els sementers, les tanques, femades, cultives y hermassos; y per les altures, els rafals, comes y tossals, les pletes, marjades y comallars. Mitg amagades entre els arbres se veuan les blanques casetes dels figarals, ençá y enllá els casals de les possesions, lluhents els referits de fresch y de tons més agradosos els qu'ha colrat el temps, y á un recó de la part de ponent, recolzada an el peu del coster y capficant-se per dins un ombrívol comellar, l'escampat poblet, atapit pel voltants de l'esglesia y allargant-se pels estrems com els tentáculs d'un pop aferrat á una roca.

Els costers de més aprop de la fondalada, baixos y terrosos, están poblats d'olivars y garrover; més amunt, per les empinades serres, començan els pinars, els boscs y les garrigues y en derrer terme se descubreix per dins els colls y comallerades els cims pelats y blavosos de Lofre, el puig Major y el de Massanella.

Els colors de l'hora baixa encapotat y trist son dolsos, suaus, agradosos, d'una varietat impossible de contar. Per demunt l'estenç drap blaviç dels atapits olivars y dels roquissars de les serres llunyanes predomina el color vert, desde'l més clar de l'herba y dels sembrats, al fosch dels ausinars, dels pins y garrovers; el vert esmeragda, el vert de mar, el vert botella, el vert montanya y el vert esgrogahit de la brostada, delicadament armonisats amb el groch de les fulles marcides, amb el morat del ramatje dels amatlers sensa fulles y de les serments de les vinyes espampolades, amb el vermell del fullatje del fruiter fogoneu, amb el rovellós del pámpol sacorrat y ressech de la gargollassa, amb els distins roigs del terrer, am l'arám mate de les penyes fronteres, plenes de taques y regalims blavosos y amb altre sens fí de tons calents y homits d'una suavitat agradosa y tranquila, per entre els que se destrían més visibles les notes fredes dels camins polsosos y de les cases, parets y argiles esblancaides.

Pel cél corre una ampla nuvolada de plom fús am llargues faixes groguenques y cenroses y clapes de blau pur y fosch; una grisa y apagada claror cernuda per un polcim boirós, esfuma, esmortueix y entona el paisatge, produint-me, com he dit abans, una fonda impressió de poesía íntima, indefinible, serena, vaga y silenciosa. Poesía de colors de tristesa y soledat, de celatjes y llum de tardor.

*

D'aquest mateix turó ahont me trop are, aquell egué de m'infancia, qui, sent soldat de gastadors, betetjaren els carlins á tirs de trabuch y cops de llança, aquell homonás molsut, valent y coix, am so front ruat y cosit de costures roitjes, aquella ánima de nin en cos de gegant, carinyós, hiperbólich y espressiu, un any, el fí de mitja nit del día de Sant Joan, mentres observava, com ho feia sovint, el cél clar y estrellat, va veure sortir de dins els negres pinars de la Comuna de Bunyola els bous de Sant Martí correguent assedegats, com si tinguessen mosca, cap á les Cadufes de Pórtol, y, derrera els bous, alçarse del mateix lloch, una confusió de torres, castells y altres bubotes, de forma estranya y capritxosa. Pels qui com ell sabían lletgir en aquell llivre grandiós, alló anunciava próximes tempestats.

Axecant-se dret, sobre el més alt penyal del turó, fe retronar tota la vall, cridant: ¡Llimarch ó Llimarch, neei, escolteem, á tú to dich! «Si no tens porch, compren aviat, si'n tens dos cerquen altres tants, perque de figa no'n secarás cap ni una, jo t'ho assagur; aquest estiu será molt plover, les senyals qu'he vistes no menten may».

En Llimarch, un jai gatera y mal geni, que sempre flestomava y sovint atupava la dona, el sentí de l'era ahont geya á la fresca y li contestá amb una rialle afalconadora, paraguda á un bél de boch. El mateix día ho va contar dins la taverna: uns ho creian, altres duptavan. ¡Oh dissort! Aquell any fins á la miquelada no va caura cap gota.

El vell profeta perdé bona part del seu gloriós prestigi, més no's doná per vensut. Per mi no va desmereixer gens ni mica. ¡M'havía passetjat tantes vegades dins el bossot seguint les égos que pasturava per pletes y sementers; m'havía contades tantes coses; y, sobre tot, l'estimava tant!

*

Un raig de sol ponent filtrant-se per entre els daurats núvols qu'el voltan, per l'aram brunyit de les penyes del Castell y del turó de l'Ancadena, banya els cims dels puigs Major y de Massanella y clapetja el pla y els costers de radols soleyosos y taques d'ombra blava y negrose.

Aquella mala fí de corps, que quant passavan enterbolian l'espay, s'allunyan depressa cap á tramuntana y sols son ja puntets negres qui poch á poch se fonen dins la boira.

El sol cau del tot, s'acluca aquell ull lluminós y la fosca s'estén per tota la vall...

JOAN ROSSELLÓ

Son Fortesa d'Alaró, Mallorca.

MONUMENT ERIGIT Á LA MEMORIA DE JOHN RUSKIN

TEMPS

Oh tu! Mar insondable quals ones son anys!
Quals aigues de pregon dolor, oceá de temps,
Son amargues de la sal d'humanes llágrimes!
Am ton flux y reflux, tu, napa inmensa,
De la mortalitat el terme abraces!
Y farta ja de preses
Pero udolant per més
En ses desertes platjes
Vomites tos desfets!
Traidor dins de ta calma,
Terrible en la borrasca,
Qui al teu travers avançará,
Insondable Oceá?

(De Shelley)

* *

Besant á Helena, plegada
amb el bes l'anima'm surt,
y á flor de llavis la guardo—
perque la pobre s'havía
perdut seguint el bes que la guiaba.
Mes ay! Cruel de mi de deturarla!

(De Shelley)

TRADUCCIÓ DE CEBRIÁ DE MONTOLIU

«ACTUALITAT DE CADA ESTIU», PER R. CASAS

L'Exposició Pan-Americana

(*Escrit espressament pera* Pèl & Ploma)

NOVA-YORK, JULIOL 1901. — Estimat Senyor: Molt temps he dubtat si vos escriurie no per falta de ganes ni de temps i encara menos per despreci á la nostra amistat que comença á ser antiga; mes d'ençá de certs aconteiximents en els que res tinc que veurer, llegeixo unes cosasses tant groixudes sobre'l nostre compte, que'm quedo pensatiu devant de la perspectiva de no poderos dir res interessant ja qu'un país com el nostre, segons dieu alguns de vosaltres, res pot fer que valgui.

Després dels dubtes, vé la decisió, quant recordo l'unitat dels nostres dos judicis, en casi tot lo que'ns miravem per assí, en aquella famosa *World's fair* que regirárem fins als últims recons. I recordo també que si aquí ereu catalá, l'any passat foreu molt americá á... Paris i potser ara sou francés á Barcelona, amb aixó, me decideixo á fer de catalá d'América, aixís com vosaltres veniu á ser una mena d' americans d'Espanya, segons vareig creurer durant la petita excursió que'm fereu fer per Catalunya.— Finalment, convé que feu correr entre'ls vostres compatricis, l'idea dels nostres desitjos de ser un poble intel-ligent, cançats de ser tant *actius, emprenedors* i *trustaires*. Digueulos qu'aquí també fem versos, també pintém, també sabém somniar i no'ns descuidém pas d'estudiar, amb els elements que'ls ricatxos de per aquí'ns faciliten, com pera ferse perdonar— instruint als demés, — l'haber passat la vida com máquina humana untada d'oli negre.

* *

De moltes coses voldrie parlarvos, mes ara tinc fresc el recort de l'Exposició *Pan-americana*, qu'es l'excursió obligada de tots ells fills de *Manhatan*. (1) Unes quantes hores per el Niágara, i cap á Buffalo, á passar la vetlla en l'hermós hemicicle de les fonts, del que vos envio una fotografía, aixís com alguns detalls. Per fora, l'Exposició té un aspecte tant artístic, que l'europeu mes despreciatiu ens donarie raó quant l'hi repetíssim alló que deiem l'any 1894, assegurant que de pintura, esculptura i arquitectura, ja comencém á saberne tant com de fer máquines. Els Saint Gaudens, els Mac-Monnies, els Whistlers, Sargents i tants altres,

«LA TORRE ELÉCTRICA» EXPOSICIÓ PAN-AMERICANA DE BUFFALO

(1) Nova-York s'aixeca sobre l'illa d'aquet nom.

«LES ARTS» PER CHARLES A. LÓPEZ

no'n deixarien mentir i'ls edificis d'aquesta exposició, diuen ben alt que'ls arquitectes de les cases de vint pisos, també saben fer palaus artísticament monumentals. — Am tot no tingueu por que'ns descuidém de visitar cada any les vostres terres... sobre tot les que son al Nord de la vostra i potser per xó, hi han recons á la *Pan-americana,* que se semblen furiosament á l'Exposició de París. — Al entrar, ja veurie el pont monumental, amb els quatre pilons, que representen *l'Atlántic, el Pacífic, la Pau* i *la Força.* Al fons, hi ha'l gran pati de les fons, am la torre eléctrica aon lluen 40,000 llumets eléctrics que roben la força á la no llunyana cataracta del Niágara. Á dalt, la deesa de la llum, banya'l seu cos nú en cent raijos de reflectors agitats en tots sentits i sota, una violenta font de colors encanta la vista breus moments i mareija al poc temps. Per entremitx dels llorers violentats en esfera ó en piramid, — importats d'Europa i de California á milers, — ens dediquém fredament als mes literaris *flirts* dels nous temps americans, descansant de la visita al interior d'aquesta ostentació americana. — I no cregueu pas que tot sigui *Machinery,* també tenim el nostre temple de la *Música,* un inmens palau *d' arts gráfiques,* els edificis d'*Etnología* i una pila de branques ensenyades aquí amb una cantitat que deix molt enrrere lo que de semblant hi habíe á París.

A fora, lo millor es la *font de Natura,* quina concepció s'acosta á la catedral den Gaudí que m'ensenyareu; mes á dins, lo mes interessant es l'inmensa cantitat i perfecció de tot lo referent á les arts gráfiques; fotografía, gravat, enquadernació, composició, tiratje, tot en gran i en moviment, deixant antics els perfeccionaments del any passat.

La disposició general dels edificis, obeeix á un plan ben concebut i en lloc d'aquella dispersió dels edificis de l'Exposició de Chicago regna aquí un ordre i una llógica no renyits am l'aspecte artístic. La tornada á Nova-York se fá generalment en tranvía eléctric fins al Niágara, ó en bicicleta ó automóvil, perqué Buffalo, la ciutat del *Arc-en-cel,* ofereix tres cents kilometres de carrers asfaltats als que venen á rebrer les brises del Llac Erié. Entre'ls visitants, hi han molts, pero molts, sud-americans ó americans ibérics, tant, que la majoría de prospectes i memories, també's re-

«LA MÚSICA HERÓICA» PER ISIDERE CONTI

«RECORT DE L'EXPOSICIÓ
DE PARÍS», PER R. CASAS

«ESTUDI D'ISTIU» (PERTANY À DON RAFEL PUGET), PER R. CASAS

parteixen en castellá. Si no vos espavileu, am gaires *Pan-americanes* perdreu mes coses que d'altre modo, perqué jo no'm fico en estadístiques, pero casi tot lo qu'es veu, está cobert d' etiquetes que diuen: Comprat per..... de Santiago, de la Habana, i de totes les creixents ciutats que deurieu tenir casi someses á la vostra influencia. — Això es tot lo que per avui tinc que dirvos, perqué fora de la calor qu'encara passém, res mes sobressurt entre'ls que no podém venir enguany á Europa. I ara, el vostre fidel amic se'n va cap á Troia, pujant l'Hudson amb aquells vapors que tant vos agradaven i casi am la mateixa agradable companyía d'artistes europeus nascuts aquí.

SHENANDOA

«LA FONT DE NATURA» (SOCLE)
PER GEORGE T. BREWSTER

A UNES MANS BLANQUES

Mans hermoses de verge bizantina,
mans oloroses com jardins de roses
d'olors suaus i alenades lluminoses
com clarors de l'estrella vespertina.
Mans de real majestat, d'aurea regina
ignorada en riveres silencioses,
mans que brillen per sobre de les coses
com per sobre'l mar blau vela llatina.
Qui no os creuría nau de proa fina
navegant á les platjes amoroses!
Mes ai, que sempre os veig, mans adorables,
en les hores nocturnes de mas fevres,
rigidament esteses é implacables
senyalantme'l camí de les tenebres.

J. PAHISSA JO

Hans Bethge

EL jove escriptor alemany quin retrato publiquém, no deu ser un desconegut pera la majoría dels nostres llegidors; ademés del article que degut á la seva ploma publicarem al morir el famós pintor *germánic* Böcklin (1) es conegut l'Hans Betghe, per la llarga estada que feu á Barcelona i per les moltes amistats qu'hi deixá. —

Qui de nosaltres no recorda aquell infatigable caminador que venie á la nostre ciutat pera estiuejar en plé Decembre? Ben pocs dels catalans que mes ó menos fan vida d'art, deixaren de coneixer al simpátic estranger que'n poc temps arrivá á parlar fácilment la nostra llengua i que si no l'escriu l'entent perfectament.

El retrato que publiquém, fou fet á París, i recordém un curiós incident que'l nostre amic contá mentres plantave dret com un pal, devan den Casas. — Es el cas que sent á Portugal emprengué les seves acostumades excursions á peu, pera visitar les ciutats del interior i la graciosa policía llusitana al veure un jove ros d'ulls blaus, vestit de dril i am barret de palla, va compendrer am la seva penetració, que l'Hans Bethge ere un anarquiste furiós i sense fer una ni dos, l'invitá á abandonar inmediatament la terra de Camões pagant-li amablement el viatje fins á la frontera francesa. — L'Hans Bethge, que mes aviat tira per conservador, qu'á les hores tenie una missió artistique subvencionada per un princep reguant i qu'anave á veurer l'Exposició de París, bó i tornant á Berlín, encara riu de l'agradable economía i no's cansave de lloar la companyía dels funcionaris llusitans que's conduiren com perfectes cavallers.

El nostre colaborador, ha publicat ja alguns volums de versos i prosa i actualment ne prepara dos aon descriurá les seves impressions rebudes durant l'estada á Espanya.

(1) Al publicar aquell trevall, algún llegidor suís ens escrigué fent-nos saver que'l gran artiste de les ninfes i centaures, ere suís. Tant nosaltres com l'Hans Bethge, el *Jugend* el *Dekorative Kunst* i totes les revistes alemanyes, ja ho saviem, mes els alemanys fan seus tots els homes inte-ligents de raça germánica. á quin acaparament eclectic no podém oposarnos nosaltres.

Robert Domingo

L'AUTOR del nombrosos dibuixos i de la valenta portada que publiquém, es fill del eminent pintor balear F. Domingo, que desde ja fá molt temps, viu á París; el fill á qui no tenim el gust de coneixer, es molt jove, pero l'influencia del pare i la del inmillorable ambent en el que viu, el farán arrivar aviat á bona saó. — Les obres que publiquém, desprenen un perfum de cosmopolitisme al que poc ens han acostumat els pintors espanyols de fora Catalunya i que fá lligar la personalitat den Robert Domingo am la del jove estol dels nostres pintors, quines tendencies individuals son *europees* per aspiració — ben natural — d'un perfeccionament qu'aquí no troben.

Decreixença de la cultura francesa? (1)

BARCELONA, 24 JULIOL. — Nosaltres ho havem constatat, el 25 de Juny darrer; pera un observador apressat qui s contentés de testimoniatges exteriors, no hi hauria gens d'aparença que la cultura francesa estigués aquí en decadencia. Emperò, ben mirat, els aparadors de llibreria, les instal-lacions de kiosos, els programes d'espectacles i de cafès-concerts no són pas uns indicis als quals convingui fiar-se massa. Podria molt ben esser que la productivitat francesa alimentés l'industria del teatre i de la novela, adhuc de la propaganda anticlerical i que sobre'ls esperits de tria, qui sols formen l'intel-lectualitat d'una nació, la cultura francesa hagués sofert aquest descredit ab el qual sens menaça en altres bandes. Emperò, de prolongar sa *flânerie* atenta pels carrers, el mateix observador trobaria una raó més plausible pera tranquil-lisar-se: fóra l'aspecte mateix de les parets, am grades, com les nostres, més encara, pot-ser, amb un joiós tumulte de coloraines en el qual amb el color, am l'accionat, amb el posat cada cartell disputi l'atenció del passa-volant. És una apassionada atracció per medi de la vista... Bona cosa d'aquests cartells provénen de casa nostra i no estan gens *dépaysés;* emperò no sempre lluiten triomfalment ab llurs veíns, que'l text, el tipo, l'actitut o el trajo dels personatges, un simple detall, d'arranjament i de decoració revelen indigenes. Lluiten, sí, emperò sense xocar, cau l'estetica i denuncía en aquests com en aquells. Es el mateix ideal de vida brugidosa, i que cerca la fantasia en l'ultrança mateixa de la realitat. — Imitació? De cap manera; emperò sí comunió. Es la mateixa concepció d'art realisada per lliures temperaments que són dins la casa llur i volen romandre dins la casa llur.

En aquestes cartes m'he imposat — no sense recança — l'obligació de citar noms lo menys possible, per por que l'omissió involuntaria que jo faria de tant d'altres no'm fes acusar de parcial. Emperò aquí, davant d'aquesta fantasmagoria de cartells que fan una vera festa de carrer, la parcialitat estaria en no voler llegir, assota dels que reixen més bé a atraure la mirada i, sobre tot, a retenir-la, el nom de Ramon Casas.

Tot això no obstant, no fóra prou pera tranquil-lisar-me contra aquesta gran nova de que ja gaire bé no existim a Europa; i jo ja estava ben resolt d'interrogar, sobre això, a amics qui, n'estava ben segur, que m dirien la veritat ab la mateixa senceritat que ls la demanaria...

— «Si l'influencia francesa ha decrescut entre nosaltres!» me respon l'un d'ells, i repetint la pregunta que ara li he dirigit: an aquesta pregunta, respondré categoricament que no! I,

(1) Publicat en el diari de París *Le Temps* del 31 de Juliol i traduit per J. Casas Carbó.

no obstant, vos ho confesso, la resposta, bona en bloc, no ho fóra completament del tot. No m satisfaria pas més de donar-vos-la que vós no fóreu satisfet de sentir-la. Que no! ho repeteixo, la cultura francesa no ha baixat pas, emperò no és ja la mateixa: s'és modificada.

»Es curiós, perxò — va fer ell tot somrient després d'una pausa — que nosaltres vos estimem precisament permor de les mateixes qualitats que altres vos neguen. Per això, molt recentment, un il-lustre escriptor septentrional vos expulsava de l'Europa... I pera nosaltres, al contrari, vosaltres sou l'Europa *quintessenciada*. Nosaltres la paladagem quasi-bé tota en vosaltres. Si nosaltres haguessim de definir la missió historica de la França, diriem que consisteix justament en concentrar en sí les ànimes diverses de les nacions europees, en mesclar-les, en conciliar-les i en distribuir encabat a cascuna d'elles part d'aquesta mescla on n'hi ha de totes elles. Si l'Europa arriba, com bé cal esperar-ho, a agafar un dia conciencia de la seva solidaritat, serà entre vosaltres que s'elaborarà aquesta conciencia, i vosaltres sereu, séns dubte, qui n trobareu la fórmula. Emperò no ns embranquem en aquestes belles i llunyadanes previsions. Romanguem en el moment on som, i no deixem l'Espanya.

»Feu-nos, de primer, justicia: nosaltres ens il-lusionem poc. Dins l'horror de l'asfixia ont ens sentim morir, demanem desesperadament, ab tota la força dels nostres pulmons, grans bufades d'aire novell que dissipin els miasmes de l'irrespirable atmosfera que han espessit sobre nosaltres i a l'entorn nostre, tant de segles i tant de tenebres tot acumulat. Bé prou relegats geograficament a l'extremitat de l'Europa, la politica nefasta de la monarquia espanyola i les inquietuts de l'Esglesia, que no podia dominar-nos sinó dissociant-nos de la vida col-lectiva de les altres nacions, han acabat de separar-nos del restant del món. Apartats dins l'espai, aquelles ens han retardat encara dins el temps, tant que la nació espanyola era com una sobreviventa anacronica conservada per miracle en letargía i vers la qual de tard en tard, tot lo més, giraven llurs esguarts els pobles que allunyava de més en més d'ella llur activitat accelerada dins el progrés.

»Doncs bé! nosaltres volem esser moderns; ranimar-nos dins la comunió ab l'ànima europea — sense absorbir-hi la nostra; i per això és sobre tot a la França que nosaltres ens dirigim. Dic, sobre tot, car, certament, no és pas an ella sola. Ja sabeu, vosaltres francesos, més bé que no pas els altres, que avui dia cap poble no pot ja exercir l'hegemonia intel-lectual que era possible altre temps. Dic que vosaltres ho sabeu més bé que no pas els altres, car a l'encontre del carrec que se us fa, vosaltres haveu acullit les arts i les literatures estrangeres, qui sap, si més aviat am massa engrescament, alguns cops... Ens sembla que adhuc avui mateix— teniu!— la voga dels literats del Nord és una mica exagerada entre vosaltres. Després d'haver popularisat els Ibsen, els Tolstoi i d'altres qui, vera-ment, han contribuit a modificar i a aixamplar la nostra educació estetica, inundeu ara com ara les vostres llibreries, els vostres fulletins i els vostres teatres d'obres, el principal merit de les quals és d'esser signades ab noms dificils de pronunciar. Ens apar veritablement que vosaltres feu massa poc cas de vosaltres mateixos; i no obstant no teniu pas una tal penuria de talents originals que us degueu condemnar al paper de traductor. Ja ns va bé de sentir l'Europa per via de la França, emperò aquesta Europa no fóra l'Europa si la França començava per oblidar-s'hi ella mateixa.»

— «Però, vaig objectar jo, els Tolstoi, els Ibsen, els Nietzsche, no ls coneixeu pas solament per via nostra. Molts dels vostres joves, ara com ara, sen van a acabar llur educació a Berlin, a Londres; viatgen per tota l'Europa, cercant sensacions i idees noves, que després vos aporten. Ells són els veritables introductors entre vosaltres de l'esprit europeu.

»Ara, doncs, veieu l'efecte d'aquesta educació unicament verbosa! Som un poble d'oradors. Jo he rebut, sovint, aproposit d'això, cumpliments d'estrangers qui havien assistit a les nostres reunions literaries o bé a meetings politics. «Tot-hom és eloqüent a casa vostra!» me deien ells ab admiració. El cumpliment me feia fer la ganyota: admiro l'art oratoria, més ab la condició que no suprimeixi les altres arts i sobre tot un art que domina totes les al-

tres. Car se deu trobar en totes elles l'acció— i la paraula és acció que s'evapora. Els vaig remerciar, doncs, per cortesia, de llur admiració; més què dirieu, doncs, els vaig dir modestament, si anaveu a Castella?»

— «Això, estimat senyor meu, vos sembla una digressió i no n té res; car aquesta execrable educació, de que nosaltres sofrim, vos explica'l fastig de força joves dels nostres qui sen van a l'estranger per apendre allò que ningú'ls ensenyaria a la casa llur. D'aquells, com de fet, els uns van a Berlin, a Londres, a Italia o a altres bandes.

»Emperò molts més encara van a Paris, i, d'aquells, bastants hi resten. Els nostres artistes sobre tot. Alguns han elegit definitivament domicili a París, i troben encoratjaments i emulacions que un hom no troba encara suficientment a casa nostra. Sí, perquè am prou feines si ns podem ranimar!... Uns quants fan cap-i-cua de la vida llur, que ells passen ara a París, ara aquí; i adhuc n'hi ha qui acaben per oblidar-nos, com ho farien simples provincians de França. Aquests no són pas menys que ls altres una mena de telegrafia sense fil que per constants vibracions ens comunica l'ànima de París i, també, li aporten una mica de la nostra».

— «Que nosaltres comuniquem també, directament, am Londres, Berlin i altres capitals, això no és negable. Emperò com les comunicacions són menys freqüents, i com més intermitents!... Tot-hom, gaire bé, pot anar a França, a París, els menys afortunats adhuc— car és menester tenir compte de la qüestió economica — poden esperar anar-hi; i aquesta esperança té l'atenció dirigida cap an aquest costat. Emperò calen altres recursos pera anar a Brusseles, a Berlin, a Viena, a Londres... N'hi ha pocs, relativament, qui puguin permetre-s aquest diletantisme.

»Aquells, certes, ens aporten impressions personals precioses de l'art a la literatura, de l'intellectualitat de les altres nacions: molt afegeixen utilment an aquella que nosaltres rebem per via vostra; emperò, si poden fortificar els corrents d'idees, no són ells qui'ls creen. No és pas per ells que nosaltres havem conegut Tolstoi, Nietzsche i aquells escriptors septentrionals qui, potser, no tenen gran cosa que ensenyar-nos. De persistir a llur escola, aniriem a riscos a l'ultim de desconeixe-ns nosaltres mateixos. I en aquest cas, verament, el guany no compensaria la perdua. Ja ns va bé d'esser europeus, cosmopolites; més, concebim que podem esser-ho tot romanent nosaltres mateixos. Allò que nosaltres esperem de la cultura estrangera, és justament que desperti o desvelopi en nosaltres unes aptituts i unes facultats que hi tenia enrampades aquesta detestable educació de la qual nosaltres volem en fi emancipar-nos costi lo que costi.»

— Ja comprenc: el paper de la França, tal com vosaltres el concebiu respecte de vosaltres, fóra més aviat el paper d'intermediari: vós mateix ho haveu dit.

— Emperò jo no he dit que fos intermediaria solament per les obres estrangeres que tradueix i que posa en circulació. Ella és sobre tot el nostre intermediari pel seu esprit, que és un resum actiu i vivent de l'esprit europeu, i sobre tot ella ho és per tals qualitats especials del seu esprit que s'aparenten estretament ab les nostres; — dic a les nostres en plural, car no penso solament en nosaltres, sinó en tots els pobles llatins. Per la França és com ells s'inicíen gaire bé tots en la cultura europea. Veieu la jove America del Sud espanyola: és més francesa que no espanyola.

I allargant-me un volum que tenia sobre la taula:

— Haveu llegit això? me va fer ell.

Era l'*España contemporánea,* de l'escriptor argentí Ruben Dario.

— Oi, vaig fer jo, l'he llegida.

I, com de fet, me l'havia proporcionada després d'haver llegit un article on'l celebre Clarin — qui ha mort no fa gaire — l'havia reptat asprament d'esser massa francès...

— Doncs bé! va continuar el meu interlocutor; veus-aquí uns llibres que responen an aquells qui anuncíen que la vostra influencia intel-lectual està «de baixa» o «estroncada». I no m'ho sembla pas al menys aprop de les races llatines; i valdament us haguessiu d'acontentar d'aquesta clientela, no és pas de menysprear. Més, bé que jo no pugui afirmar-vos-ho, m'apar que fet-i-fet no sou pas tant criticats

com un hom diu en lo restant del món. Solament, que vosaltres trobeu competidors, que un temps no existien. Millor que millor! Aquest estimulant vós serà util. Els vostres amics vos permeten un xic de descanç; més no cal pas que aquests descanços se prolonguin...

— Ah! ah!, vet-aquí l serpent sota la flor!

Això l va fer somriure.

— Veiam! si jo us deia que la vostra literatura, en aquest moment, s'imposa per obres universals, aquest afalec vos faria dubtar de la senceritat de tot això que us he dit. Alguns anys enrera, tenieu noms que eren populars en totes les literatures del món. D'aquella generació gaire-bé no resta sinó en Zola. Teniu encara algun que altre admirable isolat, com ara l'Anatole France...

Nosaltres podé ignorem bona cosa d'obres que tindriem interès i gust de conèixer. Què hi voleu fer? La culpa és de la vostra prempsa que ja no ns informa sobre l vostre moviment intel-lectual. Ens refiem d'unes revistes molt intel-lectuals, molt literaries, molt artistes... Emperò — gosareu tornar-ho a dir? — que tenen quasi totes el mateix defecte: cascuna no vol conèixer sinó'l cenacle de la qual és organ: si s'ocupa d'una altra, és pera combatre-la.

Sembla que cascú de vosaltres treballi apart, sense fer cas del veí... i ja no hi ha crítica, curosa d'estudiar totes les manifestacions d'art, no vull dir amb aquella imparcialitat de convenció que és la més dolenta de les parcialitats, sinó ab un desig sencer d'intel-ligencia i una lleial simpatia, per l'esfòrç, adhuc desgraciat... Aquesta, verament, és una situació desagradable; i esteu ben persuadit que és el gran argument d'aquells qui voldrien fer creure en la vostra irremediable decadencia... Esteu massa dispersats... Desorienteu als vostres amics...»

He mantingut aquesta entrevista, estrictament, dins les «generalitats». No he cregut deure reportar les apreciacions personals del meu interlocutor sobre tal obra o tal escriptor. No m'ha semblat que tingués jo necessitat d'aquestes precisions.

— No sabeu, me va fer ell, quan estavem a punt de separar-nos, ço que desitjarien els vostres amics?

— Qui sap, vaig respondre.

—«Doncs, bé! desitjarien que ns abandonessiu una mica menys que no ho haveu fet fins aquí: no obstant, hi ha algun interès dramatic — anc que no hi hagués gens d'interès de simpatia — a observar aquests esforços d'un poble que vol renéixer, i hi hauria alguna equitat en ajudar-l'hi. — Sí, equitat! No dic generositat, no m'agrada aquest mot que no implica l'idea del deure. Altrament jo considero con un doble deure de la França — un deure envers nosaltres, i un deure envers ella — d'assistir-nos... no prengueu aquest mot en el seu sentit de pietat. No som nosaltres d'aquells somptuosos esparracats d'Espanya, que allarguen la mà per sota de les guenilles. Emperò que la França no ns ignori més: veus-aquí tot ço que us demanem.

»Teniu ara! aquí s'ha fet l'ensaig, diverses vegades, de periodics francesos, més ab unes idees tant estretes i am tant pocs recursos materials— i adhuc intel-lectuals— que no han estat res dins la prempsa local. S'alimentaven am penes i treballs d'algunes suscripcions sol-licitades entre ls membres de la colonia francesa i d'alguns anuncis. Ço que caldria, és un periodic francés — no vull dir pas un periodic politic, en el sentit vulgar al qual han reduit aquest mot la lluita dels partits, sinó un periodic de literatura, d'art, d'idea, que ns fes l'explicació de la França intel-lectual i fes l'explicació de nosaltres a la França. Un tal periodic devindria aviat el llaç d'unió entre abdós países: hi caldria també un teatre francès, am companyia fixa, permanent... en lloc d'aquestes *tournées* que vénen devegades a visitar-nos i són sovint tant poca cosa que acabarien per desacreditar al mateix temps la llengua, la literatura i l'art francès... Caldria per ultim—va afegir fent la rialleta — que en lloc de deixar els seus sols amics estimar-la i defensar-la, la França s decidís a defensar-se un poc ella mateixa i a estimar als seus amics?»...

Encabat va afegir ell ab una rialleta escéptica: «Ho veurem mai això, mon estimat senyor?..»

L. Xavier de Ricard.

THOMAS — Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Setembre 1901 Núm. 80

«VINCENT D'INDY» PER R. CASAS

Crítica musical

QUAN va publicarse el tractat d'Harmonía den Morera, nosaltres ne varem rebrer un exemplar, i varem veurer que no tenint coneixements musicals no n'enteniem res; qu'estava ben presentat i ben imprés i am la paciencia poc resignada que'ns caracterisa, deixarem passar díes i mes díes esperant el parer dels crítics musicals. — Quan s'acavá la tongada de les crítiques, que no passaren de gacetilles, ens quedarem tant ignorants com avans, perqué sols llegirem: *qu'estava ben presentat i ben estampat* el tal tractat i aixó nosaltres ja ho sabiem; mes en quan al punt interessant, el valor que tingués ó deixés de tenir l'obra, silenci i discreció. — A les hores, en d'Indy ens demaná'l parer qu'habie merescut el llivre á Barcelona i nosaltres pera no descobrir l'absoluta ausencia de judicis ferem lo que s'en diu *el pagés*, demanant-li el seu parer, en lloc de dirli el dels altres, ja que no n'habien donat cap. Avui savém per en D'Indy, que en Morera ha fet *calcóm*, i ens en felicitém per ell i per la nostra terra; i ara, els crítics musicals veniders, si parlen del tractat d'Harmonía den Morera, ja sabrán el parer d'un jutje recte i autorisat, que pot servir de guía.

En la carta qu'acompanya l'article, ens demana que saludém als amics, en els següents termes, que creiém convenient publicar, donant les gracies per tot al eminent autor de *Fervaal* i al carinyós amic. El troç de referencia, diu aixís:

Et puis, faites tous mes meilleurs compliments aux amis catalans que je voudrais bien revoir et que j'aime bien aussi, parce que je sens en eux un mouvement collectif et désinteressé pour l'Art et le vrai progrès.

I are qu'havém esplicat el motiu del article del compositor francés, l'hi deixém la paraula, ja que fore una tasca ben inútil fer la presentació d'un home tant conegut á Barcelona, en el món de les arts.

El seu retrato fet á París l'any passat, recorda fidelment la simpática imatge del que es l'ánima de la *Schola Cantorum* i de la música moderna francesa.

«LA COBLA DEL PENSIL» PER S. RUSIÑOL

Le Traité d'harmonie d'E. Morera

ENCORE un traité d'harmonie!

Encore un manuel de cette fausse science qui a égaré tant d'esprits de bonne volonté, annulé tant de dispositions naturelles vers l'art.

Et pourtant, quoi de plus vrai que les principes de cette science, mais aussi, quoi de plus faux que l'application désordonnée et hors de proportion avec son importance, qu'on en fait dans la plupart des Conservatoires?

La Musique est un langage continu, un art *horizontal*, si l'on peut ainsi s'exprimer; la science harmonique est *verticale* par définition, conséquemment contraire à l'essence même de l'art que nous cultivons; la Musique plane très haut dans l'espace, la science harmonique la force à prendre racine en terre et l'y maintient bon gré mal gré de par les décrets autocratiques de la basse.

C'est donc, je le répète, une fausse science que l'*Harmonie*, telle qu'elle est enseignée la plupart du temps dans nos écoles de musique, parce que l'on s'obstine à passer sous silence, ou du moins à négliger presque entièrement l'étude des trois principes qui la régissent, à savoir: la *nature*, la *mélodie*, la *tonalité*, tandis qu'on s'ingénie à embrouiller l'esprit des élèves en un méandre d'accords inexistants, en un code solennel de règles qui, toutes, peuvent se résoudre en exceptions, enfin, à examiner à la loupe dans l'infini détail ce qui devrait être vu de loin et synthétiquement.

Oh! les accords multiples aux noms baroques comme ceux des syllogismes du moyen âge! oh! les lois d'exception et l'énumération des infiniment petits qui constituent la plupart des traités d'harmonie, véritables *casse-tête chinois*, inextricables labyrinthes dans lesquels s'égarent, inconscients, les malheureux étudiants en musique dont la grande majorité manque de l'esprit philosophique nécessaire pour ramener tout ce fatras à son véritable point de vue!

Et cependant, malgré tout ce que je viens de dire, comment en suis-je amené à venir faire ici l'éloge d'un livre sur l'harmonie?

C'est que l'ouvrage qu'Enric Morera intitule modestement: *traité pratique*, présente avec ses congénères des différences assez typiques pour être remarquées.

D'abord, contrairement à l'usage généralement adopté, ce traité est *clair*, exposant simplement les règles consacrées sans s'embarquer en des raisonnements spécieux pour donner à

«LA COBLA DEL PENSIL» PER S. RUSIÑOL

ces règles une apparence de logique dont elles sont totalement dépourvues; ensuite, et c'est là ce qui m'a conquis tout d'abord, Morera bâtit tout son système harmonique non point sur des données empiriques, comme la plupart des didacticiens, mais sur un principe naturel qui est l'*échelle des quintes*.

Posé par les théoriciens du XVIe siècle, repris au XIXe par Barbereau, développé, mais non encore jusqu'à ses conséquences dernières par Durutte, le système de l'acheminement d'une *tonique* vers les tonalités claires *(dominantes)* on vers les teintes obscures, *(sous-dominantes)* n'a été complètement étudié et exprimé en notre temps que par Hugo Riemann, résumant, en ses ouvrages sur l'harmonie, les tâtonnements, les travaux et les découvertes de Zarlino, Rameau, Tartini, Hauptmann et Von Oettingen.

De là, l'admirable théorie de l'*accord unique* en ses trois fonctions, d'où découle naturellement, non point seulement l'*échelle* mais le *cycle* (ou spirale) des quintes, théorie qui est, en somme, tout ce qu'il est utile de savoir en harmonie.

Morera consacre à la génération de la tonalité par l'enchaînement des quintes, le premier et le plus important chapitre de son traité; (30 pages sur 150) il fait bien, car là est la vérité.

Ensuite, il expose les règles de succession suivant les formules établies, mais, j'y insiste, car c'est l'un des plus grands mérites de l'ouvrage, d'une façon claire, précise, compréhensible pour tous, sans employer comme les marchands d'accords plus ou moins officiels, ces airs mystérieux, ces circonlocutions, ces raisonnements soi-disant mathématiques, bien que faux pour la plupart, dont ils émaillent leurs traités pour arriver à nous prouver doctoralement que 2 et 2 ne font point 5.

C'est ainsi que je puis, bien que n'approuvant pas, en principe, l'étude de l'harmonie science, recommander sincèrement aux musiciens le *traité pratique* de Morera, en raison de sa clarté et de sa simplicité. Je me permettrai seulement d'exprimer un regret, c'est que l'auteur n'y ait point franchement adopté le système harmonique basé sur la nature, conséquemment sur la dualité de l'accord parfait qui donne très simplement la génération du mode dit *mineur*, sans avoir besoin de recourir aux subterfuges des cinq espèces de gammes mineures dont *aucune n'est la véritable*.

De plus, si j'approuve et loue sans réserve sa définition de l'harmonie qu'il dit être: «l'art de combiner les sons *selon les lois de la tonalité*», ce qui est absolument juste, je regrette qu'il ne se conforme pas pleinement aux termes de sa définition, et qu'il nous énumère comme ses devanciers, mais plus clairement, je le répète, des séries d'accords destructifs pour la plupart du principe tonal si on les considère en tant qu'*accords*, mais qui, au contraire, rapportés tous aux trois fonctions de

«LA MORFINA» QUADRO DEN RUSIÑOL

l'accord parfait, donneraient à ce principe la force de *loi physique* sur lequel il doit être entièrement basé.

Quoiqu'il en soit, et en dépit de ces légères restrictions, je maintiens que le *traité pratique d'harmonie* d'Enric Morera reste un précieux ouvrage didactique dont j'espère que les artistes catalans — et bien d'autres aussi — sauront tirer profit et dont je veux lui offrir ici mes très sincères félicitations.

VINCENT D'INDY

El criteri artístic-relligiós de
Vincent d'Indy

DEL talent musical i del art esquisit de dirigir la orquesta que té Vincent d'Indy, els músics i aficionats de Barcelona ne tenen ja format prou bell concepte. I la apreciació negativa que d'aquet talent i d'aquet art va fer derrerament el públic de Madrid, no haurá fet més que refermarnos á tots en el concepte de excelencia en que aquí'ls teniem. Perque de la lleugeresa i de la ignorancia dels que á Madrid han malparlat d'en Vincent d'Indy en tenim tambe tots un concepte ben clar i ben cabal. A mi no'm va venir gens de nou lo que

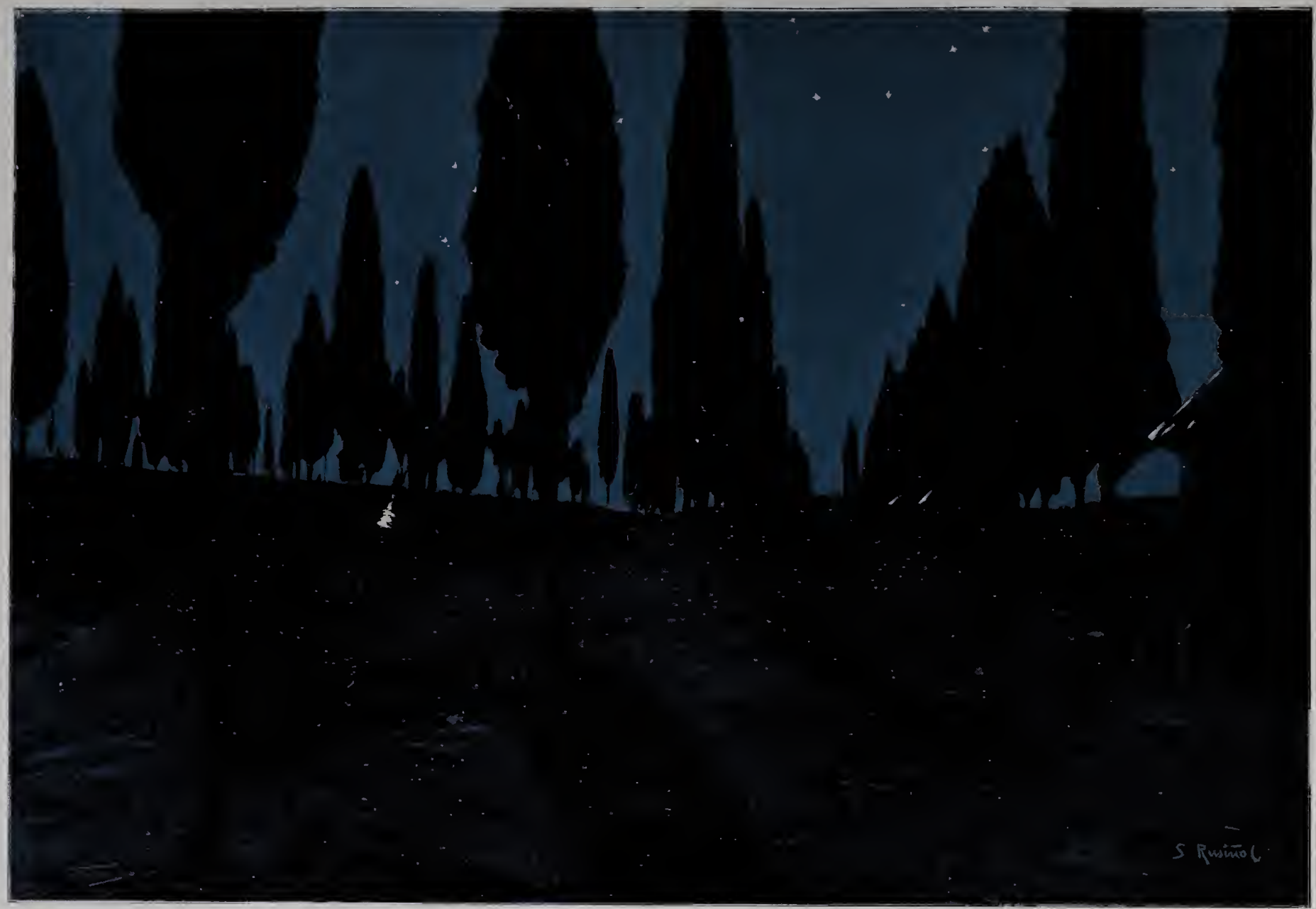

«CALVARI DE SONEJA», QUADRO DEN RUSIÑOL

van fer á Madrid á n'en Vincent d'Indy. M'haurie estranyat molt qu'allí l'haguessin entés i l'haguessin aplaudit. I fins vos basto á dir que m'haurie sapigut greu que l'haguessin aplaudit, perque, lo qu'es d'entendrel.....

De lo que aquí no's té encara, per lo general, una idea formada, es de lo qu'en Vincent d'Indy es i representa com á músic d' iglesia, aixó es, de son criteri artístic-relligiós, am tot i ser com es un dels professors més eminents de la *Schola Cantorum* i un dels directors més distingits de *La Tribune de Saint Gervais* de París.

«E. SUNYOL» PER R. CASAS

I val la pena de que siga ben conegut aquet criteri formulat concretament, am senzillesa i claretat admirables, en el trevall lluminosíssim que amb el títol de *L'art en place et á sa place*, i firmat per Vincent d'Indy, va publicarse en *La Tribune de Saint Gervais*.

Dexeu que parli el mestre:

«Aquell que vulga escriure la vera música »d'iglesia *ha de tenir fé*. I aquesta, ho dic ben »alt, es la primera de totas las veritats desde'l »punt de vista artístic general; el creador que »no creu, viva i profondament, en lo que vol »crear, no es digne del bon nom d'artiste. Per»meteume perque ve al cas, i com á *mot de la* »*fin*, que vos conti una »anécdota personal.

»Fa uns vinticinc anys, »jo era jove, entussiasta, i »admirave sincerament un »compositor dels que te»nen totes les estampilles »oficials, i del qual estava »en curs d'execució un ora»tori de gran vol. Io for»mava en la orquesta qu'ha»via d'interpretar aquesta »obra.

»Un día, aquet composi»tor que, no sé perque, me »distingía am la seva amistat me »va fer l'honor de parlarme del »seu art (no m'hauria atrevit »á dir del *nostre* art, de tal »manera me semblava per de»munt de tot alló á que jo podia »aspirar). I com que jo m'ex»tasiave de bona fé amb el »sentiment ver (ó que jo creie »tal) d'algunes escenes relligio»ses, ó millor, evangéliques de »la seva obra, me va respondre »descuidadament: — ¡Oh: ¿sa»beu? am totes aquestes embus»teries *jo no hi crec*, pero aixó »li agrada al públic.

»Confeso que la meva admi»ració sense experiencia va re»bre un cop molt fort, i que »desd'aquell moment vaig co»mensar á dubtar del pervenir »*artístic* d'aquell compositor. »¿Qué no tenie rahó?»

«MÚSIC DE LA COBLA» PER S. RUSIÑOL

No's troba pas arreu una manera tan categórica i honrada d'entendre l'art i de practicarlo. Alguns compositors dels que's tenen per revolucionaris i per més *purs* han parlat i han obrat forsa vegades com aquell que tenie totes les estampilles oficials, i després han tronat contra'ls que mercadejan am l'art com si tal cosa.

I á Vincent d'Indy, com á home de pensament elevat i de conciencia recte, no li dolen prendes, i declara ben alt que, pera ell, am tot i tenir per verament genials els oratoris i les cantates de Bach i la gran Missa Solemne de Beethoven per exemple, aquestes obres, de un valor artístic imponderable, no poden ser tingudes com á obres sanes del art de la música d'iglesia. El compositor que's posi á compondre, per exemple, un *Agnus Dei*, i no comprenga i no senti al-hora el misteri sublim del Anyell de Deu que am sa humiltat esborra els pecats dels homes,

en tal moment «no es digne del bon nom d' artiste»; i un hom se troba en el cas de «dubtar del pervenir *artístic* d'aquell compositor».

Tal es el criteri artístic relligiós de Vincent d'Indy.

E. Sunyol

«MÚSIC DE LA COBLA» PER S. RUSIÑOL

NON-NON

La Verge Poësia s'ha adormit;
¡que dormi, *eyapopeya!*
El foch qu'en sas entranyas duya un temps
sembla apagat per sempre.

La Poësia dorm, temps há que dorm;
¡que dormi, *eyapopeya!*
Potser el foch sagrat no es extingit,
tan extingit com sembla.

La Poësia dorm, pero si dorm
¡no es morta, *eyapopeya!*
Si á sos llavis no munta el foch sagrat,
palpita en sas arterias.

No li torbem el sòn, que mentres dorm
¡somía, *eyapopeya!*
Llevat la gran dormida de la mort
no hi há dormida eterna.

Dejorn ó tard vindrá á cridarli algú:
«¡Desperta, *eyapopeya!*
¡*eyapopeya*, sús!» — Y sas cansóns
esclatarán més bellas.

Apeles Mestres

La casa del silenci

(Del natural)

ALLÁ á la vora del poble de Boulogne i á un costat de la llarga i deserta ruta de Versalles, entre mitx de jardins, de toies d' abres, de fondals de verdura i d'amagatalls de flors, se trova un jardí de dolor.

Radera d'una pared i al fons d'una avinguda d'abres, se veu un gran lletrero, sortint d'entre el brancatge, que diu: «Casa de curació d'enfermetats nervioses» dessota del lletrero grans reixes desimulades per linies de arquitectura; un casal fret i simetric com fábrica de salud i sota les parets llises, netes, noves i brunyides, i dintre d'aquellas reixes, esbeltes, primes y dorades com una gavia de luxo, les figures dels malalts; neurasténics presoners de la seva voluntat, tambalejant el seu vertig ó covant endormiscats la seva incurable tristesa; les histériques, arraulides com si fossin flors d'estufa, ó caient com fulles seques; els malalts de la morfina sosegats pel desespero d'un afany que no han pogut satisfer, d'una sed que no s'apaga, d'una platge que no arriva, i patint á totes hores l'anyorament del repós, i les ansies d'una calma somniada; i tots allí, volantlos-hi l'esperit á l'altre banda de la reixa, correcte com les parets de la casa, passeijant-se com frares reclosos de l'ordre del sofriment, com siluetes tristes, com exemplars curiosos de les modernes malaltíes, tancats á n'aquell museu.

* *

Desde dintre, al fons d'aquell jardí i radera de les reixes, aquells presos voluntaris per delicte de malaltíes nervioses, com á sola distracció i esbarjo de la mirada, no veien més que una casa, peró una casa tan deserta, tan solitaria i tan fúnebre, que la coneixien tots per «la casa del silenci».

Era blanca, d'un blanc patinat per la boira que si había ensenyorit i l'abrigava tot l'any; tenie aquells colors de molsa, que críen les cases abandonades; á lo llarc de la blancor i per sobre les persianes, baixaven de la taulada aquells caminets de llágrimes que la pluja va

«CALVARI DE SAGUNTE» QUADRO DEN RUSIÑOL

deixant á les cases amb arrugues; i voltada de un jardí am plantes esmortuides, petita, baixa i quadrada conservava un sagell de distinció, un deix d'ensenyorida miseria, una tristor recullida de casa noble i senyora, que aixecant-se en altre temps al fons de la soletat, s'había vist invadida per les cases forasteres, encloent-la, arreconant-la, quasi insultant-la am l'insult dels barris nous, per les cases revellides.

Modesta d' arquitectura, mitx amagada entre les branques, i molt sovint disfumida darrera els borrallons de la neu, sa blancor de malaltía, inspira melangía, inspira l'atracció misteriosa dels palaus que semblen deshabitats, inspira sobretot aquesta vaga vuidor que porten á dintre seu, les coses que van morint-se.

Perqué la casa no era morta; es moría, agonitzava á la vista dels malalts de la casa de la salut; i aquell aire de casa qu'encara viu, peró que no viurá gaire temps; aquella suor malalta de casa qu'es destenyeix, aquella blancor de fevre, feien pensar en l'agonía, en la darrera caiguda que tenen els monuments avans de tornar-se ruines. Les portes d'aquella casa mai s'obrien, peró se sentien cruixir; els finestrons eren closos tot el día, peró de nit deixaven anar claror i fins á voltes es badaven bat á bat, com buscant aire, com buscant neu, com buscant fredor de nit ó de mort forastera: la ximenea no anava, pero tot de sobte desprenie esgarrifant-ses de calor, extremituts nervioses, per tornar á quedar apagada, i un silenci misteriós de tomba guardant gent viva es lo que donave més engoixa, més glassat reculliment á n'aquella casa estranya.

Perqué no ho era de morta. Darrera dels porticons, devegades á la nit, entre la llum indecisa d'una grogor tremolosa, es veie l'ombra d'un vell, d'un home de cabells blancs penjant

lassis sobre d'un cap de calavera; devegades apoiant-se dessobre dels vidres glassats, ó mirant á n'el vuid de les tenebres, se veien dos siluetes idéntiques, dos siluetes de bessons, tots dos magres, tots dos de color de cera i amb els llavis moradencs com si un petó misteriós els hagués envenenat; tots dos com momies morint-se, com cossos sants, vistos radera de un vidre... en la cripta d'un fossar. Devegades, mirant-se la foscor del cel, ó el mantell de les estrelles es veie un'altre figura: una noia que podíe ser una ombra, ó el deliri d'un malalt, ó bé un somni, i aquestes quatre siluetes, s'escorrien com visions, s'apagaven, es movien am mandrosa deixedés, es perdien radera les parets blanques: queien com ensomiades ó tot d'una s'aixecaven, com preses del desespero, mentres del fons de la casa, á hores fixes, se sentíe un udol terrible; un udol tant llarc d' agonía, l'udol d'un gos que plorave am veu tan esgarrifosa, que l'ánima es preguntave quí habitave aquella casa, i quin ser estrany i malféfic había entrat allí dintre.

* *

Un día els malalts de la casa de la salut varem veure un cotxe de morts, aturat á la porta de la casa del silenci. Había arrivat quasi sol, habien entrat els cotxers dintre, havien baixat una caixa, i fent d'acompanyament á n' aquell mort solitari, havien sortit de la casa dos figures idéntiques d'estatura, d'edat, i d'esgarrifosa magresa. Tots dos s'aguantaven com dos morts erts vestits am l'última roba de dol, es tenien drets per un resort nerviós, vivien mirant-se, i pálits tots dos i amb els ulls quasi apagats, van anar radera del cotxe, sense dirse una paraula.

«CALVARI DE SAGUNTE» QUADRO DEN RUSIÑOL

No vá seguir ningú més á n'aquell estrany enterro que passá com un enigme per radera de les reixes, i com sombres del dolor es van fondre les siluetes entre els borrallons de neu, deixant no més les petjades sobre la blanca catifa, i com un perfum de misteri que no sabien esplicar-se ni els vehins d'aquells camins apartats, ni els pocs caminants que passaven.

No més corrien coses vagues de l'historia de la casa, que atrevessaven les reixes de la casa de la salut, coses vagues com la boira que l'envolcallava sempre: Que era una familia noble, baixada de les planures del nort, una familia opulenta que ferida poc á poc per la miseria més negra, perduts i degenerats, s'habien acurrucat á dintre aquelles parets blanques com qui es reclou á l'ermita de la fredor i de la mort: qu'el que duien á enterrar era el pare dels bessons que seguien á l'enterro, que á la casa hi quedava un'altre noia, i un gos blanc, que no la deixava mai, i que tots s'anaven morint d'un veneno misteriós, d'un mal qu' els feie somniar desperts i els feie dormir somianti, d'un mal que feie estimar la mort, d'un mal qu'anava assecant el cós i encenent el foc de l'ánima. No més corrien coses vagues; com rastre d'aquell enterro, van corre tot aquell día, fins qu'al vespre rebuts per l'udol del gos apoiantse l'un am l'altre, van arrivar els dos bessons, com dos sers agonitsants i borratxos d'algún nectar suicida. Van tancar-se á dintre la casa blanca; per un moment vá agitarse aquella tomba de fret; com per un ressort estrany es van obrir les finestres, i ia obertes de bat á bat vá callar el plorar del gos, i vá tornar á regnar el silenci; un silenci vuid, un silenci de interior de pirámide, un silenci que no movíe ni el llum d'un fanal com una llantia impassible de claror, com debía ser la flama que feie llum al sarcófacs dels soterranis de Memfis.

* *

¿Qu'era aquella casa? ¿Quins sers eren els que s'enterraven en vida? ¿Per quins etzars de la desgracia s'havien reclós allí dintre? ¿Quina llei del fatalisme els conduíe á la mort, á una mort premeditada, á una mort volguda i terrible? ¿No era posible d'anar i trovar les arrels d'aquell abre de noblesa i com s'habien corcat fins á donar aquelles flors qu'es morien sense sava; saber per quina pendent habien anat rodolant fins á caure congelats á n'aquell desert de casa; saber qu'els duie á la mort; peró el veneno qu'ls mataba, sí era un secret per totom no ho era per molts malats de la casa de la salut, que sofrien del torment de no poguerne morir. El bálsem suicida, el nectar del bé i del mal, l'ensopiment de la vida am les ansies del no viure, ia sabiem els malalts que sols hi había un esperit que tingues aquell poder; l'esperit de la Morfina; aquell esperit aimat com la sombra del repós, i crudel com un torment que fá somniar en l'agonía; qu'apaga la sed del cor i el malaheix consolant-lo; qu'adorm les fibres del cós i desperta les de l'ánima; d'aquella hermosa Morfina, Sirena de veu melosa, Fada del amor al somni, Vetlladora de la pau, i dolça visió del repós; d'aquella infame Morfina, cortesana de la mort, Guardadora del torment, Font de sed, i falsa i traidora amiga am llavis de tentació i boca am bava de vípera, i cor am sang de pantera. Comprenien els malats, qu'aquelles hores de calma pero de calma enganyadora de la casa del silenci, les donaba la Morfina; qu' aquella grogor macabre la portava la Morfina; qu'aquella fevre nerviosa que fins feie tremolar á les mateixes parets blanques, veníe de la Morfina; que era Ella, la que apagave la vida, la que daba esgarrifors, la que amb els seus dits de Marquesa i dorades ongles d'arpía, escanyave á la quieta, á n'ls estranys suicides de la casa del silenci.

* *

I ho fou cada día més d'enigmática i silenciosa la casa de la quietut.

Aquell solitari enterro semblá qu'en cridaba d'altres; semblava el guía fatal del camí del cementiri. Ni un soroll, ni un sospir, ni un alé viu, sortien ja d'aquells vidres entelats; ni un ¡ai!, ni una queixa passava per les parets, quina blancor s'esgrogue-hie com el color de les fulles de una gardenia pansida; fins els udols d'aquell gos s'anaven tornan més fondos, més llarcs i tristos, fins el fanal s'aclucave poc á poc; i á no ser que alguna volta encara

es veien passar les ombres de les figures movent-se, com algues mortes á n'aquell mar sense onades, s'hauría pogut ben dir que la claror de la vida s'habíe apagat per sempre.

Tan sols á n'aquells moments, els ulls de radera els vidres, es miraven am dolor de desesperació els de radera la reixa, i eran mirats d'igual modo. Per un etzar del destí, els comdemnats á morir-se de la casa del silenci, miraven als morfoniacs de la casa de la salut, amb ansies de arrepentirse; i els comdemnats á curarse, com un suplici de Tántal, veien com una esperansa la llivertad de la mort, á radera d' aquells vidres. Els de fora, en les hores d'agonía es miraven el remei sense força per llensarsi, i els de dintre á n'el torment de les ansies de la calma tan somiada, cridaven desesperats: Ditxosos els lliures de poguerse dar la mort... I uns i altres tremolaven per morir i tremolaven per no viure.

SANTIAGO RUSIÑOL

Cant de les Neréides

(Fragment del drama líric-musical *Hero i Leandre*)

Ohé! sortiu del fons, germanes;
sortim, que nostra es la nit;
de nostres bullentes planes
l'home poruc ja ha fugit.

De les amigues boirades
el negre estol ja s'ajau
am feréstegues ullades
aclarint nostre palau.

Am ses riallades selvatges
que retrunyen per l'espai
xisclarém vora les platjes
tots els cors omplint d'esglai.

Ay! de l'home que s'arrima!
Llisca (xisclant) relli-i-isca!

A mercé del vent que xiula
la gran cabellera d'or
germanes, are espargiula
tot cantant feréstec chor.

Nostra es la mar; ja no es blava
ni la remou un sol rem
ja de l'home no es esclava;
am les onades dancem.

Ohé! la mar ens ensuma
i al arrivar al seu fons
entre montanyes d'escuma
nos escup á tombellons.

Ay! de l'home que s'arrisca
Llisca! relli-i-isca!

Mireu d'una á l'altre riva
aquets gegants remugalls!
es Posseidon que are arriva
atïant furients cavalls.

Demunt son carro ja udola;
pás el nostre sobirá!
sota les rodes tremola
tot espantat l'occeá.

Agitant ventades branda
son formidable trident
esquinsant de banda á banda
en mil llamps el firmament.

Ay! de l'home que s'arrisca!
Llisca! relli-i-isca!

Seguint sa boja carrera
van mil trïtons rebassuts
empaitantse al seu darrera
per les negres solituts.

I un clamoreig espantable
aixequen ja mar endins
bufant amb alé incansable
en grans caragols marins.

I en alegre escampadiça
correm seguintlos d'aprop
entre boja xiscladiça
am incansable galop.

Ay! de l'home que s'arrisca!
Llisca! relli-i-isca!

MANEL DE MONTOLIU

«HENRY ROUJON», DIRECTOR DE BELLES ARTS, DE FRANÇA, PER R. CASAS

O EXILADO

(Inédita)

No fundo da prisão, lôbrego húmido poço,
— Nu, de chagas coberto, em leito de agua e lama,
O príncipe exilado, o bello e nobre moço,
Padece. Em vão padece, e se contorce, e clama.

Lá, no horror da masmorra infecta e tenebrosa,
Chega a causar-lhe inveja o antigo Prometheu.
Este, ao menos, do mundo as harmonias gosa;
O ether é seu, é sua a luz, o mundo é seu.

Mas elle? pode acaso, em protestos invictos,
Iras, desdens lançar contra Zeus soberano?
Ronco está de gritar; ninguem lhe escuta os gritos.
Nem se commove o Fado, o intangivel tyranno.

Rudes heras os pés lhe amarram; em desordem,
Espinhos a calhaus os laceram; reptis
Viscosos por seu corpo esgueiram-se; elho mordem
Cobras de trêda baba e de dentes subtis.

Ensanguentado, emtanto, e dolorido, e lasso,
Na altura fila o olhar que as trevas fazem turvo,
E, por escassa fenda aberta para o espaço,
Vê sobre os montes, longe, o ceu diáphano é curvo.

E segue na amplidão as estrêllas eternas,
E cada noite as mira, immovel, a scismar,
Horas, horas sem fim; milhões de coisas ternas
Lhe entram na alma, lhe dão desejos de chorar...

E apiedada talvez, a manhan, en segrêdo,
Traz-lhe nas claras mãos, todas frescas de orvalho,
Trinos de aves, ciciar de brisas no arvoredo,
Effluvios triumphaes de saude e trabalho.

Certas flores, até, curiosas ou meigas
Para espial-o, ou sourir-lhe um pouco á solidão,
Abandonam sem pena esmeraldinas veigas.
E debruçar-se vem da trágica prisão.

Para ó Triste, o fulgor dos astros diamantinos
E a caricia aromal dos cálices vermelhos
Mesclam, fundem num só seus prestigios divinos;
E elle, com a rezar, se prostra de joelhos...

Entaõ, voltam lhe á mente as preces e as cantigas,
Que na infancia aprendeu; com ingenuo fervor,
Murmurando-as, evoca as illusões amigas,
Sonhos jovens de glória, e chimeras de amor...

Chimeras, sonhos são extranhos e distantes,
Inaccessiveis como as flores e as estrêllas,
A que debalde estende as mãos febricitantes
— Aquellas magras mãos, que nunca hão de colhel-as...

. . . . . .

CARLOS MAGALHAES DE AZEREDO

«RASTAQUOÉRES» PER R. PICASSO

Les fleurettes

*A l'*Inconnue, *à* Celle *que j'attends pour èclairer la désespérance de mon âme meurtrie.*

C'ÉTAIT un soir de tristesse et de brouillard noir. La ville subissait le spleen; elle semblait perdue en des profondeurs d'Océan, et sa rumeur incessante psalmodiait sourdement, comme sous des arcades lontaines. A errer, nonchalant, avec un masque d'ennui douloureux, j'éprouvais la morne désespérance des caravanes parmi les sables infinis. Des façades se dressaient, obscures, sans joies, accablées de poussières fantomales. Je les longeais avec le frisson aigu que donne le voisinage d'un cimetière solitaire au milieu des campagnes ténébreuses. Presque tous les portails étaient ouverts... Sur quels gouffres?... Des gens y plongeaient; les uns faisaient sonner leur gaîté; quelques rares silencieux paraissaient voilés de cagoules... Et tous s'en allaient vers le courant de l'inconnu...

M'étant arrêté sur un seuil, j'eus subitement la sensation de me trouver au bord d'un charnier... Je me figurai alors que toutes ces maisons étaient des charniers insondables... Oh! ces murs frissonnants de douleur et d'horreur!

Une rue m'apparut, prise en des vagues stagnantes; mes pas y déchiraient des floraisons visqueuses; des algues de deuil m'enlaçaient les jambes; des formes de ténèbres m'enveloppaient; je me crus au profond des mers. Je songeai au velours des murènes, á la stupidité des congres... Des ponts gigantesques, au loin, s'érigeaient; on eût dit d'énormes paquebots en détresse. Les lumières étaient des phosphorescences morbides...

Un boulevard s'allongea en steppe intermible. Plus loin, je me figurai au milieu d'un désert de vase.

Une rue tortueuse et très longue, èvoqua des berges grasses d'herbes et d'arbustes fluviatiles, reflétés par une eau silencieuse, alourdie de fanges humaines, charriant infiniment des épaves...

Soudain je me trouvai devant ma demeure. Chez moi, la lampe allumée, une seconde de bonheur m'effleura. Puis, de nouveau, le fardeau noir que je trainais par les rues, me fit ployer misérablement. Je crus entendre un sifflement. Avec moi était entrée l'âme du brouillard. Je vis se débattre la flamme de la lampe. Un suaire m'enserra. Je m'assis. Une feuille blanche s'étalait sur ma table; elle me sembla un vaste désert. Mon regard pesa sur les livres, rangés devant moi. Je les détestai. N'étaient-ils pas pleins de misère, de désolation, de fantômes, chargés de toutes les poussières séculaires? Les vieux, comme des sarcophages, enfermaient des pensées momifiées; les neufs, aux couvertures éclatantes, se débattaient en des affres ou s'effeuillaient en des tourbillons venant du Néant. Pauvres livres ressassant de vieilles psalmodies, la plupart sans art, s'enorgueillissant des oripeaux, toujours les mêmes, qui traînent depuis la Genèse!

Je fouillai dans un tiroir pour y chercher

quelques lueurs de mon passé. Des figures parmi des lettres. Tel portrait me rappela des heures tumultueuses d'ivresses et de fiévres. Un autre fleura des fards de coulisses... Les lettres surtout m'attirèrent; des mensonges y frèmissaient encore au milieu d'amoureuses puèrilités; les unes criaient des désirs désordonnés; quelques-unes dèbordaient d'une ridicule sentimentalité; il y en avait de simplement implorantes. Et que d'incohérences! Des lignes rapides et grimaçantes sifflaient des colères...

D'un papier jaune tombèrent des fleurettes, toutes menues, désséchées, décolorées, sans parfums... Elles ressemblaient á des ailettes de bestioles qu'on trouve, mortes, en des corolles. J'en ramassai une. Des vestiges de violet de mer, autrefois jolí, maintenant tachaient les dèlicats pétales... Je me souvins lentement.

* *

Je revis des falaises, une mer d'enchantement, des champs de myrtes, sous un ciel toujours limpide, je revis l'humble village corse, au fond d'une crique, non loin d'une maisonnette où, cet été-là, je demeurais...

Le jour, mes heures étaient prises, en cette solitude sereine, par un livre que j'écrivais, et par des contemplations illuminant mes flâneries exquises, molles... La porte de mon jardin donnait sur des étendues de myrtes dont le parfum ne me lassait jamais. Ce parfum, plus pénétrant la nuit, avait comme un charme de chair... Dès les premières étoiles, je m'en allais parmi les myrtes où je sentais flotter en moi tout l'inexprimable dèlicieux de cette nature sauvage, passionnée... Chaque frisson de feuille, par une répercussion mystérieuse, enchantait mon âme d'une vibration éolienne.

A la nuit tombante, là, je rencontrai une jeune fille que j'avais á peine entrevue sur son seuil, au village, oú j'allais quelquefois, aimant à me mêler aux humbles.

Elle semblait, porter l'auréole de la lune. Debout, très droite, pensive, elle se tournait vers la mer où frissonnait un immense sourire pâle... Sa beauté me frappa. Le glauque de ses prunelles brillait extraordinairement... Que considérait-elle?... Elle entendit mon pas, et elle me laissa goûter, un long moment, la suavité caressante, adorablement naïve, de son regard, de son doux regard, humide de religieuse émotion. Je la vis sourire... Ce sourire était une lumière tamisée par des verrières.

Je ne pus m'empêcher de convoiter les tendresses de son cœur et de ses lèvres où il y avait de la douceur de sanctuaire.

Elle me dit son nom: Myrta. Elle me dit sa vie simple, heureuse, ornée de songes. Elle aidait ses parents aux champs. La nuit venue, elle sortait pour s'en aller, seule, libre, escortée de dèlices et d'aromes, par les myrtes ou le long de la mer... Pendant que sa voix résonnait doucement dans l'haleine des feuilles, que ses yeux attiraient à eux tous les rayons de la nuit, je l'enveloppais des voiles de mon extase... J'aimais Myrta. Je le lui dis, un soir, sur des pentes marines... Elle se baissa, cueillit des fleurettes, et me les tendit:

—«Votre cœur, dit-elle, a-t-il leur sérénité?... J'ai foi en leur perfum qui m'est plus cher et plus précieux que l'amour humain. Je n'aime qu'elles, et ne veux aimer qu'elles. Elles son faites un peu de solitude bleue, un peu de l'humilité de Jésus. Des fièvres traversent votre esprit et votre chair. Votre amour, si je l'accueillais, me meurtrirait, nous meurtrirait cruellement, malgré sa grande ferveur. N'essayez pas de m'éloigner de ces corolles, de la mélopée de ces choses simples, de toute cette nature où mon cœur se repose avec béatitude, et qui, seule me donne la force de vivre, sans dégoût, n'essayez pas de m'arracher à mon modeste idéal... Gardez ces fleurettes... Je vous les donne en offrande de ma chaste amitié.»

Quand je quittai le village, depuis cette nuit, je n'étais plus allé vers les myrtes, vers la mer, dans la crainte de troubler la silhouette pensive et divine de Myrta.

* *

Maintenant, une joie m'était venue. L'âme du brouillard n'était plus. Je ne sentais plus mon fardeau noir. J'avais au cœur une grande nostalgie de lumière, de voluptés pures, de parfums corses... O chères fleurettes, cher souvenir!...

LORENZI DE BRADI

LLUM I HARMONIA

Remor de trons horrible,
remor de pedregada
batent furiosa'ls vidres
m'ha despertat aquesta matinada
i he frisat am l'horror de les tenebres
i he malehit tot vïolent desordre
fins que tremint d'esglai he clòs els ulls
marmotejant mos llavis suau pregaria
á la Llum i Harmonia redemptores.
La claror riallera del nou dia
victoriosa ascendint per les esferes,
i els preludis del himne de la vida
resorgint de la terra ja desperta
m'han despertat al fi ¡oh! salve! salve!
ja la gran meravella s'es complerta!
i am tremolor de joia he obert els ulls
rabejant en la llum tota mon ánima.
Blavejant el bon cel com me somreie!
i am dolces veus la terra'm convidava;
pare i mare enternits que á son fill deien
qu'oblidés llur rancunia inexplicable.
I com se llença al mar qui un tresor cerca
al dia m'he llençat plé de coratge;
i el meu cap i el meu cor gitant ses ombres
van á rebre'l bateig de la Llum santa
i surtint del caótic mon dels somnis
am l'Harmonia de la terra dançan.

PRIMAVERA

Per tots els camps
un gran amor tota la Terra agita;
com un gran cor tot'ella ja palpita
inflada ab nova sava qu'ardent puja;
novella esposa que se sent ja mare,
fecondada molts jorns per dolça pluja,
devant del Cel espós, son sí cubrint,
am vergonyos somris d'un vel se para
... el camp ja va florint.
De día en día
un gran amor ja tot el Cel encen;
com ull enamorat tot somrïent
cada día blaveja am llum mes pura;
nou espós, per mirar la Terra aimía
el retorn de la llum ell apressura
cada matí, i llavors tant s'hi extasía
á la Terra ja mare contemplant
que en l'adeu del cap-vespre més s'hi atura
... el día's va allargant.

MANEL DE MONTELIU

«CALVARI DE TORRENTE» QUADRO DEN RUSIÑOL

«EL MERCAT DE VALENCIA» QUADRO DEN RUSIÑOL

Henry Roujon

NO fá gaire temps que va visitar la nostra ciutat el Director de Belles Arts de França, M. Henry Roujon.—Com aquí ningú dirigeix res, el tractárem i ell hi correspongué, com si fos el director de les nostres Belles Arts i atesa l'educació que'n podriem dir *superior* de la majoría dels nostres artistes joves i vells, sense humorisme se pot dir que les nostres Belles Arts cauen més sota l'esfera d'acció de M. Henry Roujon que no pas dels Senyors que provocaren les espifiades de l'última Exposició Universal de París en la Secció Espanyola.

Ja ho sabém que á l'*instrucción pública* se'n haurien de cuidar de tot aixó, pero no's coneix en res; sí en Daniel Urrabieta (Vierge) es un gran dibuixant, figura entre'ls artistes francesos, fins oficialment; en Roujon l'hi doná la llegió d'honor que porta en Vierge en el trau del gec sense cap cinta de la seva terra. Si en Zuloaga fou *refusat* per el comité espanyol de l'Exposició Universal de París mentres les seves obres eren adquirides per el museu del Luxemburg, i si no vol exposar mai més á Espanya, no es pas per culpa de la direcció de Belles Arts de França ni dels artistes francesos, que l'han nombrat soci de número, de la seva internacional i artística societat. Si en Casas i en Rusiñol no més son artistes de segona medalla á la seva terra i dignes de primera, ó de ser comprades llurs obres per les col-leccions del Es-

tat, si tot aixó passa i aqui's discuteixen noms nostres que son respectats á fora, es doncs ben clar que podém rebrer en els nostres estudis, la visita del Director de Belles Arts de França, gaire bé com si fós el que's cuide de les nostres obres, com deurien fer-ho el directors d'aquí, que no existeixen. I no's digui, que tirém l'aigua cap al nostre molí, perqué avans qu'á Madrit, triomfá en Sorolla á París, i allí han premiat la lloable carrera d' un artista tant genuinament espanyol com es en Madrazo, donant-li la roseta roija que l'Estat francés pinta en les gires dels trajos dels artistes, á cambi de la pintura qu'ells deixen pera l'engrandiment de la cultura nacional.

M. Henry Roujon, dirigeix les Belles Arts, am l'eclectisme que tant bé maneijen els francesos; condecora als que surten de les escoles, pero també's recorda dels heterodoxes que la pintura oficial no pot admetre overtament.—I aixís, si es el superior gerárquic dels Bonnats, dels Détaille, Gerômes i Bougueraus, es al mateix temps l'amic dels Monets, dels Sisleys, dels Pisarros, den Degás, den Rodin i de totes les glories artístiques franceses i estrangeres, que poden ser admirades per el mòn sencer, encara que no siguin de l'Academia. — I aixó es degut á que en Roujon, fá més de dotze anys que's cuida de la Direcció de Belles Arts, i que avans d'arrivar á un lloc tant preeminent, ja trevallave per la pintura, l'esculptura i l'arquitectura de la seva terra, desde'ls cárrecs més humils als que sapigué donar el llustre de la seva intel-ligencia, en els temps ja llunyans den Paul Bert i en Jules Ferry.

Acompanyat del simpátic diputat d'una part de la Catalunya francesa (Pirineus Orientals) en quin Yacht viatjave en Roujon, i del Director de *La Depêche* de Tolosa, M. Huc; del arcalde de Port-Vendres i d'altres amics, visitá el Director de Belles Arts de França la nostra antiga i hermosa Seu i la que alça el geni fantasiós den Gaudí; el retaule den Dalmau i les quatre teles de Llotje; San Pau del Camp, els museus del Parc, la nostra Diputació, el casal den Güell i els xamosos defores montanyencs de Barcelona, sense descuidarse de veurer detingudament les obres dels pintors catalans coneguts á París, com ho son en Rusiñol, en Casas, en Nonell i d'altres sense esceptuar en Mir encara que no haigi enviat mai res als *salóns*.

Am la seguritat de que la visita del jove Director ni será l'última ni resultará inútil pera les nostres belles arts publiquém l'esboç de retrato que'n Casas l'hi pogué fer durant la curta visita al estudi i á la redacció de **Pèl & Ploma** i'l saludém com un amic que es intensament i de temps, de tot lo que pertany á Catalunya, pera la que sent particular atractiu la seva generosa natura de gascó.

PINCELL

El malalt crónic

EL senyor Romagosa, era un senyor am fortuneta fincada, esposa propia, quatre filles escalonades, i una malaltí[illegible]nica.

El senyor Romagosa era [illegible]ra pare, era propietari ric, peró si ha[illegible]gut de posar un títol á les tarjetes de visita, que marques ben clars els seus mérits, hi haguera tingut de posar: *Sr. D. Pere Romagosa. Malalt crónic, Malaltía acreditada, am marca definitiva.*

El ser malalt crónic había passat á ser per éll, desde ia feie molts anys, una manera d'ofici, la seva carrera, el seu estament, la seva desgracia i cuasi la seva vanitat. Contava els anys de sofriment á n'ls parents i masovers, que volien escoltar-lo am la fruició guerrera que un veterano am patina conta les seves batalles; esplicant els seus dolors matave les hores millor que jugant á la manilla; s'alavaba de ser el malalt més antíc del districte, el baldat *decano* i el *Champión* de la seva malaltía; s'haurie jugat una finca am quansevulga altre crónic de qui viuríe més temps i de qui patiríe més; i de segur que si algún curandero dels bons pél miracle d'alguna herba miraculosa, tot d'una s'ha-

gués curat de *repente*, tirant-li la salut per sobre, un cop passada la llum de novedat, li hauríe quedat á dintre com una especie de recansa, un si es ó no es anyorament de ia no ser aquell malalt crónic, de tants anys, i de tant crédit.

Perqué en quant á crónic, ell era el més crónic que registraben les cróniques. Un cás preciós, un cás bonic, un cás de llibre de text, un cás d'academia, un cás médic d'aquells que 's passa de má en má la facultat reunida en sessió plena i permanent. la de noi vá pujar amb un esplet de malalties que no se les merexíe, va pendre estat de matrimoni en un *alto* de convalecencia aguda, per recaure desseguida en plena lluna de mel; va anar tenint en quatre oassis d'una salud interina, aquells quatre regalets de fruit de benedicció, i un cop tingut el rader, había plegat de fer mal, de fer bé, i de fer negoci, i s'había plantat de crónic per *sécula seculorum*.

Desde aquella hora i moment, i per comensar els estudis, había estat deshuciat més de vint vegades. Semblava que les consultes i tenien un *puntillo* en aixó de deshuciar-lo. En trovant-se dos metjes junts á l'espona del seu llit ia teníe deshuciament segur peró ell no era home que s'espantés per deshuciament més ó menos. Impossibilitat com estava de pantorrilles per avall, tarat de genolls per amunt, adolorit del ventrell, plé de vent el pit i els ronyons de sarra, conservava á tot portar una cara saludable de persona satisfeta; tenía un somriure afable de sana resignació; un somriure de *fenómeno* que salude als visitans que han pagat entrada per veurel; un aire de malalt de mérit, que's deixa ensenyar, perque aprenguin els estudians de terapéutica, i fins els doctors passats; una cortesía noble, digne i serena, queixant-se am modos, i criansa i gemegant am la cordura filla d'aquella gran práctica de gemegamenta crónica.

«EL CAPVESPRE DE FRINÉ»

DIBUIX DEN RUSIÑOL

Semblava viure, després de tants anys de patir, per mantenir la malaltía, per corsecar la familia, i per burlarse de la ciencia. Els metjes i fins els curanderos quan l'habien deshuciat, ia no sabien que ferli. Els uns deien que el ventrell se li tornava ácit com una llimona verda; altres qu'era un ram de sang, altres que no au era un ram, qu'era tot un abre que si li arrelave per dintre, i li feie molsa reumática, á les plantes de les mans, dels peus i per tot aont teníe plantes; aquets deien que teníe tots els budells capdellats, com una troca embullade, aquets qu'es gastava sense solta tot el quarto de la melsa i fins hi había qui deie que tots els mals li venien de tirarse pedres al fetje...

Aixó darrér, es l'únic que la seva dona no creie. ¡I que s'habíe de fer! ¡Deie ella, amb aquet posat que té de viure en un bany María! Qui s'en tira soc io, de pedres al fetje. Peró ¿ell? Vaya un, ¡ell! Pateix, no li *quito*, peró pateix amb un sossego, amb un ordre, i amb una tossunería, que io crec. ¡Deu me perdoni si peco! qu'el día que no patís au trovaríe á faltar. Ell té'l mal, peró qui pateix som nosaltres. Creguint-me, continuava dihent, malalts de mena tan crónica, sofreixen i fan sofrir de tal modo, que io au dic moltes vegades; sería millor per tots, que Nostre Senyor se l'emportés am tots els coneixements donant-li una hora ben curta.

A poc á poc, — contestava l'*interfecte*, entre ai! i ai! — Io no porto pressa d'anarmen. — Io ia tinc práctica á patir. — Dons io á n'el teu *puesto* deie ella no voldríe patir tant. — Si no au faig espressament reprenie ell, que he de fer pobre de mi ¿morirme? morir-me á *les males?* — Deu nos en guart contestave la esposa. No vull dir aixó. — *Ell:* ¿Dons, qué?

«EL XIPRER DE LA SULTANA» (GENERALIFE DE GRANADA), QUADRO DEN RUSIÑOL

«PASSEIG DELS MONJOS» (MONTSERRAT),
QUADRO DEN RUSIÑOL

Que no au veieu que á les bones no hi valen les medicines. — *Ella:* Perque t'habém mimat massa. Digues, qui t'aurie cuidat tant, i tans anys, i am tanta *perfidia:* Ai! senyor! al pensar que malalts tan crónics, serán un gran destorb, al *seno* d'una familia? *Ell,* tot manso: I io no au soc, un destorb? *Ella,* am calma: Au ets algunes vegades, au ets sovint, au ets quasi sempre, au ets sempre, que no et fás cárrec que els malalts no tenen dret á malmetre la salut, dels que están bons per cuidar-los.

¡Pobre crónic! au era sempre de destorb! Au era tant, que no sabien que fer-ne, ni aont posar-lo, ni aont enquibir-lo, ni aont dur-lo. Devegades, distretes am la bugada ó donant ordres á la cuina, s'el descuidaven á n'algún recó de la casa i no l'anaven á buscar, fins que'l crit se feie massa pesat; devegades els coixins li queien á sobre, i el trovaven mitx colgat i esbufegant, com un cadell perdiguer; molts cops el treien á soleiar al terradet, i distretes el tancaven fora, i alli pasave hores i hores, prenent banys de sol, si en feie, ó de pluja, si plovie; un día va pedregar, i va rebre tota la pedre, un altre s'el van deixá al bany i va estar en remull cinc hores el mateix qu'un peix malalt, i ell no obstant, am tot i el patir, i el jemec, i els banys, i els llamps i la pedregada, (i encaparreu-se amb els malalts!) ell sempre aquella taleia, aquell gran empenyo en viure, quant tan bé li hauríe fet Deu (segons deie ella, am rahó) d'endurs-el d'una vegada á la seva Santa Gloria.

Un empenyo, aixís de patir: tan obstinada perfidia, no la podia alabar cap persona enrahonada; perque á mes del mal de migransa que daba á tots els que l'estimaven, i que no i'haurien volgut veure sofrir mes, á mes del

«LORENZO DI BRADI» DIBUIX DEN PICHOT

gasto, que encare que pagués ell, no se li planyíe res, tan i tan anar allargant, fins arrivava á destorbar el casament de les noies. No podien tocar el piano am tota aquella espansió que necessita l'instrument; habien de cantar á mitja veu,—privant-se del dessarrollo,—el vals *de les olas*, i fins l'estrella *confidenta;* habien de ballar de puntetes, i quan arrivave un pretenden, dels que valien la pena, perqué no vegés tantes llástimes, i es retirés enternit, tenien de desar á corre cuita á darrera d'un *biombo*, ó á l' alcova, ó á la banyera, ó al rebost, ó alli aont podien aquell tossut de malalt, que patíe, i repatíe, i no's cansave de patir, ni de fer patir á la familia, i als *novios*, i als vehins, i als metjes, i á tota la parentela, tot per aquell punt de viure sense solta i sense modos.

Alló no's podíe aguantar. Que li haurien de dir á l'últim que feie temps feie nosa? ¿Qué no au coneixíe am la mirada? ¿Qu'era just qu' am tants de mérits adquirits al peu del llit, fés gruar tan la viudetat á la seva pobre esposa? ¿Que les habíe d'enterrar á totes am la seva flema i *paxorra*? ¿Que no li tocave morirse? ¿Qu' esperave tanda? ¿Qué potser volíe estar bó, per anarsen á la tomba? ¿Qué no s'habíe tingut prou prudencia? ¿Qué no abusave d'aquelles pobres dones perqué eran débils i dócils?

No hi habíe més remei! Ia que no si ajudave ell, s'habíe de pendre un determini. La juventut passava, els novios passaven alts, venien els balls de máscres, i alló era un encantament. Ia que ningú's decidíe, ni elles, ni el delinqüent, varen pendre el determini de tenir l'última consulta, i qu'els metjes ho resolguessin.

Van anarhi, i ells que resolien tans cassos d' una manera sobtada, van resoldre lo que resolien sempre en tractant-se d'aquet cas; desuciarlo altre vegada, acordant: Que tenien crónic per anys, qu'es mediqués la familia, per resistir els sofriments qu'*Ell* aniría donant-los, i que s'en rentaven les mans. El seu mal era massa crónic per poder esperar un repenta. Curarlo no podíe ser, deixarlo de fer patir i que patis la familia, era picar en malalt fret. No hi podíe ni la mateixa familia, ni ells, ni totes les medecines per ignocentes que fossen!

SANTIAGO RUSIÑOL

Teatres wagnerians

BAYREUTH i ses representacions serán sempre un somni de fades pèls iniciats que no hagin visitat la ciutat wagneriana, aixís com pèls afavorits, un recort de plaers inesborrable.

Hem fruit el derrer cicle dels d'enguany, (bodes de plata de la inaugural) format per la tetralogía *L'anell dels Nibelungs. Vaixell fantasma* i *Parsifal*, més no tenim paraules pera remarcar l'emoció fonda, fondíssima, que l'obra prodigiosa ens ha deixat. Perque allí tot está previst amb una clarividencia sens parella, interpretat amb una precisió, quasi matemática; i quan tots els elements de que disposa la ciencia moderna s'usan de bona fé i am honradesa al servei d'una inteligencia poderosa, com passa á Bayreuth am l'obra de Wagner, el resultat es perfecte á tot ser-ho: per axó l'impresió en nosaltres fou intensa, de les qu'arrelen, en nosaltres qu'estém fets (no acostumats) á veure posar les obres mes series amb una dexadesa á voltes criminal.

Peró lo que sorprén d'aquexa realitat es que la música del gran filosóp quedi sempre com á cosa secundaria, contra lo que'ns tenen ensenyat els directors *á la italiana:* la música es un dels molts factors que contribuexen á la impresió general; perqué en les obres de Wagner l'orquesta, els cantants, les decoracions, els efectes de llum, tot, té importancia capdal, i allí s'atent á tot am la més rigurosa escrupulositat, si bé no sempre am l'éxit que's podríe desitjar. L'orquesta, reclutada entre lo més escullit de les millors d'Alemanya i Austria, i concertada pèls caps d'ala del wagnerisme durant un mes seguit d'ensajos, es de lo més per-

«TEATRE ROMÁ» ESTUDI DEN RUSIÑOL

fecte, que sentir-se puga; pareix impossible els efectes de sonoritat que d'ella s'obtenen sens ofegar may la veu dels cantants-colocant-la degudament sota el nivell del escenari; á voltes s'ouen remors incomprensibles, altres cops dolls d'armoníes que s'inflen i esmunyexen com ventades passatjeres ó devassalls melódics persistents que s'axamplen fins á reventar, sense ferir mai les orelles, sentint sempre am fruició les dolçors d'aquell metall de sons pastosos i suaus: el qui no ho ha sentit no'n té una idea, peró no hi ha dubte qu'el dia qu'els empressaris i directors de teatres d'ópera es decideixin á introduir aquexa reforma en llurs colisseus—suprimint de pas els palcos-proscénis haurán fet un gran servei al art dramátic-musical.

Els chors están formats am primeres parts de teatres de segon i tercer ordre, ensajats també am temps com les orquestes, movent-se homes i dones, com gent que viu i sent, mai com soldats arrenglerats ó col-legis que van á la professó; ben vestits, sens uniformisme, ben armats i equipats, peró amb elms de cartró i altres detalls impropis d'un teatre com el de Bayreuth. Els cantants ¡alló son actors qu'estudien i encarnen el personatje! els cantants son molts i remarcables, amb una escola de dicció qu'encisa i un art escénic maravellós per demunt de tota ponderació; salvant algún tenor, qui, com á tal, am tot i trovar-se dins d'aquell ambent, á voltes també ensenya la flaca. El decorat resulta bon xic deficient en moltes ocasions, molt especialment en la tramoia de teles i glasses; peró en la presentació de boires i llums am ses cambiants resulten efectes d'una maravella encisadora; per exem-

«PLE DE LLUNA EN UN JARDÍ DE GRANADA», ESTUDI DEN RUSIÑOL

ple: el fons del Rhin am les ondines guardant l'or i sa transformació en els dominis del Walhalla, l'aparició de la primavera en el primer acte de *Walkyries* i la crida del foc per Wotan, l'aubada del segon de *Siegfried* en el bosc i la consagració del Sant Grial en *Parsifal*.

A més de lo dit, deu afegir-s-hi qu'allí tothom dex la seva personalitat de banda, actors, directors i públic. Allí no's veuen cartells am lletres de pam, tirads am plata i or, ni s'ha mai anunciat qui ha de dirigir la obra, per més que sempre ho sab qui te interés en saber-ho (*); també s'ha donat el cas de que un primer tenor, en Burgstaller, qui cantá admirablement el Siegmund en les *Walkyries* fés un paper insignificant el dia avanç en *L'or del Rhin*. El públic hi posa de sa part tota la bona voluntat entrant á la sala am temps i sens aglomeracions, (axó que no's donan més que 15 minuts desde'l primer avis fins á tancar les portes) les dones sense barret, els homes sense bastons ni paraigues; ningú tús, ningú's mou, ningú gemega, ni se senten mai plors de criatures, no hi han municipals ni policies, el teatre está fosc i tothom calla, ningú protesta, no se aplaudex ni's xiula i tot vá com una seda. En fí, que per sota la grandiositat de l'obra mestra tothom se sent petit, l'obra s'imposa i la emoció es produex.

Ja's compren que demanar al públic del Liceu que hi vagi puntual á l'hora anunciada, qu'estigui quiet i á les fosques, que no molesti al vehí, que no galantegi á la vehina, que li treguin els palcos de prosceni, que li ensorrin la orquesta i no pugui veure al director, etc. etc., es igual que voler treure pomes d'una clavellina; als teatres com el nostre els passa lo qu'al govern: no'ls aneu pas en reformes que li fassin cambiar el taranná; quan van neixer els tregueren la planeta i lo qu'ella digui ha de ser. L'anemia els consumex i d'ella han de morir; per axó en l'art á Barcelona, hem de fer com en la política: rés d'empastar idees redemptores en motllos ja corcats, sinó fer motllos nous i avant. A Barcelona no hi ha teatres, ni sales de concerts; cal, doncs, que tots els qui's preocupin de sa cultura unexin llurs esforços pera dotar-la d'aquells centres indispensables á sa vida intelectual, que li manquem, i quin mancament la deshonra, i el primer interessat en treure-li aquesta taca deu ser nostre ajuntament, quan en realitat sigui *el nostre*.

Mes, tornem á Bayreuth.

L'or del Rhin, prólec del poema dramátic, executat de cap á cap, sens interrupcions, es de una sugestió encisadora, passant com una exalació els nou quarts d'hora que dura la seva audició; es una obra rodona, que convenç ¡llástima de decoració final que destruex bon xic l'efecte d'aquella grandiositat!

Les Walkyries i *Siegfried* (primera i segona part de l'obra, quasi desconeguda á Barcelona per les mutilacións que s'han *atrevit* á fer-li) adquirexen un gran interés i una força extraordinaria, cada cop crexent per l'humanisme de sos personatjes dintre del simbolisme en que Wagner els ha concebut. Wotan, Siegfried, Mime, son encarnació viventa de les passions humanes en lluita constant, havent sigut excelenment interpretats per en Van Rooy, en Kraus i en Hans Breuer, especialment aquet i el primer, qui'ns presentá un Wotan de cos enter. També s'han de mentar molt remarcablement el Siegmund d'en Burgstaller, la Sieglinda de María Wittich, i l'Erda de la Schumann-Heink, axís com la Brünnhilda per la Gulbranson.

El cap-vespre dels Deus, tercera part ó epílec de la tetralogía, adquirex una força superior encare á les dugues anteriors, qu'arriva al aclaparament del esperit sota aquella impresió poderosament sugestiva de l'obra mestra, desde la despedida de Siegfried fins al descubriment del verdader Gunther per Brünnhilda, i molt més encare desde la mort del matex Siegfried fins al final; la marxa fúnebre, tan sentida á Barcelona, produex un efecte aterrador. Aquesta obra es la que la empresa del Liceu ha triat per obrir la vinenta temporada ¡vulga Deu enllumenar als directors artístics del gran teatre pera que — donats els escassos elements de que disposen — el públic barceloní no vagi á presenciar el cap-vespre de la part més hermosa de la tetralogía!

La partitura del *Vaixell fantasma* á mans

(*) Enguany la tetralogía ho fou pèl fill Wagner, *Vaixell fantasma* per en Mottl, i *Parsifal* per en Muchs.

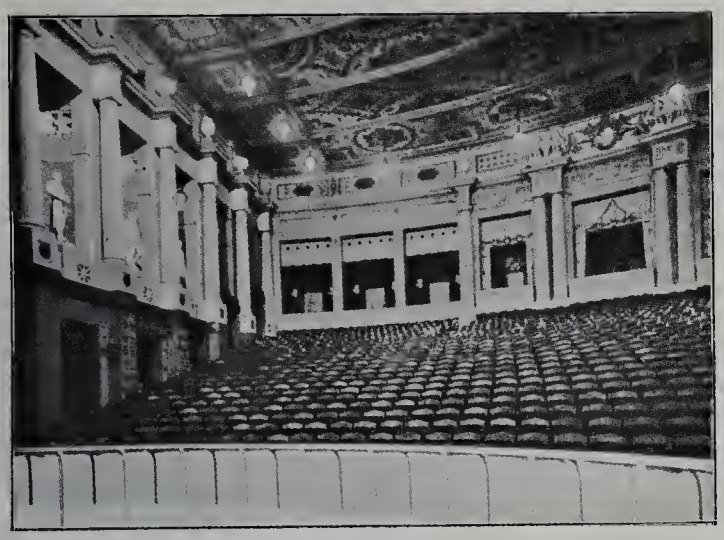

«TEATRE DEL PRÍNCEP REGENT» LA SALA

d'en Mottl resulta una creació de la que no'n teniem la més petita idea: fins de certes vulgaritats que conté l'obra, escrita per Wagner en una época de decaiment per influencia de l'escola italiana i altres causes d'interés particular, ne treu un gran partit el mestre Mottl; la sinfonía i les baralles de les dugues tripulacións executades d'una manera Superba; les exclamacions de Senta amb acompanyament del chor de filoses, un brodat de tendres filigranes i delicadeses sense fi.

El públic barceloní podrá admirar i aplaudir, á n'aquex mestre en els concerts de la «Societat Filarmónica» que dirigirá á derreríes d'enguany.

Parsifal, la concepció més punyenta del teatre wagneriá, quina emoció de grandiositat, unció rel-ligiosa i dolorós sentiment no es possible expressar en el curt espai d'una revista, tancá les representacions de Bayreuth á les 10 de la nit del 20 d'Agost prop-passat. La direcció baix la batuta d'en Muchs fou del agrado general i s'aplaudi am justicia, quins aplaudiments no deuen escasejar-se tampoc al tenor Van Dyck, que fá un perfecte Parsifal, ni á la Wittich per la Kundry correcta qu'ens presentá.

Munic, donant mostres d'una cultura envejable ha construit també el seu teatre-Wagner amb el mateix patró qu'el de Bayreuth, més ric, més sumptuós, peró am insignificants modificacións qu'han resultat deficiencies i el fan inferior an aquell en quant á les regles d'acústica. El Princep-Regent, el Princep Hereu, i tots els principals comerciants i propietaris han contribuit pecuniariament i am llurs esforços á la realisació del projecte. Hem assistit á sa inauguració i ens plau assegurar que tan *Els mestres cantors de Nuremberg* am que obrí ses portes el dia 21, com *Tristan e Iselda, Tannhäuser* i *Lohengrin,* am que seguiren les representacións, han sigut posats am gran riquesa de trajos i decorat (tal volta massa nous) ben orquestats i admirablement ajustats el conjunts. El Tristan (Sr. Gerhäuser) i la Iselda (senyora Senger-Bettague) sostenint-se á gran alçada en tota la difícil partitura, sense decaure mai, i el Kurneval (Sr. Hoffmann) i la Brangania (Srta. Fremstad) secundantlos admirablement.

Aquesta obra fou dirigida á complerta conciencia per en Fischer, qui, segons diuen, dirigirá *El cap-vespre dels Deus* á Barcelona.

Els mestres cantors de Nuremberg, quina direcció es capás de posar á prova la fama d'una batuta, han sigut la gloria d'en Zumpe que'ns ha proporcionat una audició exquisida de la molt celebrada partitura. Bé es cert que tots els executants, cantants i músics, el feren quedar com un home, peró tampoc ho es menys qu'en Zumpe demostrés ser un talentás de primera força. S'ha de fer menció especial del senyor Reichmann, qu'ens doná un Sachs acabadíssim digne de tota ponderació. — Sería molt hermós fer una disecció á conciencia de la xamosa partitura de Wagner i del seu llibre pera qu'els lectors de **Pèl & Ploma** que no la coneguin poguesin assaborir-ne ses belleses, peró també

«TEATRE DEL PRÍNCEP REGENT» RESTAURANT

«FONT DE LA GRANJA» (JARDINS D'ESPANYA) QUADRO DEN RUSIÑOL

sería un trevall molt més gros que nostres forces, que no ens atrevim á empendre pèl perill d'ensopegar.

Hem insinuat la idea de construir á Barcelona una sala de concerts; més sembla que hi ha qui alimenta la ilusió de fer-hi un teatre com el de Bayreuth. Es assumpte aquet que necessita un estudi especial; ja que de realisarse, es cosa que deu fer-se á conciencia i sense precipitacions de cap mena pera no caure en les deficiencies de que pequen moltes de nostres edificacions modernes, entre elles l'axamplament de la ciutat. Fasse-s en bon hora i com més prompte millor, si es possible una i altra cosa; de lo contrari, les dugues en una, que també's podría fer perfectament, peró que la seva no'ns fassi caure en la tentació de dotar á Barcelona de la xavacana arquitectura d'un teatre-Wagner igual al de Bayreuth.

Pera sentir-hi la música més hermosa, fem un temple del art més no una fábrica.

JOAQUIM MANEL GAY

Periódics del mes

DIE GRAPHISCHEN KÜNSTE, *Viena*. — Es una de les publicacions més importants de les que es publiquen en alemany, destinades á estudis de les arts de reproducció i l'edita la *Societat de les arts de reproducció* de Viena.

Entre les il-lustracions publica un cap den Karel Martens, admirablement reproduit per l'imprempta Reial i Imperial de la Cort, una reproducció á quatre tintes d'un retrato del Princep Frederick, d'autor desconegut imprés en les prempses de la societat; un aiguafort de

«FONT DE LA GRANJA» (JARDINS D'ESPANYA) QUADRO DEN RUSIÑOL

Bærtson, un dibuix als dos llápis de Van Offel i una gran cantitat de dibuixos intercalats en el text.

Haben rebut l'encárrec amistós d'enviar documents interessants al institut d'arts grafiques de Viena, ho fem públic per si de cas algún artiste, editor ó impressor, te á bé facilitarles am dit fí, en quin cas, deu fer menció del destí, tenint present que sols se tracte de litografies, fac-símils, fotogravats, boixos i aigues forts, d'*evident* gust artístic.

REVUE DE PSYCHOLOGIE CLINIQUE & THÉRAPEUTIQUE, *París*.— Els números de Juliol & Agost, contenen un article molt documentat, del Dr. I. A. Sikorski, sobre l'*Expressió de les emocions i dels sentiments en la pintura russa contemporania*. Tant en el cos del text com en els exemples pictórics reproduits, (obres de Wasnezow, Klod, Korin, Ilitsch Lewitan, Miassojédow i Bogdanow). Se fá patent la sagacitat del autor. — Se pot dir que'ls estudis del doctor Sikorski, son fills del pensament de Flechsig, que reprodueix i que diu: «La poesía i la creació d'art, deuen en gran part la seva existencia, als sentiments i á les veus dels sentiments, com ho revelen les biografies i les intimes confessions del génis. La composició musical, la poesía lírica, les arts plástiques i fins el teatre, son impossibles sense una inspiració del sentiment. El sentiment, més que qualsevol altre causa, posseix el poder de somoure l'activitat de l'imaginació. Aquesta influencia del sentiment sobre'l mon de les idees, se manifesta millor qu'en ningú, en els malalts de l'esprit». — Deixém al lector jutje de la raó ó equivocació de les ratlles precedents, que's presten á moltes discussions en pro i en contra.

DIE WOCHE, *Berlín, Núms. 36 i 37.* — Revista semanal il-lustrada, que publica documents fotográfics interessants, dels fets qu'han atret l'atenció ó dels personatjes dels que s'ha parlat per aquets mons de Deu. En l'últim número, publica tota classe de bons retratos del difunt president dels Estats-Units, Mac-Kinley i del seu successor Roosevelt.

PRÆCO LATINUS. *Filadelfia, Núm. 11.* — Conté una carta de Mossen Joseph Pou, de Girona donant compte del efecte produit á Catalunya per l'article de la revista llatina que va fer coneixer la *Veu de Montserrat*; al donar compte de les publicacions rebudes, diu el que segueix referint-se á **Pèl & Ploma**, *Joventut* i l'*Idearium* que deuen ser les uniques que l'hi envien de la península:

Quin ulli amicorum quidquam detrahere velle videamur, Catalanos arte typographica et pictoria in libellis ad modernas normas parandis nulli genti locum cedere in Europa persuasum nobis est. Idearium est Hispanicum Castellanum, etiam prorsus modernum. Joventut atque **Pèl & Ploma** *sunt Catalana, omnino moderna, quœ Catalanicæ typographiæ honori sunt. Periodicum posterius artificum est, et eapropter tabellis pictis ac delineatis illustratum.*

VOX URBIS, *Roma.*— Un altra revista escrita en llati en la que hi han interessants trevalls; en l'últim número, hi trovém la comparació entre'l famós *Quo Vadis* i la novela de Manzoni, *I promesi sposi* i un deliciós gravat d'un joves choristes de Luca della Robbia.

LA RASSEGNA INTERNAZIONALE, *de Florencia.* — Inserta á la capsalera, un article den Pompeu Gener, en el qu'analise els caracters del Quixot i'l seu escuder, com tipos simbólics espanyols i humans. L'articuliste realça'ls progressos del cavaller en el curs de la profética novela i acaba fent sentir les simpatíes que desperta quan ja ha convertit al rústic Sanxo en un home cultivat, mentres ell serveix de passatemps als ducs i caciquets d'aquells temps i com are i sempre, passen indiferents al costat de les visions del ideal i de les llissons de la vida real. Á la *Rassegna* hi han altres articles sobre Perosi, un sobre'l quadro modern, den Mario Morano, en el que l'autor posa com á caps de colla, en Moira, Klimt, Leistikow i Nomellini; finalment publica un discurs inaugural d'academia filarmónica, titolat *La bontá della música*, en el que conclou l'autor que: *É la sola posa che ha fatto nascere gli intelligenti di música...* i que quan la música's torni verdaderament el patrimoni de tots, la *posa* desapareixerá per mort natural. Qui voldrá pendrers la pena de volguer compendre per forsa, quan totom compendrá realment? A-les-hores, será un fet tan vulgar, com ser intel-ligent». Desitjem que'n Carlo Zangarini sigui un profeta de coses próximes.

En l'últim número, hi ha un estudi de la personalitat del germans Margueritte, amb un bonic retrato dibuixat, dels dos novelistes francesos.

JUGEND, *Munic.* — L'últim número rebut, publique les condicions pera un ben retribuit concurs de novela *regional*, el retrato del humoriste alemany Raabe i algunes d'aquelles caricatures tant ben dibuixades á les que done motiu el viatje del Tsar, á França.

L'ERMITAGE, *París.* — Continúa sent la revista més literaria i fresca de les de petita forma, gracias als versos de Ducoté, Jammes i altres. Hi ha en el número de Septembre, un hermós article de P. L. Garnier, sobres *Les forces de la Flandre*, apropósit del llibre qu'acaba de publicar en Lemmonier *Le vent dans les moulins.*

LA FRANCE AUTOMOBILE, *París, Núms. 29 á 37.* — Aquet semmanari quin titol es purament industrial ó d'exercicis al aire lliure, conté de vegades, articles perfectament artístics. No altra cosa son les sensacions del automoviliste, descrites per en Maurice

Mæterlinck, l'escriptor belga autor de *l'Intrusa,* de la *Princese Maleïne* i de tants altres llivres plens de poesía i de coses que troven *estranyes* els llegidors corrents. — D'aquestes sensacions, res s'en pot extreurer sense fer malver el conjunt. — En un altra número, dona la generosa carta den Santos-Dumont, en la que refusa'l premi de cent mil francs, — si'l guanya — en favors dels pobres de París i dels seus humils ajudants i canta quatre vritats als *monsieurs* del comité, en termes d'una eloqüencia verdaderament literaria.

L'AME LATINE, *Tolosa.* — El número de Septembre, está enterament redactat en vers; entre les moltes composicions dignes d'atenció hi ha un sonet den Charles-Brun *Musiques* i la dedicatoria á Clemencia Isaura, del llibre de Henry Muchart, *Balcons sur la mer,* en el qu'hi ha l'estrofa següent:

J'ai donc gardé ton souvenir, en m'en allant,
Et voici — ma royale amante — que je t'offre,
Non des joyaux gardés aux ferrures d'un coffre,
Mais des bouquets cueillis au pays catalan.

L'IDÉE SYNTHÉTIQUE, *París.* — Hi llegím un articlet *l'amour de la popularité,* que de bona gana traduhiriem sino fos la falta d'espai.

L'ASSIETTE AU BEURRE, *París.* — Acaba de publicar un número terrible, contra Inglaterra, dibuixat i escrit per els germans Veber. Entre'ls dibuixos mes curiosos, hi ha'l retrato del rei Eduard VII m. que realment té la cara que descriu una gráfica frase catalana. L'éxit del número, ha sigut molt gran per tot arreu, menos á Inglaterra. — Un número aixis, equival á una batalla guanyada per els transvalencs.

ARQUITECTURA, *etc. etc., Barcelona.* — Habém rebut per primera vegada, l'interessant revista que publica don Manuel Vega, am la qu'establim am molt gust el cambi.— Dintre poc, dita revista será transformada, aumentant les il-lustracions i'l text. Entres les il-lustracions del últim número, n'hi han moltes de l'Iglesia de la cova de Manresa i una d'un detall de la Sagrada familia.

LA MÚSICA ILUSTRADA, *Barcelona.*— Publica quadros den Rusiñol i'l retrato d'aquest i den Sadurní, dibuixats per en Casas.

LA LECTURA, *Madrit.* — Aquesta revista que reputem nosaltres, com la més moderna i millor de totes quantes se publiquen en idioma castellá, publica en son darrer número un interessant article den R. D. Peres, titolat *La evolución del teatro catalán;* en ell, parla serenament l'articuliste, de les obres de l'Iglesias, i de les de l'Apeles Mestres i Rusiñol, representades en l'assaig de *Teatre Líric Catalá.* Tampoc se descuide el judici del drama den Torrendell *Els encarrilats* i totes aquestes obres fan patenta l'evolució del teatre catalá, arraulit durant treinta anys mal aprofitats, entre les mans de mitja dotzena de sobrevivents de generacions que ja habien demostrat no haber pogut fer el seu fet.

En un altre article, descriu una excursió á la vall del Paular, en Gonzalo J. de la Espada, i contribuix al foment del atrassadíssim *folklore* castellá.

Convé no oblidar, una nota biográfica del malhaurat i honradíssim crític Leopoldo Alas (Clarín), (*) escrita per en Navarro y Ledesma.

CONTÉ INTERESSANTS TREVALLS, *l'Iride Mamertina (Questioni scolastiche urgenti,* por Luigi Gamberale). — Ademés acusém recepció de les revistes i periódics següents, dels que no'ns ocupém am més detall per falta d'espai.

Novy Kult, Praga. — *Revue Franco, Italienne et du Monde Latin,* Nápols. — *Cataluña,* Buenos Aires. — *To Peridikon Mas,* El Pireu (Grecia). — *La Pensée,* Belfort. — *L'Essai,* Pa-

(*) De que'ns ocuparém en lloc i temps oportú.

rís. — *Le Monde Artiste,* (París). — L'interessant, *Chronique des Livres* de París. — *Gallia,* Tolosa. — *Le Revue Franco-Allemande,* Berlín, Goslar, Leipzig, París. — *Revista Moderna,* México. — *La Veu del Montserrat,* Vich. *L'Universitat Catalana,* Barcelona. — *Joventut,* Barcelona. — *España Artística,* Madrid. — *Revista del Centro de Lectura,* Reus. — *Llevor,* San Feliu de Guixols. — *La Alhambra,* Granada. — *Idearium,* Granada. — *La Revista de Sabadell.* — *La Veu del Camp,* Tarragona. — *La Veu del Segre,* Lleida. — *España Cartófila,* Barcelona. — *El Diario de Huesca* i *La Voz de Manresa.*

Noves & velles

UN distingit catedrátic de l'Universitat de Clermont, conegut per nombrosos estudis históríics sobre l'Espanya del sigle divuit, M. Desdevises du Dezert, havent assistit fa poc á una sessió del *Catalunya Nova,* va escriure en l'album d'aquesta societat, una poesía que transcrivim á continuació.

A LA SOCIÉTÉ CHORALE «CATALUNYA NOVA»

Pour gagner notre part de pain, de paix, d'amour,
Travailleurs de la main ou tisseurs de l'idée,
Nous avons pris la tâche à l'heure commandée
Et nous avons peiné tout le long du long jour.

Et le soir est venu, comme un roi pacifique,
Ouvrir aux prisonniers la porte des prisons;
Nous revoyons le ciel et ses bleus horizons,
Nous buvons, Liberté, ton baiser déifique.

Mais les vils appétits nous guettent sur le seuil:
—«Viens dormir, viens jouer! Ou plutôt, non, viens bore!
Assoupis ta pensée, abolis ta mémoire,
Hier c'était l'angoisse, et demain c'est le deuil!»

Or, vous êtes passés fiers devant ces infâmes,
Sans vous laisser troubler par leurs cris égarés,
Et sur les hauts sommets, aux muses consacrés,
Vous avez déployé les ailes de vos âmes!

Chantez, frères, chantez les hymnes doux et forts,
La chanson qui sourit et la chanson qui prie,
Le chant de Liberté, le chant de la Patrie,
Chantez la Marseillaise après les «Segadors».

G. DESDEVISES DU DEZERT.

EXPOSICIÓ DE CARTELLS.— El día 15 d'Octubre s'obrirá en el *Circol Artístic de San Lluc,* una exposició de cartells artístic, en la que á més de les millors obres de la terra, hi haurá seleccions dels cartells fets per Hohenstein, Hassall, Privat-Livemont i altres. L' exposició ha sigut organisada per el soci del circol Sr. Plandiura.

ELS QUE SE'N VAN. — Ha mort en la seva casa pairal de Bigas, l'excel·lent patrici don Francesc Maspons i Labrós, de quina obra literaria i influencia en l'evident reneixement catalá, ens ocuparém en el número de Novembre.

Igualment ens condolím amargament de la perdua qu'han sofert les arts universals, am la mort del gran pintor humoriste Henri de Toulouse Lautrec quina influencia entremitj de molts dibuixants joves de la nostre terra, ha sigut tant forta. D'ell i del gran mestre italiá Domenico Morelli, en parlarém en el ja citat número de Novembre, mes dedicat al recort dels morts.

OPERES. — Ademés de les de l'Albeniz-Coutts; Granados-Apeles Mestres i Morera-Marquina, está en serioses vies de realisació el projecte de representacions wagnerianes en catalá; desitjém que tant les unes com les altres, no sofreixin cap destorb en tan difícil tasca.

EN el número próxim, publicarém una série de obres den Joaquím Mir, junt amb altres trevalls de diferents autors.

THOMAS — Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Octubre 1901 Núm. 81

El Cordó

La llarga estada solitaria, qu'ha fet á Mallorca en Joaquim Mir, ha donat com resultat, les obres exposades á cân Parés durant les tres primeres senmanes d'Octubre.—Tant per les alabances com per els crits i reticencies de despit i enveja, l'éxit efectiu entre'ls artistes—ja siguin *impressionistes*, ja dels que no reben ni transmeten cap impressió,—ha sigut gran, lloable i merescut.

Els crítics—fins els que si no l'hi eren hostils se mantenien rigorosos—s'han entregat, devant de la forsa, sencilla, natural, vigorosa i evident dels rocams, cales, montanyes i daurats ponents. Mes el public, se mantingué allunyat de les obres den Mir, com si aquell cordó tant intel-ligentment posat á foco, devant dels quadros exposats, els impedís assaborirne les belleses.—I que n'es de fort aquell primet cordó d'estam teixit amb alguns filets de seda! Com detura l'empenta de les crítiques espontanies, entre'ls aficionats á cromos que de tart en tart se troben posseidors d'un quadro que no'ls agrade.

Aquella corda, posada á distancia era un simbol; educada la gent dintre d'un sistema de medalles de bona conducta i d'adjectius benevolament encastats sense cap proporció de mereixement, ha anat pujant i mirantse quadros, sense veurels.—Mansament indiferents, els aficionats han passat els mateixos minuts perduts d'un vagarós dematí de festa, devant de tot lo que tapa els panys de paret de les exposicions; i acostumats á veurer obras i mes obres fetes pera pastura d'estómacs delicats—no per les exigencies, sino perqué están malaltiços,—casi s'extasiave en raó directa dels marcs i dels velluts qu'abrigaven la pobresa de les teles pintades. En aquesta via enterbolida, cada vegada que topen, un diumenje, amb obres d'alé, els hi sembla rebrer un cop de puny.—I les teles den Mir, no son un cop brutal, son el gran crit d'un home que canta bé i am forsa, am la seva veu personal el gran himne de la bellesa dels ors policromats que cubreixen—als seus ulls—les terres de Mallorca.—Els pobres ulls acostumats á les boirines dels carrerons de Barcelona ó á la monotonía dels plátanos de la ciutat nova, s'acluquen al topar am els rutilants cadmiums que gasta á doijo en Mir, i per obra i gracia del *gran simpátic*, (1) al encungirse la vista, se tanca la bossa generosa que podrie encoratjar la producció d'obres que pregonen el vigor del geni catalá, tan alt, mes lluny i mes fort, que tots els filats i teixits que'ns fan viurer.

Jo no habie de fer aquí, ni la *crítica*, ni l' *explicació* de les obres den Mir: pera la crítica, falta valor pera donar consells á qui ni'ls demana ni'ls necessita i pera l'*explicació* fore feina en vá després d'haber pogut veurer les obres durant llarc espai de temps; mes el crit d'atenció á l'importancia que té fer possible la vida creadora d'un pintor que viu de les seves obres, cridar ben alt que convé que'ls nostres artistes no's divorciin del moviment de progrés intelligent del que sembla animada Catalunya, aixó sí devie fer-ho el **Pél & Ploma**, quina primera plana dedica á enaltir de tot cor, l' esforç artístic del qu'ha donat tant bona proba en Joaquim Mir.—Si molts dels que s'ho miren, exclamen que no han vist mai montanyes tant flamigeres, que llegeixin un altre cop, (ó per primera vegada) l'*Atlántida* del nostre mossen Verdaguer, i que confessin per quin dret el gran poeta pot cantar en hermosures que'l llegidor no ha sentit peró pot compendrer, l'eixida de les roques enceses d'entre les blavors del mar, i el pintor,—que'n el cas den Mir, es un poeta que rima colors,—no pot donar pera gloria de la seva terra, la seva visió hermosejada d'aquella illa de llevant que potser els espectadors indiferents sols han vist com un *pessebre* de pedres i de molsa.—Als qu'aixó'ls passi, els aconsellem que trenquin el cordó, i s'acostin á l'ánima que tenen aquelles obres fortes.

Pincell

(1) Crec qu'es un nervi que regeix les accions irreflexives.

«JOAQUÍM MIR» PINTOR,
DIBUIX PER R. CASAS

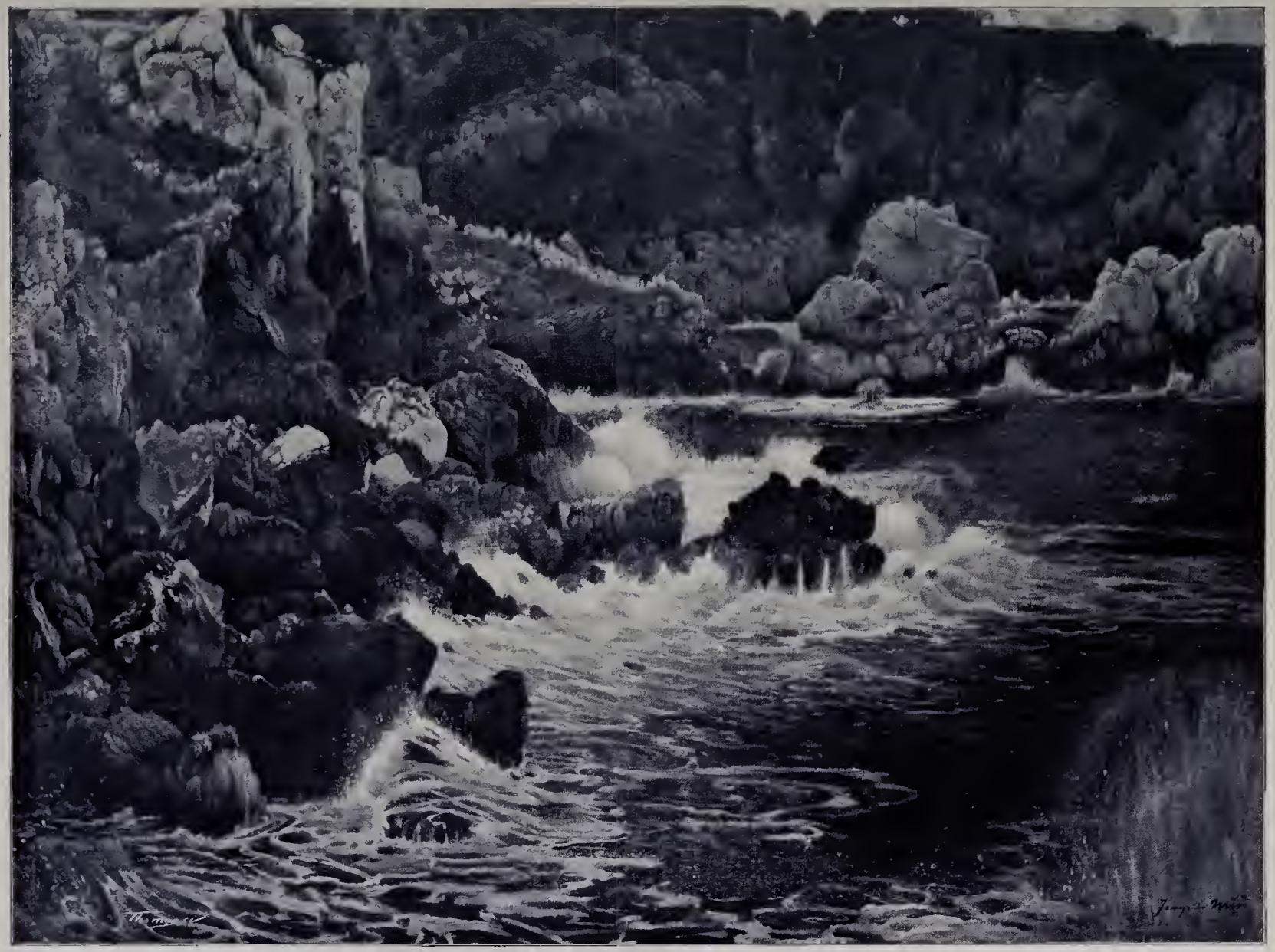

«LA CALA ENCANTADA» (MALLORCA),
CUADRO DEN JOAQUÍM MIR

La vida de las montanyas

Lema: *Á la font de Sant Patllari*

A l'hora que'l sol se pon
Bebent al raig de la font,
He assaborit els secrets
De la terra misteriosa.

Part de dins de la canal
He vist l'aiga virginal
Venir del fosc naixement
A regalarme la boca;

I m'entrava pit endins...
I amb els seus clars regalims
Penetravamhi ensems
Una saviesa dolça.

Quan m'he adressat i he mirat,
La montanya, el bosc y el prat
Me semblavan altrement:
Tot semblava un altre cosa.

Al damunt del bell morir
Començava á resplandir
Pèls celatjes carminencs
El blanc quart de lluna nova.

Tot semblava un mon en fló
I l'ánima n'era jo:

Jo l'ánima flairosa de la prada
Que's dalita en florir i en ser dallada.

Jo l'ánima pacífica del ramat
Esquellejant pèl bac mitj amagat.

Jo l'ánima del bosc que fa remó
Com el mar, qu'es tant lluny en l'oritzó.

I l'ánima del saule jo era encara
Que dona á tota font son ombra clara.

Jo de la timba l'ánima profonda
Hont la boira s'aixeca i's deixonda.

I l'ánima inquieta del torrent
Que crida en la cascata resplandent.

Jo era l'ánima blava del estany
Que aguaita al viatjer amb ull estrany.

Jo l'ánima del vent que tot ho mou
I la humil de la flor quan se desclou.

Jo era l'altitut de la carena...

Els nuvols m'estimavan llargament,
I al llarc amor de l'ennuvolament
Congriava's mon ánima serena.

Sentía la delicia de las fonts
Naixe en mon si, regal de las congestas;
I en l'ample quietut dels orizonts
Hi sentía el repós de las tempestas.

I quan el cel s'obria al meu entorn
I reia el sol en ma verdosa plana
Las gents al lluny restavan tot el jorn
Comtemplant ma bellesa sobirana.

Pero jo, tota plena del anel
Agitador del mar i las montanyas,
Fortament m'adressava per du al cel
Tot lo de mos costats i mas entranyas.

. . . . . .

. . . . . .

A l'hora que'l sol se pon
Bebent al raig de la font
He assaborit els secrets
De la terra misteriosa.

JOAN MARAGALL

Poesía premiada en el primer certamen de Camprodón; publicada am consentiment del autor i del Jurat.

«LA CALA DEUA» (MALLORCA), QUADRO DEN J. MIR

«SANT MEDÍ», QUADRO
DEN JOAQUÍM MIR

«CALA, Á POSTA DE SOL» (MALLORCA),
QUADRO DEN JOAQUÍM MIR

Retorn

Oh! Pirineu! en tas profondas gorjas,
Fill de la plana m'he sentit com près,
Y ab l'esguart demanava al cel altíssim
Amplaria y vent.
Pujava per tas costas gegantinas
Hon blanquejan las cascadas
Y negrejan els abets;
Hon la flor de la montanya
Perfumava el meu gran anyorament...
La llibertat dels cims no l'assolía
Restava á vora d'ells.
En alta solitut s'está pels sigles
El blau estany inmóvil
Mirantse al Vignemale que li mostra
Se faldada de neu:
Jo á l'hora del capvespre hi arribava
Y aprop de l'ayga quieta
M'asseya tristament
Cercava Gavarnie entre les boyras
Hon lliscan las cascadas
Al llarch del mur inmens pausadament:
Y al serhi he sospirat per trobar ayre
Y he hagut d'aixecá'l cap per veure'l cel
Y trencant ton encís d'una vegada
Oh! Pirineu terrible,
A la plana de Tarbes
M'en he baixat corrents.

A n'els teus peus, á ratlla de la plana,
Lourdes devota té molt bell el cel:
El sol hi daura la ramada humana
Que bela ab un gran bel
Davant la Verge blanca,
Davant la iclesia freda:
Y en mitj del baf de las gentadas térbolas
S'alça el miracle y dolçament floreix
Als vermellosos raigs del sol ponent...

(Passar jo l'he vista — la horrible filera
Dels malalts en brassos dels homes de fé:
Las bocas infladas — las concas moradas
El cos sense gest.
Y aquella malalta — tant blanca, tant rossa,
No me la puch treure may del pensament,
Sols ella mitj reya... jo crech qu'era morta...)

Al vespre un riu de llumenetas grogas
Passa en la fosca ressonant de veus.

Salut, noble Bearn, oh! terra franca!
Mare de cavallers
Que's jugavan la vida á cops d'espasa
Bravejant y rïent.
Abocat á l'ayrosa balconada
Jo t'he cantat de lluny, oh! Pirineu!
Veyent tos cims com rengle de fantasmas
Vestits de llum en la blavor del cel
Adeu! visió darrera
De l'alta cordillera!
¡Qu'en deus estar d'hermosa
Al hivern sota'l sol blanca de neu.

JOAN MARAGALL

Gorki et le Cas Nietzsche

(Article publicat en «L'Ermitage» de París

Apropos du nouveau livre de Gorki, qui vient de paraître (*), il m'est venu la mauvaise pensée d'un «*Cas Nietzsche*» qui serait à écrire en réemployant contre Nietzsche les mêmes arguments qui lui servirent contre Wagner et en lui opposant Gorki avec autant de mauvaise foi en même temps que de *raison*, et dans le même sens, qu'à Wagner il opposa Bizet.

(*) *Les Vagabonds*, au *Mercure de France*. — La libraire Calmann a publié auparavant un roman: *Thomas Gordeïeff*.

C'est qu'en effet, Gorki nous fait, pour ainsi dire, *tâter* par comparaison, la vraie valeur de la santé de Nietzsche. Il nous montre ce qu'elle est *en réalité:* de la fausse santé,— de la santé *artificielle*, un pur phénomène de volonté et de suggestion — une sorte de «surrection de nostre décadence» (le mot est de lui), mais qui n'est après tout que de la *décadence*, comme chez Wagner, et rien autre. Nietzsche et Wagner sont identiquement dans le même «*cas*».

On peut même dire que Nietzsche en est mort, car ce n'est pas impunément qu'on dépouille l'homme de sa propre humanité — de *son naturel* — je veux dire par là des simples sentiments et des simples instincts qui sont à la fois sa faiblesse et sa grandeur. L'homme, le superhomme de Nietzsche à force de vaincre *l'homme* en lui, en arrive à n'avoir plus figure humaine. Il est devenu comme une *parodie* de lui-même, une chose de pure *fabrication*. Avec la méthode de Nietzsche, on parvient bien à constituer une *machine*, ou tout au plus quelque chose comme une sorte d'«Adam futur», d'une dérision douloureuse et grinçante—mais on ne constituera jamais *une nature*. La méthode est trop radicale: c'est une méthode de *destruction*, une méthode au fer rouge; elle manque de *temps*, et en ne tenant aucun compte de tout le travail profondément marqué du passé, elle se condamne à n'avoir aucune portée pour l'avenir. Elle peut renverser des valeurs; elle est incapable d'en créer d'un seul coup de nouvelles. C'est une méthode *artificielle* et qui ne peut avoir qu'un résultat *artificiel*, c'est-à-dire faux, essentiellement *éphémère*. Nietzsche n'est pas créateur d'hommes; c'est un industriel, un fabricant.

Le contraire du Nietzschéen, c'est le Gorki. Lui, *a* la santé: il l'a par privilège de naissance, par don de la vie, car la santé ne s'acquiert pas, même par un prodige extraordinaire d'éducation et de volonté. C'est un homme neuf, un homme véritablement *nouveau*, qui est *soi-même* (tandis que le Nietzschéen est *le contraire de soi-même)* —; qui est *homme* en non philosophe.

Son bonheur est *beau* parce qu'il est fait d'espérances et de tout l'avenir qui est devant lui, tandis que celui de Nietzsche est *laid* parce qu'il est fait de renoncement et de tristesse et de tout un passé qui est fini; Gorki c'est l'aisance et la jeunesse; Nietzsche, c'est presque un vieillard qui fait le beau: l'un est une *fin*, l'autre est un *commencement*.

Et pourtant Nietzsche, qui «nuit et jour attendait les amis nouveaux», *les forts*, n'eut certainement pas accueilli Gorki: c'est que ce Gorki-là n'est pas assez grec; même il ne l'est pas du tout: il est *rustre* encore; il est imparfait et son imperfection même fait sa force: elle est une garantie de sa longévité. C'est lorsqu'une civilisation a atteint à son plus haut degré qu'elle doit entrer en décadence. L'acuité, la finesse, la délicatesse de sens, des sentiments d'art et de forme du Nietzschéen, de *l'homme moderne*, seront infailliblement choqués jusqu'à la souffrance, au contact d'un vagabond de génie débraillé, comme Gorki. Nous avons trop besoin de distinction pour sacrifier la distinction à la force. Notre esprit d'hommes civilisés, nos âmes classiques réclament de *l'Art*, de *la Forme* à outrance, à tout prix et nous les avons eus, — *mais au prix du reste* — avec une subtilité de perfection qu'il est impossible de dépasser.

C'est dans la haine de cette perfection vide et qui claque d'un coup de doigt comme une verrerie de Venise, que Nietzsche s'est révolté contre notre modernité. Civilisé, artiste jusqu'aux moelles, il eut voulu garder, en tout, son *artistisme* et sa civilisation et leur insuffler des ressources et de la force. Libertaire et autocrate; moraliste et inmoraliste; contempteur de l'Art en même temps que de la Vie; idéaliste et positiviste, il prêcha l'Ascétisme et la Toute-permission et partit en guerre, à la fois

«UN POBLET» (MALLORCA),
QUADRO DEN JOAQUÍM MIR

pour l'Instinct contre la Culture, pour la Culture contre l'Instinct. Il visait un but *impossible*: faire de la vieillesse une jeunesse et vice-versa, et jusqu'à la mort, il s'entêta à ne vouloir pas comprendre.

Pourtant je suis sûr, moi, qu'il a senti très bien tout son «faux monnayage», et qu'il criait aussi, contre lui-même quand il criait «au cabotinage» et «à la décadence» contre Wagner. Bien plus Wagner s'ignorait peut-être, mais Nietzsche, lui, sut fort bien qu'il *mentait*. Sa vie et ses écrits ne sont qu'un long *mensonge*. Nul homme n'eut eu la force d'aller jusqu'au bout: Nietzsche est mort à la tâche, dégoûté de lui sans doute, malgré la noblesse de son but, et ayant épouvantablement souffert.

«Voyez-vous ce jeune homme pâle, défait, etc... C'est un Wagnérien», dit-il quelque part. Ce peut être aussi un Nietzschéen et c'est tout comme.

Donc Nietzsche attendait, mais il n'eut pu se décider pour personne. Gorki l'eut épouvanté par la grossièreté et la rudesse de sa Nature: «le jeune homme pâle» l'eut fait ricaner de mépris pour la débilité et l'impuissance de sa Culture. Ni l'homme moderne — né du Latin, — ni l'homme nouveau! Il rompit avec la civilisation d'hier, mais n'accepta pas celle de demain.

Voilà «le Cas Nietzsche». C'est notre cas à tous; c'est celui de notre époque comme c'est celui de toute époque de transition —le cas de tous ceux qui ne veulent pas se résigner à être de *la Fin* et qui pourtant ne peuvent être du *Commencement;* de cette foule *de ratés* (en prenant le mot dans un bon sens) dont Nietzsche est aujourd'hui le prophète et le porte-parole.

Déjà Flaubert, en son temps, avait entrevu ce problème, où se débat notre époque sans pouvoir trouver de solution. «Nous nous disons, écrit-il: Mais notre base n'est pas fixe; qui aura raison des deux? Je vois un passé en ruines et un avenir en germe; l'un est trop jeune. Tout est brouillé. Mais c'est ne pas comprendre le crépuscule, c'est ne vouloir que minuit ou midi. Que nous importe la mine qu'aura demain; nous voyons celle que porte aujourd'hui *L'ineptie consiste á vouloir conclure*».

Bon conseil. Trés sage surtout; là est la vérité. Mais le sacrifice est trop dur vraiment: c'est notre *idéal* même qu'on nous propose de sacrifier.

Et pourtant que dire d'autre? Le temps «des grandeurs» est passé! L'Art *lui même*, éternel, est tombé à l'art d'agrément. Nous en sommes à l'époque du byzantinisme et de la décadence, et le «génie» de ce temps-là est de petite stature: il ne jette pas de lueur au loin. Bien plus, lui est-il même possible d'apparaître? En ces époques de transitión, il vit comme un termite travailleur et caché; mais son travail en est peut-être plus difficile et plus méritoire. N'importe! jamais il ne donnera sa lumiére. Que ceux qui son trop forts se châtrent! C'est la belle époque des «*Minores*»: l'air d'aujourd'hui n'est pas pour les géants.

Nietzsche en est mort. C'est un exemple, mais ce n'est pas une consolation: «Il faut surtout anèantir l'esperance dans le cœur de l'homme». Tâche triste et dure· Y arrive-t-on?

Ch. Chanvin

Egloga

Rus et civitas

La fresca font entre l'herbey s'amaga
y fent un got de l'ample ma peluda
lo deu banyut l'ardenta sed apaga.
Las auras dihuen sa conversa muda
dalt del trespol que verdissam y freixas
guarneixen en la estada
del vell Pan amagada
de florida ridorta ab las madeixas.
Y allá sota la volta de fullatge
lo Sátir s'ensopeix y ja somía
quan desperta'l lo pas sobre l'herbatge
del Deu, que encen lo dia,
lo gay Apollo, que cassant corria
buscant una ombra y tot vagant aturas
en lo palau d'aubaga,
hont lo vell Pan de la calor s'amaga.
Al veure al seu devant la imatge hermosa
del Deu del Sol de cabellera extesa
lo cap cenyit de llor y la armoniosa
tortuga d'or á son costat penjada,
l'arch vincladís y la sageta encesa
en la má destra armada,
lo Satir s'estremeix y prou voldría
retxassar l'enemich que en só de guerra
sembla cercarlo en eix racó de terra;
mes pensa que debadas
contra las fletxas duras
servirían sas banyas cargoladas,
y amagant sos agravis
aixís l'hi diu tot mossegantse'ls llavis.

«Enrera fill de Zeus, cent colps enrera,
si eixa volta de fullas
pot serví á las gentadas de barrera.
¿Quan oh gens de ciutat nostras despullas
d'un regne antich, l'últim consol que'ns resta
deixaréu d'assotar com la tempesta?
Desde dalt de la serra
tas villas are impertinents vigilan
dels boscos sants la benehida terra;
camins fressats per tos soldats s'enfilan
tot serpejant per las gentils montanyas.
De guerra veus extranyas
han torbat ja cens colps las serraladas,
últim redós de Satirs y Driadas;
per bastirnos palaus ta gent aterra
los roures vells que Deucalió plantava;
per tot furga la terra
la torba avara d'un metall esclava;
y quan al bosch la dansa misteriosa
entorn de Liber dolsament s'enllassa
y veu la sombra ombrosa
Ninfas y Satirs, que Afrodita abrassa
la copa al puny de pampols verts guarnida,
la boca á una altre unida
y al vell Silé que rialler contempla
lo bosch d'alzinas convertit en temple...
Llavors xiula com serp una sageta
de tos folls cassadors y la sagrada
dansa's fon com la boyra ab la ventada.
Enrera hermós Pean, si es que no pensas
desertar las bullentas columnadas
de tas amples ciutats y encar desitjas
johir las abrassadas
de nostres Ninfas per l'amor formadas.»

Diu lo Deu de la lira
tot somrihent lo mira
y estreny sa má dels inmortals temuda
del Deu de peus de boch la má peluda.
«Es en vá, l'hi respón, que nostra pensa
esbrini'ls libres del Destí, que'ns dáren
á tu la selva inmensa
las verdas prades pels Abrils guarnidas
y'ls monts altius que'ls vells gegants alsáren,
y á mi las gents ardidas
que tallan pedras, que als vinents encantan
y sota'ls porxos ab las liras cantan;
si Eros etern que penja nius als arbres
los puja ensemps en las rampants taulades,
la bellesa inmortal, que sempre dura
ab pródiga dolsura
per ciutats y per boscos te escampadas
desde'ls plans á las cimas gegantinas
sas líneas ondulants sempre divinas
Tos camps prou tenen flors en las arbredas
cantan las aus lo despertar del día
un himne entonan las ratxadas fredas
dels fills d'Eol ab fréstega armonía
y'l rústich tot indiferent ho mira
é indiferent escolta la tonada
de la flauta ab set canyas trevallada.»

«Allá sota dels pórtichs los poetas
ab liras d'or celebran la hermosura
dels camps florits, lo devassall d'espigas

que'l Juny porta á las eras,
los cups vessant, las bremas rialleras,
y damunt las catifas de verdura
los misteris de Baccus y de Ceres
y á tu vell Pan y á tas gentils bandadas
de Satirs y de Ninfas que festejan
assedegats d'amor sobre las pradas
y en dansa bacanal al Deu rodejan,
mentres trist lo pages vos tem tothora
com deus dolents y en lo corral s'acuyta
á aplegar sos remats de la pastura,
quan s'escolta ta flauta
que resona del bosch en la espessura.
Tant sols aquell que en lo seu cap la flama
del geni sent bullir de veras ama
oh camps vostra bellesa,
que deixa al mon com un sagell impresa.»

Y mentres Pan com astorat l'escolta
repren lo Deu de Dafne una altre volta:
«Tu morirás com morirán un dia
las Driadas dels jardins com papallonas
quan fret l'Octubre sa ratxada envia;
més guayta allá una cosa
que será sempre eterna y l'hi assenyala
la gran ciutat que revesteix de gala
la llum brillant del Sol ponent al caure
y un temple gegant daura.
Allá al damunt de las columnas dretas
de fullas y de flors festonejadas
hont festejan cantant las orenetas
hi corre un fris de pedras trevalladas
hont Satirs y bacants en folla dansa
rihuen á l'ombra de la nit que avansa.»
«Guayta diu si dels homens la escultura
no aventatja á tos fills en hermosura.»
Y'l vell Satir suspira
y ab ulls plorosos las imatges mira...,
la ample renglera de columnas dretas...,
perque'ls Deus son á la ciutat inmensa,
als sons brollats de la daurada lira,
en los cants dels poetas
en la pedra tornada en esculptura
forma eterna inmortal, que sempre dura.

GUILLEM A. TELL Y LAFONT

Poesia premiada en el primer certamen de Camprodón; publicada am consentiment del autor i del Jurat.

El silenci es d'or

Un senyor grave. Parla, al principi, ab molta prosopopeya.

Sí, senyors: el silenci — es — d'or.

Va dirho un filosoph de l'antigüetat, un pensador, un sabi, un grech, etcètera; y de tòtas las máximas, sentencias, aforismes, apotegmas, etcètera, qu'ha dictat la humana inteligencia, aquèsta es sens dubte la més justa, la més perfecta, la més irrefutable, la més incontrovertible.

El — silenci — es — d'or. Ya poden dirho y repetirho y tornarho á repetir á totas horas, que may ho haurán dit y repetit prou, ni may ho haurán prou pensat, capit, rumiat, profundisat, etcètera.

(Pausa.)

El silenci es d'or. Algú afegeix que la paraula es de plata. ¡Mentida! La paraula es de plom, menos que plom, es escoria, menos qu' escoria, es ayre, es el buyt, es res; perquè el parlar es la cosa més vana, més inútil, més estèril, més... ¿cóm diré? més etcètera. Y vaig á probarho, á corroborarho, á demostrarho, á deixarho sentat.

(Animantse.)

¿Enrahonan las bestias? Nó senyors, las bestias no enrahonan. Y no obstant ¿s'entenen las bestias? Sí senyors, s'entenen perfectament sense necessitat de perdre temps ni malgastar saliva.

Un gos, per exemple, té un os; probin de pèndreli. El gos no'ls dirá res, no'ls fará un discurs per demostrarlos qu'aquell os es seu; però qualsevol altre gos que se li acosti ho compendrá desseguida. — Y vostès també.

Un altre exemple. El gall está enamorat de la gallina. ¿Perdrá temps el gall en declararli l'amor, en dirli això ò allò, en pintarli la seva passió, en desferse en galanterías, magarrufas,

«OLIVERÁ» (MALLORCA) ESBOÇ DEN JOAQUÍM MIR

trivialitat, etcètera? Nó senyors, el gall no dirá res, perquè sab qu'el silenci es or, però la gallina compendrá, llegirá, sentirá, palpará la passió qu'inflama al gall.

(Animantse sempre.)

Y aixís podría citarlos mils y mils y mils d' exemples, fets, cassos, circunstancias y detalls, qu'els demostrarían fins á la evidencia, fins al excés, fins á la sacietat, la inutilitat de la paraula; però em concreto, em limito, m'atench als ya citats exemples, perquè res detesto, aburreixo, abomino, com las paraulas superfluas, las repeticións fastidiosas y las digressions embafadoras, professant com professo, tenint com tinch per máxima evangèlica aquèsta: el — silenci — es d'or.

(Pausa. S'aixuga el front.)

Perquè, anem á veure. ¿De què serveix la paraula? ¿De què pot parlar un home, un quídam, un qualsevol, un ningú?... Donchs bé, un home, un quídam, un qualsevol, un ningú, no pot parlar més que de dugas cosas: ò de sí mateix ò dels altres.

Parlar de sí mateix revela presumció, fatuitat, orgull, etcètera; es propi d'insensats que's figuran — infatuats com están de la seva persona — que tot lo que fan y diuen, y pensan y discorren, y els hi passa y deixa de pasárloshi, té d'interessar als demés com els interessa án ells mateixos; en lo qual van completament errats, equivocats, venuts. Un home serio, grave, formal, may deu parlar de sí mateix.

Parlar dels altres encare es pitjor, perquè el parlar dels altres porta á la murmuració, la murmuració porta á la calumnia, la calumnia á l'infamia, l'infamia al deshonor, el deshonor... ¡Deu sab ont pot portar el deshonor! perquè qui pert l'honor ho pert tot, consideració, respecte, estimació, dignitat, etcètera.

«PALMA» (MALLORCA) ESTUDI DEN JOAQUÍM MIR

L'home digne may deu parlarne dels altres. Yo? no'n parlo may dels altres, ¡que s'arreglin! ¿Que fulano es un pillo? pitjor per ell. ¿Que sutano es un sant? que vaji al cel si li volen. ¿Que mengano es un ximple? ditxós ell que no s'ho coneix. ¿Qu'aquèt es rich? que sopi dos cops. ¿Qu'aquèll es pobre? que segui á terra. ¿Qu'aquèll altre es lleig? no tinch pas de casarmi! ¿Qu'el de més enllá passa tragerias? més va passarne Jesús pels pecadors; ¡què'm fa á mi! Ni á mi ni á ningú.

Y are, passant á un terreno més vulgar, més al alcáns de totas las inteligencias, descendint á una esfera més baixa á fí de què tots vostès em pugan compendre. Surten de casa y's topan ab el primer que passa, un amich, un parent, un simple conegut, un parroquia, un etcètera. Lo primer qu'han de fer es parlar, saludarse. «¿Còm ho passa?» (¡Què s'els en dòna á vostès ni án ell?) «Molt bé, gracias.» (Això'ls té sense cuydado.) O bé: «No estich gens de filis; aquet dolor...» (Y qué li contan! vagin á esplicarho al metje!) — Som al estiu: «quina calor!» (Ya ho sabíam, es fruyta del temps.) «Per mi cap estiu n'havía feta tanta.» (Es mentida! grau més grau menos tots els istius fa la mateixa.) «No sé ont anirém á parar ab aquestas xafogors!» (Anirem á parar al hivern com sempre.) «Si això segueix aixís no podrem resistirho!» (¡No ho han de resistir! ho resistirán com tots els estius, y quan fará fret encara ho trobarán á anyora.)

Ah sí, parlemne de quan fará fret!

¡Quin fret fa!» (còm si al hivern hagués fet may altre cosa!) «Per mi cap hivern n'havia fet tant!» «No sé ont anirem á parar ab

aquestos frets!» «Si això segueix aixís no podrem resistirho!» etcètera, etcètera, etcètera; tot lo mateix de sempre, y tot mentida! mentida! mentida!

Y allò de «¿Que no veu qnin modo de ploure?» — ¡Y es clar que ho veig! ¿que soch cego per ventura? Y després de tot ¿què té de particular aquet modo de ploure? cau aygua com sempre que plou. — «Es que avuy la donan á bots y á barrals.» — ¡Mentida! no la donan de cap manera; cau aygua! — «Es qu'ens tornarem granotas...» — ¡Idiotas ens tornarem á forsa de sentir bestiesas, impertinencias, incongruencias, panarrerías, xerramenta inútil y paraulas sense substancia!

Y omiteixo allò de «Fulano ¡que bé parla! ¡té una llabia d'or! ¡es un pou de ciencia!» — ¡Mentida! ¡error! ¡farsa! ¿De què parla, d'art? Donchs agafin un llibre d'art y estudíin, y sabrán tant com ell. ¿De què parla, de ciencia? Donchs agafin un llibre de ciencia y llegeixin y callin y meditin y apendrán més qu'ab totas las conversas.

(Rapidissim fins al final.)

Però cá! la qüestió no es apendre, no es instruirse, no es millorarse, sinó xerrar, xerrar á tot'hora, xerrar sempre, xerrar á desdir, xerrar pels colzes, per las butxacas, sense to ni so, sense solta ni volta, sense cap ni centener, xerrar sense engaltar, perquè sí, vinga ò no vinga á tom, s'escayga ò no s'escayga, interessi ò no interessi, xerrar á casa, xerrar al carrer, al cafè, al casino, al teatro, á missa, xerrar y res més que xerrar, xerrar sempre, sempre, sempre!

(Descompost.)

Malehits sigan els xerrayres y el que va inventar la paraula! Yo, en veyent que s'em planta algú al devant y obra la boca... no hi puch fer mès, em poso nerviós, las orellas em xiulan, el cap me dona voltas, em cuso la boca y dich lo de sempre: «El silenci es d'or!»

(Fuig... nó ell, l'auditori.)

APELES MESTRES

Mon palau

He seguit la caverna de mos vicis:
Tots hi eren confosos envoltantme,
i m'atreien, com feres amansides,
amb udols de desitj, i m'abrassaben
el cos, encadenantme am ses caricies,
i ardentes sas mirades llumenaben
com espurnes verdoses, reflectintse
al fons de mas pupiles aixamplades,
fixes en la negror.
Mes he sortit,
i am pany i clau he ben barrat la porta,
l'ampla porta de ferro ben macissa;
que'l llumenar ardent de sas mirades,
no tórbi l'harmonia de crepúscol,
que regna en les estades de ma casa;
que son bramar de feres amansides,
no confóngui'ls arpegis de les cítares
i'l cant dolç de les flautes, que resonen
en mon jardí de tarongers i roses;
que no pensi ningú al entrâ en ma cambra,
envellutada i trista i silenciosa,
que mai puga existir en les fondáries
de mon palau somniós, palau puríssim,
la baixa cova ont jáuen els meus vicis.

J. PAHISSA JÓ

Elegia

(de Albert Samain)

Com se coll-tors la flor pesanta t'éntristeixes
y á voltas en mos brassos vensuda defalleixes,
y enfonzas dins mos ulls los teus ulls verts ardents
ab un somriure llarch hont relluhen tas dents...
Jo t'abrasso y'ns vé quelcom de la ubriaguesa
del esparver qu'estreny frisós la seva presa;
tu somrius vora meu coll-torta, esgroguehida,
perqué te sents ben á frech d'una gloriosa vida;
y quan mon cor s'inflama ab tan ardent trasport
me vé un desitj de durte, ben viva dins la mort.
En tos ulls qu'espurnejan hi miro fit á fit,
y tot ponentse, baixa dins tu mon esperit...
En los plechs mitj badats de ta roba folgada,
ahont llampega sovint ta pell fina y rosada,
un átom de carn teva s'arrenca de ton sí,
y en onas perfumadas arriba fins á mi.
Y poch á poch, ulls cluchs per gosarlo milló,
jo cullo de tos llabis la flor del teu petó.

Traducció de E. MOLINÉ Y BRASÉS

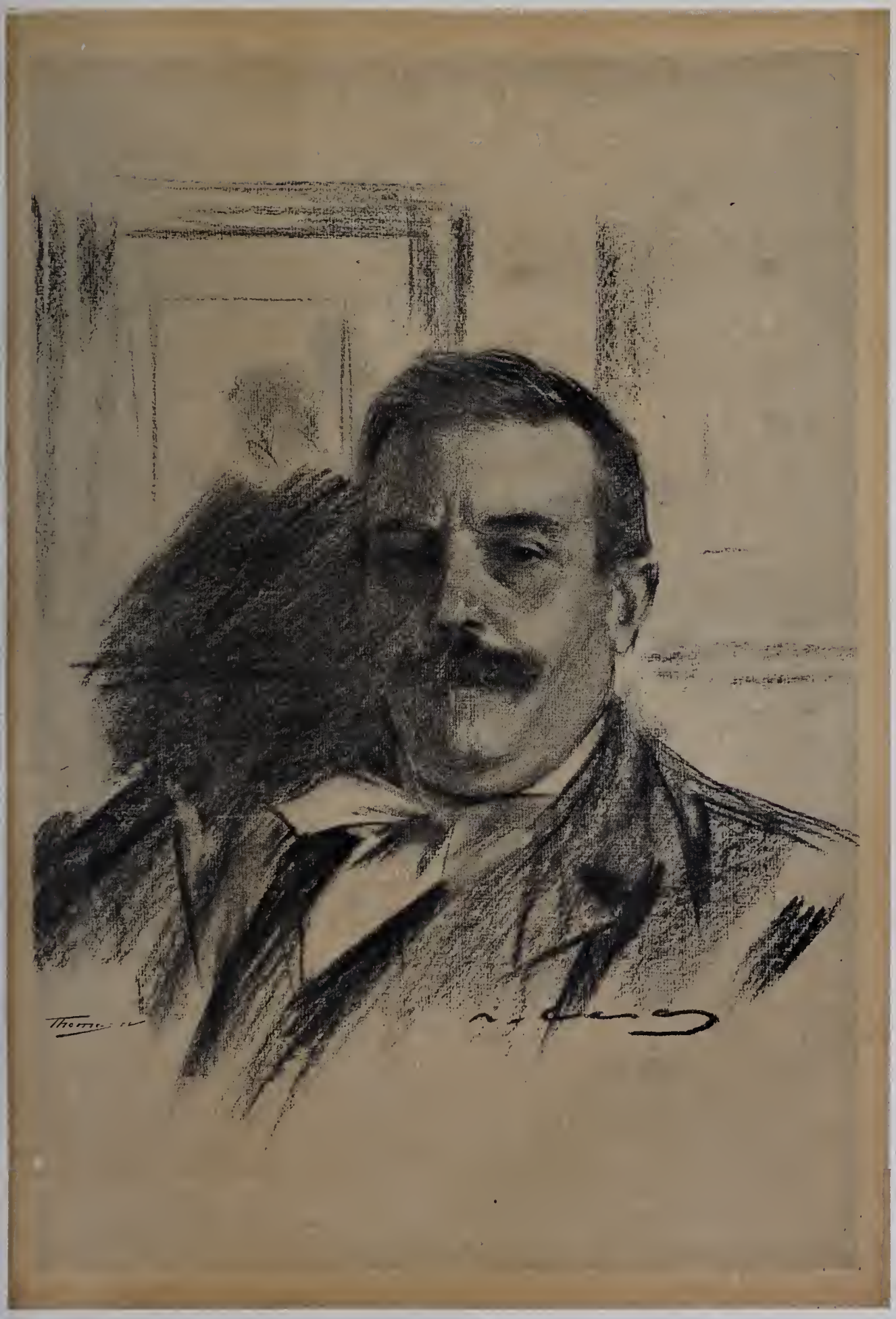

«R. CASELLAS», DIBUIX DE R. CASAS

La gent dels llims

(Del llibre Sots ferestechs

TRICO, trico... trico, trico, padrins xaruchs y caps de casa, tots els vehins de la parroquia s'havían deixat caure al sot de l'esglesia pera veure què volía'l rector nou.

Els quins devallavan de dalt del Serrat no feyan el visatge tan tristoy com els quins venían del fons de las clotadas, ni duyan vestits tan foscos, ni semblavan tan sorruts. Fins n'hi havía, com el vell de cân Janet, que a ratos s'esqueyan a dir un mot am el gran del Malarich o am el jayo de Pollonell, o be ab l'avi Carbassot, que, haventse trobat pel coll de cân Ripeta, havían baixat tots junts fins al bell peu de la rectoría.

Peró, els quins sortían de dintre'ls sots, fos dels pendiços predegosos del Sunyer o de les foscurias del Bosch Negre... aquells sí, que no podían fer un posat més totxo, ni una cara més pansida. Tenían uns andamis i uns tirats, i un mirar tan sòpit, i una fatxa tan esquerpa, i una positura tan encongida, que talment semblavan una corrúa de pregadeus de rostoll. Quasi tots duian uns trajos balders, fets d'una roba de vellut obscura, fosca, però destenyida pel frech de la broça y dels terrossos, aixís... com d'un to dubtós, que primer hagués sigut negre y després s'hagués tornat d'ala de mosca y hagués acabat per ser de color de gos quan fuig... Tot plegat feya una taca tèrbola, terrenca, polsinosa com de gent que, havent estat soterrada per llarch temps, s'hagués descolgat de terra pera comparéixer a la cita.

Arribavan tots taujans y silenciosos. Ab prou feynas se saludavan, com si'ls dolgués de dir un mot; y, mentres els uns s'asseyan als pedriços del voltant del cementiri, els altres s' arrupían a la paret de l'esglesia o s'arrambavan d'esquena a las enrunadas tapias de la rectoría.

Dels vehins més propers de la parroquia, no n'hi mancava pas cap. Eran gent xaruga quasi tots, carregats de nafras y de xacras, com rocas pera anar al canyet. Ací's veya a l'avi Pugna traginant un goll tan gros que li abraçava tot el coll, desde'l clatell al sotabarba. Allí hi havía en Pere Mestre, ab aquella cama curta que'l feya ranquejar tot fent ganyotas. Després venía'l jayo de Romaní, l'Aleix de las Tófonas, cargolat a tall de serp y mitj rihent per sota'l nas. Més enllá, una mica enretirat, igual que si's dongués pena de barrejarse ab aquells padrins xacrosos, hi havía en Cosme de la Rovira, d'un color de cara tot trencat, y alt y prim com un pollancre. El cego de l'Uyá seya a la porta de la rectoría, al costat del Bepus, el masover, que no deixava al vell ni a sol ni a sombra, quan no se'l vigilava la mestresa...

Ab tot y haverhi per'llí aplegada tanta gent, surava arreu una lley de quietut estranya, com si aquells homes tinguessin el do misteriós de moures en el silenci, sense piular, ni respirar, ni fer remor de cap mena. L'un s'estava ab el cap caygut sobre'l palmell de la má, com si dormís; l'altre, tot encantat, tenía'ls ulls fixos sobre'ls munts d'herba del cementiri, acabada de segar; aquet, ab la vara de freixa que tenía als dits, gratava suaument la terra de devant seu; aquell restava ab la boca badada y els ulls cluchs, com un babau.

Quan mossen Llátzer va surtir a la porta de la rectoría, van girar un moment el cap com tafanejant al rector nou; peró desseguit van tornar a enfonzarse a l'ensopiment de sempre. Ni l'aspecte atractívol del capellá, ni l'expressió compassiva del seu rostre, ni l'ayre de dolor que rodava pels seus llavis, ni la lluhiçor d' uns ulls encara plens de joventut, que semblavan contradir la blancor d'un cap cobert de neu, no van causar pena ni gloria als espessos bosquerols. Més aviat feyan cara de sentirse vergonyosos y encongits devant d'aquella bondat adolorida.

* *

El rector se'ls mirava, se'ls mirava... y, séns poguerhi fer més, altre cop se li omplia'l pensament de funerarias imatges. Al contemplar

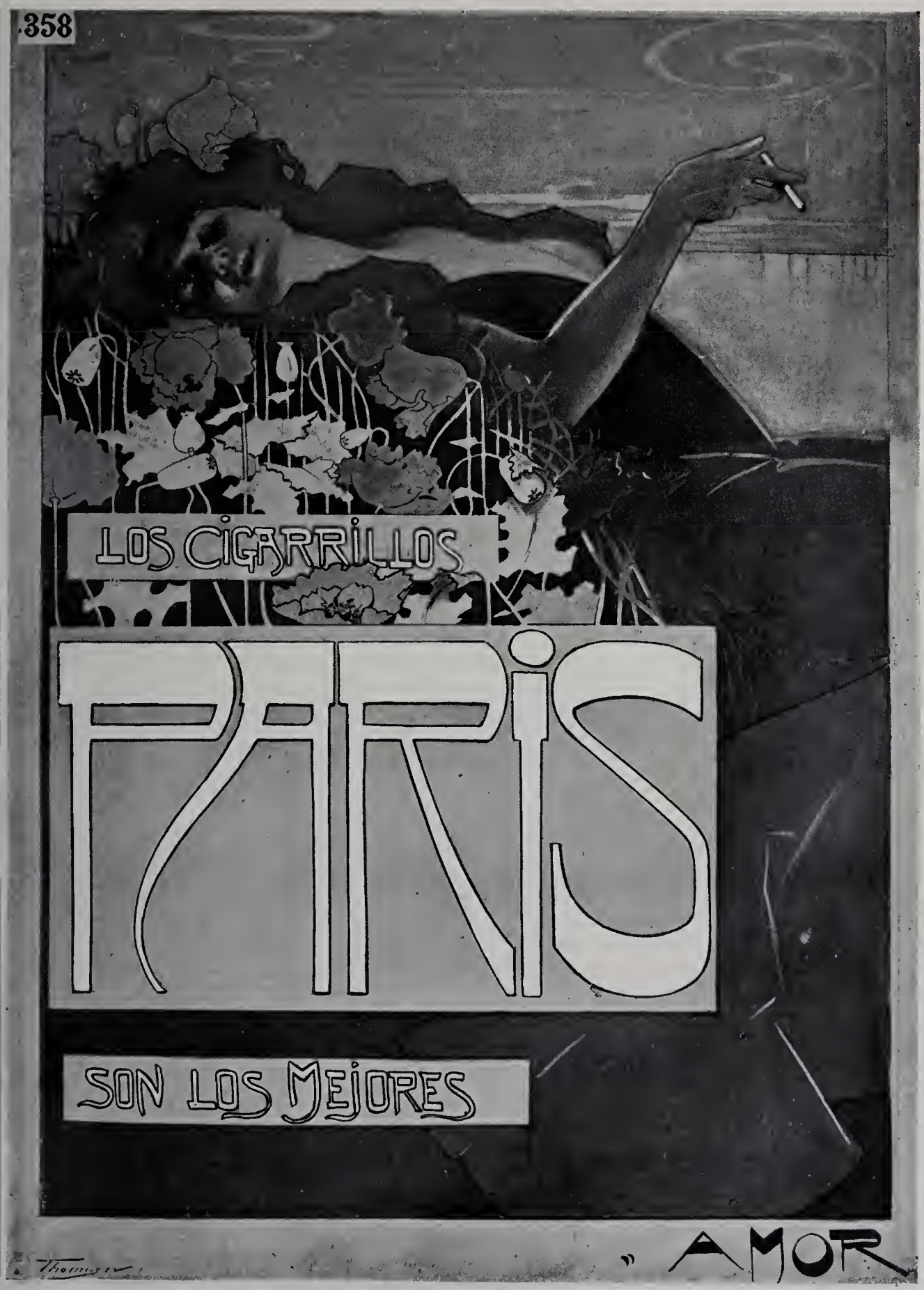

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» DE BUENOS AIRES.
PRIMER PREMI: AUTOR SIG. VILLA, DE MILÀN

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» DE BUENOS AIRES.
SEGON PREMI: AUTOR SIG. METTICOVITZ, DE MILÁN

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» DE BUENOS AIRES.
TERCER PREMI: AUTOR R. CASAS, DE BARCELONA

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS»

4.t PREMI: AUTOR SIG. COLLIVADINO, DE ROMA

tan aclaparada y abatuda a la munió de feligresos que s'asseya pel pla del cementiri, se li presentava que tenía devant seu, tota plegada, a l'humanitat tristoya qu'havía passat pels sots durant els sigles. A sota terra hi jeyan, en la pau de la mort, las generacions passadas. A demunt, sobre'l fossar, s'hi escampavan las generacions del día, gayrebé tan somortas y dormilegas com las de sota, que dormían el somni etern... Peró a ne'l capellá l'esferehía aquella idea, y per això's passava las mans pel front, com pera esborrar el fantasma que tant a deshora li tornava a contorbar el pensament. No eran pas tenebras ni imatges desfallidoras lo que li convenía, en aquells instants, pera tocar el cor dels rústechs adormits. Era fe lo que calía, fe ben ardenta en la resurrecció dels morts... Era caritat, caritat redemptora, lo que necessitava pera deslliurar a las ánimas obscuras que vagavan sense esma per la foscuria dels llims...

Y allavoras el capellá, com si fes un esforç pera ferse venir a la boca las paraulas de pietat qu'en altres temps sempre tenía a flor de llavis, va dirigirse als feligresos, tot obrint els braços ab un gesto de pare que va a parlar a sa familia, ple d' amor.

— Fills meus, jo us he cridat perqué... ja ho veyeu!... la pobre esglesia se'n va a troços... y hem de veure si entre tots l'apariem. Donèu, per pietat, una mirada allí dins... y diguéu si no us fa llástima una miseria com aquella! Jo, la primera vegada qu'hi vaig entrar, no vaig pas poguer aguantarme'ls plors... Ja ho sé, ja ho sé, qu'a n'aquestas clotadas ahont viviu, veritables valls de llágrimas, tot es pobresa y desolació. Mirèus, jo mateix tinch la rectoría tota enrunada, y m'he hagut d'arrenconar a la part del porxo, qu'encara s'aguanta poch o molt... Y ja'm penso que lo que'm passa a mi us passará a tots vosaltres. Però, per miseria que patim, un recó pera arredossarnos, un indret pera lliurarnos, a la nit, del vent y de las ayguas, el tenim tots, tots... menos Deu! L'esglesia talment sembla una casa payral abandonada pels fills. Tota cau, tota s'esberla, las voltas s'obren, s'esquerdan las parets, y els aucellots fan niu a las cornisas y s'ajocan pels altars... Y ¿no us fa pena això, fills meus? ¿No sentiu may veus de remordiment qu'us cridin: «Vosaltres teniu casa... y Deu no'n té. Vosal-

tres dormiu a xopluch... y la pluja entra á l'esglesia...?»

La major part dels feligresos escoltavan com estaquirots la prèdica del capellá, sense dar senyals de vida. Els quins semblavan menos enzas, tot lo mes que feyan era moure'l cap d'una manera indecisa, que no se sabía si volía dir que sí o que no. Mes el rector, per això, no's desanimava, com si a copia de bondat y d'indulgencia's vegés ab prou cor pera férsels seus y encomanarlos els fervors que li bullían dins de l'ánima.

—Y encara, fills estimats, heu de pensar una altra cosa... y es que'l temple de Deu també es el patrimoni sagrat dels feligresos, la casa payral dels cristians. No oblidéu que sota aquets murs qu'ara s'ensorran hi han vingut a resar y buscar refugi las altras generacions, els vostres pares, els vostres avis, tots els vostres antepassats. Recordèus qu' allí dins d'aquella nau vos van arruixar el cap, al venir al món, ab las ayguas del baptisme; recordèus, qu'allí us van ensenyar, de criaturas, els sants manaments; recordèus qu'allí us van lligar per la vida ab la dona qu'heu estimat; recordèus qu'allí heu vingut a resar la derrera oració pera'ls vostres morts, abans de donarlos terra!... ¿Còm podeu permetre, donchs, que resti sola y verna, tancada y feta runas, aquesta casa de Deu que s'ha alegrat ab vostras alegrías y s'ha entristit ab vostras penas? ¿Còm podeu volguer que callin eternament aquestas campanas qu'han repicat alegroyas pel vostre bateig y han plorat ab dolor la mort dels vostres? ¿No l'anyoreu, aquesta veu amiga qu'us dona'l bon día y la bona nit, qu'us desvetlla y us adorm, qu'us avisa la tempestad y el bon temps, qu'us crida a la festa, a l'oració, y us senyala las horas de la vida?... ¿No l'anyoreu? ¡Diguéume! ¿No l'anyoreu?

* *

Els bosquerols no obrían boca. Ni empaytats frech a frech per las fogosas preguntas del capellá, sabían dir una paraula ni fer un signe qualsevol. Més aviat feyan cara d'anguniats y neguitosos, com si'ls amohinés y els dongués pena aquella exaltació del rector nou, que

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» LEMA: CARÁTULA

maldava tant com podía pera arrencarlos a l'etern ensopiment. Semblava que no estessin bé, que patissin... que'ls burxessin... que'ls entrés una mena de desfici... No sabían qué fer ni cóm estarse... N'hi havía qu'ab la llengua tocavan l'ase; n'hi havía que davan copets a terra, fent anar el peu... L'un se burxava l'orella, l'altre's gratava'l cap...

«¡Són bestiolas del bosch! — pensava'l capellá, devant d'aquell silenci, ple d'angunia. — Son taups de la terra, engorronits a las arrugas de las montanyas, ahont hi tenen fet el cau... Els sap greu que se'ls desvetlli, com si aborrissin la vida. Més s'estiman dormir quietons dins las tenebras que caminar cap a la llum. Estantse a la fosca han perdut la vista, com han perdut la paraula vivint en la solitut...» El pobre rector se trobava trist d'esperit y cor-glaçat, perquè ja desconfiava de poguerlos fer obrir els ulls y ferlos badar la boca. Y... lo que l'acabava de contristar era que, boy a mida que perdín l'esperança de resucitarlos, sentía néixer dintre seu un sentiment... que l' esferehía a l'adornársen.

En lloch de pietat, de conmiseració, començava a sentir rencunia, rencunia y fástich contra aquella gent sorruda qu'anava ab la vista a terra y no sabía dir un mot.

— ¡Però parlèu, per caritat! — clamava mossen Llátzer. — ¡Diguéu una paraula! ¡Sembleu muts, Senyor Deu meu! ¡Sembleu morts!...

Y allavors va començar la tirallonga de las miserias, l'eterna lletanía de quan s'els furgava massa.

— Som tan pobres...

— Anem tan escassos...

— Estem tan enderrerits...

—La cullita ha estat tan magre...

— Se mos ha mort tant bestiar...

— Mos va tot tan malament...

—Però jo no us demano pas hisenda ni cabals, Senyor bon Deu! — feya'l rector despacientantse. — Jo no més vos demano cor, esperit, braços que m'ajudin, cossos que's moguin, camas que caminin... Jo no us demano res més que voluntat, una mica de voluntat! Las obras de la pobre esglesia, las podem fer a terralló. Jo faré venir un mestre o dos de l'Ametlla, peró vosaltres m'heu d'aju-

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» LEMA: FENIS

dar en aquesta obra santa d'aixecar el temple de Deu... Els quins teniu pinedas podeu dur cayrats pera las bastidas; els quins vos esteu vora del cingle podeu fer camins de pedra fins aquí; a la pujada de l'Uyá hi ha prou pedra de calç pera poderne fer unas quantas cuytas; de baix de la riere del molí's pot pujar la sorra que fassi falta...

Tothom restava mut, com si no entenguessin lo que'ls deyan.

— ¡Es dir que no voleu fer res per l'esglesia! — exclamava, indignat, el capellá. — ¡Es dir que no voleu fer res per Deu!

Ni una paraula. Tothom callat. El rector se'ls mirava ab els ulls plens d'ira... y altre cop li venía la deria al pensament de que tota la munió que tenía a devant seu no era res més que un ramat de bestias. «Bestiolas del camp... Animalets del bosch... Si fins ne tenen la cara... y els tirats!... ¡Deu me perdó si peco! — pensava'l capellá — però no puch apartar de mí aquesta infernal caboria. ¡Ho són! ¡Ho són! No cal més que mirar aquest home de galtas ab barballeras y ulls negats d'aygua, pera veure qu'es un bou, fet y dit. Y aquet, de cara rodona y ulls esverats y nas menut... ¡Si això es una óliva! Y aquet, ab el goll penjant y la testa bonyeguda, sembla un galápat... ¡Y aquell ranco, una granota, quan fa aquella lley de saltirons!... ¡Deu me perdó! ¡Deu me perdó!» Y espantat dels propis pensaments, que semblavan rauxas de desvari, el rector va redreçarse, y, aixecant enlayre un braç misericordiós, va dir a ne'ls rústechs feligresos:

— ¡Anèu, anèu en nom de Deu! ¡Y que'l Senyor vos benehesca a tots!

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» LEMA: L'ART POUR L'ART

Els bosquerols no esperavan altra cosa. Tots van anar girant cúa, l'un esquitllanse cap al Serrat, l'altre esmunyintse cap al Bosch Negre, cadascú buscant el cau, pera tornarshi a enterrar en vida.

Els quins anavan pel mateix camí, mormolavan en veu baixa:

— ¡Quínas endergas, el rector!

— ¡Vés ab quínas orgas surt!

— Y aquells ulls que fa d'esperitat...

— ¡Si sembla una mala cosa!

Altres somreyan ab ayres mofetas:

— Vès... fesli una esglesia nova! — deya en Pere Mestre, tot ranquejant.

— Sí... — responía l'avi Pugna, fent sac-

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» LEMA: LOS CIGARRILLOS PARÍS

cejar el goll.—Y a mi'm cau la casa a troços...

— *Y a mi tuta se m'aclufa*...— afegía l'Aleix de las Tófonas, mitj somrient per sota'l nas.

RAYMOND CASELLAS

Pompeyo Gener

Estudio biográfico crítico, por José León Pagano

LAS obras de Pompeyo Gener, el filósofo catalán, han dado pié al reflectivo redactor de «La Resegna Internazionale» de Florencia para escribir un hermoso estudio crítico biográfico, en el que el autor muestra sus vastos conocimientos antropológicos y literarios, su bello y suave estilo, que recuerda el de Renan, y sus excelentes dotes psicológicas, al comprender todo el empuje, toda la bravura y todo el *sentido* de la vida, que animan las páginas del primero de nuestros filósofos.

Para que el lector se forme una ligera idea del estilo delicado, preciso y elegante de José Leon Pagano, transcribiré los dos párrafos con los cuales termina la sentida dedicatoria á su madre.

«La madre es el único Dios sin ateos» ha dicho profundamente Legouvé. Además, el culto de la verdad, alejándome en apariencia de tu fé, me acerca á tí cada vez más. ¿La verdad? ¿Y que es la verdad?

Cristo guardó silencio cuando Pilatos se lo preguntara. Más si tú, madre mía, me intorrogaras en ese sentido, eligiendo una respuesta que fuese una verdad absoluta, yo tomaría tu cabeza querida entre mis manos, y, besandote en la frente: diría: «tu amor.»

Como quiera que según mi entender, la crítica ha muerto definitivamente; como quiera que el oficio de crítico es digno de que se le rían *irrespetuosamente* á sus barbas, porque toda crítica es ya imposible á fuerza de *sabernos* tanto, y de saber que la crítica imparcial es un ideal irrealizable, concretareme á presentar al público español al autor del libro «Pompeyo Gener» y á recomendarselo, no tanto porque se haya ocupado de una de las pocas notabilidades españolas que tengan más resonancia en el extranjero, como por sus propias ideas.

Hacer una crítica de una crítica, aun cuando sea hecha de *buena fé* y *con lealtad*, esta *lealtad* que hoy desconocen los señores literatos y pseudo-pensadores! — es desnaturalizar el objeto primordial de esta crítica, por la razón sencilla de que, se ha de ver al sujeto con

los ojos agenos, es decir, tal como lo ven ojos agenos, amen de la no pequeña deformación de como *veo* yo, lo que *ven* estos ojos, visiones ambas que tal vez el original haría variar totalmente si la cosa en si fuera visible. Más, como sea que yo he de dar al público mi impresión sobre lo que dice Pagano, de Pompeyo Gener, haré pues, si puedo hacerlo y vengo tratando de hacer, lo más que en adelante podrá ejecutar el más grande de los críticos *leales* y *sinceres* para consigo mismo y para con los demás; circunscribiréme á todo lo que la crítica no-científica podrá dar de sí: á una fidelísima presentación del autor, llamando la atención sobre su forma más popular, para que la mayoría lo lea ó cuando menos lo conozca.

No trataré pues de destriar las ideas del autor y cuidadosamente estudiarlas, examinarlas, discutirlas, cotejarlas con las de Gener y con las de otros modernos pensadores; el corto espacio de que dispongo no me lo permite.

Pagano ha leído y concienzudamente estudiado las obras de Gener, á quien conoció en Barcelona el pasado año — y de este hondo estudio y de sus largas conversaciones con el maestro— como él le llama—ha brotado el libro henchido de *amore* y hasta ¿porqué no decirlo? de unas salpicaduras de gratitud.

Pagano dudaba de la realidad de la vida, cuando tuvo ocasión de leer *Amigos y maestros* de Pompeyo Gener y esta obra le afilió para siempre á la amplia y vital filosofía del pensador catalán — esta filosofía de un científico embriagado como un artista con el contenido de la ancha copa que le brinda la vida, aun en sus más grandes dolores: un Dyonissos, que *sabe* el *misterio* y lo canta con la valentía de un Prometeo, serenamente sabio á la manera de un Asclepios; de un vitalista que se amamantó en las ubres inmensas de natura, saturándose del gran jugo y de todo el profundo sentido de la existencia; de un enamorado de la hermosura de la vida, que se siente bravo y digno luchando por esta alegría de ser y existir juntamente con ese movimiento imposible de limitar, que le envuelve por doquier y que canta su colosal canción, transformando sin cesar, flores, frutos y perfumes, en armonías, bellezas y sanas crueldades, tendiendo siempre á un perfeccionamiento del

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» LEMA: HOPP-HOPP

«CONCURS PARÍS» POST FATA RESURGEM

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» LEMA: PECANDIX

tipo, al reino del más fuerte y del mejor sobre la tierra.

En el primer capítulo del libro, *El Método*, José León Pagano diserta brevemente acerca de la manera y como debe ejercerse la crítica y luego de repudiar el método de Sainte Beuve, sacar todas las ventajas del de Taine, desdeñar en ciertos puntos las de Lessing, De Sainctis y los estetas franceses, *enseñase* á reintegrar todos estos métodos hasta fundir el biográfico, el histórico y el estético con el psiquiótrico de Ferri y dar en la verdadera crítica científica, crítica de reintegración que el sociologo Fausto Squillace — como dice Pagano — tiene el honor de haber intentado antes que nadie en Italia.

Mediante esa crítica biológica según Ephrem Vincent del *Mercure de France*, brota de la pluma de José León Pagano, algo semejante á una evocación, á lo más asequible á todo el mundo, á lo más cerca de Gener — verdad para todos, á la fase de la realidad Gener que más criterios pueden juzgar sin discrepancias sensibles.

Pagano como Taine y Ferri, indica en el segundo capítulo de su obra, los antepasados de Gener, sus pasiones, las carreras que siguieron, su *estado-valor social*, enfermedades dominantes, constitución física y la del filósofo que *la Sociedad antropológica de París* declaró de un puro etrusco; luego hace observar la medida y forma del cráneo de Gener, el medio ambiente en que ha vivido, sus predilecciones y sus repugnancias, su constitución *moral* — como dirían los que blasfeman de la dignidad humana — moral ó hiperfísica, resultado de la física, á fin de completar en lo posible, la totalidad individual de Gener, con anécdotas, en las que el más ligero rasgo psicológico da pie á un complemento ó restitución del filósofo que estudia Pagano.

Se sigue en hermosos párrafos, lo que podríamos llamar historia psicologica del autor de *La Muerte* y *El Diablo*, extrañándose Pagano con razón de lo poco conocido á fondo que es de España nuestro filósofo, del cual se han ocupado eminencias como Renan, Littré, Wiroutoff, Spencer, Richepin y De Gubernatis y

«CONCURS PARÍS» DU FEU S'IL VOUS PLAIT

«CONCURS PARÍS» RAGGIO DI SOLE

recuerda que le ocurre algo semejante á Roberto Ardigo, el introductor del positivismo en Italia. Continúa Pagano estudiando la vida del ilustre catalán y cree que así como de Taine se dijo que nació sabio, de este podría decirse positivista. Y añade dato sobre dato, para demostrar cómo Gener ha llegado al criterio de vida que profesa: como Flaubert su color predilecto, es el rojo de sangre; su facultad analítica, se debe á la herencia — su padre fué químico; su fuerza, á las grandes luchas que ha sostenido: su tendencia ambulatoria es debida á sus antepasados marinos, tendencia que habría explicado á Bazalgate de la *Revue Franco allemande*, la universalidad de conocimientos de Gener, que tanto le asemejan á uno de aquellos poderosos espíritus que florecieron en el renacimiento, pues lo mismo que se pasa de un país á otro se puede pasar de una presonización á otra de los humanos conocimientos, cuando se tiene esa fuerza dinámica.

Y termina Pagano el capítulo con la historia de los libros de Pompeyo Gener, la oposisición que siempre hallaron en la península, su conocida opinión acerca del porvenir de España, de las literaturas castellana y catalana, y al preguntarle el joven argentino, que pensaba apropósito de la tan cacareada decadencia latina el pensador catalán la niega y aun hace observar que los italianos con los belgas son los primeros prosistas del mundo; y que los primeros cuentan con Ferris, Garofalos, Lembrosos, Sergis, Borios, Giocosas, Pragas et Braccos, sin contar sus músicos, pintores y escultores.

«Y hoy — dice Pagano finalizando el capítulo — al fijar las ideas del maestro, mientras la lengua de bronce del campanario de Giotto, dice al espacio la divina grandeza latina y Florencia gentil se muestra á la gloria del sol naciente, tornan á vibrar en mi alma las palabras de ese espíritu elegido, palabras que encierran desde luego un recuerdo fervoroso para España: «Oh! á no ser por América, dejaría al instante de escribir en castellano...»

A mi se me declára enemigo de España, por el solo hecho de ponerles el mal debajo de los ojos. — Y mi espíritu preguntaba con

«CONCURS CIGARRILLOS PARÍS» LEMA: DEVOCIÓN

Nietszche: ¿Es que hay que empezar por romperles los oídos para que aprendan á oir con los ojos? Y mi espíritu contestaba con el gran filósofo: Amo al que justifica á los venideros y redime á los pasados, porque quiere que le hundan los presentes.»

En los tres capítulos restantes, José León Pagano, hace definitiva su concepción de Gener, entresacando de las obras de este, los trozos que mejor se adaptan á su manera de pensar actual, de modo que es fácil reconstruir la filosofía de Pagano á través de esa metódica pero algo breve exposición.

Discute el problema de las causas finales y aunque Gener lo suprime por entero, ¡cuando exclama: «causas primeras ninguna, ni sabemos si existen;» Pagano añade: «poco debe importarnos la primera negación: en la segunda, reconoce implicitamente que *no ha podido conocerlo*, lo cual es una afirmación indirecta de su existencia.»

Y se podría contestar al escolaticismo de Pagano, con un su propio párrafo que dice: «Sólo el espíritu libre de *preconceptos* — y le subrayo la palabra — puede leer en el libro de la naturaleza. — El sólo puede penetrar el oculto lenguaje de la parábola que producen los eclipses al rodar de los mundos sobre sus diamantinos ejes.» Y á la indecisión de Gener, con este absurdo, al parecer:

Si hubiera una causa, ya no existiría. Aceptarla, no es en el fondo otra cosa, que negar mi propia existencia.

En el capítulo titulado «El filósofo», que lleva por lema estas palabras de Gener: «El intelecto debe marchar adelante sin odio alguno, impasible ante lo que derriba, y sin curarse de lo que pueda surgir de lo que siembra. Especulando sobre la realidad fenomenal, si algo hunde es porque no estaba bien cimentado. Llevando por guía el superior interés humano, la vida intensiva, atensiva y ascendente, sólo obras vitales puede producir. Si algo aleja, serán sólo fantasmas del pasado.» (1) Condensa Pagano en lo que las cortas páginas que le dedica se lo permiten, toda la finalidad de la doctrina de Gener, señálandola de modo que el lector pueda darse perfecta cuenta de las bases fundamentales de la doctrina del filósofo catalán. Y en unos muy bien entendidos párrafos en los que hay verdadera poesía y *sentimiento* de las ideas que

(1) Inducciones, pág. 10.

expone, canta la impresión que le ha producido la obra de Gener. Me privo del placer de copiar íntegras las páginas que comienzan: «La verdad es libertad, y fuera de ella no hay moral posible» (1) porque escedería de los límites á que debo constreñirme.

Y con Gener y Nietzsche cree Pagano, que marchamos hacia el *Superhombre*, hacia el *Héroe* de Carlyle y el *Representative man* de Emerson; que todo dogma es una coyunda, un paso hácia atrás; que se vive aun de muchas ideas, muertas tiempo ha; que la humanidad tiende á una aristarquía ó gobierno de los mejores; que los pueblos valen por sus grandes hombres; que los empujan hacia el porvenir, que cada uno de ellos ha de ser por lo menos, tan grande como su raza para ordenarla y dirigirla, algo semejante á una idea que puede deducirse de la profunda de Lictemberger: «se ha de hacer la filosofía que interesa á los hombres», se ha de ser tan grande, que se logre arrastrar toda una raza, seducirla, maravillarla y exaltarla, ante el magestuoso espectáculo de un *Unico* — que diría Max Stomer — que marcha con la vida hácia el embriagador misterio del ideal — del ideal que flota ante nosotros, y nos ofrece sus tesoros, con un gesto tan derretido, tan de honda amante, tan imposible de negarnos á tomarlos, á menos de blasfemar con esa inmoralidad eminentemente cobarde y cristiana: «*Dominus non sum dignus.*»

En el siguiente capítulo, que Pagano titula «Por la verdad» se establece un paralelo entre *Literaturas malsanas* de Gener y *Degeneración* de Max Nordau y en el se demuestra lo que saben todos los que han leído ambas obras, esto es: que contra el parecer de los señores críticos de Madrid, nada de común tienen las dos referidas obras.

Y ahora es ocasión de observar, que quienes criticaron las obras de Gener y particularmente *Literaturas malsanas*, fueron una série de esteatofigios y eunucos literarios, que cometen la infelicidad de existir aun, para mengua y baldón de esta España, que tan desdeñosos párrafos inspira á Max Nordau, cuando cabe que se estudían oficialmente filósofos de quinto orden como Krause; esta España, que á fuerza de fé, se ha quedado sin fé; esta España, que al leer un libro español de filosofía de positivista — *Inducciones* de Gener — hace exclamar á L. Bazalgette: Un hijo auténtico de la «pobre España» discutiendo á Feurbach, Emerson y Nietzsche! ¿Quién lo hubiera creído entre los más optimistas?; esta España, donde no se entiende á Dühring, Max Stirner, Nietzsche, Carlyle y otros: esta España, donde no se sabe una palabra, sino por males corresponsales y peónicas referencias de la actual trayectoria en filosofía y arte; esta España, donde se *atropella* ó *elogia* en lugar de traducir, á Flaubert, Marejowsky, Anatole France, D'Annunzio y Kipling; esta España, que camina hácia una *egipciación* perfecta, por exceso de cadáveres vivientes y prolongados ayunos de buen sentido: esta España, en fin, en la que si aplicáis el oído, se *oye* un *frio* silencio de tumba católica capaz de constipar á un diamante.

Para terminar, estas líneas de José León Pagano en la conclusión del libro: «Y España necesita, hoy más que nunca, libro y vidas como la vida y libros de ese gentil hombre de Cataluña. La situación moral de la península ibérica, reclama la imposición de una séria labor que venga á sacudir su organismo de la ciencia que hoy lo domina todo.»

«A las generaciones que surgen, está reservada la tarea de reintegración. En la juventud se renueva la esperanza creciente. De ella debemos esperar pues la suprema realización de un total florecimiento.»

«Entonces, puede que en nuestro espíritu se haya abierto de nuevo la flor de una virtud antigua. Si: hoy la juventud esta poseída de una presunción que le enfría el alma. Es grave culpa cultivar la divina ciencia del entusiasmo. Alguien nos ha hecho creer que ello, si asi no fuese, redundaría en perjuicio de la estética.»

«Obras como las de Pompeyo Gener, recuerdan á los espíritus serenos, en medio de tanta enferma vegetación, el camino de las altas cumbres.»

«Ante una obra sana, mi saludo es incondicional; ante un espíritu fuerte me siento dig-

(1) Inducciones, pág. 99.

nificado, como si pasara á mi mismo algo de esa fuerza: mi admiración y mi respeto han estado allí donde se ha mostrado la divisa del arte y del pensamiento.»

No me resta otra cosa, que felicitar á Pompeyo Gener por haber sido objeto de un tan hermoso estudio y á José León Pagano, por ser su autor. Reciba pues Pagano, la sincera felicitación de un devoto de su sinceridad y de su saber, latino como él, de corazón y de raza.

CRISTÓBAL DE DOMENECH

Concurs de cartells «Cigarrillos París» (Buenos Aires)

DONÉM una profusa ilustració plástica del concurs de cartells dels cigarrets qu'am la marca «París» fabrica á Buenos Aires el nostre compatrici senyor Malagrida, pera correspondrer al viu interés que'l concurs ha despertat per tot arreu.

Els cartells que publiquém, son ademés dels quatre premiats, els que sintetisen les diferents tendencies dels enviats. Si el judici ha sigut encertat, no podém capir-ho, per faltarnos l' important element del color, mes per l'aspecte de la reproducció, res podém dir, ja que l'únic paisá premiat amb un dels primers premis, trova bó el resultat. Falten ara els detalls dels demés premis i accessits, entre'ls que segurament hi haurá algun dels quaranta ó cinquanta cartells enviats desde Catalunya, quines reproduccions ens ha sigut impossible obtenir per la perentorietat del temps.

Felicitém al senyor Malagrida per l'éxit del concurs, que dona tan bona idea de l'iniciativa comercial d'àquest senyor, com de la ja reconeguda vitalitat del art de la nostra terra.

«CARICATURA DEN MIR»
PER EN PICASSO

Noves & velles

ACAN PARÉS.—Després de l'Exposició den Mir, estigueren exposats á cán Parés els quadros den Laureano Barrau, que continua donant provas del seu incansable amor al trevall. Les obres noves d'aquesta exposició, son escenes de la costa de Llevant, aon té establert el seu estudi. També figuraven en la col-lecció algunes obres d'altres temps qu'en res han desmerescut á la bona opinió qu'obtingueren. La publicació *La Ilustración Artística*, ha publicat reproduccions de les obres mes notables.

CONCURS DE CARTELLS.—La casa Roca germans, de Palma, obre un concurs de cartells pera anunciar els productes que fabrica. Els premis promesos son de 1,000, 300 i 200 pessetes respectivament.

EL PRÓXIM NÚMERO publicarém el retrato i algunes obres den Toulouse-Lautrec; dibuixos de J. L. Pellicer; reproduccions de esculptures catalanes antigües i modernes, i altres il-lustracions i trevalls literaris.

Obrador Gráfich. Thomas. Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Novembre 1901 Núm. 82

La processó de la morta

LES campanes del campanar de l'esglesia parroquial tocaven de mort. P'els carrers del poble, estols d'endolats anaven y venien del casal de Tornamira de veura y de pregar per la difunta. Els visitants després de contemplar la capella, la vestidura y el posat de l'amortallada, satisfeta la curiositat, retornantse á ca-seva s'entreteníen planyense d'aquella primarenca mort sobrevenguda en mitj de la joventut y la bellesa, llamentant la falta que faríe'l angelet rosat y ros que tres días abans havía dat á llum y fins condolintse de la soledat y abandono en que quedava el pare desventurat.—¡Vaya una desgracia, deyen; y lo pitjor que no té remey! — ¡En aquet mon no's pot estar be; qui no te mal que n'esper! — ¡Veyes aquesta senyora qui no fa un any que va venir, ben casada, res li faltava y en un instant tot ho ha perdut! — ¡Devant la mort no hi valen ciencies, riqueses, ni poder; tots som iguals! — ¡Y xerrant, xerrant, xerrant, treyen á rotllo tot lo que de bo y dolent sabíen de la morta, que no era gaire, y sens adornasen seguíen mormolant histories sens fonament y fets inventats, mentres les parelles de joves enamorats, un poch més endevant, un al costat de l'altre y agafats de la ma, se miraven am passió y amor, sens presentir les miseries y tristeses de la vida.

L'existencia d'aquella jove estrangera era per mi un misteri. Poch sabíe de la seva vida: Un vell patró contava que'l capitá de l'*Anibal* don Jaume Ferrer, am qui navegava á les hores, l'havía duita á Palma de pochs anys, per haverse mort la mare abordo, en el port de Nova-York, després del conveni de Zanjón. Entre la tripulació va dirse qu'era filla d'un filibuster, molt amich del capitá, fusellat en el temps de la guerra, pero no faltave qui sospitás altre cosa. D. Jaume va tenirla alguns anys á la seva trista y modesta casa de deves la Llotja amb una germana fadrina y vella y no gaire amorosa; després va posarla á un colegi de monges del mitjdía de Françe, y á la sortida, mort ja el capitá y la germana, els parents d'aquets á qui havíe quedat encomanada varen casarla amb un jove enginyer, amich de la familia, llevors nombrat pera dirigir les mines de plom del poble ahont vangueren á viure, sens tenirhi cap parent, ni sols coneguts. Jo no més la conexíe d'haverla vista unes quantes vegades, casi sempre de lluny, sens dirigirli may la paraula. Aixó unit al aislament en que vivíe, á la seva joventut y bellesa y á la visible dolçor del seu carácter, m'omplie de curiositat y era tal volta la causa del inmotivat condol am que la mirave y de la fonda simpatía que m'inspirave. ¿Havíe aceptat l'enginyer indiferent y resignada als consells d'els que creien assegurarli el ben estar del pervenir, conservant emperó en el fons del cor, sens discutirho y casi sens darsen conte, invencible y suprem, el gelat menyspreu am que pagave á'l seu cortés, inevitable y crudel marit, el qu'ell sovint li demostrave besantli respectuosament la ma, com el distingit tirador d'en Baudelaire? — ¡Qui ho sap! —

El part, segons deie la llevadora, era estat felís, normal, sense cap complicació. — El segon día desconeguent-se la causa se notá el pols fluix y apagat, falt de batechs y am frecuents irregularitats, seguides de curts acubons. No hi havíe febre, angunia ni cap mal estar; sols un poch d'abatement y rés més. La partera passá la nit relativament tranquila, fins á trench d'auba en que sobrevengueren nous desmais més llarchs y més espessos que'ls anteriors, y arribada la sortida del sol va tenirne un més fondo, del que no torná.

¿Morí de degeneració grassa ó d'atrofia del cor, ó com sostenie el metje foraster, fent un dignóstich nou y sorprenent, de *bocío;* encara que reconeguent que'ls síntomas no eran del tot clars y precisos? — ¿Acabá la vida per no haverli injectat á temps líquit que normalisés la circulació accidentalment empobrida; ó á causa d'una forta impressió de dolor ó d'alegría, com suceheix amb els sers febles y molt

sensibles? — ¿Va morirse arribada la seva sahó com la flor d'els ametllers de la vall?

A la posta del sol els invitats acudirem al palau de Tornamira per acompanyar la morta al cementiri. El sever casal á un recó de la vila, entre horts y camps ben conrats, me semblave una rica abadía rural am les espayoses habitacions y les cel-les d'els monjos, les complicades dependencies, la torre-campanar y l'esglesia que suposave á l'altre banda del edifici.

«ESTATUA PER EL PANTEÓ DE LA FAMILIA MUNDET, D'AREYNS DE MAR», PER JOSEPH LLIMONA

Pujarem per una ampla escala de pedra viva am balustres de ferro, frontera de la portalada, enmitj de l'arch central del vestíbul y atravessarem tres ó quatre sales avans d'arrivar á la cambra de la morta, anava á dir, al camaril de la santa.

Els tapissos, quadros, estampes y altres objectes d'art que cubríen les parets d'aquelles sales me parexíen severs y artístichs ex-vots, distribuits y colocats amb esment y bon gust, no com els prosaichs, lletjos y á voltes grollers membres humans de cera, cartró ó fulla de plata, paga de la miraglosa cura, els vestidets d'infant y les robes d'els soldats, mariners y gent del poble lliberts de temuda mort, les ridícules pintures recordant la desgracia que motivá la ofrena, els barquets simbolisant tempestats corregudes en el mar, les sabates, capells, pistoles, crosses y tantes altres presentalles recorts de sufriments passats, que's veuen am disgust y repugnancia en els santuaris, hermites y oratoris més visitats.

En el fons del camaril se descubríe l'altar y sobre l'altar, baix doser, el Sant Cristo, entre quatre canalobres de plata ab ciris de cera groga ence-

sos, les parets tapissades de domás morat y en mitj de l'estancia, demunt un rich drap de vellut vermell fosch ab galons d'or, el bell y ufanós cos de la morta reclinat dins un vas de xiprer ab vius daurats. Duie el vestit de Nostre Senyora de l' Assunció: una túnica d'estam morat pujada fins el coll y molt estreta de mánegues y demunt la túnica, abrigat pel cap, un blau mantell de llana fina, estés en llarchs plechs per cada costat. Sols quedave descuberta l'esblancahida cara y les aristocrátiques mans, creuades sobre el pit. La corona era un círcol de plata cobert d'estrelles. — Les que li dedicaven les senyores del poble, la Junta de la societat minera, els empleats y la de violetes naturals, delicat recort d'els obrers, estaven espargides ab art pel seu entorn entre les atxes y fanals que omplíen de brillant claretat aquella cambra. Parexíe el ninxo de la Mare de Deu d'Agost en el fons de la més rica y sumptuosa capella de la vehina esglesia la revetlla de la festa á l'hora en que s'havíe de transportar la Santa desde el seu altar al mitj del temple, com ho feien ca-d'-any á la parroquia, posantla sobre aquell alegre llit de mort ab pabelló de domás y elegants pilastres, alçat demunt l'empostissada que p'els costats voltan els escalons plens de cossiols ab flocaters, aufábagues, perpetos, bells-veurers y sempre-vives. La imatje de la parroquia no teníe la fisomía tan suau y carnosa, peró més correcta y dolorida, les galtes més begudes, les mans més seques y escessivament llargues y la roba policromada y daurada, ab plechs acartonats, com les hermoses estatues del sigle XVI.

Próxim ja l'acabament del día, la tosca de la

«ALTRE ASPECTE DE LA MATEIXA ESTATUA» PER JOSEPH LLIMONA

nit s'anave estenent per les aplerades sales que antigues aranyes y pesades llumaneres de brillant llautó iluminaven feblement. La resplandenta y viva claretat de la cambra mortuoria feie més intenses les ombres de les altres estancies plenes de llargues files d'apinyada concurrencia. Els preveres de la parroquia, que acabaven d'arribar am creu alçada, revestits dels ornaments litúrgichs, cantant el salm *Verba mea...*, després de recitar am veu baixa l'acostumat *responsori,* enrevoltats á la morta la benehiren ab aigua salada, y según l'us del poble s'asseguéren á la renglera de cadires de repós que havíe preparades, quedant solzament drets devant l'amortallada els escolans que portaven la Creu y els cirials.

Llevors comença el Sant rosari. — La popular pregaria, composta de *pare nostres* y *ave maries,* de repetits y monótons alts y baixos, de la unissonant y desentonada cansoneta d'els vicaris contestada p'els demés assistents ab murmuri d'eixám d'abelles, que tantes vegades havíe escoltat indiferent y distret, en aquella hora melangiosa, ab l'ambent de les enfosquides y sumptuoses cambres, ab l'indecís rastre del passat llegendari, ab la tristor de la caiguda grandesa, ab la visió melancólica de ventures fugides, de patiments acabats, de llágrimes secades, d'esperances esblaimades y mortes, unintse, mesclantse, confonentse ab els apagats y seguits cants de la natura, ab el soroll somort y tremolós del fregadiç de les rodes del molí y de l'aigua caiguent per la cascada del restrellador, ab la remor vibrant entre els árbres, com sospirs de les cordes de l'harpa mogudes pel vent, ab la piuladissa d'els gorrions acotxantse sote les branques, ab els crits y rialles d'els infants en mitj de la plaça del palau y ab el só oscilant, acompassat y trist de les campanes de la parroquia, va produhirme una impressió viva, fonda, imborrable, la sugestió del present y del passat, de lo que pensave, lo que veie, lo qu'escoltave y lo que sentíe en lo íntim del cor, confosa mescolança d'els recorts anyoradissos, d'els aimats plaers de la vida, de les tristeses de la temuda mort, de les ánsies de la fe y de la poética devoció an els ensomnis del art y del amor.

Acabat el murmuri de la pregaria la processó va formarse lentament. — Desde el lluminós camaril atravessant la ranglera de sales, baixá per l'ampla escala, seguí per la plaçeta y pel camí d'els vells noguers, cap els carrers del poble. — Devant l'esglesia parroquial s'aturá breus moments, continuant després el seu camí fins el cementeri, dins l'ombrívol pinar del coster de més aprop. Anaven devant els negres estandarts y els escolanets am la Creu y els cirials, després dels escolans una doble fila d'homes ab llargues vestes que duien penjat al extrem d'un pal trists fanals d'els qu'eixíe una débil llançada de llum, llevors veníe l'estol d'els músichs y els d'els cantors, seguits de dues rengleres d'els primatxers, beneficiats y preveres, aquells ab capa y bordó y els altres ab lloba y roquet y ciri de cera blanca, alternant els cants litúrgichs del *de profundis...* ab la música y els cantors. En mitj d'els preveres quatre joves de les més distingides families del poble portaven l'urna ab tapa de crestall dins la que se veie la bella figura de la morta, semblant á la flor crepuscular obrint la corona de ses fulles, á la posta del sol. Derrere l'urna anave'l rector oficiant ab rich mantell pluvial y els dos ministres, un á cada costat, ab casulla de vellut negra galonada d'or; y després seguíen els endolats y demés acompanyants ab gruixudes atxes de cere y al últim una multitut de dones planyent y resant ab murmurant remoreig.

Quant la processó sortí del palau, la moradenca celistia del occident reflectíe sobre la vall els derrers desmays de llum del día finit; la fondalada s'amarave poch á poch de foscor, els pinars, els boschs y els olivars se vestíen de dol y les campanes seguíen tocant á mort. Les alenades d'aire fret y humit recordaven que'ncara eram al hivern, aquell oratge empenyíe depressa els núvols cap á ponent, doblegave els arbres embullant la desfeta y estesa cabellera, feie volar tremoloses les fonades robes d'els clerges, les capes d'els endolats y els flonjos mantells de les dones, escampave per mitj del camp les darreres flors d'els ametlers y esvahia ab frisança la cendrosa fumarola d'els ciris qu'apagave á l'eixida del casal.

Tothom frissave. — A mida que la llarga acompanyada anave avançant p'els carrers de

la vila, s'interrompíe y deslligave, com les baules d'una cadena rompuda á trossos perdent la solemnial parcimonia que teníe al principi. Ençá y enllá dones y atlots badocant se la miraven passar desde els portals de les cases, am més curiositat que tristesa.

A la sortida del poble en mitj de l'ampla soledat del camp, ab aquella foscor de les primeres hores de la nit y més encara en el moment d'atravessar els deserts caminals del cementiri per entre'ls esblanqueits sepulcres y els alts y severs xiprers envellutats y negrosos com inmutables fites del camp de la mort, la processó recobra la misteriosa y poética bellesa del començament.

Els joves portadors á l'arribada depositaren l'urna devant l'altar de la capella entre flors y llums. — Els oficiants y cantors entonaren el darrer *responso*, l'adeu ab qu'els vius despedeixen els morts, amargant y melangiós abandono ab rastre d'anyorança.

La parroquia, les banderes y els escolans ab la Creu y els cirials, els preveres y cantors emprengueren depressa la tornada cap á l'esglesia resant ab veu baixa el *Miserere*... y els demés acompanyants s'espargiren aviat en diferentes direccions. Solzament va quedar dins la solitaria capella la pomposa y escultural figura d'Assunció voltada de flors y llums.

FRANCISCO ROSSELLÓ

*
* *

La Mort no acaba res però tot ho transforma,
materia y esperit, vellesa y joventut;
allá ont ella ha passat tot ha mudat de forma,
tot ha mudat de ser, però res s'ha perdut.

La flor, radiosa avuy, demá será flor morta,
reliquiari sagrat ont el demá s'enclou,
ont s'enclou la llevor qu'el vent de mort s'emporta
per ferne novas flors que granarán de nou.

APELES MESTRES

(Del llibre inédit Cant Pla.)

Dedicatoria

De prop del surtidor
del surtidor que canta
la imatge vaga de mon somni he vist.
En els instants suprems de la nit santa
he comptat sos sospirs.

En l'hora de les ombres
el vol he pressentit de son pensar;
al remoreig incert dels lliris d'aigua,
aspirant la flaire — de les flors caigudes
al impuls del seu somni he somiat.

Les fantasmes dels arbres
eren fantasmes de quietut i pau;
la lluna queie, i queie silenciosa
i al llumenar sa imatge vaporosa
feie pensá en la llantia misteriosa
que crema en les penombres del Altar.

Les fulles i les flors, totes pancides;
les branques esllanguides
somniaben amb l'himne dels Estíus;
les tiges coll-torçades
eren unes amb altres mitj lligades
i en els braços dels arbres sense vesta
no s'hi trovaben ni els aucells ni els níus.

El fil d'aigua que queie
feie pensá en un plor
tot lo qu'a n'allá i veie
era ple de tristor.
Tot semblava esperar l'hora darrera
i la meva visió, tant dolorosa
tenía la bellesa de la mort...

I em va parlar...
i nostres dugues ombres
va llumenar la lluna, ja enllasades;
les nostres dugues ombres benhaurades
es dongueren el bes...
el bes de despedida i d'esperança...
Les fulles llençaren — un crit d'anyorança,
les flors es moriren — amb dolça recança,
i els lliris de l'aygua — varen alsá un res.

XAVIER VIURA

(Del llibre inédit L'Amor dels Sepulcres.)

«LA FÉ CONSOLANT Á N'EL DOLOR.»—GRUPO EN MARBRE, PER EL PANTEÓ DE LA FAMILIA PERE GRAU MARISTANY, DE MASNOU, PER J. LLIMONA

«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» COLECCIÓ CASELLAS

Epíleg

Escolteu: quand els arbres del jardí
serán ben despullats dels verts fullatges,
a la llum del crepúscle vespertí
rebrém el bes mes dolç dels nous oratges.

Dels nous oratges que vindrán glaçats
a marcir tota flor no desfullada;
a fe oblidar els jorns d'Estíu passats
en que'ls bells crits d'amor reien pels prats
i en que a l'ombra dels arbres perfumats
es teixíen garlandes per l'aimada.

A les hores el bes de la Tardor
s'haurá emportat ben lluny cançons i flaires...
i no mes reviurán en nostre cor
les pures alegríes del Amor
d'aquells jorns tant llunyans i tan cantaires.

Quin nou encant tan dols vos cobrirá
en aquells temps de moribonda joia...
demunt del vostre cos hi çurará
l'intenç perfum d'alguna flor darrera
i del darré orenel trascendirá
el crit darrer en vostra cabellera.

El reflecte mes pur dels sols d'Estíu
resplendirá en el vostre pálid rostre
i en vostre esguart de Verge adolorida
hi haurá la llum de nostra mútua vida
fruit lluminós de l'existencia vostra.

En vostres delicats llavis vermells
hi florirá'l petó de benvinguda;
i en vostre gran sospir de Dolor muda
hi haurán tots els perfums dels jardins vells,
i vostra santa boca tremolosa
será com una flor quelcóm desclosa.

Quand parlareu evocareu un cant
de cada nova despullada mata
i les vostres paraules semblarán
febles ressons d'un estival cascata.

Cada volta que'l pit sospirador
bategara pels amorosos llaços
s'haurá desponcellat una gran flor
en el punt 'hont creuhen els vostres braços.

Llavors palpitarán les vostres mans
com papellóns prop d'una flor sagrada
i al nostre entorn els tardorencs instans
s'animarán com en els temps llunyans
de santa Primavera benhaurada.

I entre la pau dels arbres del jardí
de nou coverts amb reverdits fullatges
a la llum del crepúscle vespertí
no temerém els tardorencs oratges.

Qu'haureu vos desvetllat el temps mellor
amb vostra pura e inconscienta força...
i l'Angel benhaurat del Nostre Amor
haurá sembrat la Primavera nova
i vivint vostra vida nostre cor
haurá rebut el dó enlluhernador
que'l fará sempre pur i sempre jove.

XAVIER VIURA

Frederic Nietzsche

AQUEST gran pensador alemany va neixer el mes d'Octubre de 1844, en un poblet del Roeken, prop de Lutzen, i va morí á Weimar l'Agost del 1900.

**

Sens dupte, ell ha sigut el pensador mes genial (encar que fragmentari i á voltes obscur) de cuants hi hagut en lo XIX.e sigle. Ell ha vingut á ser el profeta del esdevenir; ell ha vist clar en el mal formulat problema moral i polític de l'Humanitat en lo XIX.e sigle. Ha sigut com una alta montanya que s'ha elevat sobre de les altres, un Sinaí, ple de boires i tenebres pero amb llampechs que, de tant en tant han iluminat los mes fondos recons avants obscurs, i els últims confins d'una plana de la cual no s'en divisaba el terme.

Efecte de les varies tendencies del passat que's varen confondre al comensar el XIX.e sigle, i á causa d'una Revolució com la Francesa que amb les millors intencions va barreijar extrems inconciliables, l'Europa moderna

«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» COLECCIÓ CASELLAS

«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» COLECCIÓ CASELLAS

s'troba profondament malalta. Per tot apareixen sistemes de decadencia, fills inconcients dels principis antivitals de un passat que s' obstina en ser present, cuant ja li ha tocat l'hora d'anarsen á la fossa. Per tot els morts obstrueixen el pas als vius; i lo pitjor es que aquets son morts galvanizats, que per vius passan.

L'home despres d'haber aparescut com l' últim grau de la evolució animal sobre la terra, no's trova pas be encara, i aquet malestar que li procura el retard de l'aparició d'un nou desarrollo, el del Superhome, s'ens mostra ab mil síntomas d'angoixa. Alguns buscan el remey en l'estabilitad forsada d'uns poders que sols serveixen per reprimir la marxa evolutiva, produint sols la pau dels cementiris. D'altres el buscan en l'innoble mediocritud, ó lo que es lo mateix en la mort de l'individuació. La democracia igualitaria, el socialisme brutal, vol fer de l'Home un ser de munició, una bestia lletja é insignificant, un número. El sacerdot cristiá (católic, protestant ó cismátic) vol desarrelarlo de la Terra, i ensenyantli un cel trist ahont li promet una felicitat extática, ferli renunciar á la Vida, á la individualitat, á la personalitat plena, arrivant á convertir l' Home en *un cadaver que dura*, com deya el fundador dels jesuitas. El moralista tendeix á suprimirli las passions, en lloch d'encaminar-

«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» COLECCIÓ CASELLAS

lashi. I aixís, amb aquet Estat democrátic igualitari (última transformació del Cristianisme) i la Religió del sufriment acceptat i voluntari, s'ha originat una moral de malalts i s'ha fet un ánima d'esclau á l'Home. I sobre tot aixó, l'Art, que devía ser la suprema expressió de la Vida, s'ens presenta baix sa forma vaga, la mes sensual, la Música, consagrant l' atrás, la decadencia, el renunciament, la mort, amb el wagnerisme, que proclama la redempció, sols possible amb un misticisme negatiu i pessimista.

Aquest estat general de l'Humanitat en la present época'l descriu magistralment Nietzsche en lo seu poema *Zarathustra*. Els primers dels homes de la actual civilización, als qui el profeta viril del Irán invita al *banquet de las altures*, tots son decadents, tots se troban malament en la elevació en que s'veuen.

El primer, veiém lo *clarivident* pessimista, lo *filosoph adiví* que sols veu per tot símptomas de mort i que sols á morí trist ensenya. «*¡Tot es vanitat, res serveix de res, inutil es buscar, ja no hi ha islas fortunatas!*»

Luego arrivan *dos Reis*, el cuals están disgustats perque ya no son els primers d'entre els homens, i per tant veuen que ya no poden maná als altres, *El Rey de debó*, el Rey absolut, el de dret diví, sembla que Deu li hagi retirat els poders. Deu es mort, i per tant ell ya res significa; ya no es veritat el *Per me Reges regnant*. No sent autor de res, ja per res te autoritat. Molts dels seus súbdits sent ja superiors á en'ell, ell es una irrisió vivent en sons reyalmes. I l'*rey constitucional*, el rey democrátich, es un contrasentit, una negació d'ell mateix, un rey panarra, un rey botiguer que de rey sols en te'l nom, el primer comparsa de la

«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» COLECCIÓ CASELLAS

«ESTUDI PER EL QUADRO, ELS QUINTOS»,
DE J. LLUIS PELLICER. † COLECCIÓ CASELLAS

farsa política, el que porta la corona. I put á ordinari i á nulitat putrefacta.

Arriva mes tard el *conciensut de l'esperit*, el sabi objetiu, l'analista, el detalladó especialista que fa consistir la Ciencia en el procediment i en el dato. Aquest s'ha passat la vida estudiant el cervell de la sangonera, per acabar de concloure que non té.

Detrás d'aquet ve *el vell mágic* (Wagner), l'etern comediant, l'efectista, que representa tots els papers, que s'abroga totes les arts, i que enganya á tots els homens, pero que no pot enganyarse á sí mateix, i busca, amb el cor rosegat de tristesa i l'estómac ple de fastic un geni autentic per protagonista, i al creures que l'ha trobat en un héroe imaginari, nos presenta un Parsifal, personificació del anulament de la potencia creadora, i de la renunciació de la voluntad de viurer.

Aviat arriva l'últim dels Papas, que ya res te que ferhi en lo regne del Sant Esperit, desde que aquet, desertant la Trinitat divina i aniuant en lo cervell dels homens, ha deixat sol al fill de Deu, mort sobre dels altars, i convertit en ídol trist de fusta, que ja no fa miracles.

I derrera del últim Papa arriva *el mes lleitx de tots els homens*, el que ha mort á Deu, en sense haberse cuidat de darli sepultura, ni haber tingut el valor de pujar á ocupar el seu puesto, lo únic que hauría pogut fer que lo seu crim fos perdonable. En sensa providencia i no sabent proveirse, gemega i plora. Va neixer el primer any de nostra era, i va matar els deus per amor á Deu, al cual després á forsa de pietat ha acabat també per matarlo.

I compareix per entre el bosc *el mendigant voluntari*, que disgustat dels homens civilisats á forsa de mecánica, se retira en la soletat de la Naturaleza i demana per caritat la companyía dels arbres, dels rius, de les montanyes i de les besties.

Per fí ve *la Sombra*, l'escéptic, qu'en sensa forsa per afirmar res, en totom veu reflexada la propia nulitat i la buidor qu'ell porta dintre, i per mes que pensa, no troba cap refugi, i va errant, perdut i sensa direcció ni objecte, á través de l'Univers, qu'ell veu com un colosal dupte ó com una inmensa mentida.

Tots aquets representants de la mes alta cultura moderna, arrivan al banquet del gran Profeta, disgustats del actual estat de cosas, sofrint d'un mal profond. S'escorren á través

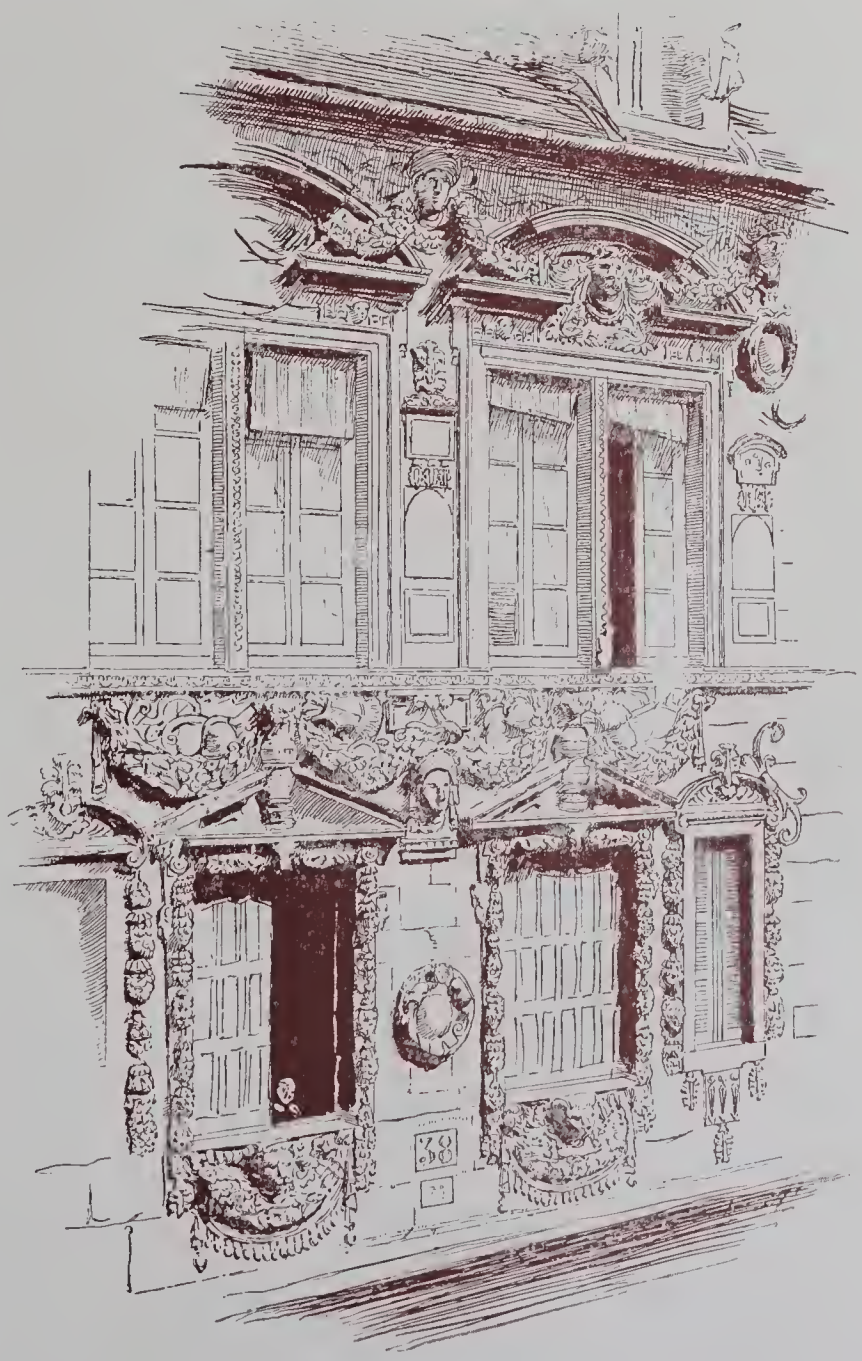

«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» COLECCIÓ CASELLAS

de la vida inquiets, sombres, malcontents, com el tigre á qui se li ha escapat la presa ó'l jugador á qui un cop de daus contrari se li ha emportat la fortuna. Els uns venen derrotats, als altres... els falta la forsa per esser triomfadors; tenen encara l'ánima massa molla. Divuit sigles de negació de la Vida els ha l'ha reblandida. El *poble*, i tot lo que la *massa* en diu ben estar, felicitat, virtut, els hi fa fastic. Els valors superiors que l'Humanitat adoraba antes baix lo nom de Deu, Veritat, Deber, saben ja bé que sols son símbols; les satisfacions materials no'ls basten com á n'els del remat; s'troban en sense forsa per l'acció ideal, per agafar l'Home, caldeijarlo al roig blanc, martellejarlo, ferli escupir el cagaferro de la pó, l'escoria del pessimisme i forjar un home prometéic, una verdadera Especie Superhumana. L'Home es massa vell; cal refondrel, ferne un de millor, dur com el cer, brillant i transparent com el diamant; i ells no tenen l'energía suficient per ferho. Vetaquí perque s'han aturat al mitg del camí de la Vida; vetaquí perque aspiran al aniquilament, perque predican la quietut, perque no van endevant i mes amunt, i sols volen jeurer ó tornar enrrera.

Pero ve Zarathustra (Nietzsche), els convoca, els condueix á la seva altura i els diu que la decadencia sols es lo pas en detrás per saltar mes en devant, que aquesta malaltía que pateixen es el preludi d'una purificació, per arrivar á una salut mes forta. No hi ha que tornar enrrera, lo passat passat es. «Enterreu els morts, i vosaltres, morts del ánima, entreu amb ells á las tombas.» ¡Pas á la Vida! Que la decadencia s'accentui fins á produir l'aniquilament ben prompte, de lo que no te condicions d'una existencia forta; i passat aquet ivern vindrá la primavera. *Els deus* se ponen; doncs que tramontin aviat, i correm cap á la montanya per ahont surt lo sol de la Vida, perque aquest ens aparegui mes depressa. L'Home allevoras donará al mon un fill, el Superhome, el cual distará tant de aquet, com l'home actual dista del ja desparescut *antropoide*. L' Home superior sufreix, perque es la matriu ahont s'está incubant la nova especie. L'Home no es un fí, no es un punt definitiu; sols es *el pont entre l'animal i el Superhome* que ya comensa á dibuixarse. Totes les especies han dat la seva superior, l'humana no pot faltar á la llei de la Naturalesa. La concepció dels deus, la del Deu únic, no va ser mes que la visió profética del naixement del nou Deu de la Terra.

Tal es descrita d'una manera simbólica, i prenent peu del poema *Aixís parlá Zarathustra*, la teoría que ha fet famós al filósop de qui publiquém l'efigie, i que coincidint amb els punts de vista d'en Carlyle, de l'Emerson i d'en Darwin, ha produit i está produint un verdader fanatisme en la joventut intelectual de les nacions mes cultes.

No ens esteném mes sobre les teoríes d'un pensador tan trascendental, perque l'espay no ens hu comporta, i ademés que ja ho hem fet extensament no fa pas molt temps, en l'últim llibre nostre (1), demostrantne lo que en creiem cert i lo erroni, lo profitós i lo no aprofitable.

* *

Nietzsche ha clos lo XIX.e sigle. Lo seu esperit, com el de tot profeta, florirá sols en los sigles que venen.

Pompeius Gener

De Stecchetti

Quan jo ya seré mort i tu vindrás
cercant la meva tomba, adolorida,
perduda en un recó la trobarás
i moltes flors veurás que hi fan florida.
Cúll-las per tos cabells les flors mes belles,
les flors del pobre cor, que serán elles
els versos que hi pensat i no hi escrit,
les paraules d'amor que no t'hi dit.

Traducció de J. M. J.

(1) INDUCCIONES.—Barcelona 1901.—Llordachs, edit.

Profanació

FERITS de mort per la destral caigueren els vells pins i les ausines centenaries.

Quant se'ls en duian, l'interminable processó d'homos i carros, semblava l'acompanyament d'un enterro, camí de la ciutat llunyana.

Els demés arbres del gran bosch silenciós, quant veren passar, baix de ses branques, els cossos morts dels companys arrancats, ploraren damunt ells gotes balsámiques i los ompliren de flors. I quant se perdé de vista la llarga filera, tot el gran bosch, estremit i vibrant com harpa inmensa, començá la plorossa tonada de la trista canço dels vençuts...

A damunt les arrels, encara plenes de sava, foren esteses les paraleles i lluentes víes del nou ferro-carril, i un día, passá, rápidament, la primera máquina. Els arbres centenaris, com que s'inclinassen per veurer-la passar. La seva remor formidable, com torrentera desbordada, feu fugir els aucells esporuguits. I els vells pins casi no tengueren temps de veurer la locomotora, hermosa i lluenta baix dels raigs del sol. La máquina, quant fou a dins el cor del bosch, pegá el gran crit de la victoria; crit que l'eco inviolat de la montanya repetí foscament, com un gemech de desconhort.

La gran cabellera blanca d'aquell monstre de ferro arribá fins a les verges fulles i les banyá amb la rohada del progrés. I les fulles marcides de sopte, caigueren, cremades i mortes, mentres la máquina fugía magestuosa del bosch profanat.

Al mateix temps, dins la ciutat llunyana, cremaven els arbres arrancats del vell bosch, per tornar la calor perduda a'n els ciutadans de cara pálida i braços sense força.

El Molinar de Palma

CENT voltes n'he passat p'el Molinar, i sempre m'ha fet la mateixa tristor, — la tristor de les coses mortes, arreconades per a sempre.

En els portalets de les cases fan feina les donetes veyes, arrufades baix d'els cabeys blanchs.

Els atlotons jugan en mitg de la carrera. Qualque atlota jove, qui passa, fa vibrar l' aire amb les notes fresques d'una cançó.

La llarga filera de molins se perd cap enfora, confosament. Les torres altivoles, encare que velles, s'aixecan ben estirades, amb cert prestigi patriarcal. Poques entenes se conservan senceres; casi totes están trossejades p'el temps qui tot s'ho menja.

Els molins qu'encare duran semblen vius entre morts.

Allá dalt, ahont les moles incansables rodaven angrunant el gra i fent la farina aromosa de feconditat, ara no hi ha mes que silenci, repòs, misteri de casa abandonada aont fant niu les òlibes.

Els horabaixes d'octobre el vent passa gemegant per dins les entenes, com si fos l'ánima d'els vells molins qui plorás...

P'en terra, dins la pols, rossegades p'el vent, cruixen les fulles seques, mortes per la tardor.

Allá a prop, la mar canta, baix, baix, com una vella resant. De dins els molins par que surte un halé de fredor qu'omple'l cor de defalliment.

Lluny, la silueta de les montanyes se dibuixa demunt un cel groch, com una cara de malalt, qui surt baix d'uns nuvolots color de plom.

La gent passa de llis, cap a ciutat, dins

«LA SARDANA». DIBUIX DE J. LLUIS PELLICER, †
PUBLICAT EN L'IL·LUSTRACIÓ CATALANA

les ombres qui creixen. Un cotxo de lloguê, com una ombra qui es mou, passa marcant amb les campanilles, el ritme d'el trot baix.

La llarga filera de molins queda en silenci. Un Quixot creuría qu'aquella taringa es un gran exércit de gegants vençuts, sense braços, que moren abandonats.

Un veinat

UN vespre — sempre m'en recordaré — baix d'el meu cuarto sentía la tosina fonda d'un malalt. Era un homo vey a-n a qui jo havía vist, de vegades, assegut en el portal de ca-seva. Patía molt d'el pit, i ja feia mes d'una setmana qu'esperave, dins la soletat de sa cambra miserable, que la mort anás a cercar-lo. De tant en quant tossía. Aquella tossin fonda li devía espenyar els pulmons, sacudintlo violentament. El seu halenar parexíe de manxa espenyada; però manxa de fornal, ample, grosa.

—Pensau amb el Bon Jesús!—deia una veu de dona, una vehinada.

—Pensau amb el cel! — y el malalt seguía gemegant amb veu fosca, qu'arribave fins a mí amb la fredô de la mort, perdudes les vibracions dins la paret.

L'oscuritat qui m'enrevoltava me feia concentrar millô els pensaments. Jo seguía, poch a poch, aquella escena desarrollada baix de mi, dins lo desconegut. Desvetllat, encare que tancats els ulls, veia com a dins ombres, l'imatge d'aquell homo, demunt el qui la mort aletatjave.

La dona deia:

—Pare nostro, vos qui estau en tot lo cel...

I ell repetía, poch a poch:

—Pa...re... nostro... vos... qui... es... tau...

Llevô seguía un silenci. Ja devía essê mort.

Però, el cap d'un moment, amb veu mes baixa i fosca, afegía:

—Am...pa...rau...me... en... vi...da y... en... mort!...

«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» PUBLICAT EN L'IL-LUSTRACIÓ CATALANA

I vaig sentir com si d'el trespol s'aixecás una fredor terrible que m'entrave dins el moll d'els ossos.

I un halé de mort passá per demunt jo i se perdé cap amunt, dins les tenebres. Allá lluny, un gall cantave, saludant l'auba d'un nou día.

Llevô tot romangué en silenci.

Dalt d'un claper

«FRANCISCO DE P. MASPONS Y LABRÓS †»

DIBUIX DE R. CASAS

LES roccas acaramullades fa molts segles per homes ignorats, están en mitg de la gran planura, com penyals caiguts del cim d' una montanya. Inmóvils, inalterables, duran i durarán, mentres la gent qui passa s'allarga poch a poch dins els sepulcres.

Baix d'eixes roques que sols un poble de gegants pot mourer, dormen per sempre les raçes fortes qui no tornarán mai. Els amors i les festes, els deus terribles, les robustes verges i els forts guerrers, caigueren engrunats baix de les pedres.

Elles amagan el misteri dels pobles morts. De la pols dels seus ossos en naix l'herbe. Dels cors qui bategaren impassibles devant l' altar del sacrifici sols romaguers i carts en poden naixer; romaguers y carts sechs qu'el vent qui passa fa cruixir i gemegar com si plorassen.

Allá lluny la mar blava, d'un blau fort, implacable, retalla els penyalars de la vorera.

Un parell de bous llaura pausadament, obrint els solchs inacabables dins la gran planura rotja.

A una era omplen els sachs del gra color d'or vell.

L'ombra del talayot s'allarga per moments damunt la terra.

Una gran pau s'extén sobre del mon.

Dels formiguers puja el fum aromátich de la terra purificada pel foch.

Un nuvol de fum, inmens i blanch, volta l'antich claper, besa les velles pedres, s'afica a las encletxes i se perd dins l'espai, damunt la claretat del sol ponent, com el darrer recort de les raçes caigudes i espargides pel vent de la derrota.

FÉLIX ESCALAS

«HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC»
PAR MAURÍN

Henri de Toulouse-Lautrec

AQUET últim rebrot d'una niuada de princeps, al esborrar el seu nom dels llibres genealógics, ha obert un camí á tota una rassa d'artistes. I mitat oblidat, jutjat, perdonat i escusat en la seva vida d'home i en les seves obres, ha servit d'utilíssim replá en la paorosa escala que pujen els atrevits, per ovirar am prou ó poca sort els grans aspectes de l'Art.

Consistíe la personalitat den Toulouse-Lautrec, en un hermós esprit d'artiste, tancat dintre'l cos mes miserable. Doblement arqueijades les cames i les cuixes, petit com un monstre de Velazquez, el cap gros de nano, els llabis tumificats, amb els ulls autonómics, una panxeta cómicament rodona i'l caminar á saltironets brandats, anyadie á tant desgraciat aspecte la pena d'una parla barbotejanta... i am tantes tares, el pobre pintor refinadíssim, seduie am la seva conversa, d'aon brollaven les mes hermoses observacions d'un delicat temperament, d'entre mitx de les paraules mes fangoses del argot parisenc. — I ere que'n Toulouse-Lautrec, ni habie sigut sempre lletx, ni nano, ni garrell i si'ls torments del cós l'hi habien embrutat l'ánima, encara conservave'l caliu dels temps felissos— No sé quina estranya historie de boijeries familials i de cavalls selvatjes, fou la causa d'un horrorós trencament d'ossos, del que'n isqué com á home fort qu'era; mes es lo cert que la desgracia despertá'l seu esprit satíric, complaentse en estendrer á la llum les pitjors llagues dels mals morals parisencs.— I la freqüentació dels llocs aon buscave vengansa'l seu esprit revoltat, con-

«CARTELL» DEN TOULOUSE-LAUTREC

«CARTELL» DEN TOULOUSE-LAUTREC

«CARTELL DE LA REVUE BLANCHE» DEN LAUTREC

tra l'injusticia de veurers tan malt envolquellat de cos, fou la seva mort, per el gradual devallament del seu alt esprit de gran artiste, fins á la degradació dels seus models.

Avans dels seus últims temps, en Lautrec habie sigut un dels primers i principals aplicadors dels sentiments artístics del espléndit Japó antic, á les noves visions ultra modernes; sumament coneixedor de tots els procediments dels grans orientals i dels qu'á Europa coincidien amb ells, en fou el veritable vulgarisador, valentse dels cartells encastats á la vista de tot-hom i de les il-lustracions dels llibres mes llegits entre les noves capes intel-lectuals del París d'are.

La mort de'n Toulouse-Lautrec, fou tan esperada, per la dolorosa durada de la seva posta, que al ser un fet consumat, no arrencá les esclamacions de dolor que's mereixie. Els seus amics i compatricis, sols ens digueren lo lleix qu'ere, que habie fet moltes conquestes i altres coses tant extra-artístiques com aquestes.

Del seu paper com á artiste dolorosament desitjós de formes noves, ningú n'hagué esment, ni tant sols els qu'odiosament se'n han aprofitat fent-se un nom á la seva ombra.

Nosaltres deplorém la seva desaparició tant fora de temps i saludém en ell la memoria d' un dels pintors del nostre temps qu'am tots els seus desequilibris, haurá deixat mes camins pera les joves generacions artístiques.

Ademés dels cartells quines reproduccions publiquém, deixa en Lautrec, gran quantitat de pintures, dibuixos i litografies, obres totes elles, impregnades d'aquella pietat amorosa de les ratlles sentides i de les harmonies justes.

En el seu procediment de trevall, al costat dels cartrons quina materia's veie en grans llacunes, brillaven les llums del llapis del pastell, els discrets matiços de les aiguades tot reforçat per gruixos de pintura al oli. El retrato que publiquém, es l'únic que del finat se coneix i fou dibuixat i gravat á l'aigua-fort per en Maurín, al que remerciem per haber-lo enviat.

PINCELL

Leopoldo Alas (Clarín)

LA vida den Clarín vá ser una vida útil, de trevall contínuo i de contínua lluita. Fora d'Espanya haurie assolit avans de morir el reconeixement del seu poble per l'obra de cultura á que dedicá tots el seus esforsos, s' haurie vist enlairat com artista, respectat com á pensador i admirat per l'amplesa del seu esperit overt á totes les idees modernes. A Espanya tingué sols el culte d'uns quants amics i deixebles que no gosaven piular enfront de la multitud de mitjanies enveijoses que no perdonaven del mestre ni les seves idees, ni les seves crítiques, ni que dediques tota la seva activitat i tota la seva vida al trevall en el país de la mandra.

Perque en Clarín no semblave de aquesta terra. Era de la mitja dotzena d'escritors castellans que no hauríen fet mal paper fora d' Espanya. Pot dirse que estava en contraposició amb el medi en que vivíe i d'aqui la lluita contínua que degué sostenir i en que no arribá á triunfar malgrat sa ferma voluntat, sa activitat incansable i son entusiasme de verdader artista.

Per tal voluntat i per tal entusiasme la seva vida ha sigut útil i venerable.

Era un esperit enlairat, artiste per temperament, erudit de debó i productor inagotable.

La seva erudició era una erudició moderna, ben contraria á la erudició arqueológica *á la usanza española*. Coneixedó de lo bó antic, les seves preferencies eren per les obres del esperit modern, investigant en la filosofía, en l'art i en la ciencia de nostre temps am criteri ampli i transigent totes les manifestacions de la vida d'avui. Ell, sigué dels primers que á Espanya va fer coneixe, als mestres de fora i sigué dels que primer parlá am *coneixement* de Nietzsche, de Carlyle, d'Ibsen, etc., etc.

En el camp de la producció artística's deu á n'en Clarín la primera tentativa de teatre modern am la presentació del seu drama «Teresa» tan injustament maltractat per el públich aristocrátic de Madrid. «Teresa» es de lo mes solid del teatre castellá d'avui, obra de pensador i d'artista, hermosa de forma i plena de idees d'una finalitat ética i saludable, poc prodigada en les demes obres dramátiques dels autors de fama. Com á novelistà ha deixat dugues obres dignes d'un mestre «La Regente» sobre tot dintre de la escola naturalista psicologica es un verdader estudi de un caracter modern, plé d'aticisme en la obsevació i de color i de vida en la presentació d'un medi ambent que conteníe á tota una época. Ademés en les seves *petites nouvelles* ó cuentos, apareix com á gran artiste, plé d'emoció i de exquisit sentiment.

Pèl & Ploma al dedicarli avui aquet recordatori no fa mes que rendir tribut al mestre i al amic, tribut d'admiració i d'agrahiment ja que en *Clarín* va ser dels escriptors castellans que rebé amb els brassos mes oberts la nostra revista, oferitnos amb afectuós entusiasme el seu valiós concurs i alentantnos continuament am nobles concells i afalagadora simpatía.

J. M. Jordá

F. Maspons y Labrós

FOU el difunt (Q. A. C. S.) ademés de Notari i President del *Centre Excursioniste*, un dels homes que mes trevallaren la nostra terra, per fer possible amb un obstinat conreu de trenta anys, la germinació d'una nova cultura catalana. Nosaltres, rendim tribut á la seva memoria, especialment per aquesta part del seu trevall, sense per xó menyspreuar el

lloc qu'ocupá en les lletres catalanes; ho fem á posta, perqué sovinteja massa que'l jovent plé de la saó reunida per les generacions inmediatament passades, no reconeix el valor dels trevalls plens de voluntat i d'elements fácils de sintetisar, que deuen ser la base dels moviments amb els que s'espandeix per tot arreu l'ánima d'un poble. — Si avui es factible tota manifestació literaria catalana, si's pot esperar en la nostra música, si els que ja son planté d'homes de lletres ó d'artistes, poden bracejar els elements de la nostra llengua i buscar armonies en las cansons de la terra, se deu tot aixó als treinta anys de pacients trevalls dels que com en Francesch Maspons y Labrós han reunit tots els materials acumulats per l' esprit de molts sigles i escampats i casi perduts per l'indiferencia d'uns quants anys.

PINCELL

En Joseph Codina

EL 30 d'Octubre morí el nostre ben volgut amic, en Joseph Codina estretament lligat am llassos d'amistat am tots nosaltres i per els del parentiu amb en Ramón Casas. Desde 'l primer número de la nostra revista, s'habie dedicat am creixent ardor, á molts dels trevalls que son indispensables pera arrodonir una publicació artística i en els últims temps, la seua ajuda s'habie fet imprescindible, per lo important.

Per les seves aficions artístiques, el malaguanyat amic, habie reunit une galería de quadros, en la que am tot i abundar les obres del seu cunyat, Casas, no hi faltaven les firmes de casi tots els joves pintors catalans, no en obres d'exposició, sino en estudis, dibuixos i notes íntimes, de molt mes gran valor artístic. Per xó el **Pèl & Ploma** ademés de plorar la pérdua del amic, se condol de la desaparició d'un colaborador infatigable i pacient quines obres que posseie, estaven sempre á nostre disposició.

Deixa'l finat com obres personals qu'acrediten el seu bon gust, la concepció i les obres de la seva casa i la realisació de les del costat, junt am moltes altres de Barcelona i dels pobles de la vora, qu'encara están en vies de realisació.

PEL & PLOMA

L'escultor Rosselló

EN Llorenç Rosselló, jove escultor estatuari mallorquí, ha mort. Ha mort ahir, 15 d'Octubre, a la matinada, quant se trobava dalt la carena de la vida, d'aont descubría ilusions i esperances, gloria, riqueses, amor i ventura; ha mort corsecat avans d'empendre la baixada, glassat i esferehit per l'ignocent sonris d'els tendres infants, trist i condolit per les mal amagades llágrimes de la dolça companya, que no volíe deixar, ben volgut d'els amics i estimat de tot-hom.

El combat qu'ha sostingut am la mort en els derrers moments, únics en qu'ha perdut l' esperança de curarse, la dolorosa impressió del amarc sufriment al trencárseli la vida, l'hi ha quedada visible sobre el rostre: la boca contreta, les galtes begudes i estirades, el nas transparent i afilat i la color qui semble mes esgrogahida i mate am la negror d'els cabells i de la barba moresca. ¡Quina diferencia entre aquesta cara de patiment i les fresques, oloroses i belles flors de les corones qui'l cubreixen!

Durant l'útima primavera vengué malalt de França, an aquest poble, a respirar els aires

CARTELL DEN TOULOUSE-LAUTREC

«CARTELL» DEN TOULOUSE-LAUTREC

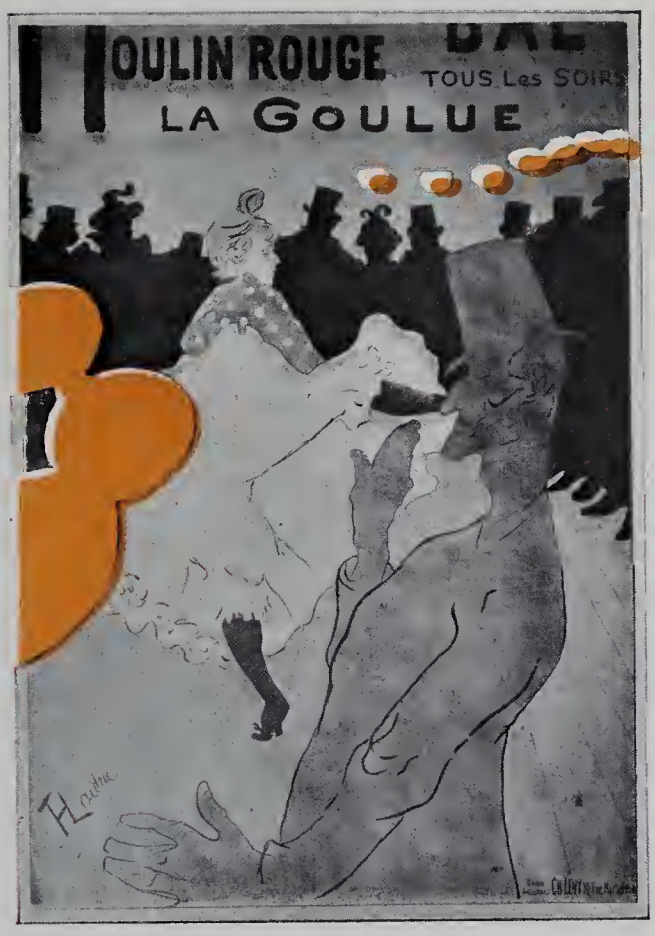

«CARTELL» DEN TOULOUSE-LAUTREC

nadius. Ja llevors la desgracia semblava inevitable, tots els amics la presentíam. Passá al costat d'els seus parents, dins la fresca vall d' Alaró el mesos de calor, sens trovarhi la perduda salut qu'hei havía vingut a cercar, amb el descans de la lluita febrosa de l'hivernada a París. Hi va tornar a fi d'Agost per consultar la seva llarga malaltía amb els metjes especialistes i dar la derrera mirada a l'anyorat estudi, mes havense agravada soptadament la dolença en aquell clima mes dur, emprengué altre volta am tota pressa el camí cap a la seva patria. Un mes feie qu'era arribat, quant se l'hi ha acabada poc a poc la vida, i com les fulles mosties al començar les plujes de la tardor, ha caigut per sempre, dins els brassos de la seva jove, bella i aimada esposa, a l'ombra de la tranquila i sanitosa caseta, recentment adquirida, en mig d'els pinars del Puig d'els Bous, a la vora del poblet anomenat la Vileta, d'els voltants de Palma, a la part de les montanyes del Nort.

Allá ha anada molta gent a visitarlo, i en testimoni d'amor i simpatía l'han duit desde aquells pinars, en trista i lenta acompanyada, seguint durant cinc hores els camins llarcs i fangosos, per mig de camps de morats amelers i de vinyes espampolades, sota els brancatges d'els grisos olivars, per enterrarlo en el rústec i humil cementeri d'aquest poble, aont, desde fa mes de quatre centuries se guarden els ossos d'els seus ascendents morts.

Perque en Llorenç Rosselló, si no menten els vells papers de l'arxiu de l'Almudaina, era descendent per linia mascle directa d'un Llorenç, poeta llemosí, mes ben dit catalá, fill de Ferrer de Rosselló, conceller del rei Jaume II de Mallorca i net del misser Bernat, vengut a l'Illa d'Or poc després de la conquesta. En el sigle XVI la branca de que procedeix morava ja en la vall d'Alaró, ocupantse els mascles, de pares a fills, en la construcció de cases, art qu' encara no han abandonat els seus sucessors. Les dues branques han sortides del mateix tronc, tal volta ja en el sigle XVII, puig una i altre ignora el llunyá parentesc qu'ls uneix. Els parents de part de la mare están casi tots

dedicats, com els avis, a l'arquitectura (les resents obres de la Seu, Sant Nicolau, la Diputació, el far d'Aucanada i moltes altres en son bona prova), mentres el pare i els de la seva banda son escultors. Aquet sent encara jove, quant en Llorenç, qu'era el fill major, tenía nou o deu anys, sen va anar am tota la familia a la ciutat de Llima, capital de la república americana del Perú, aont viu encara. A son degut temps va enviar en Llorenç a Europa a perfeccionarse en la bella art de l'escultura, de la que li havía mostrat els començaments. El jove escultor passá els penosos anys d'aprenentatje a Roma i a París, fent vida de taller, d'estudi i de trevall, sensa sabrer d'aquellas ciutats casi res mes que lo pertanyent al seu art, ni altres conexenças que'ls seus mestres y els seus condexebles.

Mai va oblidar la seva patria; no passava un sol día sens enrecordarse de la Roqueta y del seu poble. Els estius hi veníe, de tant en quant, a banyarse en les blavenques aigues del Mediterrani i a escalfarse en els raigs del sol de l'Illa daurada, engendredora de la bella forma com les del estól grec.

Per aixó mes endevant, al arribar a l'edat viril i cristalisar, ses amors foren París i Mallorca: la plástica i serena bellesa helénica, banyada, adornada i animada pel modernisme francés.

Vivíe a París, va fer moltes relacions i amistats per totes bandes, però vengué a cercar la seva companya entre les pures i sanes jovenetes de la vall de sa naixença i volgué que la bella i vivent estatua grega, el model inspirador, fos parfumat am l'aroma parisenc.

El simpátic escultor tenía l'aspecte d'un oriental, casi d'un africá, modelat i pulit per l' esperit francés. La seva nota característica era la distinció; era distingit d'ánima i de forma: bastant alt, sec, nerviós, ágil, moreno, barba i cabells negres, mirada viva i brillant, nas prim i recte, front inteligent i ample, llavi fi i boca grossa i poc correcta de trist sonriure, veu entelada per la malaltía, atent i carinyós, se feie agradable a les persones de les mes oposades condicions, sabía escoltar i era excesivament modest. Parlava de tot, sens demostrar despreci ni cansament per respecte a les aficions d'els altres, però sols s'animava, fins arribar al entussiasme, quant li parlaven de coses d'art.

Era molt bon amic i feie sempre seguit noves amistats per tot allá aon anava.

He indicat quins eren el seus sentiments artístics, per no dir les seves teoríes estétiques, puig no teníe cap pretensió filosófica, però no me atreviré a fer la crítica de les seves obres d' art, ja que l'amistat podríe ferme parcial, i em falta per altre banda competencia per formular un judici prou fundat. Les mes conegudes son *Desolació* i *Cap el bon camí*, les dues premiades en les exposicions de París, pero alguns capets i baix-relleus que posseixen amics afortunats, donan a coneixer millor el bon gust i la delicadesa del artista, que les obres mes importants de qu'he fet menció.

Ara la jove viuda, amb els orfanets penjats encara en el pit, plora desolada sobre el grisenc coster, en el casal del mas de Banyols, al costat dels seus pares, i desde aquella alsada, per demunt els rematges d'els ametlers sense fulles i de les vinyes espampolades, contempla extática en el fons de la vall els alts i vellutats ciprers del cementeri, sota els que s'hi trova el fossar de les seves ilusions, i mentres recorda amb amarga tristesa el dolç idili d'uns quants anys de ditxa esvahida per sempre, pel seu entorn continua la vida tranquilament son camí indefinit. El sol ix com en els dies felissos després de l'auba tranquila; els missatges amb els parells de mules junyides a l'arada sen van a fer la sembradura dins l'assahonada tanca; els remats de les egues i les ovelles pasturen pel sementer fent sonar les esquelles i els picarols; les cullidores contentes i lleugeres canten pels roquissar, cercant les olives madures, qu'el cavall amb els ulls tapats mòlt voltant la pedra del truny dins la tafona, mentres els tafoners atrafegats fan la trayada, les bigues i les prenses xisclen, les piles raitjen l'oli novell i la fornal ben encesa fa bullir l'aigua de la gran caldera, de la que sen puja cap el cel la blanca

fumarola, que ve a ser per la viuda el símbol de l'ánima del ser anyorat.

En va hi tornará a cercarlo a la gran ciutat de París, d'aon vengué a buscarla anys enrera, solsament hi trobaríe carrers plens de gent desconeguda, un estudi abandonat, una flor freda i trista, anyorança i soledat per totes bandes.

En aquest mon qui millor gosa mes sofreix; tal es el privilegi d'els esperits refinats.

JOAN ROSSELLÓ

Kate Greenaway

EL día 9 d'aquet mes, ha passat dolçament á millor vida, la suau artiste inglesa Mis Kate Greenaway quina obra complerta fou constanment dirigida als nens. — Nascuda á Londres en 1846, fou la bona difunta, filla d'un dibuixant de la célebre publicació satírica *Punch* i acostumada desde'ls mes tendres anys á veurer dibuixar i assajant-si sovint, comensá ben aviat á arrenglerar aquelles vinyetes de nens i nenes dibuixats amb amorosa gracia i am femenina pulcritut. — Modestament tancada dintre d'aquesta producció destinada als aficionats petitets, pot ser l'excelent dona contribuí al progrés del bon gust en la seva terra, am tanta forsa com un parell de reformadors plegats; perqué en cap dibuix firmat per ella hi han tons mal encertats, ratlles anti-estétiques ni res d'aquells dibuixos mansos que son l'aliment artístic dels nens, en altres paissos.

P.

La mort del Escolá

A Montserrat tot plora
tot plora d'ahî ensá,
que allí á l'Escolanía
s'és mort un escolá.
L'Escolania, oh Verge,
n'és vostre colomâ.
A aquell que ahî us cantava
qui avuy no'l plorará?
Dins una blanca caixa,
mirau que hermós está!
N'apar un lliri d'aigua
que acaban de trencâ.
Té'l violí á l'esquerra
que solia tocâ,
lo violí á l'esquerra
l'arquet á l'altra má.
Sos companyons de celda
lo duen á enterrâ.
Lo cant de las absoltas
lo venen d'assajar;
lo primer vers que cantan
del cel sembla vessar.
Com un present que'ls Angels
envian al germá;
al segon vers que cantan
se posan á plorar.
¡Oh verge de clemencia,
vulgueulo perdonar.
¡Oh dolsa Verge pia,
al cel deixeulo entrar,
á aquell que assí en la terra
sempre vos va adorar.
Los monjos també ploran,
sols canta un hermitá,
sentint cantar los angels
y ab ells lo nou germá,
aucell qu'obre les ales
y cap al cel se'n va.
Mentre ell canta pels aires
son violí tocá
. . . . . .
y dins lo cel entrá.

JACINTO VERDAGUER, *Pbre.*

«CARTELL» DEN TOULOUSE-LAUTREC

Música

COMENÇAREN les vetllades musicals en nostra ciutat am la *reaparició* dels eminents pianistes Pugno i Baüer quins junts am el violloncelliste Casals foren objecte de merescuts i continuats éxits; com hem dat ja en altre ocasió nostre humil parer als llegidors de **Pèl & Ploma** i tot lo que aleshores diguerem respecte del talent d'aqueixos concertistes ho tornariem á repetir, preferible creyem dedicar aquestes mal combinades ratlles, per parlar del concert que doná dies enrera la Asociació Musical y quin principal atractiu, fou la presentació del quarteto de solistes de la *Schola Cantorum de París* que dirigeix el mestre *Bordes*. El concert estaba compost d'unes quantes obres classiques per quarteto de corda, i lo demés l'ocupaba en sa totalitat la *música sacra*. Simpática ens fou la manera de dirigir el mestre *Bordes* les dues composicions per orquesta el *Passapied* de *Rameau* i l'inspiradíssima *Aria* de *Bach* que considerarem justíssima de *moviment*.

La primera obra que cantaren els solistes de la *Schola Cantorum* fou *¡O amor! ¡O veritas! O charitas* de *M. Charpentier* hermossísima é inspirada composició á tres veus que fou admirablement cantada per dits artistes; es magnífica l'escola de cant i de dicció qu'els han ensenyat i que tant perfectament posseheixen; justament l'execució es per desgracia la part de la *Música* que mes pateix; hi han composicions d'un gust pervers, es veritat, peró es també infinit el número de execucions dolentas. A n'el que que canta, executa ó dirigeix li hauría d'esser indispensable la possesió de una gran sensibilitat imaginativa al mateix temps que un tacte i un gust suavíssim en son esprit; i mes encare en aquestes obres que podriam dir espirituals i d'un gust tant delicat que qualsevol alteració, cambia per complert la naturalesa de la composició. Per això es útil que vinguin de quan en quan á visitarnos artistes com els de la *Schola Cantorum* per poguer sapiguer lo qu'es executar, lo qu'es expressió, lo qu'es unió de veus, qualitats que tan bé poseheixen els artistes de la *Schola Cantorum;* nostra enhorabona peléxit que obtingueren. L'*Orfeó Catalá* s'encarregaba de la segona part del programa; l'incomparable *Madrigal «Les sagetes qu'amor tire»* d'en *Brudieu*, cobrien les altres composicions que en la segona part figuraven.

MILÁ DEL SOL

«CARTELL» DEN TOULOUSE-LAUTREC

La Porte blanche

(*Escrit espressament pera* **Pèl & Ploma**)

JE me suis assis, un soir de ce dernier été, devant la porte blanche d'une humble maison de campagne. Le soir était très-doux; le village commençait à s'endormir. Les chats-huants qui logent dans les murs crevassés de l'église sifflaient leurs «chuts» aux bruits du jour. Une ombre s'assit à mes côtés et me parla:

Regarde, dans le crépuscule, la porte blanche de cette humble maison. Elle est très banale de forme et de proportions; il n'y a aucun équilibre entre les deux panneaux marqués par ces médiocres moulures rapportées après coup pour la *décorer;* le bouton de cuivre n'est pas moins vulgaire. Mais tout celá, la cendre grès rose, la fine poussière tendrement harmonieuse que la nuit verse sur les choses, tout cela, l'estompe du soir l'avaguit et l'efface, et cette porte va devenir un morceau de beauté. Elle est entrouverte; non, on la sent seulement pas fermée; quelqu'un vient d'en franchir le seuil pour pénétrer dans la simple demeure ou pour sortir dans la petite cour pavée, au massif rond planté de soleils où nous sommes assis.

Regarde cette porte; elle contient, pour qui sait la regarder avec des yeux de bonne volonté autant de beauté que le modèle vivant aux formes les plus pures et les moins tarées par les modes et la vie. Mais il faut, pour que tout esprit la comprenne, l'émouvante beauté qui se dégage de ces quelques pièces de bois maladroitement et prétentieusement ajustées, que ton âme avant ton esprit la ressente. Songe donc! des êtres se sont assis avant nous, d'innombrables soirs, sur le banc de pierre où nous sommes ce soir, et ils l'ont regardée sans la voir. Elle ne fut, pour leurs yeux d'aveugles, qu'une porte, une porte comme une autre, un trou donnant accès dans cette maison dont ils rougissaient, sans doute, d'être les possesseurs, car ses murs sont vieux et délabrés, car les tuiles sont couvertes de lèpre, car ses fenêtres joignent mal, tandis que la maison du notaire et du médecin sont neuves, en briques fraîches, ont des jalousies vertes, un toit de tuiles rouges fabriquées à la mécanique et que le temps ne salira pas, ont des encadrements de fausse pierre autour de leurs croisées, et une grille de fronte bonzée d'argent à la porte principale. Mais toi, si tu veux,

«FREDERIC NIETZSCHE»

« DESOLACIÓ », ESTATUA DEN LLORENS ROSSELLÓ †

ou plutôt si tu peux, ressentir la beauté de ces simples choses, familières et franches, sincères et loyales, il te sera donné, peut-être, d'en tirer quelques pensées et quelques émotions. Regarde!

Regarde, au dessus de cette porte, la mignonne fenêtre qui éclaire le mur du reflet du ciel mourant dans les vitres verdâtres; tout le ciel tient entre ces croisillons de bois et ce qui reste en lui de lumière s'est réfugié ce soir pour nous sur ces carreaux de verre, car le berceau de branches qui s'arrondit sur nos têtes nous empêche de le voir; ainsi, pour tous et pour chacun, à chaque minute, tout le trésor de la nature et de la vie s'offre entier, et le cœur des hommes peut y puiser.

Regarde; entre les dalles disjointes de la cour, sauf dans le tout petit sentier qui mène du portail à la porte blanche, l'herbe pousse; les pas humains suivent toujours la même route, assez large pour le conduire à la joie ou à la douleur.

Dans la fenêtre, le ciel est mort; l'ombre, graduellement, s'entasse sur les choses; il ne reste plus du tout de lumière dans l'air. Cependant, à travers ces tenèbres pâles que pas un souffle n'agite, la porte blanche continue de luire doucement.

Elle est, on le sent, close maintenant; le silence est lourd comme un vol de phalènes; il faut parler très bas comme au seuil d'un mystère.

GABRIEL MOUREY

Noves & velles

ENS EN ALEGRÉM.—Don Mariano Benlliure, esculptor i académic de San Fernando, ha sigut nombrat Director de l'Academia de Belles Arts de Roma. Gran ocasió es aquesta pera demostrar en la práctica lo que pugui haver-hi de veritat en les idees del seu discurs de recepció á l'Academia.

DIBUIXOS DEN J. LL. PELLICER. — Gracies al bon volguer den Raimond Casellas i dels actuals posseidors del dibuixos que pertenesqueren á l'*Il-lustració Catalana,* podém publicar uns quants dibuixos del que fou el nostre ben volgut amic, en Joseph Lluis Pellicer, quines obres se vendrán en el Palau de Belles Arts aon s'instala l'exposició de tot quant l'hi pertenesqué.

SOCIETAT WAGNERIANA.—S'ha constituit á Barcelona una societat wagneriana, que té per objecte, ademés d'extendre el número d'admiradors del gran music alemany, fer fruir lo mes possible als que'n sentin les obres, analissant-ne el fons i'ls motius de la forma. Ha donat ja varies conferencies orals i musicals al nou saló Chassaigne, ab el concurs del mestre Antón Ribera i del crític Joaquím Pena. Desitjém llarga i forta vida á n'aquet nou element de cultura, que podrie servir d'exemple á altres aficions á les Arts.

SALÓ PARÉS. *Un quadro den Joan Llimona.* — En l'última exposició de Novembre, ha figurat á cán Parés un admirable quadro den Joan Llimona, vigorosament sentit com idea i no mes poc ensopegat com enquadrament realiste. El titulave *la mala filla* i venie á ser una mena de *filla pródiga,* tornant á la rústica Llar, per ella abandonada, malalta, pobra, dolorida i arrepentida. Sense volguer comprometre al nostre pintor, amb exagerades alabances i contra'l parer general no titubeijem en declarar que'ns agrada molt mes que altres obres seves. Mes aquí no vol el públic compendrer l'idealisació dels fets corrents, i sols ha vist en la tela den Joan Llimona, la figura d'una dona visiblement escardalenca, la campana del paller i tot lo mes, la ben encertada llum del crepúscol.— En quant á l'harmonía entre aquesta llum i l'apagament d'una vida esgarriada, res se'n ha capit, fora

«RECORDATORI ARTÍSTIC» (DE DONYA MERCÉS CASAS DE VILANOVA †)

d'una petita minoría, sent aixís que's tracta d' una obra que deurie interessar á les multituts perqué parla plásticament als cors i á les intel-ligencies.

SOCIETAT D'ESTUDI I DE PROPAGANDA DE LA LLENGUA CATALANA. — Amb aquest títol s'ha constituit á Barcelona, una societat que tindrá per objecte l'estudi de la llengua catalana, amb el fí de depurarla, enriquirla i perfeccionarla trevallant per l'expansió de la mateixa.

En son membres, els senyors següents:

President, don Antoni Rubió y Lluc; Secretari, don Joaquím Casas-Carbó; Tresorer, don Frederic Puigsamper; Vocal primer, don Joseph Rogent i Pedrosa; Vocal segon, don Joan Maragall; Vocal tercer, don Ildefons Suñol; Vocal quart, don Pompeu Fabra.

La societat, se proposa:

1.r L'establiment de cursos elementaris i superiors de llengua catalana.

2.n L'institució d'escoles catalanes.

3.r La publicació d'obres d'estudi de la nostra llengua.

4.t La publicació de llibres pera escoles catalanes.

5.t La traducció en catalá d'obres mestres de les literatures estrangeres.

Y, per últim, qualsevol altre medi analec que la Junta Directiva cregui conduent á l'objecte de la Societat.

Art. 4.t La Societat tindrá'l seu domicili á Barcelona, Ronda de l'Universitat, 20, ó en aquell altre local que la Junta Directiva cregui més convenient.

La Societat podrá establir dependencies ó delegacions en qualsevol altra població de Catalunya ó fóra d'ella.

Pèl & Ploma desitja prosperitat á la nova Societat que tant pot contribuir al espandiment de la nostra cultura.

QUADRO DEN MÁS Y FONDEVILA. —En l'establiment Robira, del carrer de Fernando, ha sigut esposat un cuadro den Arcadi Más y Fontdevila, representant una professó en la *devallada* de Sitges.—Vigorosament estudiat i felisment realisat, el quadro del eminent mestre catalá, ha sigut objecte de les merescudes alabances de tota la prempsa barcelonina, á quin bon desitg ens unim, encara qu'hauriem empleat altres paraules i adjetius. Am totes les qualitats de les obres conegudes del mateix autor, hi trobém creixent fermesa en el dibuix i perfecta entonació en el color, que sense deixar de ser bonic, es just.

Aquet cuadro, es digne parió de la *sagrada familia,* darrerament esposada al mateix establiment.

BIBLIOGRAFÍA.—L'escriptor brazileny Magalhães de Azeredo, ha publicat un curiós fascícol, quin títol es: *A Leão XIII poeta latino*. Ademés dels versos portuguesos, hi ha la traducció italiana d'en José Cellini la versió llatina de Cesar de Titta. L'autor de *Balladas e phantasias*, de les que n'es tractárem l'any passat l'hermós camafeu á l'imatge de la *Loïe Fuller,* continúa en l'última obra, tant poeta pintor com en sos escrits precedents. Tant pictóricament extréu els encants de la hierática dança imaginada per la graciosa americana, com esculpeix en baix relleu hermosament escrit, la visió de Lleó XIII, solcant l'inmens estol de creients reùnits als seus peus. Veigis sino, el seu dir:

Viram-te já meus olhos, em dia de grave belleza,
Passar, con summas pompas, entre ajoelhadas turbas,

Passar, exangue e debil, envolto em hierático manto,
Onde pela aurea lhama gemmas subtis fulgiam;

A fronte, eburnea torre, curvando ao terrífico pèso
Da triplici coròa, que esmasa os mais possantes;

As mãos, diáphanas quasi, com gesto senil soerguendo,
Para espalhar as bençãos do coracão paterno.

Ias, pairando no alto, de brancos flabellos cercado
Que se meneavan lentos, como captivos cysnes.

O teu suspenso throno, qual mystica barca, vogava
Sobre as compactas ondas da multidão humana.

HABEM rebut la següent carta, que publiquem, aprofitant l'ausencia del nostre amic R. Casas, á qui va dirigida, perqué d'ella 's desprenen certes consideracions altament favorables á l'obra enviada al concurs.

«RECORDATORI ARTÍSTIC» (DEN JOSEPH CODINA †)

«Gran concurso universal. — (Segundo de la série).

Para un cartel anunciador de los cigarrillos «París».

15 premios: por valor de 22,000 francos. Primer premio: 10,000 francos. Secretaría, calle de la Esmeralda, núm. 258.

»Sr. Don Ramón Casas.

»En cuanto á su obra de Vd., y sin que pretendamos hacer crítica de ningún género, pues nos confesamos incompetentes, le diremos que ha sido desde el primer día y continúa siendo nuestra favorita; pero convenimos también en que la parte accesoria, ó sea la inscripción, no se adapta á las exigencias del cartel de réclame. Aquel «Cigarrillos París» queda confundido y casi imperceptible en el fondo gris del cartel. Lástima de letras que no sean más grandes y que la tinta no ofrezca un contraste bien marcado en el fondo del cartel!

»Pero como la premura con que hay que hacer la reproducción del cartel para su aplicación á la réclame de esta casa impide el remitir á Vd. la obra para hacer en ella las pequeñas modificaciones apuntadas, hemos confiado el trabajo á un reputado artista de esta capital, quien, respetando la integridad de la figura, procurará que el título de los cigarrillos, objeto principal del cartel, tenga todo el realce conveniente.

»Réstanos ahora comunicarle que el señor Malagrida, organizador y propietario del Concurso, se embarcará para Europa en Marzo del año próximo, llevándose consigo los 31 carteles que han obtenido premio, los cuales exhibirá en Exposición pública en Barcelona, Madrid, París y Milán.»

La carta va firmada per els nostres compatricis senyors Malagrida i Casellas, propietari el primer, de la marca qu'ha obert el concurs, del que fou secretari l'altre senyor.

«L'esculptura de la portada» (revers)

Fac-símil.—Pera no retrassar mes l'aparició del present número, no repartirém el *fac-símil* que teniem costum de publicar cada dos mesos. — Ho farém en el número próxim i l'obra reproductora será la famosa adoració dels Reis que posseheix la parroquia del Pí i que s'atribueix á Viladomat.

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Decembre 1901 Núm. 83

Betlem de Nadal

—¿A Mallorca que no'n fan de pesebres? va preguntarme l'Utrillo, trencant la conversa que seguíem.

—¡No n'han de fer, i molts! vaig contestarli, peró ne diuen betlems.

—El nom poch hi fa, digué llavor i afegí: vosté podríe ferne un de betlem mallorquí pel número del mes de Desembre de **Pèl & Ploma.**

—Aqueixes coses fetes d'encarrech no surten casi mai be, vaig replicarli... i no'n parlem més.

¡Mirau com se componen les coses! Una vetllada plujosa, freda i trista del mes passat, el mes del Morts i de la mala recordança, estava cap-fich sobre la taula de morer dins la cambra vermella de la vella masía, un poch sorprés i esporuguit, llegin els *Sots Ferestechs* d'en Casellas, quant de l'altre estrem de l'ampla sala arriba a mes orelles la fresca, sorollosa i dolça veu de la Marions, la mes petita de mes filles: ¡mare, mare! cridava ¿I ca-d'any en feien un de betlem.

—«Sí, filles meves, ca-d'any per Nadal en feien un de betlem a ca'ls tios i ben hermós».

—«¿Qu'era com el nostre, com el que ferem dins la capella amb els degotissos del molí?—¡Mos ho diga, ma mare, mos ho cont'tot!»

Jo feie com qui llegia per no espantar la cassa, peró escoltava am totes mes orelles la conversa, desitjós de no perdren cap mot, recordant la comanda del Utrillo.

Justament llevors me trobava en el capítol de l'esglesia adobada dels *Sots* i un pessebre no hi veníe gens malament.

—«Quant jo era molt nina, com ara valtros, digué la mare, vivíe amb els meus pares en mitg dels ombrívols olivars de bonyarrudes soques del mas de Binietzar, a la vora del casal de Raxa, a la falda de mitjorn d'un rocós coster, desde el que descubríe el pla verdós i el mar per fons. Els meus germans, tots majors que jo, passaven la major part de l'any a la vila, a ca'ls tios, per anar a l'escola. A la possessió, amb aquella soledat, par que sempre hi hagués una ombra de tristesa, qualque cosa de inmutable i sensa sensació com el socam del olivar i l'ombrívola fredor del museu de Raxa. El comte i els seus germans veníen de tant en quant a passar el *rato* amb els meus pares durant les hores quietes i soleioses de la primavera i de la tardor; jo al capvespre del diumenge, anava sovint am les criades a Raxa, aon solíen acudirhi desconeguts visitants, lo que 'm servíe de distracció i passatemps. Els demés dies no abandonava el casal de Binietzar que animaven els llauradors i missatges, els jornalers, els pastors i tafoners i les cullidores d'oliva, amb el trafech i treball, els cants i les rialles, i a voltes, fins el ball, al só de las ximbombes i castanyetes. El meu amich estimat era l'amo'n Mateu, un vell simpátich, carinyós i rialler, qui teníe esment an els trevalladors, i les vetllades me contave rondalles, i cançons, sovint me duie aucells i altre cassa i qualque vegada m'adormíe entre els seus brassos a la calentor del foch de la cuina, durant les fredes nits de l'hinvernada, peró jo, en mitg de tanta gent, sempre'm trobava sola i melangiosa, perque anyorava els meus germans i la alegría, la festa i l'animació i bulla de ca'ls tios.»

—«¿I el betlem, *mumare!*» interrompí la Marieta.

—«Teniu paciencia que ja hi arribarem».

—«¡Calla, calla, digué na Bél, aqueixa Marions sempre tot ho desbarata!»

L'Angeleta era quedada adormida dins la falda de la mare.

Aquesta va continuar:

—«Anar a ca'ls tíos era lo que mes desitjave, venir a Alaró el meu somni daurat; peró a Alaró sols hi veníe les festes anyals: Pasqua, Sant Joan, Sant Roch i Nadal. Per Nadal era l'estada més llarga i també la més agradosa. Partíe de la possesió el dissapte a la matinada, per mitg d'interminables sementers de terra roija sense herbes, reblits d'espesos olivars i de verts i ramuts garrofers, cercant sempre els tiranys i caminois de la dressera, per aont els

«ELS TRES REIS» FIGURES DE L'AMADEU

carros no podíen passar, encavalcada demunt l'ensellament d'una somera ximple i fiada. M'acompanyava un missatge, qui no's movíe mai del meu costat, per por de que la somera no'n tomés i me seguíen les criades, i a voltes ma mare, cavalcant a altres besties. Arribarem a casa els tios a mitg matí; aquets i els meus germans ens rebíen am gran gatzara i alegría dins la clasta de la casa, a un recó del poble, just baix del serral de la Forca. L'Agna, la criada rebassuda, bofegada i vella, el Suis, com li deie el Senyor Ecónomo per ferla rabiar, sortíe també rancayetjant per saludarnos, i no 'ns torbavem a sentirla mormolar entre dens, impacienta i malhumorada, paraules casi sense sentit, tot planyentse de la feinada que li veníe a sobre durant aquells dies de festa i de trafech. Mentres tant, na Linda, una gosseta bufona, pegava bots, fentmos falagadures.»

«Lo primer de tot descarragaven els paners i les canastres, els ous i l'aviram, i desensellaven les besties; llevors el tio Joan, el mes granat dels tres germans, fadrí com el tío capella i la tia Angela, am la veu apagada i baixa dels sorts, la boca un poc oberta i mostran la llengua bellugadora i humida, sota el mostaxo retallat, començaba a contarnos, am l'alegría d' un infant, an els meus germans i a mí, tot lo qu'havíe fet i lo qu'havíe comprat a la fira de Sant Tomás de Ciutat d'aont era vingut el día abans. — Veie, mos deia, d'aquella porselleta grassona i gronyidora qui grufa en el recó de l'hort, engüany n'hi habíe tant poques, que'n vaig haber de pagar sis lliures i mitja; aixó si, es de llet i de lo més tendre, será com a cervell. En cambi els indiots anaven donats; dels dos mascles que fan la rodella dins el galliner me'n demanaren vintidues pessetes i ferem barrina per divuit, i al que vaig enviar an el misser lo manco pesave vint terces i el me donaren per dotze. Vaig haver d'anar, seguíe diguent, dues o tres vegades a ca'l Donat de les monges de la Concepció per por de que les coques comenades no estessen llestes i perque no més me'n volíen arrabar una dotzena de bonys; veiules aquí dins aquet cove gran ensistat, n'hi ha deves la mitat de llises i d'ensucrades ¿sentiu aqueixa olor tan bona que embalsama el rebost? Les neules son casi totes de llimona, sols n'hi ha docentes de canyella i cent de llet; els torrons forts son de ametlla i els fluxos de jijona, d'ou i de neu. Els fets a casa son encara massa blans perque'ls varen acabar de coure ahir a la nit, aquets son sense confitar i les barres farcides d'albercoch i de carabassat. Les coques de turró i aqueixes coques bambes més petites son per repartir an el servei i an els vehinats. Ara veniu i vos do-

«ACOMPANYANTS» FIGURES DE L'AMADEU

naré lo vostre. Lo nostre eran castanyes; cacahuets, canyes mel gruixudes i dolçes, i uns quans pastorells nous de terra cuita, pintats de vius colors, que mos parexían una verdadera maravella».

«Aqueixa conversa i tot lo demés que vos estich contant, poch més o manco, se repetíe cada any».

«Deves la una o les dues del cap-vespre compareixie el majoral de Son Antelm, un jaio dret com un fus, sech i prim, moreno, de cara ruada i cabells blanchs, vestit a l'ampla, am capell gros de llana grisa, cavalcant un ase gelat i bramador. Mos duie unes brassades de barba d'olivera, murta, falsía, cireretes de pastor, eura i degotissos de la cova d'en Llana per compondre el betlem. Descarragava el viatge i tot seguit, partíe altra volta cap a Santa María per tornar entrada de nit am dues gerretes de terra vermella envernissada, tapades am brots de garrofer i plenes de llet d'atmetla per fer la colació.

»Mestre Rafel, el fuster de la casa i organiste de la parroquia, home de mitja edat, de cutis fi i blanch, ulls blaus i fesomía dolça, qui de nin va ser atlot blau de Lluch, era l'encarregat de compondre el betlem. Tot-d'una que'l majoral s'en era anat començaven a arreplegar lo que s'era menester: rebasses i degotissos, barba d'olivera, brots i herbei, pastors, molins, ponts, casetes, cabres, ovelles, porchs, indiots, el Bonjesús, la seva Mare i Sant Joseph, el bou i la mula i tantes altres coses; tot ho duiem en mitg de la casa, espargint-ho per allá en terra i per demunt les taules i cadires. El lloch del betlem ere la reconada entre l'arch i l'escala, en el segon aigovés, a la part de l'esquerra. S'hi colocave una taula ampla tapada am cortines i fent com un escenari, i demunt la taula, dins aquest escenari, mestre Rafel hi componíe el Betlem».

«Posava al cap d'endins unes montanyes altes, palades i grises, com les del Puig Major, qui tocaven el cel blau, formades am rebasses d'olivera sense escorxa; a devant d'aqueixes, unes altres montanyes més baixes, cobertes de verdor, am qualque mota de carrig, romanir, ciprell i ginebró, i en el fons una vall ombrívola, creuada de camins i tiranys, amb un poblet, Betlem, del que sols se veien les primeres cases, i ençá i enllá possessions i casetes de camp. Un serral baix i terrós de més aprop no deixave veure més que'l començament del comellar per un escollat, i a ma esquerra, en el fons de la fondalada, entre els penyals de la rocosa montanya, la boca de la cova. Dins la coveta, a la claror d'un raig de llum qu'exía del sostre, se distingíe el rocam i els degotissos, els

gorchs d'aigua claríssima i la verdosa molça cubrint el pis, i a un reconet més aixut i abrigat el Minyonet Jesús, sobre un jas de palla, entre els seus pares Joseph i María, un poch més enderrera el bou i la mula i al devant els pastors qui l'adoraven i altres qui anaven o veníen d'oferirli les seves presentalles. Uns baixaven p'els corriols de l'aspre coster i els demés seguíen el llarch camí que venía de la planura de primer terme, passava pel peu del serral, s'enfilave pel coll i fent un revol per devant la boca de la Cova, tornava a baixar al fons de la vall, fins arribar al poblet de Betlem. De demunt un single de la serrelada queie un torrent d'aigua de veres, formant una cascata, i fent revinglades pel coster, anave a amagarse entre l'espessura del si de la vall. Molins de vent, sobre els turons, teníen esteses les blanques veles i les entenes voltaven mentres teníen corda. Les dones trafegaven per devant les cases, rentant a la vora del pou o donant grá a l'aviram. Altres cavalcant a la bestieta s'en anaven pel camí cap a la vila a comprar lo qu'habíen menester o a vendre lo que teníen de sobrança. Els llauradors per mitg dels sementers seguíen els parells de bous, aguantant el mentí de la arada. Els pastors i cabrers, tocant el fluviol o les xeremies, pasturaven les guardes de cabres i ovelles, qu'escampades per les montanyes se descubríen per totes bandes. No hi faltaven guardes de porchs i d'indiots, aquets conduhits per atlotes amb els gonellons vermells i una llarga canya entre les mans morenes i balbes, com els peus descalsos. Un ase vell i nafrat rodant a una cinia treie un rajolí d'aigua que anava a caure dins un safreig, per regar l'hort que 'l voltava. Per demunt un pont del torrent passava un carro de porell en velat, del que tiraven amb el jou sobre el coll dues mules fumades i lluhentes, i fent el mateix camí el seguíen uns quans carabiners amb el seus fusells. Pel cim de les montanyes més altes hi destriaven blanques clapes de neu, entre les lluhentors del rocam; i a dalt, la concavitat del cél era de paper blau, am nuvolets blanquinosos i daurats.»

«Encare que mestre Rafel tenía molt d'esment en posar més lluny els pastors petits i axí com veníen de grossaria més aprop, tal com pertocava, com n'hi havíe de tan alts com els arbres i les cases que teníen an el seu costat, aixó era motiu de les verbes i de la crítica dels mes sabuts. ¡Peró, vos assegur, que durant les festes

«MARE DE DEU» ALONSO CANO

en veníen molts de nins i nines, atlots, dones, i gent de tota casta i no s'en sabíen avenir de lo bé qu'estaba aquell betlem! Los agradava més que'l de l'esglesia que habíe costat tans diners. Per paga tot-d'una que venía qualqú a veu rel, sobre tot si era de vetllada enceníem totes les candeles qu'hi havíe posades per la part de derrera perque paregués la claror del sol i axí encara feie demés bon veure que'n la llum natural del día.»

«LA VERGE I SAN JOSEPH» FIGURES DE L'AMADEU

«Per la Epifanía, se cambiaven els pastors de l'adoració, per els Sants Reis d'Orient, amb els cavalls, camells i criats de l'acompanyada, i se posava demunt la boca de la cova una estrella lluminosa que donave goig.»

«Ca-d'any s'aumentave am qualque pastorell nou la nombrosa col-lecció que teníem; el tio Joan, com vos he dit, no passava cap Sant Tomás sense comprarne alguns a la fira de la Plaça Major de Ciutat. Es vritat que sovint se rompíen cames, brassos i qualque cap, peró mentres fos possible, se afegíen els romputs am cera o s'els colocava de manera que no's veiés qu'estaven espatllats. A dir ver, el betlem se perdíe per masa pastors, massa animals, massa cases i massa molins, pero a nosaltres, vull dir a l'atlotea, com més n'hi havíe, més mos agradave, i tant mestre Rafel, qu'havíe de cantar de sibila a la parroquia, am la túnica, el manto i el turbant de ca-d'any, enjoyantlo amb arracades, brassals i cordonets d'or. Antes d'anarsen, tot joiós am la coca de turró que la tia li donave, li feien cantar les terribles cobles del judici, encastellat demunt una cadira, devant el betlem ben encés, aguantant am les dues mans la llarga i rovellada espasa, axí com ho feie un poch mes tart demunt la trona de l'esglesia.»

«L'endemá, el día de Nadal, tots dinavem enmitg de la casa devall l'ample arch de pedra viva, al costat del Betlem, perque reunida la familia i altres convidats no cabíem dins el menjador. El temps del dinar, de la gabia de la cadernera i de la del canari, queien, de tant en tant, granets d'escayola i gotetes d'aigua, sobre les blanques estovalles; na Linda, la gosseta bufona, voltava la taula cercant les miques i fent felegadures; i l'Agna, la criada malsofrida, remugava dins la cuina. Les cares d'els altres teníen pintada la franca i tranquila alegría del cor, tot era bulla i festa i més que mai, al presentarse el forner am la porcella i l'indiot, rostits i colrats, alló era un verdader bogiot, tot' hom conversava a la una, i ja no se restablíe l'ordre fins després dels vins blanchs i les llamineries del acabament, al servirse el café quant la gent menuda abandonava la taula. Ara molts son morts i els demés som tornats vells i l'alegría passa.»

«Un any, un any solsament, els meus germans i altres nins del poble varem fer els pastorells dins la casa de ca'ls tios, devant el betlem resplandent de claretat. Mestre Rafel los habíe repartits i ensenyat el paper que ca-d'un había de representar; tots anaven vestits de pagés mallorquí, els nins am calsons am bufes i les nines am gipó i rebassillo. La familia i la gent convidada va reunirse la nit del día de Cap d'any per assistir a la representació del naixement de Jesús, l'adoració del pastors i dels reis la persecussió d'Herodes. Ho feren de lo millor i va donar molt de gust. La vetllada acabá amb un refresch de coques de monja, neules, turrons i vi ranci, i tot-hom sen va anar a dormir de lo mes satisfet.»

«El dilluns dels Reis men tornave a la possessió per aquell camí trist i llarch per entre els cendrosos olivars d'els camps d'hermás. Durant uns quans dies, involuntaries llágrimes

«FIGURES DE BETLEM» MODELADES PER L'AMADEU D'OLOT (FÍ DEL SICLE XVIII)

enterbolíen els meus ulls; llágrimes d'anyorança de la festa de Nadal i del Betlem, d' aquells pastors estorjats dins la caixota de la que no tornaríen sortir fins l'any vinent, l'altre Nadal que no arribaríe mai. Ara els anys volen depresa i aquell temps llunyá me pareix un somni de la nit derrera».

Aqueixes recordances de la jovenesa va contar a ses filles la meva esposa durant la nit plujosa i trista del passat Novembre.

JOAN ROSSELLÓ

La meva estatua

Anit l'he vista en somnis. S'aixecava
demunt d'un pedestal
al mitj d'una plasseta silenciosa.
Era de marbre blanch.

Jo — l'estatua vuy dir — sobre las didas
y marrechs y soldats,
ab un rotllo á una má y un'arpa á l'altra
descollava arrogant.

Y em sentía orgullós. Sols d'hora en hora
quan passava un babau
y guaytantme ab sorpresa preguntava
¿quí deu esse aquet Sant?

s'em oprimía el cor, tot m'estremía
com si'm rodés el cap,
y em trobava en el marbre com á dintre
d'un vestit massa gran.

Els hereuets del pervenir — l'alegra
quitxalleta — al jugar
em tiravan ja escorxas de taronja,
ja pilotas de fanch,

ja alguna pedra ¡ángels de Deu!... y al veure
com m'anavan saltant
are un dit, are el nas, are una orella,
¡quín riure y quín xisclar!

En tant el sabater del meu derrera
y el forner del devant,
plegats de brassos y mirantme ab odi
botzinavan pel baix:

«Tan bo que donaría aquesta plassa
sense embrassos al pas!...
Si may só regidor... aquet pantánech
anirá daltabaix.»

Y avergonyit, del fons del bloch jo deya?
«¡Senyor de terra y mar,
gran Deu omnipotent que fas miracles,
fés que ho sigan aviat!»

APELES MESTRES

«FIGURES DE BETLEM» MODELADES PER L'AMADEU D'OLOT (FÍ DEL SICLE XVIII)

La Cité comtale

A. M. M. Massó Torrents et Casas Carbó

Sous la tente rouge et bleu vert
Que l'aurore étend sur la mer
Est-ce Tyr; Est-ce Babylone,
Ou Carthage? — C'est Barcelone.
La Catalane au rire clair!

Après les siècles de bataille,
Fière, elle rit, chante et travaille,
Dans la poussière du crassier
Forge le fer et fond l'acier,
Et d'argent fin étreint sa taille.

Elle se bâtit des palais
Comme Didon n'en eut jamais
Elle aligne entre les platanes
Les Tourelles, les barbacanes,
Les bastilles et les châlets.

Pour ses folles apothéoses,
Dans le décor fleuri des choses
Elle jette son peuple enfant,
Ses femmes au front triomphant,
Les yeux à l'affût sous les roses.

Puis, par delà la joie et l'or,
Elle bondit d'un noble essor
Vers la cime, où l'âme ravie
Ne voit plus de but à la vie
que le perpétuel effort!

Loup dévorant, ou chien fidèle,
Montjuich porte une citadelle
Sur son rocher couleur de sang...
que veux-tu, spectre menaçant?
Loup dévorant, ou chien fidèle...

La Catalane au rire clair,
Qui sut aussi manier le fer,
Dédaigne les fanfarronades
Et sans craindre les canonnades,
Chante au chant rythmé de la mer:

«Le passé se fond dans la brume,
»S'envole au vent avec l'écume
»Et nous dans un métal nouveau
»Nous forgeons à coups de marteau
»Notre avenir sur notre enclume

»Et nous voulons en faire un dieu
»Au front pur, au regard de feu;
»Les nations enamourées
»Baiseront ses mains adorées
»L'acclameront sous le ciel bleu.

»Par lui Catalogne et Castille
»Ne feront plus qu'une famille,
»Tous ensemble nous sèmerons,
»Et pour la moisson nous mettrons
»Dans sa main droite une faucille!

DESDEVISES DU DESERT

La influencia moral de les minoríes intelligents

UNA comunicació dirigida per l'*Associació wagneriana* al empresari del Liceo posa d'oportunitat el senyalar l'influencia moral de les actuals minoríes intelligents. Precisament desde que Wagner va renuar la ronda de les Arts, imposant el culte a la Bellesa en una adoració integral de tots els seus aspectes, ja, pels intelligens, no basta alcançar una cultura d'especialista; es necessari educar l'ánima en una devoció intensa de tota forma de Bellesa. Ademés, pel vehícul espiritual de la Poesía, rellevada per ell, intervenen á la contemplació artística innumerables visions ideológiques i morals. Es per aquesta intervenció, aviat devinguda preponderancia, que el mon ideológic i moral transposa l'Art am trascendencies socials. Pero aquestes naturalment no es consegueixen, tant per part de l'Artista com de la minoría intelligent, si en les respectives ánimes individuals no s'ha operat, en una o altra forma, pero sempre profondament, la crísis general de cerebralitat que caracterisa el mon contemporani. Perxo amb aquell reaixecament de la Poesía, Wagner, am cert sentit, ha sigut el precursor de Nietzsche i d'en Tolstoï i d'en Zola, precursor de tots els artistes joves d'aquet moment consagrats arreu no ja a estétiques d' ánima aislada sino de llevat mental i humanitari.

N'obstant, aquesta rápida ampliació espiritual de l' Art i dels Artistes no ha sigut corresposta per una igual ampliació espiritual de les minoríes intelligents. El dil-lentantisme, l'esnobisme, tan contraris á l'esperit contemporani de l'Art, priman encara, formes ressagades del romanticisme sentimental. No s'ha comprés per la minoría intelligent el cambi i l'importancia mental i social de l' Art. Erra perduda encara en delectacions d'un refinament egoista i purament sensible. Es justament ara quant la minoría intelligent es menos intelligent am referencia als valors artístics del temps. Es qu'hauríen tingut de sufrir els selectes que la forman, cada un d'ells, una forta transformació en la seva mentalitat, en la seva voluntad, en la seva ánima. Abarcant l'edifici modern d'ideas, apte per associarse á l'idealisme imperant avui hauríe no ja fruit l'Art sino també lograt visions generals, universals de les coses i comprés en quina armonía interior i moral trová l'Art les irradiacions de Bellesa.

Pero haventse circunscrit a la devoció estética, ignorat l'evolució ideológica i descuidat la formació interior personal, els intelligents han anat perdent de la seva influencia en el moment de les evolucions collectives en que aquesta podía haber sigut mes gran i de mes eficacitat. Perque, en cambi, de la multitud han anat emergint en aquets últims temps obrers de gran finura de gust i de profonda comprensió sociológica per les quals ha sigut favorescut el seu esforç intuitiu vers les ideologies científiques reformadores.

Aquets obrers, actius, en busca d'emocions de millorament humá, han suplantat an els intelligents d'antes la seva plaça. I han propagat més directament i millor i a mes gran nombre d'homes les paraules revolucionaries que promulga la Bellesa. D'aquí una conjunció profitosíssima entre els artistes i els reformadors. Aquets júntanse a les ampliacions espirituals d'aquells, comprenen per medi de l'Art, i sense abandonar la lógica precisa de les seves reivindicacions, que la transformació social qu'esperan, implica nous estats de Bellesa en les relacions, en les costums i en els actes. I tots es reconeixen en la redenció del Dolor que respectivament accompleixen.

Aixis s'ha consumat l'isolament dels que formaven avans les minoríes intelligents. Mentres es celebra aquella noble conjunció de l'Art i de l'Acció social, ells restan circunscrits a un fervor de formes, de ritual artístic, i la seva influencia, reduida a exercir-se entre colles. Perxó, per exemple, mentres empreses com les del teatre Antoine que condensa els esforços

mes gloriosos d'art elevadíssim, de pura bellesa, s'imposan ja a un públic relativament numerós, i els llibres dels artistes exemplars arriven casi a una divulgació, els intelligents d' avants, glosan encara el fraseig de la primera evolució literaria vers aquestes alteses morals i artístiques. Enarbolen encara com a bandera unicolor els noms d'artistes quin valor s'ha alterat tant en els medis espirituals. En Mæterlink, en d'Anunzio, un Ibsen d'interpretació de platea son els noms que, entre pocs mes, fan sonar hieraticament.

Ha quedat, doncs, la minoría intelligent com tancada amb artificis d'intellectualitat, i les manifestacions d'art, de crítica que promou es ressenten d'un aislament espiritual, de quelcom romántic inadecuat a conseguir estats collectius an el públic atent. La forma de produirse es ademés també artificiosa, i distancía. S'elevan per demunt del dillentantisme i dels esnobs, la seva emoció es sincera, pero no ha lograt l'altitut mental d'aquet temps, es ademés aislada, débil i inadecuada, doncs: per lo tant, sense eficacitat i sense influencia.

* *

Qu'hagi sigut nula —no ho ha sigut tampoc tant—a Barcelona l'influencia dels qu'es consagran a idees reformadores, a extensions cientifiques i a sugestions morals es comprensible. El començament embrionari de cerebralitat moderna an aquí ha sigut abandonat fa molt temps. Es empresa tocant a bojería reprender i difundir en aquí, en un medi tan absolutament incapaç i enemic, idees i organisacions que fan vía i ho reorganisan tot a fora. Pero dintre l'órbita de l'Art calía no atrassar-se en les evolucions sintétiques i ideals a que s'ha aludit avans. Perque ja no han sigut solsament els intelligents, sino fins els artistes—casi tots, —que no veuen l'actual jorn de Bellesa. I no parlem dels literats, mes llastimosos cegos encara. El fastigós modernisme barceloní ha mort la modernitat de pensa i d'aument moral que començaba a importar-se. Desde'ls decorats fins als quentos tot mostra aquí innobles floreixements d'una idolatría entre egoista i patriótica. Les curves dels decorats i les ratlles de prosa i de vers contenen palpitacions de *segadors*, pero no la pura emoció de la vida, la vida amb el llevat modern de mentalitat i de Bellesa idealista i universal. Aixís es tan migrat l'ideal de la raça, al cual una Literatura i un Art verdaders hauríen donat profonditat, fixesa i esplendor.

I en això no es poca culpa la dels que formen la minoría intelligent catalana, ávida de contemplar an els artistes i literats oriundus de casa com dignes d'apariarse als de l'estranger. Prompte ha suplantat el seu criteri, d'una educació incipient no mes, l'atavisme del sentiment patriótic, degenerant am proteccionisme barruer i estúpit. En l'especialitat artística en que mes culmina la raça, la Música, tant sols s'ha exercitat un gust d'oido, una fascinació aguda del ritme; peró no n'ha penetrat la fonda psicología i la base de fusió musical de totes les arts modernes.

Lo que principalment desqualifica publicament an els selectes d'aquí es la seva incapacitat i desdeny per les ideologíes contemporanies, indigencia d'espiritualitat social de qu'adoleixen ara les minoríes intelligents de casi totes les ciutats, pero a Barcelona mes que'n lloch. ¿Com es compren sino que al fundarse aquí una associació d'Art sigui especialisada á la Música i, dintre d'aquesta, a l'obra wagneriana? ¿No son institucions d'ordre ideológic-moral com Teatres lliures, com institucions d'*Art per tots* o d'extensió universitaria, am principal devoció d'Art, les que floreixen á fora? ¿I per qué, ja que sigui una associació wagneriana, no está fundada am cuidado de comunicació i difusió de l'obra de Wagner entre els medis populars, ahont mes convé i mes bé es reb la redenció relligiosa de l'Art?

Perxó al dirigirse la comunicació al empresari del Liceo—prescindint de lo absolutista de la motivació,—falta l'institució que la va acordar, de l'apoï espiritual que li hauría donat la comunió amb els medis humils, conforme a la corrent íntima i sustancial de l'Art contemporani, perxó va ser rebuda amb una ressonancia contraproduent. Era el pecat d'aislament, el pecat de artifici d'intellectualitat i de retrás, respecte l'ambent artístic d'ara, que purgaba l'associació amb la contraria influencia collectiva que respongué al seu esforç lau-

«LA FIGURA MES ARTÍSTICA DEL BETLEM», DE L'AMADEU

«DIBUIX PER EL CARTELL DE L'AVENÇ»,
PER R. CASAS

dable. El medi necessita, es cert, del fuet vigorós de la crítica i de la reventada, pero ha de ser blandit per una ma d'imperialitat espiritual.

* *

En tant, tot proclama la gran esperança qu'es té am les minoríes intelligents. Cada día mes a la posta els poders polítics i als poders relligiosos, s'erigeixen ençí i enllá les formes precursores d'uns nous poders morals. En tots els ordres elevats de l'espiritualitat humana, despres d'una revolució fonamental d'essencies, condensa-s un entrellat d'intelligencies heroiques i d'institucions morals. Sobretot aquestes últimes es difundeixen, es multipliquen i actúen. Tocaba també a la regió sobirana de l'Art, obrirse al floreixement i vida d'institucions semblants de colaboració humanitaria. Ja ho han començat els artistes, ja hi han respot els reformadors. La Bellesa ja no s'anyora de les seves companyes divinals sobrepujadores del l'home. Pero els devots d'antes s'esgarríen, temen o ignoren. Una profonda sinceritat, un serio estudi, llibertad radical d'esperit, i una nova auba humana lluiría.

Perque elements d'exercici espiritual, territori, materia ahont aplicar-se ne trovarán a dojo ane les collectivitats. No l'hi será precís, a la minoría intelligent, la creació d'institucions populars am cuidado d'art: millor sería naturalment que s'arrivés an aixó. Per ara son obrers i artistes qui les funden. Pero a lo menos podríen aplicarse a fer viurer tots els elements per Art humá, que els hi suministren, tal com son avui, les ciutats. Quin gran camp, per exemple, la resurrecció amb ánima moderna de les festes paganes, en quals alegoríes i expressions diverses de les coses, mostressin a les multituts exemples de bondat humana, de fraternitat purament científica, exemples i ensenyances de la joia de la vida, de l'alegría relligiosa de viurer; qu'esborresin amb alusions precises i clares l'absurditat del temors infernals i de les supersticions; demostressin, aclarissin els dogmes provisoris de la Ciencia: l'evolució, el compendi panteistic i gloriós de l'Univers, etc... En els teatres, fixesin díes per assistir al coneixement de les obres dels joves, de les obres mes recents, dies de teatre estranger; procuressin l'entrada d'obrers. Procuressin l'impressió barata o be regalo de llibres d'art, de drames, de noveles; ne fessin sovint lectures públiques, escullint els que mes hermosament toquessin la solució dels problemas fondos de la conciencia deslliurada dels atavismes de revelacions, de fé, i erigida am la virilitat de la propia raó sentenciadora. La música, els concerts, els dramas lírics, quants i quants aspectes múltiples per conduir amb alicient, al poble, a la comprensió i joia de l'Art ideológic i reformador. Qu'aixó requereix, suposada ja l'ascenció espiritual de les minoríes intelligents, una organisació, qu'es necessitan medis materials...; per la minoría a que s'aludeix aquí sols es requereix una bona i intelligenta voluntat.

An axó ja s'hi va arrivant a fora: s'está en vía dreta d'arrivar-hi prompte. Aquí en un medi rutinari, tan empresonat espiritual i intellectualment no s'hi arrivará pot ser mai. Pel camí emprés fins avui es segur de no arrivars-hi. Tot lo mes, tan institucions, com festes, com periodicitats d'Art humá, tindrán la mala imitació que ha tingut el modernisme, i, sens dupte, encara una imitació pitjor, perque tals direccions de la minoría intelligent qu'hem senyalat, tocan massa la regió incivilisada, barbre encara de la conciencia individual, regió qu'es vol conservar an aquí, aixís, com un *sancta sanctorum*, intangible. Será, sens dupte, millor que res intenti mai la minoría, dita intelligent, d'aquí. Pero que sapiguen els joves a que camina ser l'influencia moral, a fora, de les minoríes intelligents. Jo hi probat d'indicar-ho.

ERNEST VENDRELL

Rossinyol de la boscuria,
jo com tu so anyoradís:
ta doleíssima canturia
me transporta al paradís.
Jacinto Verdaguer
Pbre

Poesía triomfal

Poeta brau, amic de cor:
tos versos d'or
no s'han perdut entre l'oblit,
en que tot mor
en eternal i negra nit.
Tos cants d'amor i de pietat,
d'una frescor boi enrosada,
que en el brugit de la ciutat
has enlairat,
han pres volada
i han triomfat.

Poeta brau: no't queixis, no,
si'ls teus companys de tu s'amaguen.
Deixa-ls, contents, en la negrô
de llur buidô,
que'ls raigs de sol jamai s'apaguen.
Deixa-ls fruir llur petitesa;
deixa-ls ser grans en llur baixesa
i, coronats de flors marcides,
cantar, vençuts, am trista veu,
sembrant llevors esmortuides,
infecondants, a tot arreu.
No t'han comprès i t'han ferit
am llur desdeny i am llur despreci.
Te creuen buid i decandit
i et diuen boig i et diuen neci;
no t'han comprès i t'han negat
el sentiment de ta cançó,
que te'l perfum de la tendresa,
del cant heroic que has enlairat
sobre'l trontoll de la ciutat,
boi pressentint un món millô
florit d'Amor i de Bellesa.
Tos versos d'or
no s'han perdut entre l'oblit,
en que tot mor.
Jo'ls he sentit
al mig del bosc, a plena llum,
enrobustits am son perfum
i am l'aire sà de la congesta.
Jo'ls he sentit acompanyats
de les remors dels pins gemats
i els ginestars plens de ginesta.
Jo'ls he sentit d'uns llavïons
de verge humil enjogaçada,
d'uns llavis purs fruint petons
del jove amant, que, en ses visions,
abraça fort l'enamorada.

Poeta brau, amic de cor:
tos versos d'or
no s'han perdut entre l'oblit,
en que tot mor
en eternal i negra nit.
Tos cants d'amor i de pietat,
d'una frescor boi enrosada,
que en el brugit de la ciutat
com blancs coloms has deslliurat,
han pres volada
i al cor del bosc han triomfat.

IGNASI IGLESIAS

¡Posta!...

En aquell jardí d'amor
'hont los fruits ens saludaven
quant passavem abraçats
sote les branques dels arbres,
'hont los aucells mes esquerps
per fruir nostres mirades
baixaven de dalt del cel
i en nostre espatlle es paraven,
'hont l'aiga del sortidor,
aixís que'ns veie deixave
de reflecsar lo cel blau
per reflecsar nostres cares,
i les flors ab ses olors
cada día ens demanaven
hostatje sobre ton pit
'hont morien ubriacades;
En aquell jardí d'amor
i en un banc tot de blanc marbre
dessote d'un taronger
i de cara a la mar blave,
cançade de caminar
un día vas assentarte
i jo m'assegui a tos peus
vivint sols de ta mirade.

«RAOUL PUGNO», PER R. CASAS

Tant i tant vares mirarm
que tos ulls feren alsarme.
¡Et vaig besar de peu dret
i tos ulls varen tancarse!
Estrenyiren lo meu cap
tes mans blanques tremolante
i jo et vaig estrenyer a tú
fins que'ls cors varen juntarse.
I visquérem tot un bes
de vida tant inefable,
que sens vida va quedar
la vida que'ns rodejave.
Vaig veurer'l cel enrogir
i enfosquirse la mar blave;
les flors que eixíen per tú
marcirse aixís que's badaven;
los aucells de dalt del cel
com anaven a ajocarse
i caurer del taronger
fruits en flor de cade branque.
De sombres va omplirse'l mon
i el sortidor gemegave
singloteijant a borbolls
l'aiga que ans va enmirallarnos.
. . . . . .
¡Abráçam fort, amor meu,
es tant fret el banc de marbre!...
¡Abráçam fort que tinc por
i s'es post lo sol, m'aimade!

JOAN LLONGUERAS

Fragment

(Del 2.° Faust de Goethe)

EL CORIFEU REPTA A HELENA DESDENYOSA DE LA SUA BELLESA

No renunciis dona no,
al tresor de tas bellesas:
lo mes gran de tots els bens,
la mes gran de las noblesas.
Gloriosa sobre tot
l'hermosura es la que priva;
precedit per lo renom
ben altiu héroe ya arriva.
Pro tant com lo mes gran,
a la gracia es rendirán.

Traducció de J. P.

Preludis de tardor

Un suprem cansament ja neguiteja
pel jardí solitari que's mustiga,
com pit agonitzant tot ell panteja
ab halenades de mortal fatiga.

Cansats veig als rosers de fer rosellés;
ja les derreres esfullades jauen:
fugiren ja ab sos cants aucells i aucelles
i'ls nius abandonats dels arbres cauen.

Entre'l fullam inquiet les ombres mira,
ab esguart esblaimat, un cel d'oratge;
l'humit oreig profondament sospira
com un adeu etern dins del brancatge.

I abandonantse al vent ab greu peresa
tota l'arbreda murmurant esbulla
son mantell de verdor que ja li pésa...
...i cau pel aire la primera fulla.

MANEL DE MONTOLIU

*
* *

Sant repós de les montanyes,
eterna pau de les valls,
gran germanor remorosa
de pins cantors que inspirats,
al vent vostra cabellera
i vostra testa brandant,
vos sento cantar extátics
en la pau crepuscular;
dues notes tan sols torben
vostra harmonía gegant,
dos sols espectres habiten
en vostra serenitat,
missatgers d'un mon de penes
qu'en vostra pau han nïat;
aqueix gran pí solitari
dels seus germans apartat
que ab ells no resa ni canta
i que ha corsecat el llamp,
i aqueix cor meu que arrossego
lluny també de sos germans,
nau que cerca dolces rives
en eterna tempestat.

MANEL DE MONTOLIU

Antoni Ribera

CONTA avuy sols 28 anys, se dedicá desde molt jove, al estudi de la música i després de obtenir els primers premis de piano i armonía en el anys 1890-92, resolgué empendre la carrera de director d'orquesta.

«EL MESTRE RIBERA» PER R. CASAS

Va fer el seu debut en un concert que doná a Sabadell l'any 1896 ab l'orquesta de la *Societat Catalana de concerts*, ahont, devant d'un nombrós públic, format en gran par per aficionats de Barcelona, obtingué un éxit complert. Al any següent se doná a coneixe en aquesta capital, dirigint un concert al teatre de Novetats, en el que executá varies obres noves, entre elles el Preludi de *Hänsel und Gretel*, obtenint en totes grans ovacións i molt especialment en l'Obertura de *Els Mestres cantors*, ahont se revelá com excellent intérprete de Wagner.

Pero la revelació complerta de la personalitat d'en Ribera, fou quan en els concerts del Liceu, en la Quaresma del any 99, va atrevirse a dirigir la gran *Sinfonía Fantástica* de Berlioz, l'endemá de haberla estrenada el mestre Colonne. Les ovacions que rebé en els dos concerts que va dirigí i les lloanses que's troban en tots els periódics d'aquells dies son la millor proba de la manera com va sortirne de sa atrevida empresa, que al poc temps repetie en el teatre Líric ab igual éxit.

Pero sentint la necesitat de perfeccionar sos estudis en bones fons, va marxar tot seguit á Alemanya ahont ha residit més de dos anys, estudiant durant ells baix la direcció dels principals mestres: a Bayreuth ab en Kniesse, á Leipzig ab en Riemann, a Berlín ab en Hey i a Carlsruhe ab en Mottl. Durant les vacacions residie a Bayreuth assistint als ensajos de les obres de Wagner, aprenent la manera de posarles en escena, i aprofitantse de les sabies llisons de la viuda del compossitor, Cossima Wagner, que va acullirlo en sa morada de Wahnfried i mostrá per ell singular predilecció.

Al mateix temps que completaba sos coneixements musicals, se doná també a coneixer dirigint varis concerts a Bayreuth, Munich, Nuremberg i altres ciutats, obtenint en tot, el més afalagador éxit, doblement d'estimar donada la cultura musical d'aquell país. La críti-

ca musical alemana, tan poc pródiga en elogis, majorment al tractar de forasters, corfirmá el judici del públich, com se despren de la lectura de la prensa. Com a mostra reproduhim a continuació lo que digué el *Bayreuther Tagblatt.*

«El mestre Ribera va fer honor a sa brillant reputació, demostrant esser un director expert i de temperament.—Va dessempenyar sa tasca ab moltíssim talent, demostrant gran domini de l'orquesta e íntima comprensió de l'obra, de la que no li escapá ni un matís i quin fons ha penetrat per complert. No's poden negar al jove artista, temperament, energia i gran comprensió de lo que dirigeix. Al veurel dirigir se compren tot seguit qu'está en son propi element, i aquesta impresió de seguritat i tranquilitat domina en l'artista. — Se pot veurer, doncs, qu'el mestre Ribera ha correspost a lo que d'ell esperaba el públic. Es un director d'extraordinari talent, un model de técnica musical i per tant induptablement una gran esperansa».

De retorn a Barcelona, pera realisar el seu ideal de veurer executat, tart o d'hora, el drama musical wagneriá en catalá, se proposa comensar l'educació wagneriana, tal com s'apren sols a Alemanya. Colocat al propi temps en la direcció artística de la *Associació wagneriana,* fundada fa poc en aquesta ciutat per l'estudi i propaganda de l'Art de Ricart Wagner induptablement podrá contribuir en gran manera a divulgar en nostre públic aquest tant important element de cultura.

P.

Matías Crickboom

FEIE *anys* que desitjavem publicar un dibuix representant la voluntariosa figura del Mestre Crickboom; después de molt pacientar, tenim el gust de reproduir el retrato ofert per els socis de la *Filarmónica* al jove mestre belga, dibuixat per en Ramón Casas. — Amb aquesta ocasió, afirmem públicament tota la admiració i reconeixement que'ns mereix l' obra realisada per en Crickboom, desde la ja llarga estada a Barcelona. — Ell es en efecte l'home constant que ha pogut endigar les torrencials corrents musicals que de temps en temps han arruixat la nostra terra i quant després de les aparicions meteóriques de les orquestes de fama mondial i dels directors-tenors queden els aficionats a la música, enlluhernats per l'efecte d'una gran resultant d'esforsos, ostentats en cops de dugues o tres hores, en Crickboom torna a apareixer seguint seré i segur el seu camí de treball, de constancia i de relligió a l'art, que poc a poc pero a tret segur, pot assegurar a Barcelona l'execució de concerts i altres obres musicals amb elements creats aquí, per el seu voler; aixó, ademés del mérit que's mereix com a violiniste en quin art ocupa fora d'aquí un lloc honrosament seriós.

Pèl & Ploma qu'ha tardat en honrar una plana am la imatje del Director de *La Filarmónica* ho fá avui de tot cor, sincerament reconegut al erudit i esquisit artiste quina voluntat irreductible ha donat coessió als adoradors del art mes fantasiós dels que's conrehuen en el mes voluble dels pobles.

P. & P.

Raoul Pugno

EL nostre colaborador musical va afegir la seva veu al chor d'alabances que's mereix el gran pianiste francés. Nosaltres, ademés de juntar els nostres picaments de mans als del públic barceloní, anyadim que'n Pugno ens aparegué com un delicat aficionat a les altres

«CRICKBOOM», DIRECTOR DE LA FILARMÓNICA,
PER R. CASAS

arts durant l'estada que feu al estudi den Casas quan aquet dibuixá'l retrato que publiquém, per finesa dels socis de la *Filarmónica* que n'hi feren present. Mentres parava de tocar el *venerable* piano de cúa den Casas, la seva conversa de pintura, de teatros i de tot lo qu' interessa als artistes moderns, semblave tant captivant com les improvisacions qu'arrancave al vell instrument reviscolat am la mágica d'aquelles mans d'artiste.

P. & P.

Figures de pessebre (1)

PUBLIQUÉM les figures de l'Amadeu d' Olot, perqué en l'historia moderna de l'esculptura catalana no abunden els antecessors i el famós tallista olotí pot ocupar un lloc honorable entre'ls qu'aquí's dedicaren a n' aquest art. Conegudes son les seves imatges, entre les que n'hi han algunes a l'iglesia de Sant Jaume i a la del Pí; mes a l'esculptura definitiva, preferim de molt les modelades, de les que'n posseheix una hermosa col-lecció el Sr. Gelabert d'Olot; a n'ell debém agrahir la reproducció de les figures que conté'l present número entre les que n'hi han moltes de gran carácter d'época i d'indumentaria, sobresurtint entre totes la dona amb el nen de la página 202. Els caballs dels reis d'orient resulten bon tros mansos i en lloc de ser modelats en fanc, son tallats en fusta.

La col-lecció Gelabert única per la seva importancia a Catalunya, té molts exemples al estranger, am la particularitat de que les figures están agrupades en *pessebre* o *naixement*. Una de les mes curioses, es la de M. Grafenried de Villars, de Morat (Suissa), encara que les figures fortament realistes no tenen l'ignoscent rusticitat de les de l'Amadeu ni tampoc la seva boniquesa. Madame Jourde de Fontainebleau, posseheix algunes *crêches* estil Watteau aon casi 's perd la noció de qu' aquella gent tant amable i ben vestida, assisteix al naixement del Deu home. Iguals qualitats, semblants defectes tenen els *presepios* del Museu Sant Martino de Nápoles i'l pessebre napolitá del Museu de Cluny; en tots aquets *presepios* italians, les figures van vestides am teles de veres pleguejades, que donen aspecte de ninotets a n'els personatjes.

Les figures de l'Amadeu, que son d'últims del sigle XVIII; están molt ben encarnades, i fins en les mostres de les estofes, s'hi veu el gust corrent del temps.

«CÍRCOL DE SANT LLUC» CARTELL HOHENSTEIN

(1) Encara qu'es mes catalá escriurer *naixement* que *pessebre*, preferím aquest últim mot perqué de les figures tothom ne diu *figures de pessebre* i abans que tot es convenient ferse entendrer dels llegidors.

«LLUIS MILLET», PER R. CASAS

En Lluis Millet

EL retrato ofert per en Casas al Orfeó Catalá, fou publicat en lo número-programa que aquesta societat editá al fer el seu viatje artístic al mitgdia de França. Tant l'Orfeó com la publicació, tingueren el gran éxit que tots els nostres llegidors coneixen i del que nosaltres ens en gaudim per lo que contribueixen a fernos coneixer com alguna cosa més elevada qu'un poble de cartiginesos un xic modernisats.

Renunciem a fer cap elogi de l'Orfeó i del seu director, perque les nostres paraules foren mes poc autorisades encara que tant sinceres com les de la carta que publiquém a continuació i que l'Orfeó rebé a Marsella com a testimoni de la comunió d'ideals artístics (qu'envie a n'el firmant, en Vincent d'Indy) am la societat musical catalana.

La carta den d'Indy diu aixís:

«J'ai rarement eu l'occasion d'entendre dans ma carrière musicale, une Société d'amateurs donnant une impression de *vie* et d'intelligence artistiques plus intense que l'Orfeó Catalá.

Les executants, animés par la puissante foi en l'Art de leur directeur Millet, donnent tout ce qu'ils ont avec une générosité prime sautière qu'on ne rencontre pas dans les si remarquables sociétés du Nord, belges et allemandes, et qui est bien l'expression de notre âme latine.

Et malgré cette furia... catalane, l'execution n'en reste pas moins tout à fait impeccable comme rendu.

L'audition de l'Orfeó Catalá fut une de mes belles impressions d'art.»

P. & P.

M. Foulché Delbosc

UN altre estranger que no ns ignora i potser un dels que ha fet i fa més pera atraure l'atenció dels de fòra sobre les coses de la nostra terra.

Desde aquí, per un efecte de perspectiva, nosaltres catalans ens imaginem tot lo món enterat de les nostres coses, i alguns anem fins a creure, per exemple, que *Catalunya capital Barcelona* és pertot arreu una cosa tant apresa com *Italia capital Roma* o *Portugal capital Lisboa*. Ens creiem que tot lo món sab que existeix una llengua catalana i una literatura catalana i fins una nacionalitat catalana. Res tant lluny de la veritat, desgraciadament. Ho saben quatre. L'immensa majoria no n saben res d'això, o ben poca cosa. I de què ls vindria? Quants espanyols saben bé lo que és el Piamont o la Bretanya? La gent que no ha oblidat la seva geografia, sab de Catalunya lo que n diuen les geografies; i les mateixes geografies espanyoles no n diuen gaire cosa més sinó que és un antic principat dividit actualment en quatre provincies; i si parlen de la llengua catalana, és pera dir que existeix un dialecte català al costat d'un dialecte asturià i d'un dialecte andalús!

En Foulché ns ha contat sovint la sorpresa de molts, adhuc persones illustrades, quan han après per ell que existeix una llengua catalana distinta de l'espanyola. Pares que volien enviar els llurs fills a apendre o a perfeccionar l'espanyol a Barcelona, s'han quedat veient visions quan en Foulché ls ha fet saber que en la nostra ciutat els llurs fills sentirien parlar una altra llengua tota diferent.

—Vostè vol dir un *patois* parlat pel baix poble?

—No; una llengua que parlen tots el barcelonins, poble i senyors, rics i pobres, tothom.

Així en Foulché, professor d'espanyol a París, ha revelat a molts i a molts l'existencia de

la nostra llengua. Però això és ben poca cosa al costat de lo que ha fet i està fent en les seves publicacions. Ell és el primer filoleg estranger que ha separat completament lo català de lo castellà. Abans d'ell, un cataleg d'obres hispaniques posava junts, sota l titol d'espanyols, els manuscrits catalans i castellans, tot posant a part els portuguesos; pera ls hispanistes lo català era una provincia de lo castellà. Ell va rompre l motllo qualificant la seva *Revue Hispanique: recueil consacré à l'étude des langues, des littératures et de l'histoire des pays castillans, catalans et portugais*. Per fi s prescindia de les actuals divisions politiques i no s'atenia sinó a la realitat: la llengua i la literatura catalanes eren tot una altra cosa que la llengua i la literatura castellanes, com ho són la llengua i la literatura portugueses.

En Foulché, que havia estudiat desde molt jove l castellà, estudía més tard el portuguès pera completar els seus estudis hispanics; però tot seguit s' adona que li manca encara estudiar una tercera llengua, la catalana. La seva revista, començada a publicar nou anys endarrera, és ja consagrada a l'estudi de les tres llengües i de les tres literatures peninsulars; i, desde allavores, tot estudi filologic emprès per ell és un estudi triple: castellà, portuguès i català. Autor d'un *Abrégé de grammaire espagnole* i d'un *Abrégé de grammaire portugaise,* no sabria deixar d'escriure l seu *Abrégé de grammaire catalane*. I, efectivament, aquesta obra, tant interessant pera ls catalans, està ja imprimint-se i sortirà probablement abans de fi d'any.

Gracies an en Foulché, tindrem, doncs, una gramatica catalana escrita en francès.

«CÍRCOL DE SANT LLUC» CARTELL HOHENSTEIN

Aquesta obra ha d' haver costat al seu autor una feina inimaginable. Pensi-s que aquí no haurà trobat, com pera l castellà o pera l portuguès, una gramatica fixada, una ortografia admesa per tothom, i a cada moment haurà topat am dificultats i am dubtes, no sabent cap a quin costat decantarse, no trobant en els autors consultats ni tant sols conformitat en l'exposició dels fets. Pera resoldre aquestes dificultats i dubtes, li ha calgut venir sovint aquí i fer-hi estades, i ara ultimament s'hi ha estat prop de dos mesos treballant de ferm d'un cap de dia a l'altre.

Sort que és un treballador infadigable. Jove com és, té, ademés dels dos *abrégés* de que hem parlat, una altra gramatica castellana, una gramatica francesa pera ls portuguesos, feta am la collaboració den Gonçalves-Vianna, i una gramatica francesa pera ls espanyols (no encara publicada) feta també am la collaboració d'aquest savi filoleg. Ara està imprimint, com hem dit, un *Abrégé de grammaire catalane;* i, hevent-se-li demanat recentment si voldria collaborar en la redacció d'un diccionari cata-

«FOULCHÉ DELBOSC», DIBUIX DE R. CASAS

là-francès en projecte, ha respost que hi estava disposat.

Fins aquí ls seus treballs lingüistics. Tingui-s, ara, en compte que aquests treballs no són aquells a que en Foulché s dedica preferentment, prou coneguts tots ells dels pocs estudiosos d'aquesta terra. Consignem entre altres: una porció d'estudis sobre autors peninsulars; una infinitat d'estudis bibliografics, entre ls quals la remarcable *Bibliographie des Voyages en Espagne et en Portugal;* i la publicació d'un gran nombre de textes, entre ls quals el millor texte de la *Comedia de Calixto y Melibea (Celestina)* i del *Lazarillo de Tormes*. En Foulché és, ademés, el director de l'important *Revue Hispanique*, que compta ja nou anys de vida, i ha emprès fa uns dos anys la publicació d'una *Bibliotheca Hispanica*.

Però en Foulché no és solament *molt* treballador, sinó un *bon* treballador, un excellent treballador. I per això ns hem de felicitar que s'hagi decidit a publicar una gramatica catalana en francès.

Pera aquesta obra no cal desitjar altra cosa sinó que estigui a l'altura dels seus dos altres *abrégés*, castellà i português.

Fins ara en Foulché era conegut i estimat per tots els que aquí s dediquen seriosament a l'estudi de la llengua i de la literatura catalanes; però desde avui, am la seva gramatica, ha de ser-ho de tot català que estimi un poc la seva parla i les lletres de la seva terra.

POMPEU FABRA

Antoni Gispert

HA mort aquet pintor, que ha tingut grans moments de celebritat, amb els seu quadros d'historia: *Los Comuneros de Castilla, Amadeo visitando el cadáver del general Prim, Fusilamiento de Torrijos y compañeros, Desembarque de los puritanos en la América del Norte*, i altres composicions. Com últim i mes caracterisat representant de la pintura, filla de la literatura, feu últimament tot lo possible, encara qu'inútilment, per ensorrar la pintura, mare de llibres i d'articles. Ningú l'hi pot negar un lloc molt voluminés en l'historia de la pintura espanyola, mes per altres motius, tampoc se pot oblidar la seva intransigencia, basada unicament en una raó com la del pont de Lleida. Que la pau sia en el seu esperit!

Touny-Lérys

D'ENTRE la tongada de jovent que pren forces a provincies pera lluitar mes tard a la capital, figura en primera fila el director de la revista *Gallia* quin retrato publiquém en aquet número, junt amb un trevall escrit en catalá per l'autor, qu'es un francés de la antiga Catalunya, ja que nasqué a n'el mitg-día que capitaleija Tolosa. El nom del joveníssim literat, que tot just ha sortit de l'adolescencia, figura en els sumaris de totes les revistes regionals franceses i en moltes de les de París. Ha visitat últimament la nostra terra, de la que parlará en tota llibertat de criteri, i no am pauta dictada per estrectes mires que cohibeixen l'elogi merescut o la crítica amistosa.— Entre'l seu fato literari, conta am *Les filles d' Eros, Dans l'idéal et dans la vie, Marriete la mendiante* i la novela *Mimi et Nina* próximes a publicarse, axís com alguna comedia i fascícols diversos. Al revés de molts viatjers amb etiqueta, no ha vingut a descobrirnos: ha pensat estudiarnos i si ha encertat o no, ja ens ho dirán els seus judicis. — Entretant, saludém al amic que desde l'altra banda del Pirineu lluita pacíficament per la major cultura del seu llenguadoc, aixís com nosaltres desitjém no perdrer el temps fent-ho per la nostra Catalunya i terres adyacentes.

Faula

(Del llibre próxim a publicarse, Coses de l'Amor)

UN rossinyol y una alosa varen trovarse á trench d'auba d'un día del mes de Juny; y, emprendats l'un de l'altre, enamorats de cop y volta, varen aparellarse tot seguit.

Bén aviat, — passat els primers alegroys, — s' adonaren de que no congeniavan. Ell tot era voler aprofitar la nit pera cantar: ella prefería ficarse al niu ben dejornet y llevarse avans qu' el sol sortís.

De las riallas ne vingueren las plorallas, y'ls dos enamorats d'un día's separaren avans de finir el mes de Juny.

Y heus aquí lo que, al saber la trista sort del rossinyol y l'alosa, va fer entrendre als séus fills un mussol de la derrera volada.

«Desgraciats dels que, avans d'aparellarse, no's fixan més qu'en la hermosura del plomatje y en l'armonía del refilet, no pensan en si tindrán prou paciencia pera sofrirse'ls vicis, y prou virtut pera cantar tots dos á las mateixas horas.»

Y'ls mussols petits l'escoltavan sérios.

Cor de roca

(Inédit)

EN aquells temps ditxosos en que las bestias parlavan com las personas, las guinèus, quan no podían haver els rahims, deyan que eran verts y se n'anavan á cercar una parra que no fós tant enlayrada. Ara, que moltas personas parlan com las guinèus, quan un home no pot haver l'amor d'una dona, diu qu' es de roca'l cor d'ella, y s'aconsola anant á cercarne un de terrissa.

¡Pobres endevinayres!

L'un darrera l'altre, á dotzenas, van els homes rompent malls demunt d'una roca y la roca no es conmou: n'arriva un de mes engiñyós que tots els que'l precediren, y dè la roca aquella fa sortirne un doll d'aygua que, no mes mirantla, ja refresca. Y ab el cor de las donas passa lo mateix. Un home, y deu, y cent, enamorats ó presumits, volen convertir en font la roca, y, per més que fan, no poden. N'arriva un altre, vell ó jove, y més sortós que la guinèu del qüento, del cor de la dona'n treu un doll d'amor.

Ditxósos els que poden convertir en font d'amor un cor de roca!

Cel y terra

(Inédit)

ENGARLANDADA ab rosas, la Santa Creu obra las portas del mes de las enamoradas de trenas róssas y d'ulls com cels. Las neus qu'encara no s'han fós, semblan camps de gardenias; ix de la Terra flayre d'amor, fresch y embaumat com els petons d'una verge de setze anys, y Serra Nevada envía al Pirineu l'aureig de sos sospirs, cants d'anyoransa d'ahont varen neixer las *Serenatas* de l'Albeniz. La pluja, ajogassada refresca'ls pensaments; el Sol tot just si escalfa. Els jardins s'omplen de lliris y'ls temples d'angelons vestits de blanch. Xerrotejan pels boscos els aucellets, y, á poblat, els aymadors fan la primera volada. Tot somriu.

¡Qu'hermosa es la Terra quan neix el mes de Maig! El día creix, y ab ell creix l'esperansa, la flor del cel.

* * *

Quan som al Juny tinch por; por de morir; por de l'Infern, quan Juny s'acaba! S'escursa'l día y la xardor s'acosta. La fals del segador sembla que dalli caps ignocents ab cabelleras róssas. Ja manan els ulls negres: l'amor ja es enfebrat, ja crema ya fa por!

ENRIC DE FUENTES

«TO YOUR GOOD HEALTH», DIBUIX ORIGINAL
DEL CARTELLISTA INGLES, HASSALL

Nadal

«Combien ont disparu, dure et triste fortune!
Dans une mer sans fond, par une nuit sans lune,
Sous l'aveugle Océan à jamais enfous!»
(Victor Hugo)

FOSCA, sota l'aureola blanca de les neus que'l rodeijen, el mar bat am les onades, les roques espadades.

Ja fa cinq dies que'ls pescadors drets en llurs febles barques, varen saludar al poblet pera perdres tot seguit com aucells, cap a l'horitzó; i cap ha tornat ab tot i ser Nadal! Nadal que's campaneija tristament a la torre de la vella iglesia. L'huracá aixeca els abims d'aigua cap al cel; uns sorolls llunyans i sords de primer, s'estiren sobre la costa, de roc en roc, de cova en cova i esclaten de sobte, molt a la vora, amb un soroll de tronada; la tempestat está en el seu plé i'ls llampecs pinten de sang la llisa blancor de les neus, tacades a troços per raquítiques plantes.

No se sent ni'l soroll d'una sola veu en tot el poble; la terra está glassada sota'l seu trist mantell, i dins la freda iglesia, la missa del gall, en honor del Deu que neix, sembla sense cants d'alegría, una missa de mort.

Per xó, l'altar resplandeix i la llum violenta del cirials, llu per tot arreu com en les altres anyades, quant els mariners vells vestits de les festes i am capots de drap fi, cantaven Nadal i les verges de Bretanya, amb els ulls clucs sota les cofies riçades, desgranaven els rosaris entre'ls dits, nuus...

Avui també hi sont totes les bretones joves i velles, més la creu d'aram penjada al coll s'amaga sota un mantell negre i una glassa de dol els enfosqueix els cabells rossos. Elles hi sont totes, mes enfront d'elles, del cantó dels homens, am prou feines s'hi veuen uns quants jaios agenollats que no canten mes les alegres cançons de Nadal, sino que ploren els seus fills perduts.

En aquet lloc preparat per la alegría i aon s' esperaba l'arribada d'un Salvador, tothom sofreix...; i quant el capellá pujant a la trona, en lloc de fer com cada any el cuadro de l'humil bressol de Betlem, resa en alta veu una curta oració a n'els desgraciats mariners que dormen entre les algues i'ls varecs, sota'ls freds avencs de l'Occeá.

Devant la Verge que domina l'altar, sota les

«PANNEAU DÉCORATIF» PRIVAT-LIVEMONT

«ERMETE ZACCONI» DIBUIX PER R. CASAS

les estrelles d'or de les voltes blavoses, els caramells de cera cauen dels ciris com si fossin llágrimes.

TOUNY-LÉRYS

Ermete Zacconi

L'actor-italiá qu'ns ha portat la bona nova d'unes quantes obres de les qu'han fet soroll per tot arreu i fins aquí en les nebulosetes que mes tard poden esdevenir aglomeracions intelectuals, no ha tingut la bona sort de mereixer un éxit sense reticencies. — De primer, les obres escullides pera ser executades a Barcelona, no podien reunir una majoría trionfal; venien a ser una mena de representacions proporcionals, dels grans grupets en que's divideix el públic teatriste barceloní; pera mantenir l'alé dels que llegeixen revistes i obres estrangeres, en el repertori's parlave de molts drames d'Ibsen, Hanptmann i altres mantenedors del pensador modern, en les gastades taules teatrals; pera la gent instruida pero vivint sense mirades cal al present estat de l'humanitat, hi habie un be de Deu d'obres clasiques, que també respecten els primers; considerat com estoix d'actors estrelles, se pasaven les mans fruint amb una nova *mort civil*, les gasconades de *Kean* i pera la gent qu'assegure'ls abonaments cars i que busque *distinció* en els actors, no habenthi *Dama de les Camelies* mascle, casi no quedaba res mes que'l folletí encarregat a Dumas fill. — L'art den Zacconi, completament diferent del qu'acostumen gastar els italians, va mes aviat per camins que segueixen la direcció de l'Antoine, que també convencerie difícilment al *exigent* públic de Barcelona, que tan acostumat está a veurer... quatre o cinq vegades, totes les eminencies del teatre. En lloc de *fer veurer* que s'engresquen amb el personatje que representen, tots dos el viuen; no de la vida curta que'ls autors posen en boca de la gent que fan mourer, si no *tota la vida* sencera qu'haurien pogut viurer i que en el moment escullit per els autors pren cos am paraules fixades per l'escriptor. Com tots dos s' aparten en tot dels millors cómics als que *podriem* estar acostumats, d'aquí que no obtinguin els sufragis fácilment, per lo poc qu' obeheix a l'ilusió d'un públic qu's creu sabi. Per xó s'han renovat les discussions de l'edat de suro, com en els millors temps Massini-Ga-

yarre, Calvo-Vico i Frascuelo-Lagartijo. — Devant d'uns quants de cada classe d'espectadors, en Zacconi acostumat á gentades, s'escarrassá en ser un infelís sense idees propies en *I Disonesti* passant per la tragedia de pobre home que's desentrotlla desde que rebujant la compassió als de tarada honradesa, cau entre 'l seu estol corprés per l'evidencia de ser un marit burlat. L'obra den Rovetta plantejada entre la gent mes incolora, mes impersonal, mes gris de la societat, no pogué atreurer a tot el públic que reconegué el moment culminant del segon acte, en l'escena de pendrer rápidament cos les sospites; el furor d'home-titella, que no altra cosa es en Carlo Moretti, fou tan vitalment representat, com en l'ordre mes elevat de violentes passions, l'últim acte d'*Otello*. En la primera obra, els moviments i els crits, se mantenien en l'estat d'esprit en que's deu trobar un home sense idees propies, que no sap que fer; en la darrera, l'inmens dolor de l'irreparable mal qu' ha fet Otello, s'aixecá fins a l'amenassa del cel, quan recrimina *il fulmine del cel* de no convertir en cendres a Iago. Les representacions mes esperades, foren les d'*importació* mes fresca i les *ánimes solitaries* de Hauptmann, i *L'imperi de les tenebres* de l'apostol rus Tolstoï; aquesta sobre tot, no lográ convencer als senyors de la majoría, perqué tenint-los sense cuidado el que passa als disset millions d'espanyols, encara'ls deixa mes frescos que les tenebres imperin sobre mes de sexanta millions de russos sino tant naturalment degradats com Nikita, ben prop de serho; els paliatius introduits per en Zacconi pera fer possible la representació a Russia, no treuen l'horror d'aquells epissodis de mort que fan que l'obra de Tolstoï, se sembli am tot el seu tenebrós vigor esclau, als mes crudels *autors* i als mes mitxevals misteris. En les *ánimes solitaries*, el protogoniste Vockerat que *voldrie* fer moltes coses i *no l'hi surt*, i la seva bona dona que no'l compren i no es estrany, no son pas *l'ánima solitaria* mes interessant; aquesta es l'estudianta Ana Mahr, que causant del mal in-

«TOUNY-LÉRYS» DIBUIX PER R. CASAS

voluntari resisteix a la dolça perspectiva del amor, anant-sen pel mon am la soletat de la seva ánima. Per xó en aquesta obra, si plásticament el matrimoni es el protagoniste, la solitaria fore'l gran paper de lluhiment si una Duse sense nervis o una Réjane sense l' atracció de París, se decidissin a donarhi la vida dels seus talents. — En *Pane altrui* en Zacconi s'envelleix un ramat d'anys mes dels que volie en Tourgueneff i finalment en lloc d'anarsen desolat, se mort admirablement; el famós actor, se defensa d'aquet cambi, dihent que l'autor no escrigué l'obra pera'l teatre i si sols en forma dialogada; si's volgués discutir, me sembla que perdrie'l plet l'intel-ligent amic, pero representant, guanya'l cas, perqué no fa patir gaire que se'n vaigi'l pobre pare, que's separa *únicament* del marit de la seva filla, quina afecció es evident que no l'hi falte.

Per qué discutir ni allargar aquet inútil tribut de reconeixement al goig rebut? No es evident qu'estant acostumats, a veurer *fer comedia*, la nostra pobra ánima engorronida no pot despertar de cop i volta devant dels que fan vida? Passém distrets per indiferencia al costat de les comedies de la vida i lograrà atreurernos, interessarnos, la vida ensenyada desde les taules? — Creguins l'intel-ligent empresari madrileny qu'ns ha concedit vuit representacions casi escullides; que'ns porti comediants i que deixi tranquils als que'ns distreuen dels nostres tarannás de públic *exigent;* i si algún día'ns porte l' Antoine o en Gémier i'ls del *théâtre libre*, ja cal que'ls fassi examinar per alguns senyors de Barcelona d' aquells que sempre omplen els teatres... *à côte.*

EL DEL GALLINER

«TARJETAS POSTALS QUE REGALA LA CASA MIRÓ» PER R. CASAS

Cartells i cartellistes

EL coleccioniste de cartells senyor Plandiura, organisá darrerament en el *Círcol Artístic de Sant Lluc* una escullida exposició de cartells entre 'ls que figuraven les *últimes novetats* del genre. Técnicament, hi habie molt pera estudiar en aquell aplec d'esforsos tant d'artiste, com de litógraf i tipograf, mes si dels primers

ne visitaren molts el local, no tinguerem el goig de trobarne gaires dels segons que be prou necessiten esbrinar els procediments empleats pera fer les coses be.

Figuraven en la copiosa exposició, obres d' artistes nacionals i estrangers, mes entre tots sobresortien els del dibuixant italiá (encara que d'origen germánic) Hohenstein, quines obres prou clares pera ser compreses per el públic sense ganes de fer art, frueixen de l'aprobació dels artistes mes exigents, ateses les aplicacions del cartell artístic tan lligat amb el comerç. (1) — El cartelliste inglés Hassall, mestre consumat en l'execució del cartell petit imitat *urbi et orbis*. además d'una nodrida série de cartells tenie a l'Exposició un bonic original quina excellent reproducció conté'l present número. (2) Finalment, seguie en un altre genre molt diferent, en Privat-Livemont, mestre cartelliste belga de gran renom per tot arreu, quin *panneau* decoratiu publiquém en una sola tinta. (3)

L'Hohenstein, adquireix personalitat per la fermesa realística del seu dibuix, l'excellent factura correcte de les pedres i la distinció dels colors qu'am tot i ser intensos, son sempre molt armónics. — L'Hassall, composa am l'*humour* inglés que dona aquell aspecte clássic a les seves obres i dibuixa accectuant el carácter de les figures, amb aquell art de l'Hohenstein i les de l'Hassall, citém com a guia dels colleccionistes.

Exposition des Beaux Arts. — Biscuits. — La Reforme. — Catalogue Henry. — Bec Auër. — Savon Cristal. — Absinthe Robette. — Bitter oriental. — J. C. Boldoot. — Ville de Bruxelles. — Exposition internationale. — Tropon. — Corsets grand prix. — Rajah. — Cacao Van-Houten. — Cacao Helm. — Cacao Driessen. — Majoliques i molts cartells purament decoratius.

(1) Entre'ls cartells mes coneguts firmats per l'Hohenstein, hi han els següents: Esposizione Internazionale, Milano. — Esposizione d'Igiene, Napoli. — Tosca. — Cordial Campari. — Vermouth Cinzano. — Monte Carlo. — Corriere della Sera. — Orario Cooperativo. — Fiammiferi senza fosforo. — Calendario Doyen. — Cesare Urtis. — Casa nazionale mutua. — Iris. — Cintura Cal-liano. — Bitter Campari. — Chiozza e Turchi. — A. Calderoni. — Gli amici dell'Arti. — Bohême.

(2) Entre'ls moltíssims cartells del artiste inglés, recordem els següents:

The Circus Girl. — The White Knight. Two little vagabonds. — The Purser. — On the March. — Sinbad the sailor. — Toto et Tata. — A Greek slave. — The Dandy Filth. — Dick Whittington. — The Mumy. — What happened to Jones. — The Iashmak. — The French Maid. — The Geisha. — Newmarket. — The Wild Rabbit. — Don't stop me. — A Runaway Girl. — The Shop Girl. — The Only Way. — Little Bo-Peep. — A Night Out. — Orlando Dando. — Cinderella. — Little red riding hood. — The Daughters of Babylon. — The Babies in the Wood. — The Mermaids. — Royal Coffee. — Cohnan's Mustard.

(3) Triem entre les obres den Privat-Livemont, les que segueixen, que com les

«ALTRA TARJETA DE LA CASA MIRÓ» PER R. CASAS

que difícilment se troba en les academies i en Privat-Livemont absolutament respectuós dels canons estétics, realça les seves figures amb entonacions delicades i de gran varietat.

De totes les exposicions de cartells artístics que s'han celebrat a Barcelona, la que'l col-leccioniste senyor Plandiura ha organisat al *Círcol Artístic de Sant Lluc*, ocupa'l primer lloc si 's té en compte la qualitat de la majoría d'obres allí reunides.

PINZELL

Noves & velles

ERRADA IMPORTANT. — En el número de Novembre, apareixie la firma de Francisco Rosselló, en lloc de la de Joan Rosselló, en el trevall «La processó de la morta» de les planes 161 a 165. — Dispensins el el nostre estimat company, aquest involuntari *lapsus*...

EL GOBERN FRANCÉS, se deu pensar que pintar be es lo mateix que ser ministre; am la major tranquilitat, ha encarregat que'n Dubuffe que pinta... a la seva manera, *acabi* les pintures que'n Puvis de Chavannes va deixar a mitg fer al Panteon, quan morí. En Mirbeau, en Mourey i d'altres se n'escandalisen am raó i no's recorden que de tot temps s' han fet semblants disbarats, ja que com diu molt be *L'Occident*, Giulio Romano *acabá* les cambres de Rafael. — Quan en Mourey vingui, si vé, l'hi ensenyarém el pati de l'Audiencia i totes les restauracions de que han sigut víctimes alguns dels pocs monuments que'ns queden. — En Cazin, a qui primer s'habie encarregat el sacrilegi, tingué l'honradesa de morir abans de ficar-hi má.

ABNEGACIÓ ARTÍSTICA. — El compositor francés Vincent d'Indy, no ha permés que's representés la seva ópera *L'Etranger* al teatre de la *Monnaie* de Brusseles, perqué l'empresa no ha posat avans en escena, el *Roi Artus* del compositor difunt Ernest Chausson. — Es un gran consol veurer qu'al mon hi han músics que no's barallen i que respecten el sagrat de l'amistat, fins mes enllá de la mort.

EL MUSEU DEL PRADO, ha lograt obtenir els quadros que gelosament conservabe la Real Academia, etc., etc. — Aixís Goya, brillará am l'esclat qu'anyadirá a les joies del museu, el prestigi de les dugas *majas*, vestida l'una, i nua altra, *la tirana* i altres obres. Aixís Murillo merexerá alguna consideració mes de la que frueix entre les *noves capes* artístiques i'l Museu ostentará aquella esgarrifosa tragedia maternal pintada per Morales. — Mes, senyor Ministre d'Instrucció pública: que no hi haurie una gracieta de caritat pera Museu de Barcelona aon no'ns queda mes recurs qu'anar una senmana a Madrid o mesos al estranger pera veurer obres d'art ¿Ens vol deixar regirar les golfes del museu i triar cent quadrets per Barcelona? *Allons! un bon mouvement!*

LA PÚDICA ALBION, TÉ CONCIENCIA. — A Londres, s'ha tornat á representar *The Importance of Being Earnest*, una de les millors comedies d'Oscar Wilde; en el cartell, no hi figurave el nom de l'autor pero'l crític del *Times* el citá diferents vegades en la seva crónica i digué que ja era gran temps de que la literatura revindiqués l'existencia del poeta mort.

Realment, no té res que veurer am les quatre témpores.

L'ADMIRABLE ESTATUA tallada per Alonso Cano, perteneix a una distingida familia de Mataró. Es una de les poques joies forasteres qu'encara posseheix Catalunya.

Obrador Gráfich. Thomas. Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Janer 1902 Núm. 84

«I. NONELL» DIBUIX DE R. CASAS

Nonell

(Amunt i crits)

UN dels espectacles mes fondament curiosos que de temps en temps fan agradable la vida, ens el ofereix la contemplació de la ira que sacudeix al burgés en art, cada vegada que topa amb obres que no l'hi fan el pés, segons la seva negativa estética.

A les hores, s'hi desfá am les dents i les ungles i per poc que pugui no para fins a esmicolar la producció del obrer d'art; se sembla a n'aquella noia vella de la faula, que al veures indiscutiblement lletja, va trencar el mirall, en lloc de resignarse. Hi han miralls, — vull dir, artistes — que's trenquen i callen; pero n'hi han que persegueixen als lletjos com inoportuns espectres, i la lluita pren les proporcions d'un combat sense treva. En Nonell, es un dels últims i no content de defensarse a cops de pinzell i de llápis, ensenya també les afilades dents i destrossa incansablement, sense pietat, les reputacions artístiques mes gacetillejades i xafades sota'l pes de les medalles, procediment que no'l detura de fer el seu camí en art, pero que regira contra d'ell tots els odis d'una gran ciutat, — que mesquineija, — cada vegada qu'omple una paret ensenyantnos en son hermós horror decoratiu, l'imatje dels pobres germans nostres, que casi son al mes baix llindar de lo humá.

La fera humana's reuneix al voltant de les teles malehides i no sabent que dir pera destruirles moralment, vuida sobre'l pintor catalá, tots els odis acumulats per la destruidora llengua den Nonell. — S'alce un burgit de *curée*, com si les sinistres teles anessin a morir esquinsades per les mossegades; els que escriuen d'art llensen quatre benevolencies banals si son bons, o vuiden el verí si no tenen res mes, i'l violent artiste's retira tranquilament un quan temps, am la satisfacció que dona la lluita, als temperaments batalladors.

Els dibuixos que publiquém, d'enérgica i sobria factura, dolorosament sujestius, demostren que'n Nonell no necessita'l nostre parer pera dibuixar magistralment.

Pinzell

El poemet del pa

Beneit qui's fa la vida
del trevall de ses mans;
la dona li es com parra
de fruita provehida
refresca'l seu descans.
Els fills com brots d'oliva
li pujen drets i sans.
(Salm. 127-3.)

I

La fe del trevall

Cansó de llaurá

Au tira Roig!
tira Morat,
l'humil cansó
s'ha comensat!

Un pobre llauradó
corvat damunt l'arada,
sembrava el seu just pa,
per la vinenta anyada.
També dintre'l seu cor
un altre gra hi sembrava,
l'angunia del trevall
que tart o d'hora grana.
Rebía am front seré,
la feina tan amarga,
com manament d'algú
que pel be nostre ho mana.
Au torna Roig!
girat Morat,
un solc del altre,
sempre al costat.

Vingué, vingué aquell temps,
qu'el blat mitg mort se glassa
del fruit dels seus sembrats
ben poc s'en refiaba.
Pro sempre a dintre el cor,
creixia l'altre grana,
la grana del bon zel,
qu'aixís el confortava:
No hi ha trevall perdut
si es fet de bona gana,
si tu no'n veus el fruit
algu sabrá ahon para.
Au girat Roig!
torna Morat,
un altre solc
i em acabat.

Per fi veigué els seus camps
rublerts d'espigues blanques,
pro com un gra millor
cullia eixes paraules:
Florida del trevall
vens quan no t'esperaba,
com el present d'algú
que mai ens desempara.
Com me'l han dat a mi
jo dec donarlo als altres
germans preneu d'eix blat
tot lo que us fassa falta.
Aturat Roig!
plega Morat,
fem un repós
qu'em ben guanyat.

II

La farina

Gentil bona dona,
que passas farina:
es nostra gran pena
la pluja ben fina,
que vas sadassant!

Que passi i repassi
la freda blancura,
que surti mes neta,
que surti mes pura,
per entre tes mans!

No't dolgui eixa feina
companya divina,
t'uneix am nosaltres
la clara polsina,
que nimba ton cap!

Ditxós qui pot veure
ta blanca figura,
que a dintre la casa
l'hi treu l'amargura
del fruit del trevall!

Per tu la fornada
será consagrada;
será com farina
qu'hi posis llevat:
que creix benehida,
i es fa saborida,
quan tu l'has pastat!

III

El llevat

Qui s'en recorda, dels pans menjats,
en la desfeta de les edats?
de l'amargura, d'aquells pans tristos
qui en fa memoria, ningú els ha vistos,
ja son passats!

Pro va per l'aire, pols misteriosa,
com la reliquia, de cada cosa;
s'ens fica a dintre, quan respirém,
i en eix pa nostre, quan el pastém
tambe s'hi posa.

Al cor de dintre de la pastera,
llevat s'hi guarda de la darrera;
del un al altra, com tradició,
els pans l'heredan eixa llevó
de la primera!

Encara ens parlen, del primer pa,
fan de pregunta: qui el va llevá?
i d'on venia l'agre planter,
que la farina pel cop primer
va fecundá!

També nosaltres, serem passat,
nostres pans tristos ja'ls han contat,
si aquestes cargues ens son feixugues,
un llevat pobre, cobert d'arrugues
sera guardat.

Parem-hi conte, gent del present,
els nostres dies, son un moment,
entre'l pervindre i el pervingut,
en som l'anella, donant salut
o mal sement!

Qui sap encara lo que'n vindrá,
d'aquestes ansies, qu'en naixerá?
I si per últim, alli an el fons,
han de partirlo els homes bons,
un millor pa?

IV

La coca

Ploreu amb els que ploren
goseu amb els que gosen.
(Ep. Rom., XIII-15.)

Mireu bailets ja es cuita,
el forn ens l'adelanta
ben endolsida am mel;
es com primicia santa
que perfumada amb oli
acaba el nostre anhel!
Saltéu petits voltant-la
la mare que us la porta,
am totes dugues mans,
crideu boi festejant-la
l'alegre coca rossa,
qu'es filla dels bons pans!
O com me plau sentirles
vostres gentils baralles,
per asolirne un trós,
qu'acaban en rialles
i es menja el mes petit
sempre el boci mes grós.
Ressonin d'alegría,
eixes parets fumades,
que veuen nostre dol:
en mitg de les vesprades,
de fam i de miseria,
llampega un raitg de sol!
Una joia tan pura,
el cel es qui l'envia
rebem-la am pietat,
després de tanta pena,
es justa l'alegría
d'un trós de pa ensucrat!

V

El bes del pa

Benigne pa! concordia i armonia
de dalt a baix, del home i de les coses;
del mon que s'ens entrega,
en un boci terrós qu'ens alimenta,

i de la nostra vida,
pastada i consumida aquí en la terra.
Victima santa, oferta i holocauste
el pa de cada día!
Quan jo de bon matí vaig per llescarte,
i al raitg de sol entrant per la finestra,
em dauro jo, i el pa i la gavineta...
Quan jo t'en pujo fins a flor de llabis,
i et faig aquell petó, costum antiga,
que de tot temps he vist que s'istilaba:
un inefable goig, plácida calma,
inunda les potencies de ma vida.
I quan parteixo la daurada crosta,
del pa que s'ens entrega i sacrifica,
un pur desitg també an a mi m'agafa,
de darme tot jo al mon
sense ambició ni gloria,
i ja ben net de tota vana espera,
em miro sens neguit,
el remolí del temps i de les coses.
Rodeu, rodeu, imatges fugitives!
fantasmes d'un present que s'ens escapa;
preneume ó be'm deixeu d'aquestes platjes,
la meva ánima quieta i resignada,
com el pa que he llescat, s'entrega i calla.

VI

Benedicció de la taula

Benehiu Senyor la taula ja parada,
poseu-hi pau avans de comensar,
envieu-hi una gota de rosada,
que'ns purifiqui aquest humil menjar.

Tota la nostra pena i alegría,
la forta lluita está tancada aquí,
es l'amarganta suor de cada día
que'ns la pagueu ab un torrat bocí.

O Pare, ompliunse el cor de llum serenal
feu qu'aquest apat siga profitós,
i ens ensenyi a allargar la ma ben plena,
com lliberal avui l'esteneu vos.

I quan arribi aquella justa tanda
de beata pau, compliu els nostres vots,
perque al convit de l'eternal vianda,
que no n'hi falti cap, hi siguem tots.

VII

El plat de sopa

— Per peixarl-hi a un noi la sopa
que no la volgués menjar,
aqui va un qüento de mare
tal com xic m'el van contar.
I va dir, diu:
Cullerada a dintre'l niu!
— Veus aqui que una vegada
tot guardant el bestiar,
un bailet ros les menjava,
les sopetes del bon pa.
I deia, da:
Son mes bones que'l cel clá.
— Veu vení'l bou i la vaca,
per les sopes ensumar,
com l'herbeta era glassada
les que queien van llepar.
I va dir, diu:
Les que caiguen engoliu!
— Mentrestant el llop s'acosta
i el badell s'en va emportá,
quan la vaca s'en adona
ja s'en posa a braholá.
I deia, da:
Per sa boca passará!
— Senyor llop, el nen l'hi crida,
tinc sopetes per dinar,
si torneu el meix depressa,
també vos, n'heu de tastar.
I va dir, diu:
Son calentes com l'istiu.
— Quan el llop aixó sentia,
ja comensa a recular,
ja s'asseu sobre les potes
esperant tan bon menjar.
I deia, da:
Quin olor mes casulá!
— La primera cullerada
es pel llop que va pecar,
la segona pel badell
que no's para de gratar.
I va dir, diu:
Fem al ventre bon caliu!
— Després ve'l bou i la vaca
pel disgust que van passar,
i per fí el bailet se menja
les que'ls altres van deixar.
I deia, da:
He fet parts com bon germá!
— Com que veu qu'encare el miran

va a partirlos el brenar,
mes en lloc de dugues pomes,
capses d'or hi va trobar.
I va dir, diu:
Sarronet, ets ben joliu!
— En quan n'obre la primera,
am sorpresa en veu saltar,
unes blanques estovalles
que's guarneixen de menjar.
I deia, da:
Feu el be, que be us serál
— Al obrirne la segona,
feu al llop desencantá,
que s'en torna un galán princep
molt humil i cristiá.
I la mare va dir, diu:
cullerada a cullerada,
la panxeta veig que't riu!

Aquell qui es parteix les sopes,
ab els bons i ab els malvats,
posseint lo que l'hi falta,
deixa els llops desencantats!

VIII

El foraster

Hospitalaris som
(no per forsa ni llei)
per natura i costúm...
(Eneida VII. 202.)

— Que feu dret a la porta...
entreu, entreu si us plau,
entreu, entreu bon home,
que benvingut sigau!
Veniu en l'hora justa
ara ens hi som posat,
seieu al cap de taula
i escudelleuse el plat.
No sou d'aquestes terres
potsé anireu perdut,
o es l'anyorar dels vostres
que us fa tan decaigut.
Segur qu'ells vos recorden
com recordem aqui,
el predilecte nostre
que també fa camí.
Qui sab si a casa vostra
avui será allotjat,
com acullit per naltros
vos ho haveu estat!
No aneu, no aneu depressa...
ocupareu son lloc,
d'aquesta pobre taula,
i el seu recó del foc.
— No tinc casal ni patria,
ni em puc mes deturar,
si es lluny d'alli on venía,
mes lluny on haig d'anar.
Camino per la terra,
per un voler massa alt,
ditxosos de vosaltres
que no patiu d'eix mal!
Anit será de fosca,
voldría atravessar
les neus de les montanyes
mentres que siga clar.
Adeu siau i gracies
d'aquet bocí de pa,
i aquesta dolsa calma,
que no us podré tornar.

IX

Lo pa que Deu n'hi do

Com hem partit tots dos la nostra feina,
partim-nos ara aquest bocí de pa;
prenme fill meu, la crosta ben torrada,
que flac de dents no puc jo rossegá.

— Per mi, Pare, es un gust trencarla forta,
com forta fou la pena i el dolor,
es dura com la terra nostra mare,
es negra, tan morena com soc jo.

— No't queixis del trevall que'ns fa la vida,
ajovat o fill meu son tracte dur,
pren-te la llei d'amor i serás lliure,
no vulguis mes que son voler segur.

— No puc pendrem la vida com a bona,
si es ella la que'm pren i mana a mi,
tan sols me plau la llei perqué es tan forta,
i ens bat a tots ab un mateix patí.

— També es el Pare i el pastor que'ns guarda
si et sents lo seu manyac a dintre'l cor,
dessota de la crosta de la vida,
hi trobarás la molla am bon sabor.

— O Pare l'escondit, o Rei duríssim,
que guardas per mi sols un rosegó,
jo trobo el teu trevall, la teva pena,
i en lloc te veig per mi suau i bó!

—Quan sents que se't renova en les entranyes,
la vida per un trist bocí de pa,
devant d'aquest miracle profondíssim,
no et sents unit an ell, com l'arbre al pla...

— La forsa que he perdut en la jornada
per lo meu guany la torno a possehí,
l'únic consol qu'hi trobo al pa de vida,
no deurel a cap altre sino a mí.

— I quan veus que alla baix les planes verdes
et parlen del trevall d'altres germans,
i detrás les montanyes et prometen
uns nous conrreus, nova verdor als plans...

— Llavors el veig extés sobre la terra,
nadant per les carenes i pels sots,
el cego alé de vida qu'ens emporta,
pel cástic de cada un i el mal de tots.

— Calla, calla fill meu, tu ets el cego,
com no coneix el blat al sembrador,
si estém units per la mateixa pena
estém lligats per un mateix Amor!

X

La perdiu

Llevant de taula

Com la cansó es lletja
feula acompanyá,
d'una noia maca
que la cantará.

— Gallineta del bosc,
princeseta morada,
tinc l'amor que'n fa llit,
no'm te gota de gana.
— I doncs quin mal pateix,
tan poc que's desposada,
fa dies no l'he vista
a dalt de la quintana.
— D'un mes que som casats
i ja la llar s'apaga!
no te gens de delit,
l'hi volguessis da un ala!
— No t'en refiis pas,
les dos me fan prou falta,
fugidora com soc
saltan feixes i marges.
— Jo mai t'he perseguit
ni am cans ni escopetades,
en quan t'agafi por,
t'acullirem a casa.
— I tu quin bon present
me donarás en paga,
qu'em donara l'amor
en lloc de la tendre ala.
— Te donarém bon blat
de la mes dolsa grana,
vindrá a veuret al bosc
en quan sigui curada.
— No cal que vinga no,
si cau i relliscaba!
te'l cos tan petitet
tan fina la petjada.
— Tens por que'l perdigot
tractes d'enamorarla,
com tu el cap ben airos
mou d' una al altra banda.
— Pren-la, pren-la aviat,
adeu l'ala morada!
l'hi deixo un cárrec fet,
si el cassadó'm mataba:
que'm cuidará els petits
i els hi ha de fer cantades.

XI

Les tres preguntes

— O tu el mes gran rebrot d'aquesta taula,
que sent encare jove
ja't bastes tu mateix;
jo't faré dir fill meu, aquella gran paraula
qu'ensenya el mon al home
en quan la forsa creix.
— Que cosa es l'arbre vell
que al teu devant camina,
i les arrels de ferro
regas d'amarc suor,
i estém units an ell
per l'aspre disciplina,
de darnos lo seu fruit
al preu de la dolor.
— Be prou que la conec
la mueca de l'arada,
caiguda al mitg del camp;
el tronc pelat i sec
del arbre de la vida,
que per la nostra pena
sembla escorxat del llamp.

— Per tu mitjá que sempre vens derrera
i am curiosa parla
ets lo meu aprenent;
una resposta et guardo falaguera
que sense dart-hi ajuda
tu m'hi darás esment.
— Quina neix per nosaltres
de fruita benehida,
que cría la mullena
i s'ens madura al forn;
si la parteix pels altres
ditxós qui l'ha cullida,
veurá lo seu llinatje
extés per tot el mon.
— Damunt d'aquesta taula
s'ens obre cada dia
lo fruit qu'haveu dictat;
o la gentil paraula
el pa de l'alegría!
que corre d'un al altre
després que s'ha llescat.
Imatje del amor,
la fruita benehida
que'ls homes se parteixen,
es un crostó de pa;
en la sang del seu cor,
es un bocí de vida,
qu'es treuen de la boca
per darlo an el germá.

— I tu l'amic dels xais i les ovelles,
que coneixent les coses
tot just en sabs el mots;
o l'encantat del cel i les estrelles,
dirás petit bailet,
el nom mes alt de tots?
— Qui es aquell qu'al-hora
ens mana i ens estima,
el qui regeix les coses
per un final de be;
el qui veiem defora
que tot ho creix i anima,
i el qui sentim a dintre
donantnos vida i fe.
— M'haveu deixat confós
i la resposta oscura
no se si haure atinat;
jo crec que sereu vos,
que amb una gran ternura,
cuideu totes les coses
de mi i del meu remat.

— Si la pregunta t'ha semblat extranya,
que tu petit bailet
no m'has endevinat,
refestela allí dalt de la montanya,
un día de bon sol,
de gran serenitat.
Quan les ovelles s'extenen refiades
circuintse de claror
damunt l'herbei florit;
quan trasparenten vida les brancades,
i l'ánima pastura
un lluminos delit;
renova tu aleshores en ta pensa
eixa demanda oscura,
i el cor prou te dirá:
Qui es senyor de l'heretat inmensa,
qui es qu'ens deixa vida,
qui es que'ns la pendrá.

J. Pijoan

«EL CANTÓ MES POBRE DE PEKIN» (SUBURBIS DE BARCELONA) DIBUIX DEN NONELL

El mejor rey

ERA costumbre de la corte el despedir el buen tiempo y señalar la llegada del invierno con una fastuosísima montería. A las indicaciones del rey se escogían los más afamados monteros, aún en lo más apartado del reino, y los cortesanos y señores acudían presurosos, magníficamente dispuestos para celebrarla. Ya la desusada animación y el bullicio que la presencia de tan riquísimos señores, de tan numerosos criados con lujosos trenes de caza é innumerables jaurias traían consigo, daban muestras de que muy pronto iba á dar comienzo la montería, cuando empezaron á extenderse por la corte muy alarmantes noticias acerca de una gran revuelta, que se decía había ocurrido en uno de los más apartados virreynatos. Poco tardaron en confirmar tales noticias los enviados del virrey, que venían en demanda de hombres y de dineros, y con sendas cartas en las que se narraban los serios peligros de que estaba amenazada la autoridad real con el levantamiento, movido entre los villanos por un fraile, conocido por Fray Atanasio, muy encumbrado por su talento y habilidad en el predicar, que desobedeciendo á sus superiores y rebelándose á la penitencia que le fué impuesta para que se abstuviese de tratar en sus sermones puntos harto quebradizos y muy ocasionados á disgustos, continuaba en su arriesgadísimo empeño de fustigar crudamente el poder real, que, según decía Fray Atanasio, «derivaba más de las malas artes del diablo que de la santa bondad y clemencia de Dios.»

Alarmáronse el rey y los suyos con tales nuevas. La cacería quedó aplazada, con gran descontento de muchos nobles, que no advertían ningún peligro en este nuevo *negocio de faldas*, como se llamaban por aquel tiempo á las frecuentísimas algaradas de que eran promovedores algunos frailes revoltosos, ayudados ya por el pueblo ó por el poderío de los ambiciosos magnates. Mas temeroso el rey deliberaba con su consejo y proveían acerca de la necesidad de poner al arma á todo el reino. Muy prolijamente se examinaron y discutieron los planes que cada consejero expuso para acabar prontamente con la rebelión; y finalmente acordaron de no tratarla por mano armada, por el gravísimo riesgo que había de que aumentase aquella revuelta con alguna sublevación de los soldados, que por la precarísima situación del tesoro real estaban tan empeñados que ni uno andaba sin el seguimiento del golilla ni con calzas que fuesen suyas. Determinóse, pues, al último confiar del todo en todo el ganar este negocio á la habilidad y astucia del virrey, y así, acabaron

«POBRE CEGUET», DIBUIX DEN NONELL

«EL BARRI DE PEKIN», (SATURBIS DE BARCELONA) DIBUIX DEN NONELL

muy luego con las órdenes y nuevos tributos, que el virrey, para proveerse de dineros, debía cobrar de los revueltos villanos, despachando seguidamente á los enviados.

Gran fama de conocedor de las gentes y de muy avisado gobernante tenía en la corte el virrey, á quien los menesteres de su estado ponían en tan difícil trance. Pero en esta ocasión su habilidad de hombre de gobierno y su ventura subieron por encima de su fama, con ser esta tan alta. Ya que á las pocas semanas de haber emprendido el vencimiento de Fray Atanasio, ganó su confianza, y con muy subidas promesas logró atraérselo y entrar con él en tratos para acabar buenamente con el levantamiento. — Sin embargo, no se mostraba Fray Atanasio muy fácil y abierto á los deseos del virrey, que quería que fuese á la corte á exponer de su boca al rey y á sus consejeros, lo que predicaba como utilísimo y casi necesario para la salvación y buen gobierno de los hombres. Fray Atanasio, á pesar de todos los salvoconductos y seguridades que acerca de su persona daba el virrey, y del despego que á diario publicaba hacia la vida, se negó á complacerle. Pues creía certísimo que el rey no atendería á sus razones, y que estas, quizás moviendo á la cólera á algún poderoso cortesano, más le llevarían á un termino desastroso que no á la bienandanza del pueblo. Por manera, que se resistió duramente á las repetidas instancias del visorrey, mal la felicidad de los villanos no se alcanzase en mil años, afirmándose más en no moverse de allí, donde no le azoraba el peligro, sino que mandaba y tenía vasallos, le temían muchos y era alabado por todos por su gran saber y juicio.

Aún los más duros y asperísimos ánimos suelen quebrarse por la vanidad, y no había de faltar este flanco á Fray Atanasio por el que se le pudiese ganar. No tardó mucho el virrey en advertirlo y hacia aquél puso todos sus esfuerzos, con gran acierto y ventaja. Y así, deplorando un día que el talento y las luces de nuestro fraile, se derramasen tan inútilmente entre gente zafía y de ruín condición, cuando por aquellos podría alcanzar elevadísimo estado entre los nobles, y al otro diciéndole que estaba cierto de que el rey y la reina sabían de él, y que á no ser por su terquedad estaría ya en la corte confesor de los reyes y á dos dedos de ser cardenal, y más tarde mostrándole cartas

«UN POBRE DE PARÍS», DIBUIX DEN NONELL

de cortesanos en las que se decía que al solo rumor de la visita de Fray Atanasio á los reyes, aún los más altos y influyentes dignatarios habían quedado atónitos y espantados, temiendo su caída y desgracia como inmediata á la llegada del que ya nombraban el *nuevo confesor* de su majestad, llevó el virrey muy agradable engaño al ánimo de Fray Atanasio, y, además, el convencimiento de su grandeza, que nuestro fraile presumía, pero que repetida por boca de reyes y de magnates aumentaba en el doble.

Que en esto de las alabanzas, no siendo obligadas, si nos vienen de persona principal y superior á nosotros, nunca recelamos sean lisonja y engaño, que siendo más fuertes, para nada han de adularnos; mas si es nuestro igual ó inferior quien nos las prodiga, las ponemos en estudio para ver si en parte las dictó el provecho é interés. — No se opuso más Fray Atanasio al viaje, y gozándose en su triunfo, señaló la partida de allí á una semana.

Desembarazado el virrey de Fray Atanasio, el alma de la rebelión, esta quedó vencida en breve tiempo. Unos centenares de ducados repartidos hábilmente y, también la discordia que nació entre los más señalados villanos, empeñados en alcanzar cada uno para sí, la jefatura ó mando de aquellas huestes de *zuecos*, echaron por tierra todas sus pretensiones y poderío.

***

Al alborear llegó Fray Atanasio á la corte, con la escolta que le puso el virrey como correspondiente á su dignidad, pero, á la verdad, para llevarle seguro y en buen recaudo. Y conforme fueron entrando en ella, sobresaltóles un bravísimo ruido de trompetas, tambores y cajas de guerra, y por ser este tan á deshora entendió Fray Atanasio que debía tratarse de algún grande y fastuoso suceso. Vínole al pensamiento si sería para él todo aquel estruendo, á manera de aviso ó señal de su llegada. Mas esta creencia fué fugaz; los ruidosos trompeteros y toda su desaforada compañía pasaron por el lado de nuestra comitiva, sin poner atención en él ni en sus acompañantes.

No quedó Fray Atanasio más sorprendido que curioso de saber qué grande fiesta anunciaban, ó á quién se dirigían tan públicos obsequios. Y dirigiéndose á uno de la alborada le preguntó:—«decidme buen hombre ¿celebráis hoy la fiesta del santo patrón de la ciudad, ó acaso tiene ya heredero el trono, ó ha venido sobre el reino algún gran favor de Dios Nuestro Señor?»

«¿Cómo, respondió el interrogado, ignora su paternidad, que hoy celebramos, por orden del rey, el aniversario del natalicio de la excelsa Doña Beatríz?» Y sin atender á más, marchóse, dejando en blanco á Fray Atanasio, que de nuevo iba á preguntarle. Y éste no quiso ya interrogar á nadie más, por no pasar por tan gran ignorante como vió que debía ser él que como él nada sabía de aquella fiesta, y por temor de alguna burla á propósito de su desconocimiento quedó con tan vehementísimas ganas de averiguar quien era aquella ex-

«ESPERANT LA SORT SENTAT» DIBUIX DEN NONELL

celsa señora, como de llegar á palacio y vivir según su nuevo estado.

Á esto, dos de los hombres de la escolta, que al entrar en la ciudad se habían apartado de la comitiva, adelántandose como para preguntar algo, retornaron adonde aquellos quedaban, y muy secretamente comunicaron á sus compañeros las órdenes que habían recibido. Luego, dirigiéronse todos, por calles muy tortuosas y estrechas, hacia un caserón, que si tenía apariencias de palacio eran de serlo de rufianes y salteadores. Fray Atanasio receló de tanto misterio y del mal camino que había de conducirles á la morada del rey, y dirigiéndose al jefe de la escolta, le preguntó: «¿diga su merced, llegamos ya á la casa del rey? porque ésta, á la que nos dirigimos tiene mala traza para albergar á tan alto señor.—¿Es acaso el alojamiento de sus mercedes?»—

«BARRACA DE CAPTAIRE AM PARROQUIA» DIBUIX DEN NONELL

Picóse á esta última pregunta el de la escolta, y muy desenvueltamente y aboliendo todo el respeto á que estuvo obligado hasta entonces por órden del virrey, le contestó: «Sepa su paternidad que este será su palacio. Mi señor, el rey, lo destina para los que no han de salir de esta vida sin galardón, ya sea el de la horca ó el de los grillos.» Y luego, en tono soldadesco y muy irrespetuosamente, añadió: «Buen padre, caiste en la trampa; pero no te puedes quejar, has viajado como príncipe para ir á la horca.»

¡Quién dirá lo que pasó en el ánimo de Fray Atanasio así que vió claro en el engaño! Maldijo de sí y de su enemigo el visorrey; pensó pelear con sus guardias y escapar; matarse allí mismo... Luego fué serenándose y, sin querer, le apareció en su inteligencia la visión potentísima de sí mismo y de su vida. Que el hombre se comprende á sí mismo y ve mejor su estado en la desgracia, que en la esperanza ó deseo de alguna felicidad ó dicha. Estos estados son engañosos; y porque no son conformes al de la naturaleza humana por esto alteran la razón y la inteligencia del hombre, y le obligan á salir de todo buen concierto, y anhelar y aún esperar lo que no se alcanza. El estado ó condición propio de todo sér es aquel en el que tiene más perfecto conocimiento de sí mismo; y el hombre nunca se conoce mejor que en el dolor, en la desgracia. Y como la esperanza de ver cumplido su deseo ya no obscurecía á Fray Atanasio, advirtió claramente el desas-

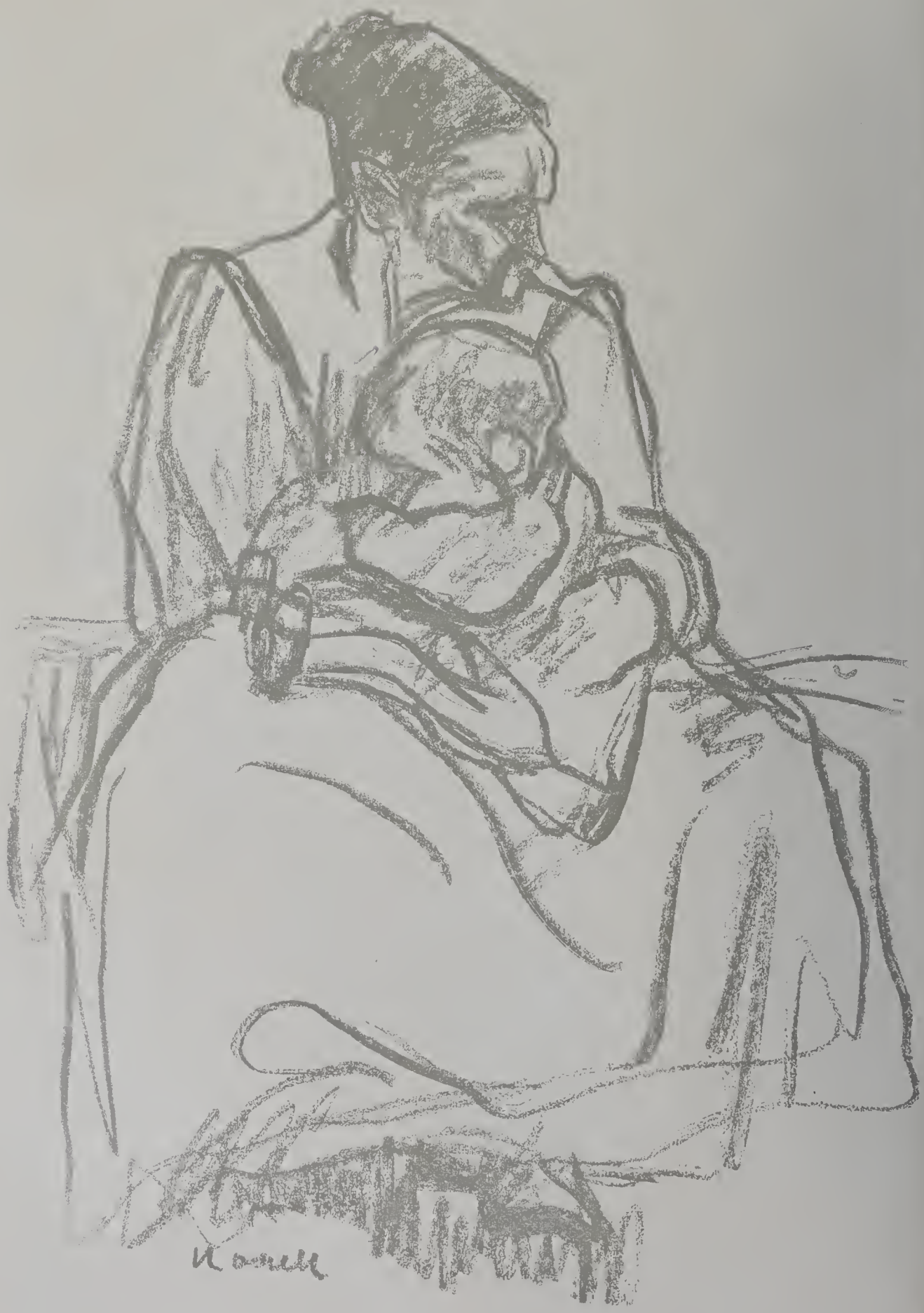

DIBUIX DEN NONELL

«CAFÉ DE CARRETÓ» DIBUIX DEN NONELL

troso término á que le había conducido la vanidad; que si animó á la rebelión fué para salir ganancioso; que su deseo de gloria le ocultó su perdición, y le inundó el abatimiento. Más tarde, y á pesar de su nueva y triste condición y de la certeza con que juzgó de su vida, al considerar la maldad y artería de sus enemigos, aún hallaba disculpa y cierta bondad para sus acciones.

En tan tristes pensamientos estaba Fray Atanasio, cuando los carceleros bruscamente le ataron con muy pesadas cadenas, conduciéndole luego á lo más secreto de la prisión, en medio de burlas y de groseras preguntas, llevadas con paciencia, harto obligada, por Fray Atanasio.

***

La espléndida y muy rica comida que se celebró aquel día en el palacio real, llegaba á su término. Habían concurrido á ella, los principales magnates y damas del reino, los cardenales que eran del consejo, muchos nobles y palaciegos y, además, algunas señoras, célebres por su generosidad y belleza, que se aseguraba eran muy amigas de la festejada Doña Beatríz y junto con ella se repartían los agasajos, regalos y poderío del rey, de varios nobles, y aún se decía de algún cardenal.

La animación era grandísima, y los convidados no daban punto de reposo á su ingenio, para vencerse en un á manera de torneo de agudas y muy sutiles alabanzas con que celebrar la belleza, donosura y discreción de la excelsa Doña Beatríz. Largo espacio duró la lucha, y como el rey, que no quería ceder plaza en esto de galanteos, mostrase con su creciente malhumor, muy segura señal de que se le agotaban sus lindezas, y que iba á salir vencido, y fuese notado de Doña Beatríz, esta imaginó enseguida un nuevo entretenimiento que diese menos desasosiego al rey. Casualmente se llegó, á este tiempo, á uno de los privados que estaba frontero á Doña Beatríz, un alferez para comunicarle la nueva de la llegada y prisión de Fray Atanasio, y sin aguardar á que aquél concluyese su relación, propuso Doña Beatríz que condujesen á palacio al fraile, y que los cuatro cortesanos que la suerte señalase, contendiesen con él acerca de la bondad del poder real ó de

«AL RECÓ DE UN PORTAL» DIBUIX DEN NONELL

otra buena causa. Y como serán cuatro los que defiendan el partido del rey, añadió Doña Beatríz, y todos de clarísima inteligencia, su triunfo es seguro, y será de mucho contentamiento ver como el lugariego fraile queda confundido y sin tener que decir á las razones de nuestros defensores.

Todos aceptaron regocijadísimos el nuevo juego que propuso Doña Beatríz; á nadie le pareció inmoral y monstruoso que se forzase á un desgraciado á intervenir en juegos de burlas. Tratábase de divertirse y siempre es apetecible hacerlo á costa ajena, y, además, el rey había publicado, con su risa, su agrado, tan ostensiblemente, que ya sólo por esto tuvieron aquella burla por bonísima.

Mientras fueron á buscar y conducían á palacio al prisionero fraile, el rey, Doña Beatríz y los cortesanos se trasladaron á un magnífico salón, quedando allí con alboroto, en espera de Fray Atanasio. Al aviso de que éste iba á penetrar á la presencia del rey, cesó la algarabía, agrupándose todos en torno del rey y de Doña Beatríz, con cierta curiosidad despectiva de conocer al fraile que había de entretenerles.

«AIXÓ DEL REPATRIADO, JA NO PICA»

DIBUIX DEN NONELL

Admirado quedó Fray Atanasio delante de tanta riqueza y magnificencia. Por largo tiempo estuvo suspenso, sin moverse ni decir palabra, y todo él hecho ojos para apreciar aquel sin cuento de riquezas que le confundían. Los trajes eran innumerables y vistosísimos, y en los de las damas y señoras principales la fastuosidad y riqueza había llegado á lo indecible. El rey y Doña Beatríz, junto con los cardenales y alguna de sus amigas, formaban el centro de aquella cortesana reunión. Extendíanse á ambos lados los nobles, señores y las damas, comentando unos, burlescamente, la perplejidad y poca cortesanía de nuestro fraile, otros averiguando quién era y porque estaba preso en la corte, las damas admirando su buena presencia y aún gallardía, sin que olvidasen por esto la pobreza y hosquedad de sus vestidos y maneras.

Rompió, al último Doña Beatríz la suspensión de Fray Atanasio, hablándole de esta manera: «Hable, padre, que es de razón que defienda delante del rey, lo que diccn predicaba á los vasallos. Su magestad quiere saber su parecer en lo tocante al poder real y al derecho de señorío, que á Dios plugo concederle. Sermoneenos su paternidad, que ya sabemos que su elocuencia es extremada, que de no llevar razón de su parte, no faltará entre nosotros quién se la señale y ponga de manifiesto. Ya sé que no todos somos igualmente entendidos, como su paternidad, en eso de idear nuevas repúblicas á lo Platón ó políticas á lo estagirita, mas no dude por eso, que por igual todos le entenderemos.» —

No quedó Fray Atanasio con menos turbación que antes, después de lo que habló doña Beatríz. El tono de burla de sus palabras echó por tierra lo que había imaginado para expli-

«A LA VILLETTE», DIBUIX DEN NONELL

«EL POBRE QUE A VINGUT DE MES LLUNY»

DIBUIX DEN NONELL

carse que el rey le llamara. Previó que nada tenía que esperar, sino que iba á servir para escarnio, y determinó sufrirlo. Mas al advertir que á unas voces, que no entendió, de doña Beatríz, se reunieron todos en torno de ella, y que con gran alborozo se celebró un sorteo, y luego un noble anunció que la fortuna que había designado á dos caballeros y á dos cardenales para que defendiesen la autoridad real contra la del rey de los *zuecos*, turbóse de indignación y no lo puso á paciencia. No habían acabado los donaires y burlas que á propósito de la elección se dijeron que adelantándose fray Atanasio hacia el rey, exclamó con gran innación:

«¡Quede para siempre manchada vuestra riqueza por la fealdad de vuestro sentido! Que si á Dios le plugo daros el poder sólo para que os satisfaciereis en el refocilamiento y goce de sibaríticos y horrendos placeres, hizo así mayor vuestra fealdad. ¡Ay de vosotros el día que los hombres descubran vuestra artería y malvada condición! — Con el engaño robasteis de mi mano el castigo de la maldad que os anima. Mas ni así os libraréis de la venganza del Señor, que vuestro vino es de la viña de Sodoma y de los ejidos de Gomorra, fruto que lleva maldición. — Hijos del vicio y enjendradores del vicio, vuestra conciencia se ha embrutecido en la modorra de la embriaguez, y el entendimiento aniquilado en la excitación de la carne. Ya os es igual obrar delante del Señor el mal ó el bien, y en los dos días de su santificación os vanagloriais de honrar á los falsos dioses gentílicos. El culto á Dios lo habeis sustituído por la adoración á la carne; todo placer ruín y mundanal venció en vosotros á la oración, dignificadora del espíritu. — Por esto os regalais con el sudor de las pobres almas; vuestro vicio y su muerte es la ganancia única de su trabajo en la tierra. ¡Pueblo que pediste rey al Señor, que velaba en tu cuidado, al derecho brutal del rey te encadenaste! —

Á este punto había llegado Fray Atanasio de su violento apóstrofe, que el rey, que no vió señal de que aquello parase en broma ó en algún lance chistoso, y que ya desde á poco de empezar la peroración, había comenzado su aburrimiento y su bostezar, levantóse de su sillón y tomó del brazo á Doña Beatríz, que llevada de la ardorosa palabra del fraile nada

«TRES COSSOS, REPARTITS ENTRE SET ANIMES»

DIBUIX DEN NONELL

«POBRE DE CLASSE PASSIVA»,
DIBUIX DEN NONELL

«SI FOS MES VELL!» DIBUIX DEN NONELL

«SI FOS ESGUERRADA!» DIBUIX DEN NONELL

había advertido del creciente fastidio del monarca.

Instintivamente y de una manera algo brusca, desasióse ella del rey, continuando atenta á lo que Fray Atanasio seguía hablando.

No hubo tiempo ni de que el rey le mostrase su desagrado, que otra bellísima y esbelta dama, de las que se decían amigas de Doña Beatríz y que según pregonaba el rumor, no descansaba discurriendo como desbancarla del favor del rey para alcanzarlo ella, con extremada donosura y gracia se acercó á él, hizo porque la besase y después de mil finezas salieron del salón con alguna descompostura y alborozo. Los nobles y demás palaciegos, que estaban ya admirados de que no se amordazase y se quitase de allí á aquel fraile maldiciente, nada se hicieron de rogar para seguirles.

Sobresaltada notó entonces doña Beatríz la ausencia del rey, comprendió su torpeza, y no curando de Fray Atanasio ni de sus discursos precipitadamente se dirigió á la cámara real, á donde supo que habían llegado el rey y su nueva amiga.

Los soldados recojieron á Fray Atanasio, quedando solos en el salón un privado y dos cardenales del consejo, que después de brevísimas razones, acordaron que, por la salud del reino, debía juzgarse severamente al prisionero, no sólo por el delito de lesa majestad, sino también por el de gravísima herejía. Luego se reunieron con los demás cortesanos, que iban acomodándose ya para la representación de cierta comedia que á propósito de aquella fiesta compuso un celebrado poeta. —

Al siguiente día tuvieron noticia los del consejo, de que Fray Atanasio, después del tormento, había vuelto á la gracia de Dios, y de que su muerte fué ejemplarísima. Tan sólo rogó á sus jueces, antes de morir, que hiciesen porque llegase á manos de doña Beatríz, una carta que en sus últimos momentos había escrito.

«EL SOMNI, ES L'IMATJE DE LA MORT» DIBUIX DEN NONELL

***

Mal quedaba doña Beatríz para enterarse de cartas de frailes, ni aún de emperadores. Y como fueron pasando los días menos ocasión vino para ello. Tal maña se dió su rival en ganar al hastiado rey, que doña Beatríz previendo su derrota y humillación, abandonó seguidamente la corte, para llegar á donde la suerte le deparase y por la novedad de su belleza pudiese triunfar de nuevo.

Algunos meses más tarde, la corte estuvo de gran fiesta, también para festejar á la recién encumbrada cortesana. Y si esta vez no se halló á mano á un Fray Atanasio que les divertiese, no faltaron burlas á su memoria y al recuerdo de doña Beatríz. Un palaciego gracioso, al cual fueron á parar los papeles que se olvidó Doña Beatríz en su precipitada huída, de concierto con otros cortesanos, empezó á apuntar maliciosamente lo que él necesitaba que creyesen había existido entre Fray Atanasio y Doña Beatríz. Y enseguida que comprendió que su dañino pensamiento era manifiesto de todos, levantóse con gran prosopopeya, y con mil suertes de burlas, empezó á leer la carta, que, en su última hora había enviado Fray Atanasio á Doña Beatríz, que era así:

«L' ÚLTIM SOMNI» DIBUIX DEN NONELL

«Magnífica señora Doña Beatríz:

Á su merced me dirijo, antes de morir, por ser la única persona á quien he movido á compasión en mi desgracia. Y quisiera agradecer la bondad de su merced, mostrándole la verdadera guía de la vida. No ponga recelo en mis consejos que no hablará el interés, pues cuando su merced lea esta carta ya no seré, sino la razón de quien muere por su maldad y por la maldad de los hombres.

Recuerde siempre su merced lo de *mi secreto para mí*. Que si declarare sus pensamientos, y estos fuesen en su provecho, la envidia moverá al amigo y al enemigo á labrarse su perdición, para que no les aventaje; y si por desgracia de su merced, aquel los fuesen en su mal, tampoco los publique, porque es dar regocijo á los demás en el tormento de su merced.

No obre por vanidad, ni por ambición, que al más grande triunfo llevan aparejada la muerte desastrosa. No anhele el bien y provecho ageno, que sólo disgustos y no paz alcanzará en ello. Ni espere que el bien y provecho de su merced lo alcanze por los demás, que es tan difícil hallar una acción desinteresada entre los hombres, como que yo me salve de mi segura muerte.»

DIBUIX DEN NONELL

DIBUIX DEN NONELL

Por tal modo debió leer la carta el gracioso palaciego, y tantos fueron los chistes y donaires que de ella, de su autor y de doña Beatríz dijo, que su lectura fué una continua risa.

En medio de otros holgorios terminaron aquella fiesta, y andando el tiempo se sucedieron otras muchísimas, siempre con gran alboroto y contentamiento. Y como se venció una revolución se ganaron otras mil. Cayeron unos cortesanos y se levantaron otros: si la astucia les encumbraba, por la astucia eran derribados. Todos luchaban bravamente para alcanzar cierto poderío, como si aquello fuese eterno y no tuviese que cesar.

Con tanto goce y deleite cada día fué aumentando el agotamiento del rey. Los cortesanos fueron abandonándole poco á poco, sus achaques le hacían impotente, y quedó relegado á un extremo de palacio solo, atontado y medio paralítico. Ni un recuerdo que le trajese consuelo halló en su larga vida. Ni sentía dolor porque el aniquilamiento de su cuerpo y espíritu le había conducido á la más completa inacción y falta de deseo. Sólo se animaba y quería el poder, al llegar muy amenudo á su solitaria estancia, el alegre rumor y bullicio de las fiestas, que tan poco apartadas de él se celebraban. Pero este destello de vida era fugacísimo, y el rey quedaba de nuevo hundido en su torpe y mortal atontamiento.

PEDRO MOLES

La fí de l'Isidro Nonell

Aquell día les vermellors de la posta s'estengueren sobre les vermellors de l'incendi. La Ciutat estava en flames.—Era la primera jornada de la gran revolució, la revolta dels oblidats per les revolucions anteriors i deixats per totes elles en son etérn estát d'abjecció irremeiable; era el terrible desbordament de la canalla, dels miserables, dels posats fora de llei, dels inéptes i vensuts de la lluita pera la vida, de les desferres de la humanitat, dels detritus de la máquina social, de les capes infimes de les poblacions, del llot infècte de les clavegueres ciutadanes; dels consumits per la herencia de totes les malalties, de tots els vicis i totes les degeneracions; dels anaquilats pels trevalls vilíssims i menjats de miseria; dels morts de fam, dels morts d'enveja i de rancunia; dels errants sense familia ni patria, dels vagamons i salta-rius i captaires; de les races proscriptes, rossegats els cossos de bruticia, plenes les testes de pollám, covant en el cervell raquític el verí de tots els desprecis; dels habitadors dels forats trogloditics; de les animes fosques, llampegades per la ferocitat dels instints; dels cossos nascuts en el fang, que's revolquen pel fang i en el fang reventen; dels trinxeraires, de les rameres, de les arcabotes, dels idiotes i bojos i lladres i assesins d'ofici; de tota la carn del burdell, del

«QUAN SERÉ GRAN!!» DIBUIX DEN NONELL

presiri i de la forca. — Tots, en aquest abim, havien viscut secularment abjectes. Mes no tenien pas conciencia de tot lo miserable del seu estat. Un gran engany els feie viurer. Se creien hermosos. Les dones, am vanitosa ilusió se miraven als espills i somreien a la propria imatge. Els homes també's veien nobles i galans, i trovaven maques a ses famelles, i amorosos s'adormien entre sos brassos, oblidant-hi l' amargor del fél de sa existencia. Moltes mares miraven a sos fills, aquelles criatures neulides i malaltes, tarades de totes les degradacions morals i físiques, repugnants de bruticia, deformades per la precocitat del trevall i del vici, com a espills de cel i prínceps de sobirana boniquesa... — I heus aquí qu'un dia finí terriblement l' engany. Un artista, en revelació punyenta, copiant-los, exhibint-los nuament, amb aguda crudeltat de linies, en brutalitat implacable de colors, rabejant-se refinadament en la lletjesa i la deformitat, havía trencat l' encís, fent-los veurer, amb aclaparadora evidencia, la fondaria de l'abím de sa abjecció. Una llum dolorosa se feu en ells. Comprengueren tots, tots, com era de lletja i de baixa i de irremeiable la miseria que'ls tenia presoners entre ses urpes. — I comensá llavores la era terrible de la gran desesperació. Com en els terrors milenaris, els homes devingueren bojos. S'havien vist; havien clarament comprés com eren. Ara se repugnaven entre ells, els uns als altres. I quiscun se repugnava an ell mateix. Els homes no cercaben ja amorosos els brassos de les dones. Els pares sentien, violentament, desitjos espantosos d'escanyar a sos fills, veient-los tan lletjos i bruts i podrits i miserables. Un basquejar suprem els removía les entranyes, al trovar-se devant per devant, al penetrar en ses vivendes sórdides, al emprender sos vils trevalls de cada día. No trevallaren. Deixaren també de robar i de captar. Vingué la fàm. La desesperació se va fer mes negre i mes folla. Una rabia de fera, una rancunia formidable els guanyá a tots. I al-hora caigueren tots en una mena de deliri; en un deliri furient; en un deliri que'ls feia veurer roig, que'ls encenia la carn, fent que en les llargues nits febrils les dones freneticament anyoressin les abrassades de mascles hermosos, i dant als homes, monstruosos desitjos d'entrar en les arcoves opulentes, i mossegar pèlls de

«AM CINQ CÈNTIMS CADA MÈS A CADA POBRE, FÁ DE PROVIDÈNCIA»
DIBUIX DEN NONELL

satí, i violar les duqueses blanques, esteses en sos grans llits perfumats; un deliri que'ls agitava am la necessitat imperiosa d'actes de violencia, de carnatje, de saqueig; de destruir totes les coses febles creades per la opulencia i el refinament i l'art; de calar foc als edificis i dur arreu desvastació i mort; d'escanyar, d'esclafar testes, d'arrencar llengues i enfonzar ulls i banyar les mans deformes en el caliu sagnejant de les entranyes obertes: un deliri que feu que un día, sense raó, sense motiu, sense pretést, sense que la nit avans ningú pogués suposar-ho, reventés espantosament aquell volcá. I quant morí'l dia aquest, la Ciutat estava en flames, i les vermellors de la posta s'estenguéren sobre les vermellors de l'incendi.

«SI ARA FOS A FER!» DIBUIX DEN NONELL

Tota la canalla prengué part en la gran revolta. No se sabía quin omnipotent voler del Diable, conjurava, reunía i abocava a la ciutat als miserables de totes les miseries. Els cretins de les negres fondalades, am ses grosses testes de galápat, sos golls, son ignoble caminar d'ánecs; els vagamons dels camins, que dormen sota els donts de les carreteres i al rás en els boscos; les tribus trashumants, acompanyades de ses besties polçoses i estupides; els saltarius i lladres de camí, que s'amaguen a les tenebres i sobtadament cauen sobre els vianants; els captaires errants a quins borden tots els goços, que rondinen malediccions, i, al capvespre, amenassen amb el puny clós a les masies; els homes estranys, privats de paraula, que vaguen perduts per les montanyes, fent sentir el só d'un fluviol o el dringar d'una campaneta; els idiotes bosquetans, lascius com micos, terror de les camperoles; els pelegrins que saben oracions i a quins la epilepsia convulsiona en els romiatges o a la porta de les iglesies; els paralítics doblats en un carretó, que imploren la pietat amb una cantarella monotona; les velles bruixes, de somriurer sinistre, a quines la quitxalla apedrega; els mendicants am ses llagues, am ses monstruositats, am les exhibicions horribles de les deformitats llastimoses; els troglodites que, vora de les poblacions, viuen en coves prehistoriques; les siluetes negres que, a la nit arrepleguen tot lo que durant el día escupen les ciutats, disputant encarnissadament son botí als gats i goços famolencs; els qui a les nits crues d'hivern, dormen á la serena, en els bancs, en els portals, ajeguts en el racons mes arracerats i ombrius; els qui fan cúa, esperant les sobres del ranxos quarteraris; els degenerats, incapassos de tota feina, que arrocegan sa viciosa ociositat desde el rónecs cafés cantants fins als burdells hedionds; els qui viuen en perpetual agonía, consumits

per les feines que maten; les xinxes, deformades pel trevall, pudentes d'oli fins als ossos, rient estupidament am la gran boca esdentegada; i tots els habitadors dels barris negres de les grans ciutats, ont els horrors s'apiloten; i tot l'exércit del vici miserable, i tot l'exércit del crím, i tots el presidaris dels presiris i tots els bojos furiosos de les bojeries... Tots, tots formàren en la revolta, tots s'entregaren monstruosament al carnatje a la matansa, al saqueig, a la violació, a la desvastació, a l'incendi, a la orgia de totes les ferocitats; tots se reuniren en torrentada espantosa, entre rugids, entre udóls, en un paorós devallar de catarata, amb una mena de cant aixordador, que, teixit de flestomies i de crits de odi, de crits de venjansa, de crits, de luxuria, de crits salvatjes de triomf, de róncs de bestia satisfeta, entre l'enfonzament apocalíptic de tota la ciutat, semblava la estrafalaria *alleluia* del Dissabte Sant dels miserables.

Lassa, sino farta d'incendi i destrucció i carnatje, la canalla deixava ja la Ciutat, escampant-se pels camps vorers, quant va advenir una cosa espantosa. La munió s' adoná sobtadament de que, assegut en una de les pedres del camí hi havía un home, un jove, qui, am descuidada tranquilitat, com si aquell daltabaix fos tant sols un interessant espectácle, com si darrera seu no esclatessin les flamarades de l'incendi colosal ni bramules a son entorn l'esfereidor desbordament de totes les passions destructores, seguía amb ull curiosament observador les escenes mes horribles, els tipos mes repugnants, les expresions que la rancunia, l'odi, la crudeltat satisfeta, la luxuria farta, la folla borratxera del triomf imprimien en els rostres, i rapidament ho dibuixava tot. No se sab com va

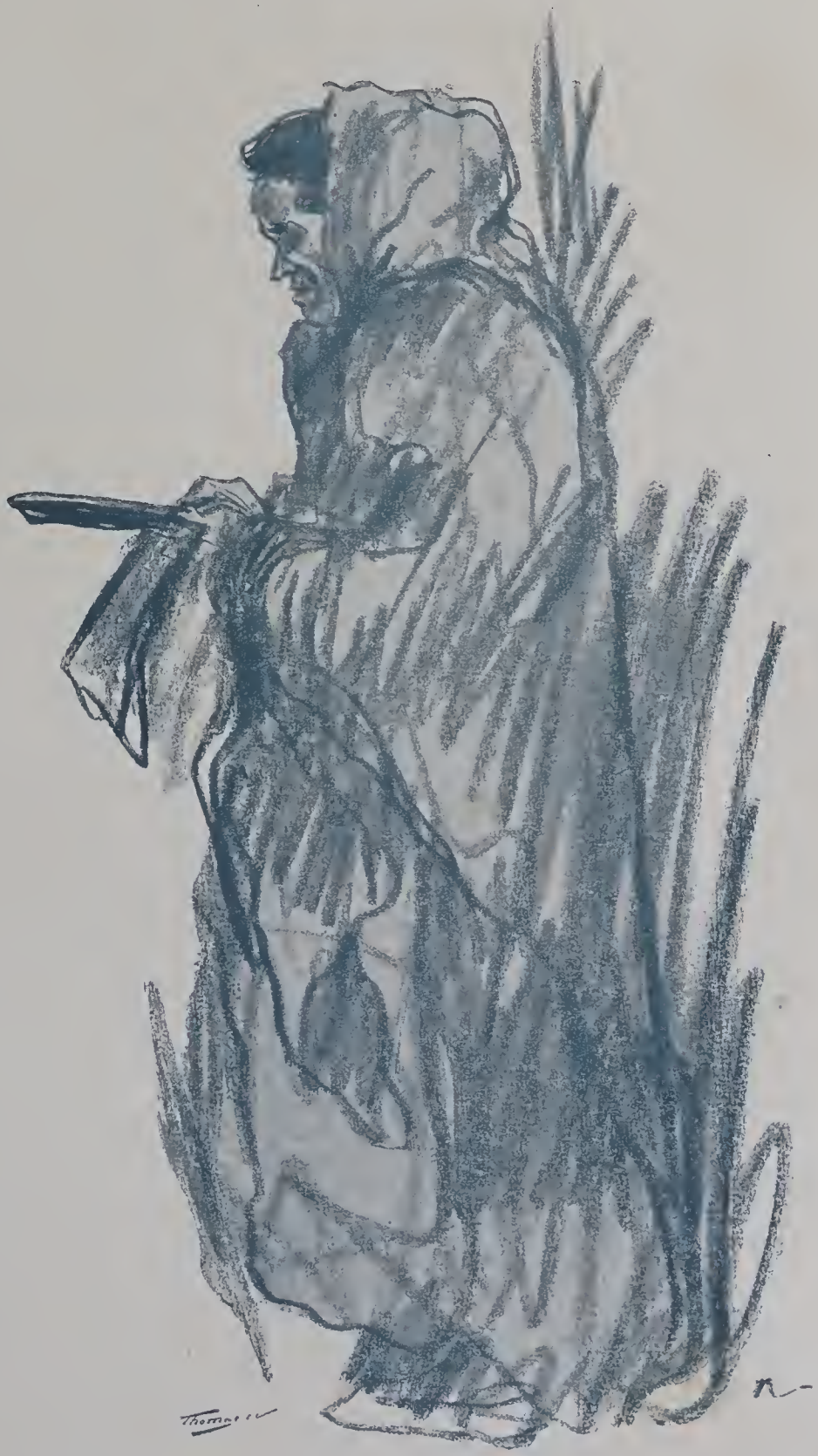

«LA GENT NO ESTÁ PER ROMANSOS» DIBUIX DEN NONELL

correr en un instant la veu de qui era aquell home; potser algún antic model el va regoneixer; o pot ser, millor, qu'aquell exércit inmens de miserables, am la terrible infallibilitat de l' instint, endevinés en ell al gran responsable, al revelador crudel en quines obres havíen aprés com era de baixa i repugnant i irremeiable la seva lletjesa, al lladre que els havía robat pera sempre sos consols, al assessí de la última il-lusió que'ls feia viurer... — I la idea d'una gran justicia inflamá de nou an aquelles féres. I la furia de destruir renasqué, brutalment dominadora. I primer fou un onejar de mar en tempesta, en que tots s'apartaren un instant de l'artista pera caurer desseguida violentament a sobre seu; i després foren els punys closos al nivell del cap, les empentes brutals, les veus ronques gitant insults i renecs i escarnis, les escupinades llensades per boques plenes de verí, al mitg del rostre, que's tornava livid, mentres els ulls en una ganyota de suprema angunia, s'obríen desmesuradament, i tres cops, tres cops, se badava la boca sense que'n surtís paraula ni só; després ungles de fera esgarraparen les carns i les mans nirvioses de les dones delirants arrencaren els cabells i s' ensanyaren en les blancors de la cara, i dents de besties famolenques mossegaren les cames i'ls brassos, i la forsa de tot l'odi i de tota la rancunia pesá sobre la espatlla, llensá el còs a genollons, l'aclofá a terra; i'l crani s' esberlá contre les pedres; i tota la torrentada humana caigué al-hora i aixafá el pit; i els ossos petaren horrorosament; i mil mans de ferro abarcaren el coll i l'oprimiren i l'estrenyeren, fins que la llengua sorti, horrible, i els ulls saltaren de les órbites; i aixís, mort, desfigurat, trossejat, restá estés a terra el gran responsable, mentres el cel se vestía sinistrament de foc, i una ventada furiosa retorsava els abres nusos de la carretera i feia muntar altíssimes les flamarades de l'incendi de la Ciutat... Regná un moment el silenci. La gran justicia estava feta.

Mes encara vingueren mes horrors. Altre cop renasqué la furia. Torná a bramular la tempestat. Un home va agafar el cos mort i el llensá a l'aire, com un ninot, entre una riallada estupidament triomfal; altres li lligaren una corda al coll. I comensá la carrera furiosa, arrocegan-lo, tornant a la ciutat, passant i repassant per les mateixes vies, que ja la nit havie omplert de tenebres, empenyent-se els uns als altres, i aixafant-se en els llocs estrets, i destrossant-se i caient i alçant-se i passant per sobre dels caiguts, i trepitjant els morts de la matansa del día, entre les runes, entre les fogueres, entre les cases on s'agitaven encare les flames dels incendis, que's contreien, com en negres ganyotes de desvari i sorollosament s' enfonzaven; entre les cansons que la joia salvatje havía fet neixer en el fons de les gorjes desfetes, am rugids i am udóls, am sorolls estridents de ferros, de llaunes i de corns, de monstruoses musiques, com en un carnestoltes delirant, en professó de l'infern, terrible i grotesca. Apedregaven els uns el cós de l'artista; altres el colpejaven am sos bastons; altres l'escopien encara, sense parar, una i altra volta, i altra, i sempre. Una dona, una vella, una furia, llarga i seca, tota nua, tota escabellada, els ulls sortits del cap, escumejanta la boca, tentinejant al caminar, i ensopegant i caient a cada instant tan llarga com era, s'havía apoderat, arrencant-la del bras, de la má, de la má de l'artista, de la má culpable, de la que amb implacable habilitat havía copiat tantes lletjeses i tants horrors, i la trossejava, i la insultava am veu ronca, i la llensava a l'aire, i la prenia, i la tirava a terra, i la trepitjava, i la recullía altre cop, i la escopia i la mosegava a boca plena, i frenéticament la fregava pels racons ignobles del seu cos ple de inmondicia... I seguí, seguí la carrera furiosa, sense parada, sense cansament, temps i temps, a travérs de la Ciutat en flames.

Al fi's trovaren altre cop a camp ras. Era una planura negra i desolada. Al lluny la voltaven fangosos aigua-molls. Assí i allá abres solitaris i negres s'alsaven com patíbuls. Un inmens nuvol morat tapava tota la estensió del cel, deixant no mes, a la banda ont el sol havía mort, una franja de sang inflamada que'ls negres pantans reflectíen. Havía amainat el vent; no mes al lluny se'l sentía encara xiular, arrocegant-se pels boscos. La cridoria de la multitud aná també minvant, se perdé en la estensió de l'espai, va apagar-se i morir en el silenci. L'onejar del mar aquell devingué més ample i

mes lént. Els moviments de tots se féren pausats i pléns de lassitut. Semblava que complissin rituals solemnes. Callats i ferestament ombrius, avansaren fins a la vora d'un precipici, per quin fons corría la migrada corrent d'un riu infecte, aon desembocaven les clavegueres i pous negres de la ciutat. La munió se desplegá, estenent-se per el marge. Totes les mirades, espectants, se fixaren en el lloc ont havía sigut dut el cós de l'artista. Un moment anguniós de quietut. Quatre homes silenciosos el voltaren, li tregueren poc a poc la corda del coll, el féren oscilar un moment i el llensaren; i'l cos que ja no era sino un manyoc informe de carn i sang i llot, rodá per l'aire, anant pesadament a caurer en la negra corrent inmonda que am crassa lentitud avansava cap al mar.

Llavors, amb un udól inmens de bestial alegría, aquella munió de feres, se sentí com deslliurada; i frenéticament cercá quiscún la propria imatje; i corregueren els uns fins a les marges dels aigua-molls, on moría sinistrament la última llum del día; i'ls altres s'arrencaren de les mans els bocins de mirall, botí dels palaus entregats al saqueig... I com si am la sang del artista fos sa abjecció rentada; com si am la fí del gran responsable quedessin deslliurats pera sempre de les urpes ignobles de la lletjesa; com si haguessin mort el verí per haver mort la cuca, tremolosos i anhelants s'hi espillaren, i, a la llum duptosa de la posta sagnant, tots, tots els homes se vegeren galáns i nobles, i les dones totes, les miserables, les velles, les deformades, les crétines, les idiotes, les bojes, les bruixes, les gitanes, les drapaires, les femateres, les captaires, les xinxes, les bagaçes, les arcabotes, les borratxes, les lleproses, les podrides, somrigueren d'orgull, sentint-se tota l'ánima i tota la sensualitat sobtadament inflamades al bes d'una il-lusió ubriagant que les feia trovar-se hermoses.

EUGENI ORS

Vent de Serè

EL vent de terra's caragolava gegantinament pels ámbits i udolant es deixava caura furiós de cap a cap del carrer aixecant remolins de pols i fulles seques. Relliscava impetuós entre les dues rengleres de cases mudes, barrades i s'allunyava galopant rondinador..... Al pas de la ventada sorollosa, el flam dels fanals s'ajupia esporuguit, els arbres s'extremian com punxats per ùn torment crudel i les persianes, mal travades, se rebotien follament d' aquí d'allá... desballestades.

Llarc a llarc del carrer, tres figures solitaries avansan per l'acera, poc a poc, ajupits, fent cara al vent. La dóna penjada al bras del marit, el nen agafat a les faldilles de sa mare. No deian res i una ombra de tristesa'ls abrigava. El nen s'aixugava amb el revés de la má, els ulls plorosos, plens de grans de pols. Tenía fret i són el petitó, i la seva ánima tendra estava indefinidament entristida per lo qu'acabava de veure.

I el vent no parava d'escombrar el carrer. Les estrelles guspirejavan, clares, brillants i un quart de lluna glassada plorava silenciosa en mitg de l'espai fret... transparent.

Les tres persones s'aturaren devant d'una porta i l'obriren. El vent hi entrá'l primer, esbufegant. Xiulá per la escala i la omplí tota am ressons lúgubres, misteriosos... i xiuxejá pels panys i's filtra suspirant per les escletxas de les portes. Ells pujaven l'escala a poc a poc. A la fí, van obrir la porta del pis i penetraren pel corredor plé d'ombres. El pis estava igual sempre; mes hi sentíen una gran buidor, un gran fret, al entrar-hi.

Ell, el germá del marit, l'amant de la dóna, l'ídol del petit, els havia deixat per anarsen a llunyes terres, a l'altre banda del mar. Feia poc li havian apretat la má per darrera vegada dins de la barca insegura i tambalejadora. Ningú pogué dir un mot; les llágrimes dels ulls parlaren. Al arribar a casa se feian ben-

DIBUIX DEN NONELL

ve cárrec de qué ja estavan separats per sempre.

I el recort d'*ell* se'ls hi reconstruí plé d'encants i remembranses de dies venturosos.

El marit acabava de perdrer al germá am qui havia passat tota la vida, al soci en els trevalls. ¡Oh quina buidor mes fonda sentirie sens ell! La dóna perdíe a l'estimat, perdíe a l' home pera qui son cor bategava ple d'amor i jovenesa. ¡Oh, sens ell, quin fret, quina indiferencia per tot lo de la vida! El nen perdíe al oncle festós que mai l' abandonava omplint-lo sempre de manyegaries i regalant-li joguines. ¡Oh, que sol se trobarie sens el seu oncle festós!...

«AL LLINDAR DE LA MORT» DIBUIX DEN NONELL

... I el petit va esser el primer que, trencant a plorar, va cridar sordament en brassos de sa mare, al oncle, al oncle qu'havia fugit per sempre.

En tant, pels ámbits profons, el vent no parava de caragolarse bramant imponentment, mentres la mare acotxava al seu fillet en aquella cambra recullida i tebia. De cop, una bufada freda'ls hi apagá'l llum. El marit no s'havia pogut detenir i havia obert el balcó pera guaitar desde la galeria enllá, la faixa argentina del mar, que semblava quiet, adormit sota de la lluna.

¡Pobre home! creia poguer distingir el barco en aquella neta, llisa i monótona inmensitat. Mes tot fou debades. Al tornar a sa cambra, va trobar a la seva muller, singlotant fondament, de genolls a terra i am el cap apoiat damunt del llit. No va compendrer res i mirá de consolarla.

— Ha sigut la seva voluntat... ¿Qué hi podiam fer?

Mes ella ja sabia que'l seu amant se sacrificava per deixarlos.

Horas després, el nen somreia en brassos d' un somni rosat de criatura. *Ell*, l'oncle festós, se l'havia emportat allá a'n el barco plé de joguines. Mes de cop se li desvanesqué l'encis i's despertá. La cambra estava fosca; a fora el vent udolava tristament, perdent la forsa. La mare, que no podia aclucar l'ull, va sentir remoures al petit.

— No tinguis por — va dirli — dorm que jo ja estic desperta.

I el nen torná a dormirse com un ángel.

Un filet de vent qu'havia per les escletxes del balcó, prengué aquestes paraules plenes d' amor de mare; las prengué, sortí a fora i les llensá a la ventada que les va dur, avall... avall, mar endins, mar endintre, fins a filtrarles a les orellas endormiscades d'ell, que's despertá de cop, creient sentir la veu de sa estimada i la de aquell ángel, tal volta fillet seu. Mes, desfet el somni, el va trobar dins del camarot estret, sentint la tanahor tremolosa de la máquina i el balanseig violent de les onades, que s'encastellaven aquí i allá, inflades pels esbufecs del vent de terra.

JOAN OLLER Y RABASSA

Noves & velles

EL FAC-SÍMIL DEL NÚMERO PASSAT.—A posta deixarem de mencionar la procedencia del hermós quadro reproduhit en el número 83, perqué ja suposavem que molts desconeixerien qui era l'autor i fins el possehidor. Havem rebut varies cartes, preguntant si era un quadro de Jordaens, d'altres l'atribueixen a Rubens i quasi tots els curiosos que'ns han dirigit preguntes, han suposat l'obra extrangera. I això tractant-se d'un quadro que s'exposa a la porta *exterior* de l'iglesia del Pi, cada vegada que hi han les quaranta hores!

A l'alçada en que's veu a les-hores, sembla molt mes vigorós de factura, que examinant-lo a plena llum i am gran deteniment podent-se aixís admetrer que sigui de Viladomat per lo molt que se semblen les figures del fons esquerre, a les que solie fer. El quadro perteneix a la junta d'obra de la parroquia i está en tan mal estat, que la seva desaparició es questió d'anys. Ara que la mort del senyor Rector ens priva de donar-li mercés per la seva bona gracia en facilitarnos la possibilitat de reproduir-lo, no titubeijem en formular un vot qu'en vida d'ell no hauriem gosat emetre i es que l'admirable *Adoració* de Viladomat, passi al museu de Barcelona, sino com a cessió, baix forma de dipósit, degudament cambiat de tela i *sense cap restauració* inepte.

L'OEUVRE DE E. CARRIERE. — Amb aquest titul, la casa H. Piazza et Cie, de Paris, ha comensat la publicació d'un gran llibre d'art, en el que's dona a coneixer l'obra del delicat pintor Eugène Carrière. Mes endevant, ens en ocuparém am l'extensió que's mereix.

RETRATO GRAFOLÓGIC. — El *Cri de Paris* del 17 Febrer 1901, va publicar el següent retrato grafológic den Nonell, que reproduhim com a curiositat:

«*N. M. Barcelone.*—Volonté forte et soutenue, agressive et violente parfois. Exagération par instants. Ambition. Tendance à l'autorité. Originalité. Grande bonté et bienveillance. Franchise. Ténacité. Esprit simplificateur et éclairé, pénétrant, intuitif, caustique et incisif.»

L'OCCIDENT. — Acaban de publicarse els primers números de la revista *L'Occident*, en el primer número hi han escrits den Mithouard, Vincent d'Indy, Klingsor, Charles Morice, Maurice Denis i altres. En copiem els següents:

LIEDS

Je ne sais pas où va la feuille morte
qui danse et tourne au gré du vent
qui l'emporte,
et pourtant
je la suis longtems des yeux en rêvant.

Je ne sais pas quelle main
a laissé tomber una rose froissée
sur le chemin,
et pourtant je me suis baissé
pour la ramasser.

Je ne sais pas quelle amoureuse chante ainsi
dans son jardin un air moqueur,
et pourtant me voici
triste à mourir et le souci
fait éclater mon cœur...

Je ne te demande qu'un peu de douceur
comme remède à ma tristesse,—aimée;
je ne te demande qu'un peu de douceur
pour consoler mon cœur
et le calmer.

Du pays des roses je m'en reviens
n'ayant gardé que les épines aux doigts;
du pays du rêve je m'en reviens:
je ne crois plus en rien
qu'en toi.

Berce-moi dans l'ombre comme une sœur
pour chasser le souci qui me ronge
et mord de ses dents pointues mon cœur:
je ne te demande qu'un peu de doucer
et de mensonge.

TRISTAN KLINGSOR

Obrador Gráfich. Thomas. Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Febrer 1902 Núm. 85

En Lluis Bonnin

De tots els artistes, que un temps fèren parlar a la crítica de Barcelona, potser el mes oblidat avui es en Lluis Bonnin; i no pas perque s'hagi deixat vencer en una lluita que cada día s'ens endu mes capdills; i no pas perqué s'hagi adormit com tants, pels arrabals de París, somiant en una *glorieta* feta d'algún que altre retall dels diaris i periódics de la nostra capital. Nostre amic, d'uns quans anys an aquesta part s'ha anat isolant, degut a son mateix caracter, anant-se retraient mes i mes. Potser s'ha entregat massa an aquell floriment interior, dols a Herodiade; potser que s'ha deixat anar massa en aquets vagamundejars de l'esperit, que duen les vagues inquietuts, les suaus celisties dels jardins pressentits apenas, i les negres *licantropies* dels esperits somniadors. Va sentir, un moment, l'allunyament, l'hora de solitut que'ls grans artistes han sentit, per la vulgaritat que'l volta, i va deixar-se caure voluptuosament en l' opulent trono dels ensomnis, entre'ls tebis coixins de les il-lusions, contemplant en son interior el florall infinit de sos pensaments, assaborint luxuriosament la flaire d' aquet mon intern, tan oblidat, tan silenciòs pera molts. Després se va trovar sol del tot, i, endinzat en ell mateix, va deixar passar les amistats, les ocasions de fer-se valdre, la ressó baladrera de la crítica, i res d'això desvetllá son esperit; trobant-se com l'extranger de Baudelaire, solitari d'amor i de esperansa, i com ell, enamorat boig dels núvols, dels núvols que passan, dels núvols qu'es destrien, que fujen y cauen, a fondrers, en un ponent rosat, quins misteris ignorem. L'etern moviment de la Naturalesa va sospendre'l quietisme moral de la seva ánima, i amb un afany potentíssim va correr a confondres en son tráfec. Allavors va esser quant posseidor de la técnica del cisellat i repujat, i enamorat del gran artiste toscá, va volguer viurer la seva historia, i abandonant un poble que per ell no tenía gaires bons recorts, va recorrer les ciutats italianes, que mes ne tenen d'en *Benvenuto Cellini,* i va fer estada allí, ont el gran joieller va ferne, entregat complertament a reviure aquell art de l'esculptura delicada; i, adorant l'obra del gran artiste, va trobar momentániament la pau, en el dols frec dels metalls nobles, i els enfilalls de perles se varen desgranar suaus per ses mans ossoses i delicades.

Recorrent la costa mediterránia, va trobarse am *Nice,* fent-li l'efecte d'aquelles luxuoses viles de Bagdad i Bassorah, encantades munions de palaus de marbres, coures i fustes precioses. A Nice reposa are. Aquella vila el va captivar; am el luxo am totes ses manifestacions de vida exterior, am l'esculliment aristocrátic de les Villas i xalets, vorejant una platja que te per fons a tanta flor i a tanta luxuria de tons i un cel i un mar que's fonen en una blavór que s'escampa i encuadra els grocs i vermells i demés virolaments de llum d'un sol meridional.

La vida d'allí, exterior i comunicativa, va sorpendre an aquella ánima tant solitaria, tant endinzada, i l'impenetrable enamorat dels núvols, va sentirse sorprés, per les flors rares, les filles anémiques de les estufes, que somnien quietes, i decoren i embaumen son indret, sense espaiár ses flaires per viles industrials i traficadores. Per això ha estat bon temps reclós a Nice, cisellant joiells i decorant els sumptuosos palaus que engarlanden aquella costa. I avui, desensopit de la non-non del mar per ell tant temps vorejat, se disposa a anar envers Alemanya, a recorre els pobles boirosos d'aquelles races germániques, que tanta influencia han tingut en son esperit retret.

L'obra d'en Bonnin, se compón d'un gran nombre de dibuixos que ha escampat per molta part d'Italia, alguns coneguts aquí, altres que ni tant sols ens han visitat.-Ideals dislocacions, barrocs agrupaments de dones, entrellassaments de nusos, entortolligaments incomprensibles de muscles refinats, aquesta es la nota personal d'ell, la que bojament l'entussiasma a

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES» PER LL. BONNIN

n'ell i la que nosaltres en ell admirém. Diga qui vulgui que les exageracions aquestes indiquen un desconeixement i un escás estudi del natural; nosaltres veiem que es al contrari, puig aqueixes exageracions refinades, son degudes a un excés de coneixement i estudi del natural; i fent encara mes analítica nostra tasca no hi veiem en les figures d'en Bonnin, la carencia de cap dels muscles que formen nostre exterior. Lo que hi ha es que com en Bonnin es intensament artiste, més: artiste refinat, ha trobat que la forma humana era massa pesanta, i posseidor de la anatomia, i habent-la estudiada fondament, son esperit simplificador ha prescindit de certes alenacions que embrollen la questió i ha entés que les figures pera moures en un quadro no necessiten tanta carn; i per aixó ses figures s'han anat idealisant i la plasticitat de la seva obra ha guanyat en simplificació. I per aixó els senyors Patums del art han trobat les mans llargues i els brassos cargolats i s'en han rigut. I el llapis d'en Bonnin els ha cassat la rialla, sense que hi faltés cap de aquells muscolets que fan savoreijar una aleta de colomí sucosa o un *beefsteac* sagnant.

Recordo que una vegada el vaig trobar dibuixant, amb aquella gran calma que'l caracterisa. Feia una figura musculosa de travallador, d'home de pena. La vaig trobar xocant, aquella figura encoixinada de carns, tan estranya que li vaig dir. I era que había transformat l'obra de la naturalesa; li va colocar al clatell uns muscles travessers que feian mes aixoplugada la figura, uns muscles com uns coxins rodons, que ell había vist en tots els animals qu'han de dur grans cárregas. I ben mirat aquella figura, tenia un aire de forsa que embruteix i transforma. I després n'hi vist, d' homes que travessers al clatell duen muscles entrellassats que'ls fan anar el cap endevant, qu'els fa semblar d'una especie diferenta.

Avui presentem a n'en Bonnin, en una obra de colaboració. Dos íntims amics s'han unit per presentar un llibre; dos artistes han treballat junts pera modelar un poema: *Boires-Baixes*. Junts varen comensar a darli forma i de eixa estreta abraçada de companys ha sortit ja formada tota ella.

Les il-lustracions d'en Bonnin son treball

delicat i complert exemple de dibuix a la ploma. No il-lustren un moment determinat de l'obra, sino un período llarc de la mateixa; no precisen cap personatje, sino que donen lloc a l'imaginació del llegidor a que's crée els heroes enquadrats en els boirosos paisatjes que dibuixen. Tractats a la manera dels moderns dibuixants germánics am son recort al boix alemany antic (prescindint dels claps de tinta del vell boix inglés) donen ben bé l'idea dels moderns treballs a la ploma. De primer s'hi veu en tots ells un plan decoratiu, que senyala a cada figura son lloc, i després els fondos detalladíssims i el seguit de boires, que besen les brancades perdent-se en visions de fades voleiantes, deixant véure en ses escletxes, be un tros de palau encantat, tal com el crea l'imaginació romántica del heroe del poema; be una llenca d'un paisatje extrany, o un tros de cel nuvolós enreixat per les branques d'uns arbres retorsats. I lo que hi ha que notar més es la síntessis de carácter que te cada personatje creat per la caricaturesca imaginació del vianant perdut, caricatura ell mateix d'un esperit modern inquiet que no sab ont va ni qui es, que tant aviat se sent guerrer pero guerrer de cuento, príncep de comedia, com senzill caminant, o's troba despullat per la veu de l'esperiencia qu'ell desperta en una dona vella que guarda una masía. An aqui es ont mes s'han compenetrat el dibuixant amb el poeta i ont se sent mes l'estreta de l'abrás ideal qu'ha unit aquets dos artistes. També s'hi nota el domini del dibuix i un refinament del detall qu'es comprén molt en aquella ánima d'artiste acostumat a les joies, el linearisme delicat que deixa en la retina el molt contacte am detallades ciselladures i minuciosos repujats. Com a dibuixant queda en Bonnin arrenglerat amb els dibuixants imaginatius o de composició de la escola tan oblidada avui i conservada cuasi solsament pels inglesos.

Are empendrá la marxa cap a les ciutats d'Alemanya. L'ambent de dropa severetat, d' austeres linies, les macises coloracions d'aquell art sobri desvetllarán en el fons de la seva ánima, dormides recordanses de passades inquietuds, i la movilitat del seu esperit d'artiste trobará un'altre branca ont reposar, al

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES» PER LL. BONNIN

peu d'aquells foscos paisatjes, en els centres de filosófiques intelectualitats fonamentará la seva obra, solidará son esperit i l'amplitud de les nits serenes li durá la dolcíssima pau fecundadora. Nosaltres desde aquí li desitjem fermesa per seguir avant en la seva obra, forsa per durla a cap i la pacienta calma, tan necessaria a son esperit, perqué les noves obres siguin dignes filles del llapis que tan suaument ha idealisat en les *Boires-Baixes*.

Z.

Boires-Baixes

Poema den Joseph M.ª Roviralta i den Lluis Bonnin

CONTEMPLA'l món que't volta, i diga-m si darrera de cada cosa no t'apareix un esperit. La flor, la flor humil te parla del esperit del creador que d'ella'n féu una petita maravella; els estéls proclamen l'esperit que ordena son curs; un esperit de sublimitat se cerneix pel cim de les montanyes; l'esperit de la malinconía i del desig mormola baix les aigues; i en els homes parlen milions d'esperits. Si s'enfonzen les montanyes, si cáu fet pols el món de les estrelles, si les flors se marceixen i moren els homes: ¿qué sobreviu a l'enrunament dels cossos visibles? ¡L'esperit invisible etern! ¡Si tot en aquest món está encantat! ¿Qué dic? Aquest món mateix está encantat: máscara enganyadora, es la forma errant d'un esperit, es un fantasma.

«LE ROI DES AULNES» DIBUIX PER LLUIS BONNIN

¿Qué es un fantasma, sino un cós aparent, sino un esperit real? Aixís es el món *vá, núl, il-lusori*, sense altre realitat que l'esperit de que és l'envolcallament visible. Guáita: assí, allá, arréu, te volta un món de fantasmes; estás assediat, sens parar, per visions, per *aparicions*. Tot lo que se't mostra no es més que'l reflexe de l'esperit que hi habita; una aparició espectral; el món enter no es altre cosa que una fantasmagoría; al séu darrera s'agita l'esperit. Tu véus *esperits*.»

(Concepció espiritualista del mon, segons MAX STIRNER. — *Tradueix un estat d'auto-emancipació incomplerta. El jo, deslliurat ja de la tiranía de lo natural, reduit per l'esfors d'aquell, a la categoría d'impotent apariencia, resta encara esclau de les cadenes de lo sobrenatural, per ell mateix forjades.)*

No al mitjansar el camí de la vida, com l'ombríu bósc de la *Commedia* divinal, sino mes a son comens, perduda entre les boires i'ls somnis del despertar de la joventut,

hi há una terra encantada. Es la terra del goig sense lluita, del repós sense trevall. Totes les ánimes escullides hi han pasat bèn a la vora. Les unes, sense volguer escoltar els cants dolcíssims de sirenes que conviden a entrar-hi, se tapen les orelles i passen de llarg i apressen bravament sos passos per la dreta vía. Altres entren en el jardí encantat, i en ell pera sempre s'adormen. Altres, un cop a dins, volen eixirne i no poden pàs, i's perden pels viaranys laberíntics, i, com en els deliris anguniosos, tornen sempre a trovar-se en el llòc d' on n'eren partits. Altres ne surten i, en sènt defora, se passen la má pel fròn pera esvair el record, com un mal somni. Altres el serven piadosament aquest record; i'l cuiden com a flor esquisida i fèble, abrigant-lo de vènts i tempestats; i de la encontrada misteriosa sovint pateixen l'anyorament; i bèsen am petóns d' ánima ses imatjes, entre'ls combats del viurer; i a cada tristor i cada posta li resen, a bategades de cór, pregaries d'idolatría secreta; i en les caigudes, en les desfetes, als hivèrns, a les velluries, tornen vers ella, amorosos, sos ulls; i la seguretat del retorn endolceix sos moments últims i aixuga les suórs de la seva agonía; i es per aixó que, en sent morts, els floreix als llavis i els llumena tot el rostre la claror d'un somríurer sereníssim.

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES» PER LLUIS BONNIN

De son pàs per aquesta terra encantada, un poeta i un dibuixant vos porten botí; de sos records n'han teixit un poema.

Es un poema estrany. En ell se fónen lo real i lo ideal, lo intern i lo exterior, la natura i 'ls somnis, l'entusiasme i la ironía.—I es aquest el secret de la seva poderosa veritat.—La vida, quant la mirém amb ulls que saben véurer, se 'ns presenta aixís. Féu-ne la proba. Giréu la vista vers una época llunyana de la vida vostra, en que el temps hagi desvanescut la ubrieguesa de lo actual. I'ls fets históríc se vos presentarán barrejats indistintament amb els somnis de la nit i amb els somnis del dia, les imatjes de les coses, confoses am les velles ilusions, les

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES» PER LLUIS BONNIN

accions de la vostra vida amb els referits en les converses o en els llibres llegits allavores.—I un cop en l'escenari de lo pretérit tan real es una cosa com l'altre; lo mes real es lo que viu més intensament en la memoria.

Es un poema trist. Una tragedia. Una dolorosa tragedia... I ni un combat, ni una mort, ni una gota de sang, ni tant sols un dolor d' intensitat aguda.—Si en algun cop les caigudes son violentes, els desenganys pesen massa o la ironía punxa un xic endins, passa una boira, deixa la suavitat d'un pató en el dany, i aquest en resta esmortuit.—Esmortuit pero imborrable.

Un home estrany, de vestits exótics, d'aire somiador, vingut sens dubte de terres llunyanes, la conta aquesta tragedia, entre mig de la munió atrafegada del pati de la Llotja barcelonina.

El poema comensa. Animes encantades, presoneres de les boires, canten son anhèl de descans i somni:

> Dormím,
> que dormint se somía.
> Jo vull somiar molt!.....

Parlen dels seus somnis, dels sers ideals que'ls acompanyen, dels paisatjes de misteri, per ont arroceguen sa desalentada inquietut... Son cántic se bressa en ritmes lènts; les seves veus sonen en música dolcíssima.—I talment aixís, desde l'amagatall d'un albérg, canta la veu d'una nina. També ella sènt la inquietut; mes també en la seva ánima el desalent hi ha fèt niu. Sab prou certament que la frisansa, que en son cor li mana estimar, será perduda; que per el lloc aquell els aucells hi passen de llarg, sense volguer deturar-s-hi; que son galán no vindrá en cap temps; que no sentirá jamai els petòns de ningú, i que no mes, dut pel vent, acompanyará sa solitut tristíssima, el flaire indecís de les florides llunyadanes.

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES» PER LLUIS BONNIN

Mes per un moment sembla que vagi a trencar-se l'encant, a torbarse am remors gloriosos d'acció i de vida la inquieta calma de la encontrada misteriosa.—Un home es arrivat en ella, un caminant que ha perdut son camí. Es l'home estrany. Devegades sembla un príncep, o bé un guerrer; altres un poeta; altres un senzill viatjer. Ha sentit la cansó de la noia, i ses estranyes modulacions li han arrivat fins a l'ánima, i en aquesta, avans indecisa, germina poderós un desig, un inmens desig que li encén el cor en flamarades d'incendi; un desig que es al-hora amor puríssim per la amagada cantaire, que's torna a sos ulls encantada primpcesa, presonera en mágic castell, custodiada per guardians fantástics; i sèt abrusadora de gaubances de carn i de esperit, que li fá ja somiar amb els dies passats al costat de la bén aimada; i anhels de gloria i violentes impulsions de lluita que l'empenyen a combatrer, en heroica gesta, amb el monstre paorós que deu guardar captiva la desconeguda donzella.

I la Imaginació, am sóns de clarí, anuncia arrivada la hora del deslliurament als esperits encantats de quins aquell castell es presó. I les il-lusions, les dones del ensomni, armen cavaller al caminant, qui, posseit de son paper, se disposa a la epopeia. Aquí'l poema s'aixampla, se torna universal. Pero aquella amplitut es una amplitut caricaturesca i aquesta universalitat es tant sols filla de la presunció d'un esperit ridícolament egoista. Amb ales de cera fabricades per la propria imaginació, aquella ánima somiadora, feta de qüentos i rondalles, i enamorada bojament de lo maravellós, prén volada i vola i s'allunya i's perd de vista. La caiguda devé fatal; el xóc am la realitat, inevitable. Aquí, com en les memorables gestes del cavaller de la Manxa, el deliri altera l'apariencia de les coses, fent-les pendrer proporcions sobre natura, i'ls molins de vent se converteixen en gegants, fins que la brutalitat dels aconteixements desfá l'engany, de faisó dolorosa. El palau vist pel vianant es una sen-

zilla masía montanyenca; el monstre que devía guardar-lo es una pobre vella tant sols; el combat per qui'l delirant viatjer s'aprestava i pe'l qui la imaginació'l vestía amb esplendent armadura, se torna conversa enfadosa, en que les armes son sobreres; i la donzella encantada quina cansó dolcíssima li havía fet perdrer el camí, la bella desconeguda que li tenía robat el cor, la rossa primpcesa de llegenda, que ell, hardidament, somiava deslliurar, es, segóns el parlar de la vella, tant sols una pobre malalta.....—I, malgrat aquesta sobtada conculcació de lo ideal per lo real, no cerqueu aquí l'efecte de lo cómic. El violent contrast entre la elevació subjectiva i la objectiva baixesa no fa aquí riurer.... I es que aquest héroe de qüento d'infinides ambicions i somnis teixits am retalls de velles lectures; aquest flamant cavaller, que no lluita con D. Quitxot per un ideal altruístic i generós, sino mogut d'un desig egoista, que no per espiritualíssim i refinat deixa de ser epicúric; aquest paladí que no porta al cor nom ni sentiment de Deu ni de patria; aquest viatjer a qui les cansons vagament sentimentals aparten de son camí; aquest inconstant que passa, sense terme mig del voler heróic a la desesperació mortal, aquest vensut sense lluita, aquest fèble a qui'l xerrar de una vella detura al comens d'una gesta i li despulla de les armes i li fá tornar enderrera els passos; aquest desequilibrat, d'imaginació folla i sensibilitat femellenca i enteniment tentinejant de dubtes i voler impotent, aquest cavaller, vos dic, es tan fill del nostre temps, tant malalt de les nostres malaltíes, tant germá nostre, que les espines que'l punxen entren també en les nostres carns, els cops que réb els sentim nosaltres en mig del pit, i nostres cors sagnen també dolorosament per totes les seves ferides.

També'l poeta déu sofrir-les. I per xó — misericordiosament—al desfèr l'encant, no presenta la realitat am nuesa. Com en tot el poema, i com en la mateixa vida (per tot el qui, segons el dir del Profeta inglés, *no's deixa emportar pe'l torrent impetuós i la forsa irresistible de les coses)* els límits entre la realitat i l'ensomni resten indecisos. Un no arriva a esbrinar si la apariencia prosaica am que, al acavar l'encantament de grandesa se presenten les coses als ulls del vianant es lo definitivament objectiu o un encantament més... La vella, qui, parlant en nom de la experiencia, desfá l'encant del somiador paladí, es uns cops una pobre dona; altres la mateixa experiencia encarnada; després es una mena de poder abstracte, com la ibseniana *Gran Curva,* format pels desenganys de tots el homes, pera aturar els passos dels enganyats nous; mes tart es la realitat mateixa, plena de seny, adoctrinant en sanitoses llissons de vida als quins s'aparten del veritable camí; pera convertirse després en un monstre, en un aucell negre d'inmenses ales de sombra, que estén la nit a son entorn, que's rabeja trossejant cors i xucla les ilusions de les ánimes, esguardant-les fixament, am mirada sinistra, i tornar després a no ser altre cosa qu'una pobre dona vella. Quant ha parlat ens resta'l dubte punyidor de si en realitat ha desfèt l'engany del viatjer, o si, al contrari, es ella la qui l'enganya, amagant-li i fènt-li perdrer el camí de la vera realitat... Estrany fragment el parlament de la vella!..... L'istil del poema devé grotescament imitatiu. El tó general, am sa monotonía, am sa buida gravetat, am la impertinent repetició de raons, am l'illógic continuat pás d'una cosa a l'altre, sembla 'l rondinar amoinós d'una vironera. Mes a voltes estranyament ressurten inflexions amoroses, qu'arriven en alguns indrets a fèr-se *maternals;* assí criden amb estridencia els metalls del sarcasme, i allá la ironía papelloneja lleugerament; certes repeticions fan l'efecte de 'l *ritornel-lo* d'una balada de desesperació i's destaquen de faisó definitivament fatal, com el *Nevermore* de Poe; uns cóps prén l'istil amplitut educadora de gran sermó eloqüent; altres hi domina una pedantesca sequedat didáctica; altres se vesteix am la dolsor insistent i igual de la pluja; devegades se sublima,'s fá grandiós, prén volada musical, se modela en estrofes, i sembla, am sa gréu lentitut, com un himne rel-ligiós que, humil i resignadament, cantés, desde son desterro, la caiguda reina Poesía a la prosa de la existencia.

La vella parla: Caminant, passa de llarg!— La vella parla: Caminant, segueix ton camí!... —El Caminant el seguirá el seu camí, empor-

tant-se-n com a penyora'l record de la cansó trista; tornará a correr ciutats, ansiós d'una gloria que no deixará escapar com altres vegades. Per un instant una auba nova sembla vermellejar a sos ulls. Somia am recullir els dispersos i fer un exércit dels caiguts que volen redresar-se.....—Mes ja ha germinat en ell la llevor de la malaltía de la encantada, i la malaltía de la encantada porta la mort.....—Al lluny se deixa sentir un cant de cadencia pausada i marcadíssima, que es la ressó dels més pregons pensaments del Caminant, rebotit per les montanyes altes i que torna sobre d'ell, abrumant-lo de fadiga, duent-li l'aclaparador pressentiment de les hores llargues, de les hores tristes, de les hores de decandiment, del perpetual cap-vespre, sense arrivar mai a la nit serena i estrellada .... Torna a ser ell, el débil, el somiador, el fatalment vensut..... Les boires baixen poc a poc de les montanyes. Un vent glassat dú remors de misterioses cavalcades llunyanes. Es ja l'hivern.....—I el vianant sent a fora i a dintre, en lo mes fons de son ánima i en el paisatje encisat que l'envolta que l'Ideal agonitza, i mor, i mor pera sempre i mor am mòrt afrentosa, crucificat, com un Christ, escarnit, plé de ferides, tastant l'aspror del vinagre i de la fel i l'amargor de sentir-se per Deu abandonat, pero tot sol, sense companys de suplici, sense ulls amics que l'esguardin, piadosament en llágrimes, sense Mare Dolorosa als peus, sense la enfortidora conciencia d' haver consumat divina missió, sense la esperansa dolcíssima de ráurer el jorn mateix a la beatífica mansió del Pare.

I també aquí, com en la mort de Christ, prèn part en lo dòl la natura tota. No son convulsions, ni fosquedat de cel, ni rojor sagnanta d'estrelles, ni bramuls de tempestad, ni terratrémols, ni badament esfereidor de tombas, ni daltabaix apocalíptic. Es una silenciosa desolació; es el plorar sense consol d'ánima irremeiablement aclaparada al pès asfixiant de una tristor inmensa. Cel i terra s'omplen de dòl. El sortidor sanglota. Se marceixen totes les flors; s'assequen totes les fulles i roden mortes per terra. El vent canta entre els abres com en les tuberies d'un orgue monstruós himne de l'Hivern en la gran comunió blanca de les montanyes vestides de néu.

Més boires; més boires..... La nina presonera, la primpcesa encantada, apareix, tota vestida de blanc. Li ha semblat sentir un bátrer d'ales prop de sos vidres i surt am la esperansa d'un aucell perdut, portat per les boires, qu'ella haguera estimat..... La vella li diu que ha estat tan sols el vent.—En el llóc ont el caminant esfullá una flor, hi naix un abre magnífic pel que passen rápidament primaveres i més primaveres. Tot vora d'ell es mort: ell sol resta florit. Derrera de les boires canten les flors, els abres, les montanyes. Canta'l sorti-

«CLOWN» DIBUIX PER LL. BONNIN

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES»
PER LLUIS BONNIN

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES»
PER LLUIS BONNIN

dor. Tots els cants se fònen en un desalentat anhel de repós:

Dormím,
que dormint se somía,
i un té'l que desitja tenir.
Dormím. El dormí'ns es la vida.
Dormím!....
No hi ha com dormir!.....

Aquesta es la historia que l'Home Estrany conta en el pati de Llotja. La gent atrafegada no l'escolta i'l deixa sol. No més el Neptú de pedra de la cascata l'acompanya i'l saluda..... Aquesta salutació del vell dèu mitológic al febrós caminant de les terres estranyes, mentres la munió'ls abandona, que segurament es tant sols un capritxo del poeta, la veig jo, en aquest instant, prenyada d'al-legóric ensenyament, que voldría que'ls nostres joves no oblidessin pàs, i tenint-lo en compte, els forts i'ls refinats, els artistes de la Natura i'ls artistes de l'Ensomni, els devots de la divina serenitat i'ls amorosos de la sagrada inquietut, els herèus de la gran tradició clásica i'ls herèus de la gran tradició romántica, se dessin les mans també i batallessin costat per costat, mentres hi hagués un enemic comú al qui combátrer.

Opulentament broden la trama del poema els somnis, les imatjes, els colors, les harmonies, els perfúms. Criatures de vida ideal, infantades per la imaginació del poeta naixen i viuen i moren entre les músiques de la paraula. Passan les unes en vol, altes, sense aturarse; altres, com a follets, s'esvaeixen tot just aparegudes; aquestes corren i joguineijen pels jardins florits; aquelles, inmóvils com estatues vos esguarden am fixesa; altres van i venen i desaparcixen i tornen a tot lo llarc del poema; n'hi ha que gaire bé ni's destaquen, en un fóns de boira; altres uneixen ses mans i harmoniosament dancen, o bé passen en llargues professons, foses ses veus en esparces d'himne; altres son com a glòps de nèu, que adquirissin faccions dolcíssimes i túniques i ales i pujessin al cel en volades angéliques; altres, amagades en presons i castells esquerps, am música d'harpes, deixen sentir amoroses cansóns; altres sonen clarins de guerra; altres, com las Peris entremaliades, vos prenen sobtant-vos i vos fan presonera l'ánima, entre un ressonar de riurers argentins..... L'Abre de la Poesía, d'arrels esteses per tota la terra; les ánimes encantades, presoneres de les boires que cerquen son repòs en els boscos d'abres vells; les ánimes deslliurades, voleiant al infinit; la nina solitaria, esperant uns amors i uns petóns que no vindrán; les petites veus confoses de les flors que canten; la adoració de foc de les roses i la tristor humil de les margarides; les grans volades de aucells blancs, pausats i quiets; una dona de llarga cabellera voleianta, color d'atmetller florit qu'atravessa l'aire, estenent una glassa invisible; les flors totes girant, sos ulls adormidors al caminant perdut i convidant-lo a somiar; aquell aucell blau, tot blau de les tres belles cantades, clavada al càp l'agulla de l'encantament; i la Imaginació, ordenant, com regina imperiosa, l'armament mágic; i la dona vella, raquítica, monstruosa, amb el negre mantell voleiant com ales d'aucell fatídic, am sos ulls estranys, que, a la tortura de les ánimes, s'engrandeixen i s'irisen, estenent la nit a son entorn; i'l cant de les hores tristes avansant, avansant, talment una nuvolada, mentres, esfereides, fugen volant les il-lusións; i'ls abres de brancada trista, guardant, inmóvils, un ideal enderrerit; i'l sortidor, vètlla de la sòn de les montanyes, resador en veu baixa de les oracions del capvespre..... i les boires, les boires al comens, les boires més tard, les boires a la fí, les boires arrèu, les boires sempre, pentinant-se en els abres, fent onejar les cabelleres blanques, baixant en cavalcades, besant les montanyes i les flors, amagant els camins, guardant els rituals misteriosos d'un culte inmens, dant a tots els paisatjes i a tot el poema la poesía dels tòns pàlids, fonent en blancor de nebulosa tots aquells mòns encantats. Mòns infinits. Mòns trets per la fantasía del poeta del no rès originari. Miracle constant. Eternal renovació de la maravella genesiaca. El Verb es Creació. Ixen els mòns a la Paraula d'un Déu. Ixen els mòns a la Paraula d'un Poeta.

I quant terminèu la lectura i tanqueu el llibre, resten a dintre vostre, bressant-vos totes les cansons, plorant la veu del salt d'aigua,

embaumant les flors, murmurant els abres i dansant póc a poquet les baixes boires..... I quant vos pregunteu pel símbol, per la ideamare generadora del poema, la cerqueu potser en vá. Tal vegada hi era i ja no hi és. Potser com an aquella cansó que và fer perdrer el camí al viatjer estrany *les boires se l'han enduta.....*

Si. Pero..... ¡quina *música!....*

E. Ors

Fragments de «Boires-Baixes»

Canten les ánimes encantades, presoneres de les boires:

Dormím,
que dormint se somía.
Jo vull somiar molt!...

Dormím:
que'l dormí es lo millor de la vida.
Dormím.
Quin consol!...

Dormím:
que dormint jo puc víurer
allunyat d'aquet món.

Púc volar,
i, volant, púc anar-me-n,
fugint cap enllá
redera del sól.

Púc formar-me palaus ont sols regnin
els sers ideals;
aquells sers qu'acompanyen mos somnis
i que fugen quant ve'l despertar.

Púc anar pels jardins de xiprérs,
on tót sempre es trist,
sota'ls núvols gegants que s'empaiten
devant de la nit.

Aquell bosc tan inmens de llorers,
qu'acaba allá al lluny,
on l'esprit s'hi confón i s'hi perd
ont tot es quietut.

Vull correr per camps de primavera,
tots pléns de lliris blancs,
veient damunt la nit estesa
am son tó de verd clâ que's va apagant.

Seguir la nit eterna en sa carrera
corrent camps a travérs
sempre endevant!...

Tot s'en va anant darrera d'ella,
tot... tot s'en va anant!...

Dormím:
que dormint se somía
i un té'l que desitja tenir.

Dormím,
que'l dormí ens es la vida...
No hi ha com dormir!

Canten les flors. Les roses:

De tèmps reposém.
Sóm verges somnioses.
Somïém el sól i les papellones.
Esperém l'hivern.

Semblém encensers
d'altars sense imatjes...
Encensém l'amor
que'ns té abandonades.

Som llánties enceses
de flames inmóvils...
Morím de passió
sense ser compreses.

Sòm grans ulls obèrts,
Verges encantades.
Fá tèmps esperèm
el ser deslliurades.

Canta la noia:

El cél es plè d'estrelletes.
Son còrs qu'han emprès el vòl.
Les flors canten amoretes...
Cantèu, cantèu mes floretes;
el meu cor restará sól.

Moriré sense estimá
quant tot em parla de amor,
El meu galán no vindrá!
No'm sentiré sos petons...

El meu galán no vindrá!...
Bè prou que m'ho diu el cór!

Els aucells passen correns,
sens volguer fèr niu aquí!
Adeu visions d'altre temps
que m'haurieu fet felís!...

No hi púc pensá en l'estimá.
L'istiu ja'm fuig cap enllá...

El vènt em porta perfúms
de florides de molt lluny...

Parla la Imaginació:

Esperits encantats,
presoners d'aquêt castell,
fades i ondines.
Veniu.
La hora de deslliuransa ha tornat.
Un nou paladí vol tantejar la lluita.
Un nou cor s'ofereix pera esfumar les boires.

Il-lusions, dones del somnis:
armèu-lo cavaller.
Forgèu-n-hi l'armadura
dels mes preuats argents.
De l'or mes fí de vostres joies recatades
fèu-n-hi'l casco lluent.
De pedres irisides
brodèu-n-hi ample mantell.

Forgèu al foc de vostres còrs la espasa.
Trempèu-la a l'aigua del sortidô encantat.
Qu'esdevinga invencible'l que la brandi,
que dongui forsa al brás i'l pit aixampli.

L'eco dels pensaments del caminant canta aixís:

Les hores tristes s'acosten.
Prou que'n sento la remòr!
Les hores tristes s'acosten.
Prou que'n sento'l pés al còr!

Les hores blanques s'escapen...
Com voleien per l'espai!
Les hores blanques s'escapen;
fugen per no tornar mai!...

Volades d'ilusions,
volades d'aucells blancs,
volades que passéu pel meu devant...

Perdent-vos allá al lluny,
del horitzó, esfumades...
Semblèu recòrds d'amor,
hores de joventut
qu'us escapèu de mí
batènt les ales...

Ja se'ls en va la frescor
a les dónes dels meus somnis...
Ja'ls surten els cabells blancs
a les cabelleres rosses.

Els colors van esblaimant-se
i 's queden els boscos sols,
tot sols!...

Canten els abres:

Es l'hivern!
Son les boires que s'atancen
i'ns duen el descans.
Reposém!
Es l'hivern que'ns amortalla.
La tasca s'ha acavat...

Recullím noves forces
per quan tornin els díes a ser llargs,
allavors nova sava, vida nova
la soca'ns omplirá.

Es l'hivern!
Son les boires que s'acosten
Reposém!

Tornen a cantar els esperits de la poesía, presoners encantats de les boires:

Dormím,
que dormint se somía,
i un té'l que desitja tenir.
Dormím. El dormí'ns es la vida.
Dormím...
No hi ha com dormir!....

JOSEPH M.ª ROVIRALTA

«IL-LUSTRACIONS DE BOIRES-BAIXES» PER LL. BONNIN

Concerts

EXQUISITS han sigut, els programes dels concerts que'l mestre Colonne ha dirigit en el Teatre del Liceo.

Ab el preludi del tercer acte dels *Mestres cantors* comensava son primer concert, seguintli la bulliciosa escena dels balls dels aprenents i entrada i marxa dels *mestres*, la página mes original i descriptiva que hagi sortit de la ploma de *Ricart Wagner;* en ella hi ha condensada tota la flaire, tot l' esperit del mestres cantors, i ha sigut mes incompresa pels directors d'orquesta; tot aquell bullici de carrer, tota aquella vida i animació, tan ben descrites per en Wagner, han passat desapercebudes per la major part dels mestres-directors; i al concertar-la i dirigir-la s'han trobat solzament en una orquestra i no han sapigut veure aquell bell desordre que regna en els carrers de Nuremberga al sentirne'ls clarins anunciant l'entrada dels mestres que han de escullir el poeta que s'ha d'endú la flor mes bella d'aquella festa, la blanca Eva. El mestre Colonne que tan magníficament dirigí el somni d'*Hans-Sachs*

«CAFÉ CONCERT, DE TARDE» DIBUIX PER LL. BONNIN

ha sigut un de tants que han descuidat dita escena i principalment el *valz* que fou dirigit ab excesiva moderació tan oposada al esbojarrat ballar del poble en jorns tant alegres com el de la festa dels poetes en Nuremberga.

La sinfonía fantástica de'n Berlioz omplía la segona part. Hem tingut ocasió d'admirar a n'en Berlioz, mes no pas component; ell es l' únic poeta de la Música, ell ha cantat en prosa sublim les grandeses d'aqueix art; al llegir l'estudi i descripció que de les Sinfoníes de Beethoven ha fet, no pot menos d'admirarsel i reconéixeli un talent privilegiat, puig ell es el mestre Colonne doná a les mateixes; totes foren suaument interpretades sobressortint *l'infant s'adorm* que'ns captivá de debó.

La sexta sinfonía *pastoral*, l'obra predilecta del geni de Bonn, fou la que pitjor interpretació obtingué, mes no creiém tingui culpa el mestre Colonne, puig escasejant els ensaigos no es possible interpretar com es degut una obra clarament complicada; en cambi els fragments de les melopees de l'Arlesiana foren interpretats magníficament per la inteligenta batuta de dit mestre, el Preludi, l'*intermezzo*, la Farandola, es a dir, tots foren dirigits exquisi-

«FRIS» PER LL. BONNIN

que'ns va fer veure ab sa clara inteligencia i potent fantasía les belleses qu'enclouen aqueixes sinfoníes i que sense ell restarien amagades; mes al agafá la ploma per escriure en el pentágrama, s'estrellava complertament essent rara la vegada qu'ha sortit afortunat. No sabém compendre com el captiva tant aqueixa sinfonía an el mestre Colonne, puig a nosaltres ens arriva a posar en un irresistible estat d'enervament. Per sort, i per asserenarnos un xic, seguiren les escenes de nens *(Kinderscenen)* de Schumann; el descriure aqueixos delicats divagaments de l'imaginació del músic al contemplar els jocs de la canalleta mereixerien capítol apart, com també totes les alabances qu'envers l'interpretació justíssima qu'el dament pel mestre Colonne, mes la que mes ens captivá fou l'*Intermezzo (Minuet)* que's la vegada que l'hem sentit millor. Nosaltres que no creiem en la batuta fanfarrona i exagerada de'n Colonne, al dirigir la Fantástica i sobretot la *marche hongroise*, ens encanta quant dirigeix ab la sencillesa delicada que va dirigir les escenes de l'infancia, de Schumann i L'Arlesiana, de Bizet; i es que en l'art de dirigir l'orquestra no está encadenat a regles, i campejant l'ingeni ab llibertat, aqueixa mateixa l' exposa més al perill de traspassá les lleis del bon gust, i el dirigir hermosament una composició requereix dots i coneixement i gust excelents, que nosaltres reconeixem al mestre Colonne. — MILÁ DEL SOL.

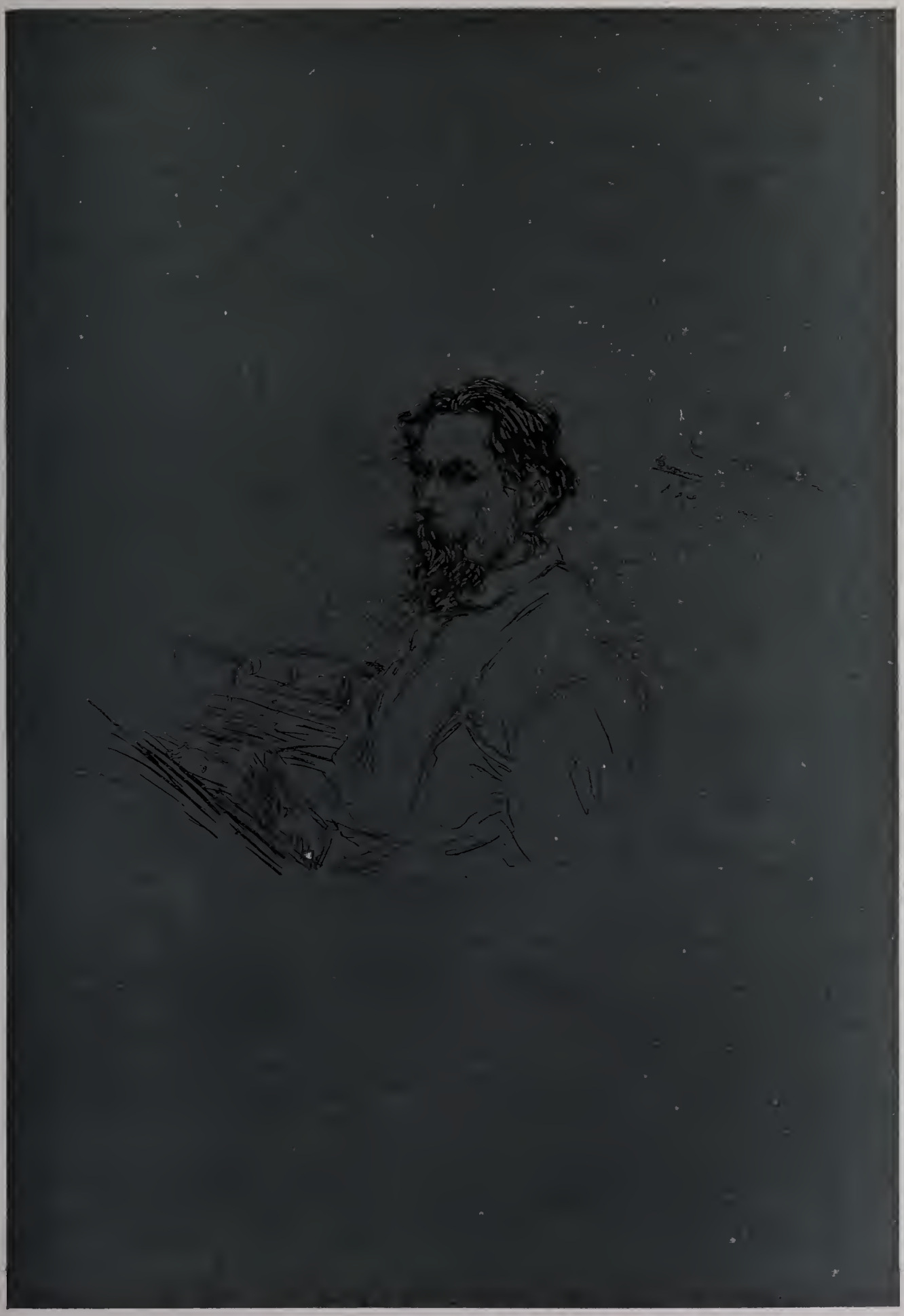

«EN LLUIS BONNIN», PER ELL MATEIX

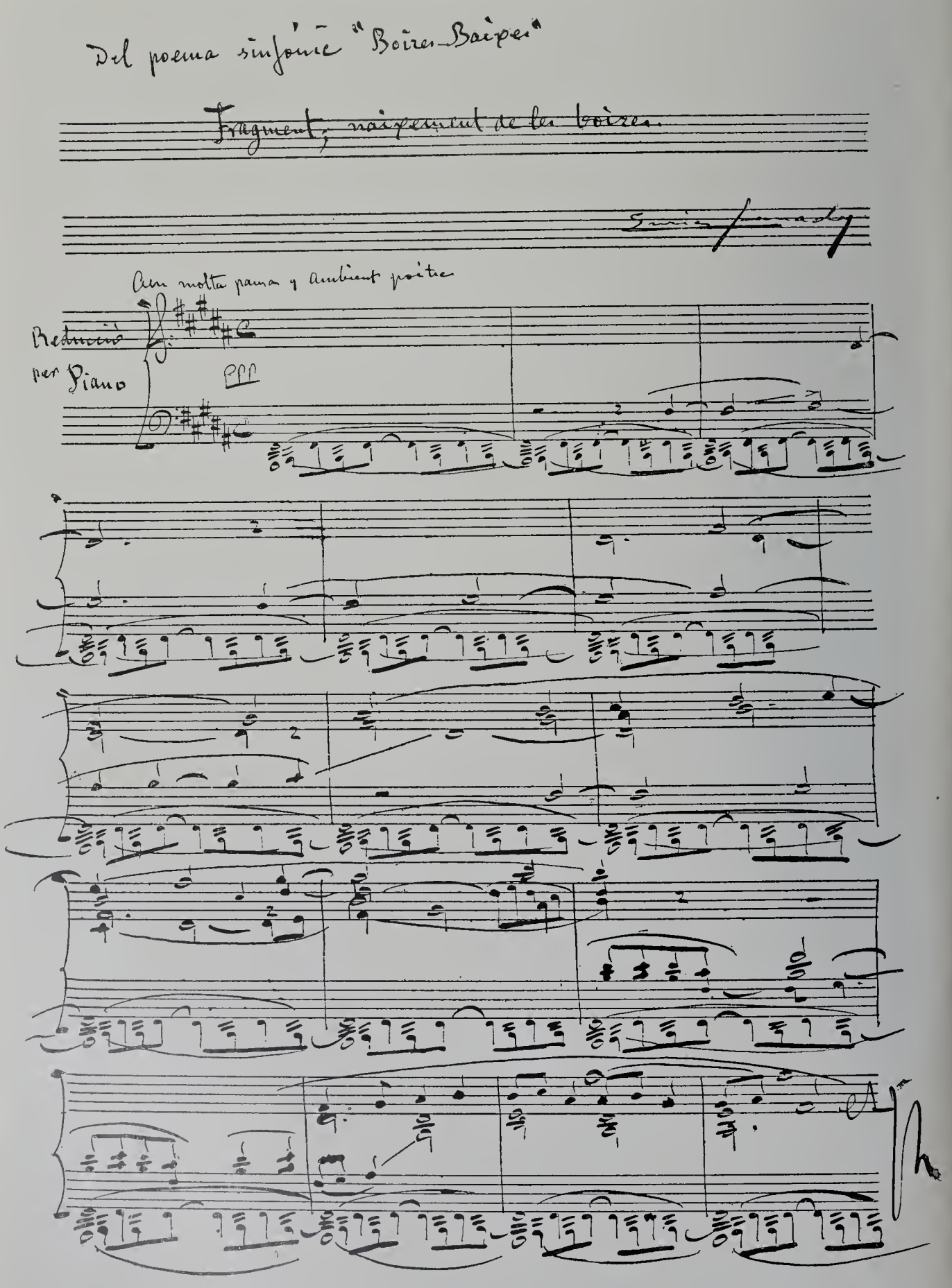

«FRAGMENT», PER E. GRANADOS

De mis montañas

(Esta composición forma parte de un libro inédito)

I

¿Conoces el azul de esas montañas
que desde niño en la retina llevo
y que en formas fantásticas evoco
al cerrarme los párpados el sueño?

Si como yo tan bien lo conocieras
como yo lo amarías, y ese cerco
que mis montañas forman, como el borde
de una cuna querida, el pensamiento

se aprisionara en cariñoso abrazo
para hacerte sentir que el Universo
puede caber muy bien en el recinto
del valle que queremos.

II

¡Oh! ¡Qué amores secretos
los de los altos montes catalanes!
Se embozan en la niebla
para mejor amarse;
se echan la blanca toca de la nieve
y se besan de lejos... Por los aires
pasan temblando los ingentes besos...
y la niebla se abre...
y la nieve se funde á su contacto...
y sonríen los montes catalanes.

Montserrat, ese grupo
de fantasmas de piedra, austero y grave,
exhala como aroma
sus leyendas y cantos monacales;
San Lorenzo del Munt, un olvidado,
de quien la gloria el nombre apenas sabe,
le cuenta sus misterios
al lejano Montseny, el venerable,
y todos se comprenden
en su áspero lenguaje
y alzan la frente con afán buscando
la frente de otros seres semejantes
que vivan en la altura,
que reinen desde allí sobre los valles.

¡Oh! ¡Con qué amor reciben en el cierzo
del Canigó mensajes,
del hermano francés que les entiende
en su mismo lenguaje!
Los montes catalanes le saludan,
y por encima de él, allá en los aires,
buscan que el horizonte luminoso
de Europa, madre de la luz, les hable.

R. D. Perés

Invernal

Cel gris, cor gris; tot gris sens fí,
gris al entorn, gris dins de mi,
pensaments grisos!
Hivern del món, hivern del cor!
Ni un arbre vert, ni un brot en flor,
horizonts llarchs fatalment grisos.

Cel gris, cel trist, cel nuvolós!
Ahir perdut, demá boyrós,
dol y anyoransa!
Tot esfullat, tot fret, tot mort!...
Una flor seca per recort,
un floch de neu per esperansa!

Oh Raig de Sol, raig xardorós,
raig palpitant y esplendorós,
visió qu'adoro,
enigma d'or, ¿t'ha mort l'Hivern?
Jo't veya bell y't creya etern!...
¡Oh Raig de Sol, y còm t'anyoro!

Apeles Mestres

«PIERROT», (L'ENFANT PRODIGUE)
DIBUIX PER R. CASAS

Santiago Rusiñol en Valencia

DE bona gana voldria yo que les linies presents pogueren dirse «Memories d' un *cicerone*.» I estic segur que'ls lectors de **Pèl & Ploma** tindrieu gran plaer en llegir les impresions de la naturalesa valenciana en l'esperit d'un artiste com conec pócs. Pero no podria dir yo tot lo que vullc, i demane perdó si sòls pose assí alguns recorts que tal vegá no tinguen mes interés que'l purament anecdótic.

Rusiñol mos va caure en Valencia com plogut del cél; i la seua poderosa voluntat de poeta, d'artiste verdader, fou un raig de llum fecond, un esbatussó eléctric que mos feu pegar un pas en la vida nostra, apressa i casi contra voluntat.

Perque han de saber els lectors, que en la meua térra domina per tot una sabiduría popular que pot resumirse en el dicho aquell: «el que bé estiga que no's moga.» I assí estem tan bé, que no necessitem emocions, sentiments, ni art, ni somogudes de l'ánima.

En Valencia alena un ambent de dolsa peresa, de mandra suau, mareig de llum, com si la claror d'este sol que penetra hasta'ls rincons mes amagats se'ns puchara al cap convertida en una espèssie d'absenta enlluernadora, somorda, sense visions ni fantasies, pero d'una quietud imposant; no sé si estarem prop del *nirvana* absolut de Schopenhauer (a vòltes pense que si), pero ben bé estem aprop — ya eus dic yo — de la *galvana* absoluta del primer *filósofo* que's vullga inventar.

Si Ruskin haguera vixcut assí quant se va donar a *alló de l'estética* (com día un botiguer que conec), segur que no ix á llum lo de que l'art es una visió íntima de la naturalesa i que l'artiste deu posar totes les enerchies de la seua vida pera descobrir hasta la última manifestassió verdadera i característica de cada sér creat· ¡Ay, no! ¡Ruskin, si arriva a viure entre mosatros, pot ser que haguera escrit... rès, o en tot cas, un «epítome» dient que no era precis buscar el carácter permanent de les coses sino el carácter mes cómodo; i que tampóc creu mes importants les cualitats primaries de l'objecte (volúmen, configuració, etc.) sino que lo mes important era buscar les cualitats de «móures menos del puesto;» també haguera escrit que lo primer que hi ha que buscar en el paisache, no es el número de realitats i la palpitació de vida que mos pot donar, sino els kilómetros que's precis correr pera trobar lo

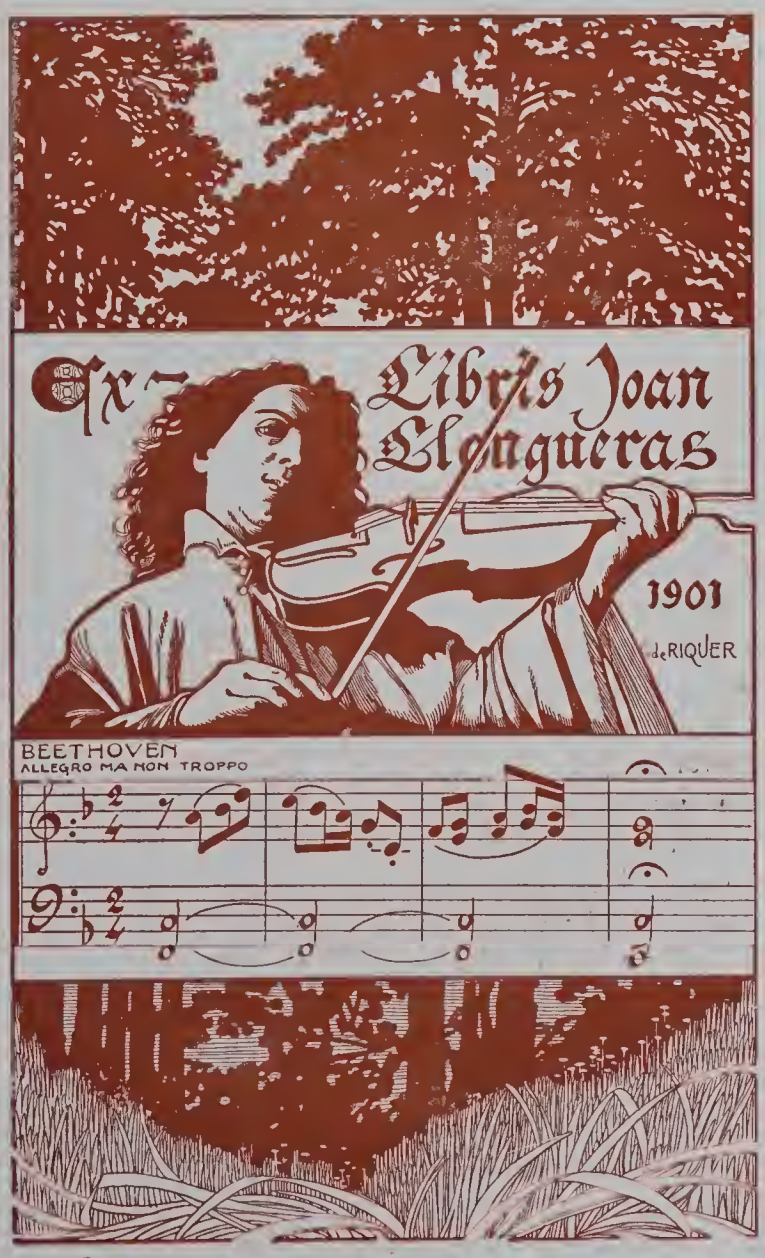

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

dit paisache; o a lo mes, els puestos que ell té pera fer alli una bona paella. Perque si es veritat que,

una cosa es l'escultura
i un altra l'arquitectura

com va descobrir molt a consiencia i en gran chuí un sabi oficial de Barcelona, no es menos sért que,

una cosa es idear
i atra posarse á pintar.

I es tan hermosa la emossió contemplativa.

Pos bueno; en mich d'esta suavitat de vida caigué Rusiñol com un bólido. I va córrer, estudiar, pintar, mos tragué de la mandra, s'enterá de tot, sen aná deixantmos en la dolsa tristor de la alegría que passa...

Producte de esta visita del'artiste, han segut els quadros que ha realisat emportantse una serie d'impressions orichinals, per tot concepte. La colecció de *calvaris* valencians es notable. Mentres molts no mes veuen en esta terra que'ls explendors d'una naturalesa plena de llum i de serta tranquila voluptuositat, Rusiñol ha volgut penetrar en las emossions mes tendres de la vida, en els aspectes menos ostentosos, pero no menos verdaders, de la poesía popular. A l'hora del crepuscle, cuant el sol s'amaga a lo llunt en l'horizont, els «calvaris» dels poblets tenen una misteriosa gravetat: la blancor intensa de les parets, la forta silueta oscura dels sipresos, el cel transparent, pareix que vessen una ovació humilda, modesta, plena de confiansa: se senten allá baix les ténues vibracions d'una guitarra qu'acompanya pausadament la melodía «llisa», de cant plá, del sego que canta la vida d'un sant, de porta en porta; i s'escoltan les rialles agudes dels chiquets que chuen, i corren, i boten, com una volá d'aucells.

Lo mal es cuant estos aucells s'en puchen cap al artiste, el rodechen, s'amuntonen estirant el coll, s'arremolinen i s'apinyoten, fent desesperar al que inutilment vol posar ordre en aquella nubolá d'ulls inquiets i de cabessetes curioses. Qué d'animassions i de preguntas! Els mes sabis rinyen als que no saben lo que fá *el tío que pinta*, i el pobre artista se veu en grave perill de chafar tres o cuatre al alsarse, o de morir aufegat entre aquells crits i aquelles rialles.

Han habut díes terribles pera Rusiñol. Pintant el calvari de Torrente els chiquets arribavan de vegaes a ser una plaga. Este cuadro está fet a les últimes llums del sol que's pon; precisament en la iglesia del calvari en cuestió hi han uns frares que tenen escola: vullc dir que l'hora de pintar era cuant tota la chent menuda estaba corrent i chuant en la plasa que forma la entrá del calvari. I no cal dir com apuraben la passencia estos aucells cridaors d'ulls despabilats i nassos no molt lliures de «regadiu.» Recorde que l'artiste hagué de soltar un terux enérchic que fou seguit d'un «*¡Ave María Purissima!*» cheneral, per tots els escolans dels frares. Alló no s'acababa may, i cada volta qu'obría la boca el pintor, els chiquets, figuranse qu' anaba a dir una herechia cridaben a una el consabut *¡Ave María Purissima!* rientse de la grassia, els amoinadors.

Cuant el tranvía mos portaba cap a la capital, encara creiem sentir a lo llunt les inquietes veus frèsques i plenes de vida cridant en el mateix tó: «*¡Ave María Purissima! ¡¡¡Ave María Purissima!!!...*»

¡Si l'ánima del cuadro es poguera expressar en totes estes còses!

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

Entre accidents aixis, Rusiñol anaba fijant en els llensos les impresions d'art que el seu espirit sentia en contacte de la naturalesa valensiana. En Sagunto, els ratos de descans s'aprofitaben pera pendre café en el *Centro vitivinícola* (ya ixirá este nom en alguna escena descriptiva) o pera anar donant vida a *Llibertat*, l'hermosa comedia que ha vist la llum de l' existencia en mich de la claror de la meua terra.

Pero este article se fá llarch. Altre día, si la passensia dels lectors no s'ha acabat, sabreu com s'escribí esta páchina que tant admire.

EDUART L. CHAVARRI

Discussions d'art

Als amics I. N. i J. P.

ME diuen que heu discutit asprement, i per coses d'art. — Millor, molt millor pera vosaltres! — Tant de bó en semblant materia sovintejéssim més!—Viviu i vivim massa ençalmats. Cultivém les nostres idées en una quietut de invernacle. Les deixém, no més, arrivar fins a algunes ánimes amigues, de quines cap violencia han de rébrer... *I, en la pau, el César s'afemellava...*

Ens contentém am la pietat amorosa dels fills de la nostra ment. I caldría, al contrari, deixant de banda paternal egoisme, enviar-los a la guerra, pera que hi triomfessin, si son fòrts, i a nosaltres retornessin vestits de gloria i poder, i si no, morissin, al menys, honrosament, en els camps, am mort ben diferenta de la que els espera si en son cáu resten, cobardament arrupits.

Com! Heu oblidat, per ventura, els antics combats per les idées? No son, les vostres, filles i netes d'aquelles que en aitals lluites sapigueren vencer o morir?... Doncs perqué, quant els clarins sonen, les amagueu esporuguits, en les files dels inválids? Com consentiu que segueixin duent aquest viurer de Verges del Senyor, perpetualment en clausura, tractant-se no més am les recloses d'algún convent amic, restant eternament en les mateixes cel-les, o dant voltes infinides per la estretor d'un jardí!...

Massa sense esfors voléu fruir de la victoria! Massa prestament vos entregueu al repós. — El repós, aquí a la terra, no deu ser més qu'un descans entre dugues batalles. — Cal que talment els antics Cavallers, fins a les nits, tot dormint, guardeu la espasa ben a la vora. I encara no dormir gaire. «La nit no es feta per dormir, com diuen els dormidors mundans: (es el poeta de *La Adoració dels Pastors* qui vos parla) la nit es per vetllar i per contemplar a qui le ha feta...» Sí! Vetlleu a tota hora! Vetlleu am l' ansietat arrelada a l'esperit!

Escoltéu, escoltéu també'l dir del gran Ruskin: «Guardéu-vos de que vostre repós s'assembli a la inmovilitat de les pedres. Mentres son assotades per les aigues del torrent o ferides pel llamp conserven sa magestat. Mes, quant s'es aquietada la corrent d'aigua o la tormenta s'ha desfet, dei-

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

xen que la molsa les cobreixi i ben aviat resten sepultades sota'l llot...» Oh! Si, es precís pera conservar la magestat, vingan torrentades i llamps i vents i tempestes!...

Fruició d'inconmovible serenitat? *Pax in luce...?* Un altre día, germá! No pas avui... Primer Madona la Mòrt am son gelat petó ha de besar-nos! — I encara!

En tant

la lluita es ben incerta...
Companys, companys, alerta!

Alerta!

I, tot fent centinella, pera no adormir-vos, discutiu sovint entre vosaltres. Que la impietosa oposició dels vostres dirs soni am remors de combat. Que ventades de tempesta remoguin l'encalmament de vostra atmósfera interior. Que, a les escomeses violentes trontolli tòt l'edifici de les idées vostres. I que després, un cop sols, entre els nirvis revoltats, la Sagrada Inquietut sía am vosaltres.

E. O.

Bibliografía

EL MERCURE DE FRANCE ens ha enviat una de sas últimas publicacions, el llibre de l'Adríen Mithouard, titulat *Tourment de l'Unité*. L'idea fonamental de l'obra, com se desprén de son títol, es el torment qu' experimenta l'home quan pretén traduir, per medi de paraules, música, ulls, colors o masses, el profond sentiment d'inexpresable, d'indifinible unitat qu'observa desde'l foraminifer fins als mons que roden per l'espai.

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

Aquest torment serveix de pretext, pera exposar una munió d'ingenioses teoríes sobre art i filosofía, ab una serie de molt ben diluits capítols.

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

Com a exemples del torment de l'unitat, estudia detingudament les obres d'en Puvis de Chavannes, Rodin, Verlaine, Carriere, Cesar Franck, un pascliá l'Ernest Hello, i'l carácter de Sant Francesch d'Asís. Per en Mithouard, l'obra d'art no es mes que aquesta tendencia de l'home sens l'unitat Suprema, quelcom semblant a una frase que no recordo a qui pertany: tot tendeix a son orígen.

«L'art es com una epopeya hipercientífica. L'obra d'art es una notació matemática, tan inconscient, com la geometría per medi de la qual les abelles construeixen llurs alveols. L'obra, que consisteix en una tendencia está tota ella atravessada de passat i esdevenir: es plena de tot lo que no es. L'obra's nega á si mateixa per afirmarse el mon.»

L'obra d'en Mithouard — es l'obra d'un ferm esteta — acaba ab una *Divagation de Salomé*, molt original.

HEM LLEGIT SONNICA LA CORTESANA del brillant escriptor valenciá señor Blasco Ibañez. *Sonnica la cortesana* mes que novela es un tribut, una contribució a la corrent, a la boga qu'han obtingut les noveles d'assumptos antics. En *Sonnica* que no mes se remonta a la destrucció de Sagunte — tres segles avans l'era vulgar — l'autor descriu per medi d'una fluixa trama novelesca lo que Tito Livi conta magistralment en son llatí concís i esculptural. En Blasco Ibañez segueix totes les receptes del cas: hi tenim la dona grega guapa i cortesana de sempre, les Panatenees,—

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

un aimant de cor, els barbres am sos estranys trajos, ses maneres de menjar, sas costums, el banquet *consabut*, ab ballerines de Gades, el...

Dit am sinceritat, Blasco Ibañez s' ha excedit, aquells 400 fulls resulten interminables apesar de que estant escrits ab aquell estil del autor de la *Barraca*. No es tan sencill fer una *Sonnica* com una *Flor de Mayo* i encare que *Salambôo Byzanze, Aphrodite* i *Ione* hagin obtingut un éxit inmens, això no vol dir que tothom puga fer lo mateix. Per aquestes obres se necessita un gust depurat qu'en Blasco Ibañez no té i esser un llegidor incansable i estudiós. El mateix excés de datos de *Sonnica* proba qu'en Blasco Ibañez no ho ha estudiat sino per sobre. Desitjém al artístic i brillant Blasco Ibañez que'ns dongui una bona revenja.

REVUE HISPANIQUE. — *Recueil consacré á l'étude des langues, des litteratures et de l'histoire des pays castillans, catalans et portugais.* Publicada per R. Foulché-Delbosc. Els quatre últims números d'aquesta revista, formen un volum d'unes 600 planes, en les que van impreses erudits trevalls d'investigació i crítica i moltes obres desconegudes. Entre les parts del sumari que mes poden interessar al públic curiós, hi han les obres dramátiques de Juan Caxes, fill del pintor i estucador del Pardo, del palau reial de Madrid i pot ser també de l'Escorial. Del llicenciat Juan Caxes, ben digne de ser conegut com poeta, no se'n sab res de cert; per xo la publicació dels *autos* esmeradament revisats per Mr. Léo Ronanet, donan gran interés a n'aquesta part de la *Revue hispanique*, deixant sentat que en Caxes, fou mes que un dramaturg, un exquisit poeta. — Baix un altre ordre d'idées, tenen interés de curiositat, una llarga filera de seguidilles castellanes antigües, entre les que hi han diferents formes d'aquella famosa que diu:

Galeritas de España,
parad el remo,
para que descanse
mi amado preso.

En quant a les altres, n'hi han que passen de picaresques i demostren el baix gust ultra-realiste dels esprits que les concretaren. — La crítica del llibre de M. Baudrillart, *Philippe V et la cour de France*, es mes que res, la condensació del personatje de Felip V, feta per el nostre colaborador M. G. Desdevises du Dezert, segons els trevalls de M. Braudillart. D'ella'n surt el net del *Roi Soleil*, com un astre de ben petita magnitud, que com diu M. Desdevises du Dezert, sols comparant-lo amb els seus *prédecesseurs* (que es pera nosaltres una felís errada d'imprenta) pot fer figura de rei.

PRAECO LATINUS, de Philadelfia, en un dels seus últims números i en una de les notes qu'il-lustren el text, diu apropósit de la paraula *Catalaunus*, lo que segueix:

«*Catalaunus, i; populus vetustus, Latinitate inter omnes Romanis proximus, ingenio, industria atque habilitater eliquos antecellens. Lingua sonora a castellanis differunt, perinde ac moribus, sed Castellanis invisi, a quibus*

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

graviter premuntur, hinc dissidia ac tumultus, fereque perpetua rerum domesticarum perturbatio.»

No es llarc, pero fa feina.

LI ROSO QUE SAUNON...—Poemes provensals, am la traducció francesa. D'aquet interesant aplec de poesies, ne copiem la que segueix:

ARAGOUN E CATALOUGNO

CANSOUN PÈR LI JO FLOURAU

Au segne En Amado Laguna de Rius, alcado de Saragousso.

I

En memòri de Don Jaume,
Iéu que siéu de Mount-Pelié,
M'es vengudo uno foulié
De canta, pèr toun reiaume,
Aragoun, un cant nouvèu!
Li pouèto acó 's nosto glòri,
Coume li pastre es dins lou cèu,
Liuen di lucho e di van tafòri,
Proufèto de lume e de bèu,
Que devinan touto l'istòri!
Subre lis alo d'un blanc aubanéu,
De l'autro man di Pirenèu
Vai-t'en, moun cor, e largo toun abounde
D'amour au grand pople espagnòu
Qu'escouto vuei canta si roussignòu,
Éu que dounè un autre mounde au mounde!

Aragoun e Catalougno,
Vaqui li man di fraire d'O,
Vaqui Prouvènço e Lengadò,
Li cor leiau, li frànqui pougno!
Aragoun e Catalougno,
Vaqui Prouvènço e Lengadò!

II

Èron nostro vòsti prado,
Èron vostre nòsti plan,
I'a pancaro sèt cènts an!
Lou sòu de vint encountrado
Beguè nòsti sang mescla!
Mai quouro vouguerias d'Espagno
Espousa l'aflat pouderous,
Noun fuguè jour de malamagno:
De Franço, nautre, fiéu courous,
Garderian la Mediterragno!
En dequé sièr lou noum d'alor douna?
Saven proun coume sian na:
Sian li bessoun de la lumiero abrado,
De l'amour tenen lou canta,
Dóu soulèu tenen la clarta,
E de bèuta nòsti chato soun fado!

Aragoun e Catalougno
Vaqui li man di fraire d'O,
Vaqui Prouvènço e Lengadò,
Li cor leiau, li frànqui pougno!
Aragoun e Catalougno,
Vaqui Prouvènço e Lengadò!

III

Amas la joio e li fèsto:
Es la chabènço di fort.
Badon li pople dóu Nord
Quouro i biòu, à la batèsto,
Tenès la Mort en respèt.
La fe que viéu, miés qu'uno arengo,
Es clau de l'endevenidou.
Pèr li colo e pèr li valengo
Aparas dins lou terradou
Vòsti vièis us e vosto lengo.
O Lèngo d'O, paraulis encanta,
Saras de touto eternita
Lou beluguié, lou simbèu, l'arc-de-sedo,
Pèr li qu'à soun brès an teta
Lou la cremous de liberta,
Pèr lis avé que crevaran si cledo!

Aragoun e Catalougno,
Vaqui li man di fraire d'O,
Vaqui Prouvènço e Lengadò!
Li cor leiau, li frànqui pougno!
Aragoun e Catalougno,
Vaqui Prouvènço e Lengadò!

IV

Lou vènt de Diéu apasimo.
Li revoulun soun fini.
Perqué noun t'ausèn ferni,
Pirenèu i blànqui cimo?
O Muret, perqué siés mut?
Pèr apara nosto Prouvènço,
Dounères ti mai noble fiéu;
Aragoun, gardan souvenènço,
L'amour d'antan es renadiéu
Dins li cor pur de la jouvènço!

S'avèn, despièi, escampa li destrau,
De Balaguer e de Mistrau
Li noum au lus subre nòsti bandiero;
Lou verbe d'O canto à nòsti lahut,
Vai treboula jusquo dins l'atahut
L'amo dis àvi qu'an la som darriero!

Aragoun e Catalougno,
Vaqui li man di fraire d'O,
Vaqui Prouvènço e Lengadò,
Li cor leiau, li frànqui pougno!
Aragoun e Catalougno,
Vaqui Prouvènço e Lengadò!

(D'eici lou cant s'alargo dins lou biais troubadouren.)

V

O poulido Saragousso,
Digno sorre dóu Clapas,
L'óulivié, simbèu de pas,
Sus ti colo roujo pousso,
E siés ciéuta de liberta!
Adounc, cepoun de Catalougno,
Aragounés, que l'estrambord
Fague brusi nòsti zambougno!
Mariden-lei, vuei, nòsti cor,
Li German d'amount fan la trougno!
Larguen, ensèn, noste cant sauvadou;
Que lou Ventour respoundo au Canigou,
E que liuen, liuen, gagno la rampelado!
Dau! li Latin, agroupen-nous, e lèu!
Aragounen, aubouras lou calèu!
Nàutri, menan Guiraudo l'aqueirado!

Aragoun e Catalougno,
Vaqui li man di fraire d'O,
Vaqui Prouvènço e Lengadò,
Li cor leiau, li frànqui pougno!
Aragoun e Catalougno,
Vaqui Prouvènço e Lengadò

VI

Vesès-ti la mar latino
Luseja coume un mirau,
Trevado de blànqui nau
Qu'à si velo diamantino
Porton rampau d'óulivié!
Arribon à nosto replico,
Li fiéu d'Itàli e li Rouman,
Li Gregau, li qu'à Salounico
Secuto lou Turc sacamand,
E li Latin dis Americo!
N'i'a de lausié, de flour e de drapèu!
Sus l'aigo blouso es davala lou cèu;
L'auro d'amour coucho li tartarasso;
Parlo lou sang e s'estregnon li man;
Crèmo amoundaut lou grand soulèu rouman;
Bramo, la mar, l'inne de nosto raço!

Aragoun e Catalougno,
Vaqui li man di fraire d'O,
Vaqui Prouvènço e Lengadò,
Li cor leiau; li frànqui pougno!
Aragoun e Catalougno,
Vaqui Prouvènço e Lengadò!

LE BEFFROI (1). — Aquesta revista de la Flandes francesa, publica un article den Philéas Lebesgue, sobre «La conciencia intelectual de la Grecia moderna» en el que esplica clarament l'estrany moviment sediciós dels estudiants d'Atenes, al publicarse els sants evangelis en grec *vulgar* o millor dit, corrent. — La Grecia deslliurada tot d'un cop del embrutidor jou dels turcs, encara viu endormiscada en el sol recort de passades grandeses i's fá l'il-lusió de solidificar la seva nacionalitat, eliminant del llenguatje, tot lo que'ls recorda les humillacions del passat. — Mes quan surgeix un poeta amb un xic de lirisme, no pot emplear mes que la llengua corrent o sigui'l *romaic*, sense datius i roblert de paraules llatines, eslaves, franceses i turques, disfressades de grec.

Els *vulgaristes*, tingueren com eminent defensor, en Jean Psichari, el qui fonda el *Taxidi*, en 1888 provocant un verdader moviment de joves, iniciats a totes les preocupacions estétiques. En un any, foren admirades les obres den Vasilikos, Lambros Porphyras, Malakasi, Palamas, Gryparis, tots ells poetes i d'un dramaturg com en Cambysis i prosistes com Moraïtidis, Nirvanas, Vlakhoyarmis, Karkavitzas, Pappadiamandis, Ephtaliotis i altres.

El *Periodikon mas*, dirigit per en Gerássim Vôcos, volgué continuar l'obra del *Taxidi*, mes fou menos *vulgariste* donant mes espai a la llengua *mitxa*. — Recentment, en Ulitsos Chatzopoulos i en Cambysis, han creat el *Dionysos*,

(1) — Doném á n'aquesta revista de revistes, una importancia inacostumada, perqué l'autorisada ploma den Lebesgue, ens inicia en el moviment d'un pais interessant, del que l'inmensa majoría de nosaltres no'n sab absolutament res.

que reserva amplíssim lloc a les traduccions estrangeres i afecta seguir un camí cosmopolita, sense per xó descuidar l'aclimatació a Grecia, d'una estética moderna amb reflexos en la llengua. En Kostis Palamas, Petros Vasilikos i en Lambros Porphyras, son tres poetes admirables que donen el seu trevall a la jove revista.

En Vasilikos, ha empleat el vers lliure per primera volta, en els seus *Cants de la Solitut* i en *Idilis* i *Elegies*.

Ademés de les revistes citades, deu recordarse el lloc que'n la nova civilisació grega's mereixen les *Panathenees*, que es la millor revista d'art, dirigida per en Cimon Michaelidis, del Pireu.

Per desgracia, el mes decidit de la colla, en Cambysis, acaba de morir, i'l mes enciclopédic de tots els joves grecs, ha deixat sense el seu poderós concurs, la causa d'aquella terra que deurie resurgir d' entre les runes de tants grans records. Mes si no manquen els homes de talent, no sovinteija el que'l públic ne fassi cas, ni cabal, i's dona'l curiós espectacle d'una llengua que vol neixer, en boca dels pensadors i artistes, i a la que neguen l'existencia, aquells que per ella obtindrien un lloc al qu'aspiren per impotents procediments dels temps homes rics. — En Lebesgue acaba el seu article, dient que Grecia tindrá o no tindrá pervindre, segons que la seva conciencia étnica's pugui manifestar seguint els temps i les lleis de la Vida.

NOVA NOVELA DE H. G. WELLS. — Se titula: *Les premiers homes dans la Lune*, i ha sigut editada en francés, per el *Mercure de France*.

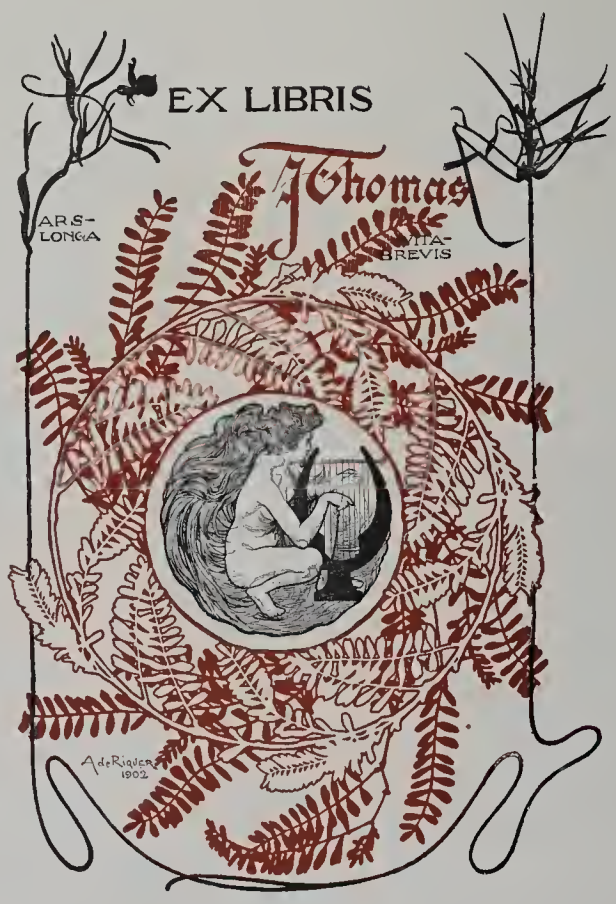

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

Amb aquesta nova obra del ingeniós inglés, ja som ben lluny d'aquells *distingos* que Ciampoli aconsellave a Galileo, cap als anys de 1615. «Poseu una gran reserva en les vostres paraules, car allí aon vos establiu senzillament alguna semblansa entre el globo terrestre i'l de la Lluna, un altre exagerará i vos sentireu dir que vos suposeu que hi han homes habitant la Lluna i un altre comensará a discutir com poden ser descendents d'Adam o eixits de l'arca de Noé, amb altres estravagancies en les que vos no haureu ni tant sols pensat.»

L'autor de *L'Illa del Doctor Moreau*, de *La Guerra dels mons*, de *L'home invisible*, i de *La Máquina d'explorar el temps*, envía els seus heroes a la Lluna, dins d'una esfera de cristall, untada d'una materia... encara insospitada, que té per virtut, suprimir els efectes de la gravetat. Les vicissituts del camí, tenen poc interés, pero la constitució dels *selenites*, ja demostra lo molt que'n Wells té de pensador; impresionat per l'aspecte eruptiu de la Lluna i partint de l'organisació de les abelles i les formigues, omple'l mon del nostre satélit amb uns sers que subjectes a graves conseqüencies d'educació, atavisme i *cirurgía*, sols serveixen pera les funcions que les hi pertoquen i pera les que unicament tenen els órgans. Aixís es que en el cervell, sols deixa la porció que precisament se necessita pera'ls cárrecs que l'hi pertoquen.

En fí: «Cada hú, es una unitat perfecta en un mon mecánic.»

L'aristocracia llunática, ben diferent de la que lluú en la vella terra, está formada per els sers cerebrals; sense closca ossosa, el seu desenrotllo, no té límits. — Aquet mon *Edgard-*

Poesc, está regit per un déspota de l'intel-ligencia, que's queda admirat quan els personatjes inventats per en Wells l'hi espliquen com está arreglada la Terra. L'imprudencia dels *terrans*, al explicar les últimes guerres i la transmissió de les noticies de les actuals, treuen als selenites de la calma i tallant les ondes misterioses que mantenen les relacions entre'ls homes i la Terra, els llensen per sempre mes fora de les seves societats, cap a les tenebres eternes...

Com en les altres obres del intel-ligent humoriste inglés, la narració es una continua crítica irónica de les nostres costums, dels nostres somnis i dels nostres ideals, deixant al final aquella paorosa sensació de que pugui passar en el pervindrer, lo que s' imagina en Wells.

EX-LIBRIS, per A. de Riquer.—*L'ex-libris*, es una flor exótica entre nosaltres, com tantes altres n'hi han, sobretot si 's nudreixen am saó d'intel-ligencia. El llibre entre nosaltres, o es una cosa de biblioteca pública, o un trastet per moments perduts que's deixa d'un amic a l'altre, fins que'l que l'ha comprat el perd o se'l queda el bibliófil cleptomaníac.

Per lo que'n fem dels llibres, amb un nom i rúbrica, el sello del *despatx* o una mena d'etiqueta de xarop que digui: biblioteca de Don... ja n'hi ha prou. — Mes desde fa uns quants anys, alguns bibliófils o mers aficionats, han substituit la marca de propietat, per un dibuix mes o menos artístic, que generalment aludeix als gustos que dominen en la biblioteca; d'aquets dibuixos, a Inglaterra, Alemanya, Fransa i fins en aquells Estats Units tant mecanisats... segons nosaltres i tant ávids de tot... fins d'art, (segons *es*) se n'han omplert llibres i mes llibres, comentant-los, reproduintlos i contribuint al espandiment de gustos refinats ben compatibles am qualsevulga estat social, menos amb el d'incultura manifesta.

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

Entre nosaltres, en Riquer es el qu'ha dibuixat mes *ex-libris* i fora den Triadó, Apeles Mestres, Gener, Torres García, i algún altre, pocs son els artistes que han produit marques de llibre, potser per falta de primera materia. — En aquestes arts secundaries estém tant adelantats en el nostre atrás, que no coneixém ni un sol exemplar de llibre modern il-lustrat a má, com en altres terres n'hi han biblioteques senceres, donant el pá de casi cada día a artistes de cert valor que aixís no cal que pintin morts ni quadros cristal-lisats en motllos d'éxit. — Pero el día que aixó passi ja sabrém llegir ¡ara tot just comensém les becerolas!

Noves & velles

FINALS & COMENSAMENTS. — Dugues revistes estrangeres, interesants i joves, han deixat de publicarse per falta d'elements vitals. Es l'una, la *Revue Franco-Allemande*, que la primera, i potser un xic prematurament, va volguer concretar i fer pública l'irresistible

«JOIES MODELLADES PER EN J. LLIMONA» PERTENEIXEN A D. LL. GUARRO

atracció entre Alemanya i Fransa, atracció que tots els joves il-lustrats d'abdos paissos reconeixen i que tots els rancis ignorants i gent senyalada, nega i abomina.

L'altra, en apariencia menos lligada am les coses de l'Art era la *Revue de psychologie clinique et Thérapeutique*, que habia publicat interessantíssims estudis sobre les manifestacions de les emocions i sentiments en pintura, reproduint infinitat d'obres degudes totes elles a pintors russos.

Un altre acabament dolorós, es el de la colonia artística fundada en un moment de *distracció* per el gran duc de Hesse-Darmstadt, i en la que figuraven eminents pintors, esculptors, arquitectes i altres artistes de la jove Alemanya, i especialment el famós decorador Hans Christiansen quin nom ha arribat fins aquí, gracies a les il-lustracions del *Jugend*. Després de haber produhit diferents obres i de realisar una exposició sumament interessant, els set sabis artistes de Darmstadt, han tirat cada hú per el seu cantó, deixant al sogre del Czar cansat de fer de Mecenas, per cert a ben poc preu. Els artistes, ja tornen a tenir protectors i'l gran duc sense artistes que hi vulguen tractes, se quedará sol com una óliva.

L'últim final, es el de la famosa casa de Goldoni, establerta per el gran actor Ermete Novelli, a modo de la *maison de Molière*. Encara no sabém si en Novelli s'ha cansat d'hostetjar la memoria de Goldoni, o be si el públic italiá ja'n té prou d' aquet famós pare del teatre modern italiá.

El *comensament*, es estrany, sobretot pera ser dit en aquet país aon floreixen els amics Benlliures, dictadors de l'Art romá. — Es el cas, que'l gobern italiá, que fa temps festeija amb el de Fransa, acostumat a tants Fras Angélicos, a tants Rafaels, Miquels Angels, Botticellis, Cellinis, Vincis i tots els brots de la gran florida del Renaixement, cansat de ser *un* país d'art pensa establir una academia artística a París, crean *pensions de Roma*, que naturalment serán gastades a París. L'idea, troba gran resistencia entre'ls grans artistes desconeguts que avui pinten els retratos oficials a Italia, mes confirma l'esperit de volada universal que'ls bons pintors moderns italians, han posat en práctica.

L'ART I LES CORPORACIONS OFICIALS.— A l'Ajuntament de París, hi ha un home que cobra cada mes, que está encarregat de dirigir l'art municipal. —En previsió del centenari de Victor Hugo, se necessitave un busto del autor dels *Misérables*, pera que'ls nens de les escoles aprenguessin el seu nom, coronant-lo de llorers inconscients; el bon home de funcionari, va escriurer a n'en Rodin, dient-li que passés per les oficines, pera enterarse d'un assumpto que l'*interessava* i un cop allí l'hi encarrega el busto desitjat. — L' esculptor deixant-ho tot, comensá a modelar l'obra encarregada i un cop llesta enviá foto-

grafies dels diferents aspectes al arbitre municipal de la Bellesa, i'l mateix día rebé la següent contesta *textual: «de considerar com nul l'encárrec, perqué s'habie tractat en millors condicions amb un altre esculptor...»*

I aixís, com si's tractés d' una aigüera o d'una taula de café, els nens de París coronaren un Víctor Hugo expurgat de tot sentiment subversiu, que aixís deu considerar al sentiment artístic, el funcionari que en el municipi de París decideix lo que es bonic i lo que es lleig.

«JOIES MODELLADES PER EN J. LLIMONA» PERTENEIXEN A D. LL. GUARRO

EL LICEO.—La nostra *gran ópera*, ha decidit carregar la responsabilitat de la presentació escénica, a un director artístic. Aquest cárrec de rodella, que rebrá tots els trets del públic, de l'empresa i de la junta de propietaris, *amén* de l'impossibilitat en que's trobará el favorescut, al intentar innovacions i millores que sense diners, i diners, a doijo, no's poden realisar.

Quan la Junta trobi director artístic, l'hi aconsellém que procuri buscar el medi de fer que'l Liceu sigui un *teatre*, en lloc d'un *Music-Hall* de certes pretensions, am sostre de xacolatería del any seixanta, en el que l'única nota fresca es el verd de les purpurines oxidades. — Parlant seriament, es precís que'l cárrec dat ara am carácter permanent, sigui la base de les reformes artístiques que necessite el nostre teatre d'opera, pera posarse a l'alsada de les excesives pretensions que tots l'hi tolerém, com si encara fos un teatre de primer ordre, no tant sols comparat amb els demés de Barcelona, sino amb els qu'estrenen i enlairen les obres artístiques, com fan els de Munic, Viena, Berlín i París, per no parlar del escepcional de Bayreuth.

ECHANGES. — *M. A. de Riquer, Frenería, 5, Barcelone, échange des exemplaires de ses ex-libris avec des œuvres artistiques, similaires, en bon état.*

L'ESCULPTOR AMADEU.-En Raimond Casellas ens comunica copia de l'óbit del esculptor catalá quines figures de pessebre publicarem en el número de Decembre, en quin document queda establert que'n Ramón Ama-

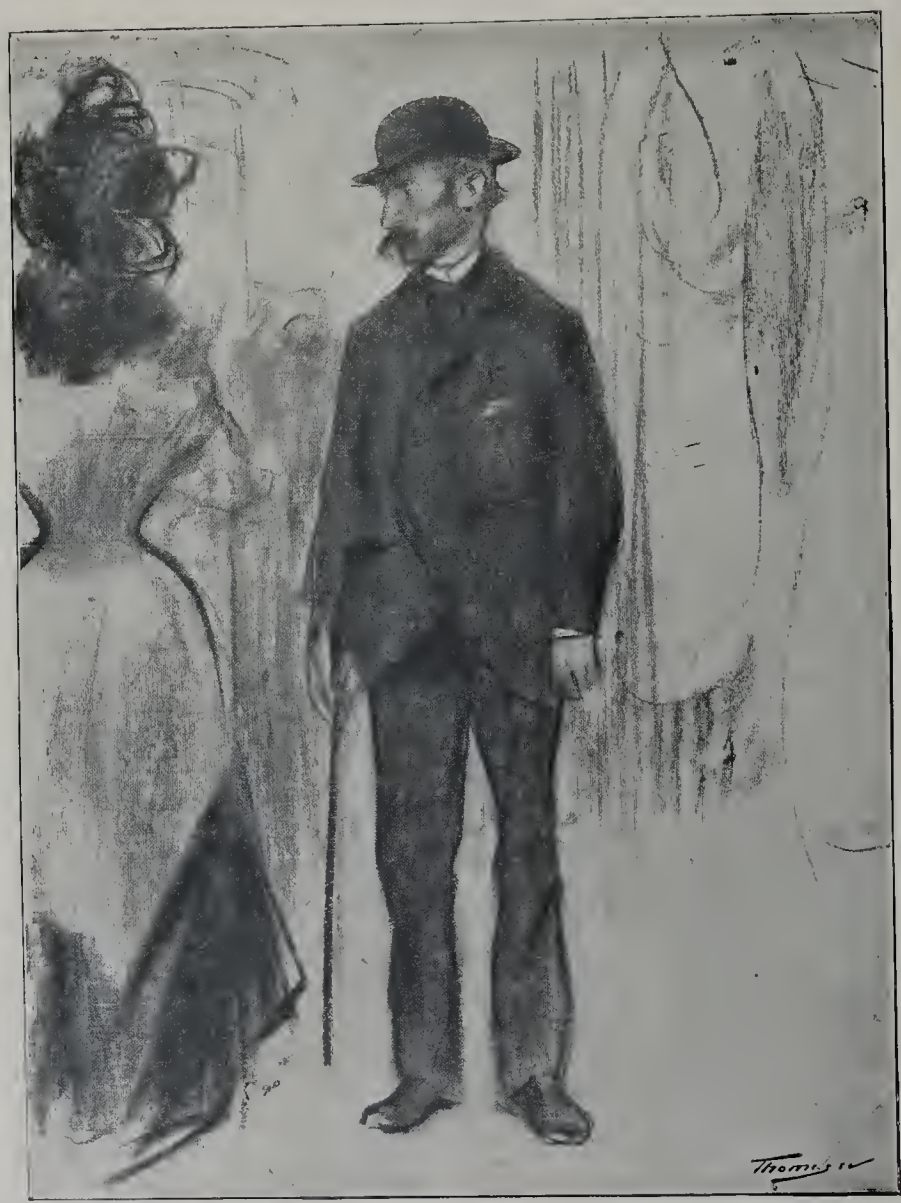

«QUARESMA» DIBUIX DEN CASAS

deu nasqué a Barcelona i no a Olot ni a Mataró, com s'ha dit sovint. El document qu'existeix en l'arxiu de la parroquia del Pí, diu aixís:

«Día 16 (Octubre de 1821) sepultura al cos de D. Ramón Amadeu, Académich de la Real de S..Fernando. Casat ab Manela Buxadell, naturals de Barcelona; morí a la edat de 76 anys. Está als Escudellers. Gratis.»

BALL GAVARNI. — El día 12 d'Avril, tindrá lloc a París, una festa artística quin interés consistirá especialment, en l'exactitut dels trajos i de les comparses. Desde'n Gerôme, que presidirá'ls deixebles de la seva academia fins a n'en Guillaume i en Jules Roques, tots reproduirán personatjes de Gavarni. L'últim, que es director del célebre *Courrier français,* reconstituirá la cort de Lluis Felip, mentres altres artistes realisarán les célebres séries del dibuixant tant preuat.

LES CRÍTIQUES. — Segons Sainte Benve, son de tres classes ben diferents:

1.ª El judici íntim i secret, que's diu entre amics; un judici d'acord amb el talent de cada hú i per tant, com tot el que's personal, viu, apassionat, espontani, entussiasta o repulsiu; un judici que en molts cassos, deixa ferida. Es el judici de la *predilecció* o de *l'antipatía.*

2.ª El judici just; de reflexió. Com el crític es sol al mon, tampoc es el tipo únic; com hi han altres motllos ademés del que cada hú porta amb ell, hi han altres formes de bellesa a demés de les que adorém. El nostre dever, ens obligue a compendrer aquestes formes, posant de banda el nostre gust, contrariant-nos i fins combaten-nos i es precís pera ser just, introduir en el nostre esprit, un cert element contrari. Això constitueix el segon judici, reflexiu i ponderat; el judici de cara al públic i el judici equitativament intel-ligent.

3.ª Hi ha ademés un tercer judici, que les circunstancies exteriors ordenen: es un judici modificat, mitigat per raons de valer, consideracions i respectes dignes de ser tinguts en compte. Aquet es el judici de posició, d'indulgencia o d'estima. — *(Le Monde Artiste).*

ELS GRAVATS DEL PRÓXIM NÚMERO, (corresponent al Mars) serán reproduccions de dibuixos inédits i obres pictóriques del artiste francés P. A. Besnard.

Obrador Gráfich. Thomas. Barcelona

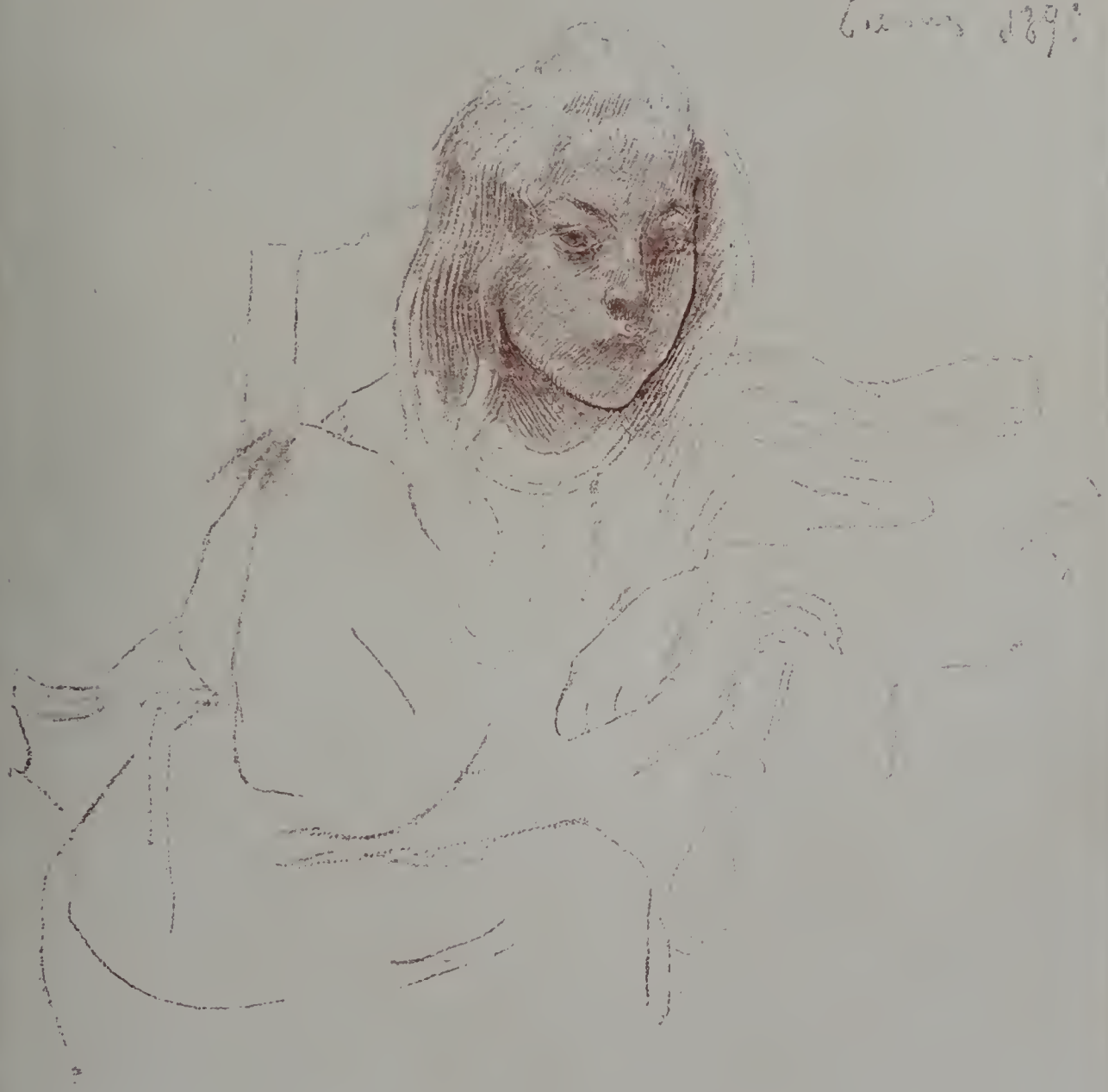

Pèl & Ploma

Vol. III Mars 1902 Núm. 86

En Besnard dins l'art

El gran Pan enamorat de Syrinx va volerla sorpendre. — Syrinx va fugir al adornarsen, mes el deu va apretar a correr detrás d'ella i allavors a travers l'Arcadia comensá entre els dos una cursa memorable. Corre que correras, Syrinx es trová prop d' un torrent que l'aturá dubtosa al temps qu'el deu arrivaba ardent de desir. — Ja Pan tancaba els brassos sobre d'ella quan Syrinx d'una embransida es precipitá dins lo torrent. — L'abrassada de Pan estrenyé sols algunes canyes que aprop del aigua crexien i al adonarsen, l'hi brollá del cor un sospir de tristor al que les canyes respongueren amb un acord harmoniós fins allavors may escoltat en Arcadia.....

(Vella faula)

Els homes moguts per lo desir busquém la bellesa sens descans i volém haverla a tot preu, corrent darrera d'ella infatigablement; mes quan pensém aconseguirla i tenirla ben nostra, ens adoném que en lloc de la plenitut que creiem posehir, únicament hem escoltat uns quans compassos mes de'l cant de les esferes i que la enamorada torna a esser lluny. — La veiém altre volta, devant els nostres ulls en l'horisó mes blau i en el fons mes misteriós de la nostre ánima — allavors axecantnos, la eterna cursa vers ella recomensa amb un dalit mes ardent que mai.

Les obres que els homens deixan darrera d'ells, son com una estela que porta escrita el modo com la bellesa ha sigut vista per les generacions que la perseguiren: lo propera o llunyana que cada una d'ellas l'ha contemplada, els moments en que ha cregut haverla, el descoratjament de que aquesta ilusió ha estat seguida i el retorn gloriós de l'energía. — En un mot: les peripecies de la cursa.

Estudiantne el rastre desde el principi veurém que els nostres avis cercaren la fugitiva d'un sol tret i amb una constancia que durá milers d'anys, les obres que dexaren ens mostran com l'ideal varen buscarlo en un sol sentit, dretament (1) i potentment, que mes tart la cursa va devenir mes atormentada i febrosa. — Arrivada a una certa altura varies direccions diferents s'inicien i axís de mica en mica arrivém a les obres dels nostres contemporanis.

L'art de avui s'orienta vers tots els punts del espai i sembla a primera vista que tot sia confusió, que tot parentiu i tota harmonía sia impossible entre els qu'avui busquen lo bell. — Que el net ha arrivat tan lluny del avi, que la distancia ha romput el llas de la rassa entre els dos, pero aixó es solament apariencia i si seguim el procés del ánima humana en el seu torment d'hermosura, veurém com aquest desarrollo es tan lógic com el del roure que s'esforsa i creix vers el Sol.— Com un arbre, els homes havém nascut de terra per buscar lo qu'estimém. — Durant l'infancia la nostra rassa fou com un tronc dret i fort al que mes tard creixeren branques. — Aquestes al seu torn varen dividirse en altres mes petites i demunt les mes menudes van i venen fulles i flors i fruits seguin el sant ordre imposat per l'Amo a tot el que sobre la terra viu i treballa. — Si comparém un fruit daurat i un brot tendre amb el tronc de que els dos son fills, no podrém casi compendre com la substancia dels uns es la del altre, com tanta farsa rústica ha pogut crear tanta delicadesa i per arrivar a una idea exacte del perque, i com parts tan diferents s'harmonisen i formen *un*, tindrém d'estudiar la totalitat del procés del nostre roure.

El mateix ens passa en comparar la obra d'en Besnard am la dels seus passats i contemporanis.— Ningú com aquest Mestre resulta inédit, diferent dels altres, aixís en el seu modo de veure la bellesa com en el de correrli derrera. El seu sentir, l'harmonía no es el dels nostres avis, pues en Besnard ha sabut establir reports entre els tons, valors, formas, línees, volums i moviments que passaren desapercebuts als ulls dels nostres passats.— L'examen de la seva obra ens sorpendrá moltíssim i si som francs confessarém que ens ha obert la porta d'un tresor que fins ara habíam ignorat i que gracies a n'ella el nostre patrimoni ha aumentat de tot el racó de Naturalesa descobert per en Besnard en la llum de la flama que en ell porta.

Per convencers d'aixó hi ha que veure els seus quadros un a un. — Devant lo *Marché aux chevaux* o de la *Femme se chauffant* del Luxemburg tindrém una idea de la seva visió del color. — Aquesta visió es tan original que els acords qu'en Besnard ens fa veure nobilíssims i exquisits, ens hauríen esgarrifat al contemplarlos sobre un altre paleta que la seva — no hi ha ningú com ell per saver escoltar la música a travers el soroll. — A mes del color en si, hi ha la materia de la seva pintura que no pot confondres am cap mes — en el quadro del Luxemburg de que hem parlat, la materia es un tal misteri (tancat sota la factura mes clara) que el que vol copiarlo podrá arrivar a n'el tó just, a la forma idéntica, i als valors exactes i encare quedará a mil llegues del original. — Copiar aquest quadro es voler fabricar un ser vivent amb els elements que l'análissis químic dels seus membres ens revela en lo seu cos. — En Besnard se serveix per pintar de tots els procediments coneguts i d'altres qu'ell inventa. — No recordém festa mes gran que veurel trevallar; — sota

(1) Es particular la identitat de tendencia que s'observa en les produccions arcaiques. — Certs vasos xinos primitius resemblan sorprenentment a altres assiris. — Hem vist en les colecciones, escultures japoneses de les mes llunyanes époques que recordan prodigiosament les estátues egipcies de les primeres dinasties. — La resemblansa no resideix solament en el fons de l'obra, en la seva part expresiva si no que resulta també frapant en la part mes material del mateix al interpretar la forma.

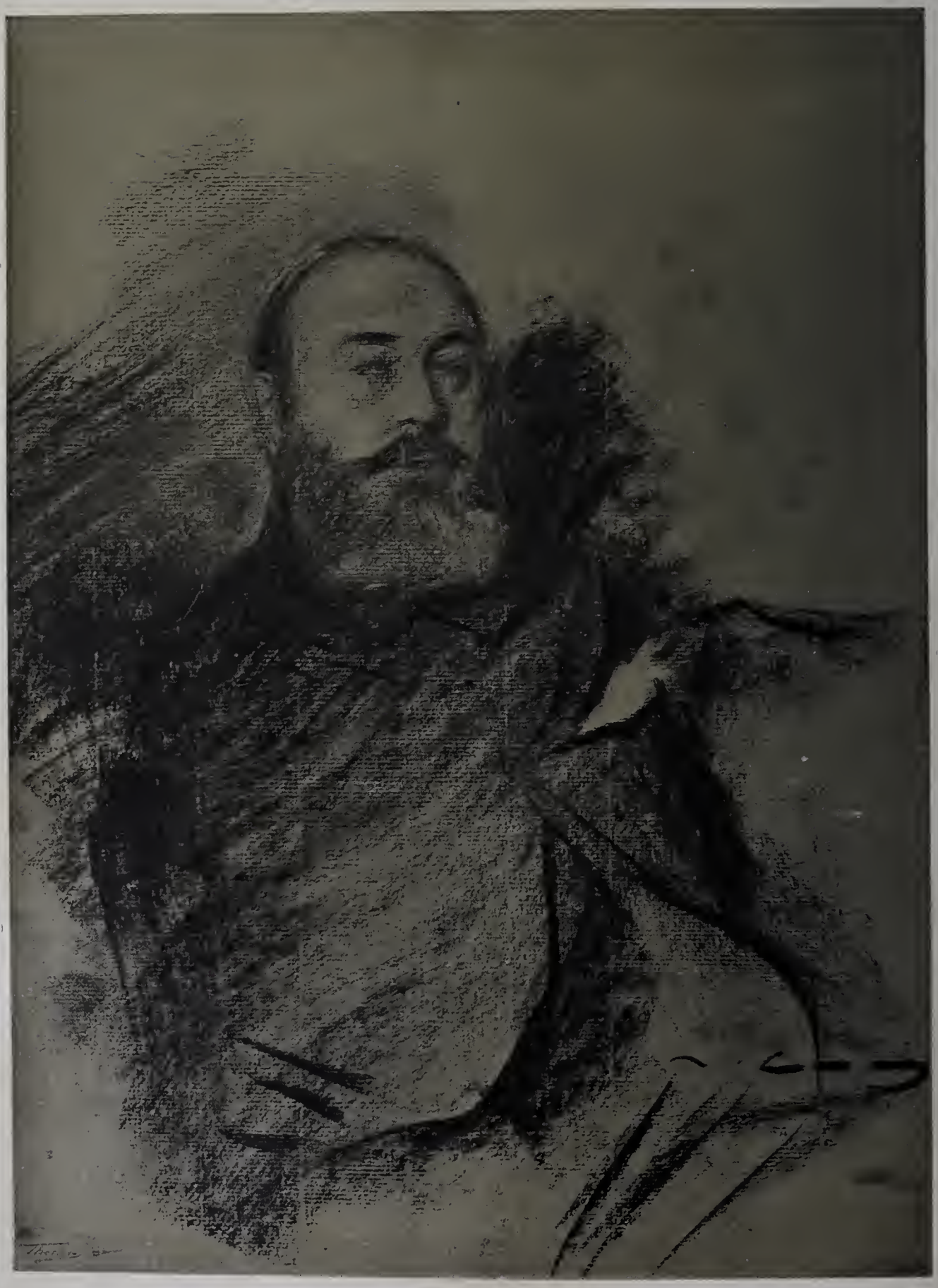

«P. A. BESNARD», DIBUIX DE R. CASAS

241

«DIBUIX INÉDIT», PER P. A. BESNARD

els seus dits els colors adquirexen una bellesa mai vista — del moment en que els pren per acordarlos en una obra, els ors brillan amb un esclat nou. Els blaus es tornan mes grans i fondos, mentres qu'els rojos cantan la seva nota mes plena. — Es diría que la materia es revifa sota el seu voler com sota una incantació, es un verdader regal per els sentits i devegades semble qu'alguna de les seves harmoníes es el paladar qui les saboreja.

El seu modo d'interpretar la vida es mes humá que el de cap dels passats.— L'observa constanment d'aprop i fondament.— Dotat d'un bell cor, sol trasformar el dolor en bellesa i la humil vulgaritat dins que vivim, en noblesa.— No la perd mai de vista ni quan s'enlaire mes alt portat per la imaginació. — Ja que fa poc parlavem d'arbres, podrém dir qu'en Besnard sembla compendre que entre aquestos els qu'estenen branques mes altes i ufanoses, son els que xuclen mes fondament la terra am les seves arrels.— Vegis en la «Escola de Farmacia,» o en la «Iglesia del hospital de Berck,» o en l'«Hôtel de Ville» i en el anfiteatre de la «Escola de Química», els frescos que demostren la vritat de lo que dihém.

Una de les qualitats que mes resurten en varies obres del nostre Mestre, consisteix en el moviment de que están plenes. — En Besnard está dotat d'una sensibilitat de visió que l'hi permet sorprende els aspectes mes fugitius de la Naturalesa o els moviments mes rápits dels sers. — Recordém amb alegría l'espatec de vida que hi ha en els seus *Poney à la mouche* o en la maravellosa *Rejane*, en l'un com en l'altre, el moviment hi está sorprés d'un modo que sobta i al que mai ningú ha arrivat ni com intensitat, ni com a calitat. — Els moviments dels que 'n Besnard ens ensenya el ritme harmónic haurian fet renegar a un grec. — Son els mes terra a terra, els mes insignificants i ell sab trovarhi dins, elements de síntessis qu'els eternisen i fan paralels am la marxa del món.—En els plecs del vestit de la Rejane hi ha tota la vida d'aquesta dona perque un plec conta'l rastre qu'un gesto deixa, el gesto es el llenguatxe mes clar de l'ánima, i en Besnard ens ho demostra axís ben clarament en aquet quadro. — Hi ha una pintura no gaire gran, que molts consideren com una de les notes d'en Besnard, que conta mes observació servil de la Naturalesa. — Parlém de la «Dansa espanyola.» — Representa un petit local en que aquesta te lloc, fumat i fastigós, l'escenari en que dugas *bailaoras* es contorsionan, está mirat com d'un palco de primer pis i va en primer terme, mentres que en el fons es veu la sala fosca, respirán bruticia i dropería. — L'atmósfera de vritat hi es prodigiosa i aquest quadro quedará per sempre com el tipo del género. — Pues, aquesta obra tan justa va esser executada de memoria al retorn d'un viatge qu'en Besnard va fer a Madrid ahont va contemplar la escena *tres vegades*. — Prova aquest fet algo mes qu'una memoria visual extraordinaria en lo nostre concepte, això dona la clau de lo vivent o de lo reals que son les seves obres mes fantasistes, pues una memoria aixís ajudada per una imaginació transformadora pot crear un món nou.

Aquestos carácters si no son tots els que originalisen l'obra d'en Besnard, basten per formarnos cárrec de lo diferent que es en si, de tots els que l'han precedit i el voltan.— Contemplarlo superficialment (o qu'el contempli algún dotat d'un sentit d'harmonía repatani) es concloure qu'en Besnard es un individuo sens ascendents ni parens colaterals, mes d' un examen mes esclarit s'en despendrá que si be lo nostre mestre es lo brot mes clar i viu de l'arbre de bellesa, el que fins avui s'ha enfilat mes alt en el espai i que per conseqüent está mes separat de la seva mare, no dexa per això d'estar unit a ella per les fibres mes fortes i vitals. — En la seva obra hi veiém realisades coses que foren tendencies en la de Fragonard, Watteau i Largillière.--D'ells te la elegancia, la sensibilitat visual, l'amor per el decor, la facilitat i altres qualitats que com mes fondes, poden sentirse pero no esplicarse. — També devegades la seva obra te vagues afinitats am certs costats de la de Rubens o de Goya, pero això no te res de particular.— Quan es posseex l'acuitat de visió d'un japonés, res te d'estrany qu'els dibuixos que s'executen ressemblin devegades al de mestre Hokoussay. — En quant al seu veinat contemporani no veiém ningú que el valgui, sobre tot si es vritat que l'artista deu esser universal com diu Vinci. — Trovarém be un Degas genial que sols ha aprofondit (maravellosament) una tendencia o en Puvis qual visió serena de la harmonía eterna el posá al costat dels grecs, o en Manet especialisat en el tabernacle del color i la llum o alguns altres, qual obra es mes aviat tendencia que realisació.

Pero personalitat que com en Besnard hagi tingut en els nostres dias i en els passats la visió del univers que la seva obra ens ensenya, no la coneixém encara. — Contemplantlo dins l'art axís passat com present, el veiém avui com la mes bella branca nova nascuda en el roure de bellesa, la que demá quan florides hagin vingut, quedará classificada com el punt de partida de les altres mes sanes que sens dubte sortirán d'ella per creixer mes amunt.

Això es lo que podém dir del total d'aquesta obra al contemplarla d'aprop. — Confessém que en algo podém equivocarnos, pues no pot medirse l'altura d'una montanya mes que mirantla de lluny. — Nosaltres encara estém al peu d'ella (afortunadament) i el recul del temps ens manca per mesurar definitivament l'alsada.

J. M. Sert

París, Maig 1902

P. S. — Am tot això no hem parlat de cap dels defectes de aquesta obra que gracies a Deu no'n manca pas. — Hi ha desigualtats bastant grans com en totes les dels sensitius genials pero voldría veure qui gosaría sens disminuirne la gracia, engrandir el cap als personatges de Watteau que'l tenen massa petit o equilibrar algunes composicions de Rubens que manquen d'estabilitat o corretjir certes perspectives no prou explícites que hi ha en el *Embarquement pour Cythère*.

Hero i Leandre

Poema líric-dramátic en dos actes

PERSONATJES

Leandre
Timocles, amic de Leandre
Dos pescadors
Hero
Tres germanes de Leandre
Chor de donzelles
Chor de pescadors (invisible)
Chor de nereides (invisible)

L'escena a Abydos i a Sestos en l'estret dels Dardanels. Epoca indeterminada.

ACTE I

Roques esquerpes de la costa d'Abydos al estret dels Dardanels. La mar sols s'ovira llunyana a l'horitzó en front dels espectadors ocultada pel rocám qu'es esquerp i molt elevat.
El sol fa estona qu'es post; comença la calma del crepúscul; no mes se sent la remor sorda de la mar escumejant per les roques.

ESCENA PRIMERA

Polydor i Hipólit, vell aquell i jove aquet, están asseguts en terra adobant unes xarxes que pleguen als pocs moments d'alçarse el teló.

Polydor

Tot alçantse i mirant ab atenció la mar ab la má fent de pantalla als ulls.

En calma está la mar, mes no m'enganya!
Que si are calla es per millor bramar...
Aquell morro de nuvol qu'allí flaira
De bones intencions no'n porta pas.

Hipólit

Una boira cada volta mes espessa
S'ha ajegut per l'estret de cap a cap;
Si Tiphon per llevant bufa en sa trompa
Adeu calma...

Polydor

I segur que bufará;
De cop s'ens gira'l temps: ay! de la barca
Qu'a nit enganyi eixa traidora pau;
Els seus barquers avans no apunti'l día
De Charon en la barca vogarán.

Hipólit

Tant cert? vols dir?

Polydor

Oh! mira'l vell Polycrates
Que per coses de l'aigua te l'olfat
Mes fi que no'l dels gossos de Diana
Plega l'inútil vela, i tot remant,
Per Zeus omnipotent, a temps ell vira
Cap a la costa.

Silenci.

Hipólit

Prou que'ls seus companys
L'han vist ben desseguida la virada
Del vell patró; puig que seguint el pas
Del seu llaut ja giran tots a l'hora
I recullint febrosos vela i arts
En llarga professó barques i barques
Ja venen sens espera a demanar
Abric segú en la platja.

Polydor

Benvingudes
Siau totes vosaltres! no'n feu cas
Dels besos d'aquesta aigua enganyadora
Qu'en insondable gola en un instant
Veurém badarse... Que'ls tritons i ondines
Incansables seguint el galopar
Dels blancs corcers indómits qu'arrossegan
El carro de Posseidon inmortal
S'arrisquin eixa nit... i l'home sabi
La cólera dels deus no reti mai!

S'en van.

Dels dos costats de l'escena se senten els cants dels pescadors que plegan del treball.

Cant dels pescadors

Devant la mar que menaça
Oh! terra dona'ns asil!
La nostra vida qui abraça
Te de ser prudent i humil.

Qui de nit i jorn l'habita
Sabrá adorar l'Infinit:
Devant d'eixa mar sens fita
Devé l'home tant petit!

Si ets prudent les veles plega;
No les infli un neci orgull
Que dret la barca arrossega
Fins a estrellarla en l'escull.

De nens que sempre fins are
Abocats vers el seu fons
Com fills devant de la mare
Hem escoltat ses lliçons.

Per ço mai distrets ens trova
I avui llegirhi hem pogut
Ocultes ires que cova
Al fons de sa quïetut.

De sa morada segreta
Per ço avui ens ha enviat
A Glaucus (1) el vell profeta
Que prediu la tempestat.

L'hem vist tots ab greu temença
Demunt d'un penyal desert
Gotejant sa barba immensa
Tot de conquilles cobert.

Fent tronar sa veu feresta
Tot cridant «Bon pescadòl
Vigila! que la tempesta
Te vigila en l'horitzól»

Devant la mar que menaça
Oh! terra! donans asil!
La nostra vida qui abraça
Te de ser prudent i humil.

ESCENA II

Surten de sobte, Leandre corrent furiós i Timocles empaitantlo, fins que l'assoleix i li passa els braços pel seu cos.

LEANDRE

Oh! deixa'm!

TIMOCLES

Leandre!

Atura't! per tots els Deus!

LEANDRE

Inútils esforços!

(1) Glaucus era un semi-deu marí. Havia sigut pescador i va adquirir la inmortalitat llençantse al mar desde'l cim d'una roca. Era una divinitat benéfica amiga dels pescadors que contaven qu'avans de les tempestats els hi aparexía en alguna roca de la costa anunciant ab veu ronca el mal temps.

TIMOCLES

No escoltarás els precs meus?
Tant sols per un día
Resta en ta llar,
Eixa calma oratge anuncía;
Traidora es la mar!...
M'escoltes? dolç amic!

LEANDRE

Dels teus temors jo m'en ric!
Oh! deliri el teu extrany!
La mar qu'es ma vella amiga
Es incapable d'engany!
Jo vull creure lo que'm diga:
I avui ses ones am suau murmuri
Em diuen que no m'aturi
En mon amorós afany!
Oh! si! em diu que fins dexarme
Com cada nit
Entre'ls seus braços d'amor rendit
Avui també vol breçarme.
Mírala! ni una alenada
Commou eixa mar tranquila!
Ni la mes petita onada
En l'immensitat oscila!

TIMOCLES

No son vans els meus temors!
Oh! no veus als pescadors
Remant furients vers la costa?
Es que flairen l'oratge que s'acosta.
I m'han dit parlant del temps
Qu'eixa calma es mal auguri:
Com vols, company, com vols que no t'aturi?

LEANDRE

Oh! amic meu! tu la mort tems
Perque no saps que es amor;
Ell dona al pit prou coratge
I an els membres prou vigor
Pera vencer tot oratge
I arrivar a l'altra platja
Ont les caricies d'unes mans amigues
Sabrán curar mes fadigues!

Ab veu forta.

Prou de plors i de pregarme!
Prou d'inútil suspirar!
Obra'ls braços! deixme anar!
Sols la Mort pot aturarme!

TIMOCLES

Caient agenollat en terra i abraçant a Leandre pels genolls.

Per la teva dolça mare

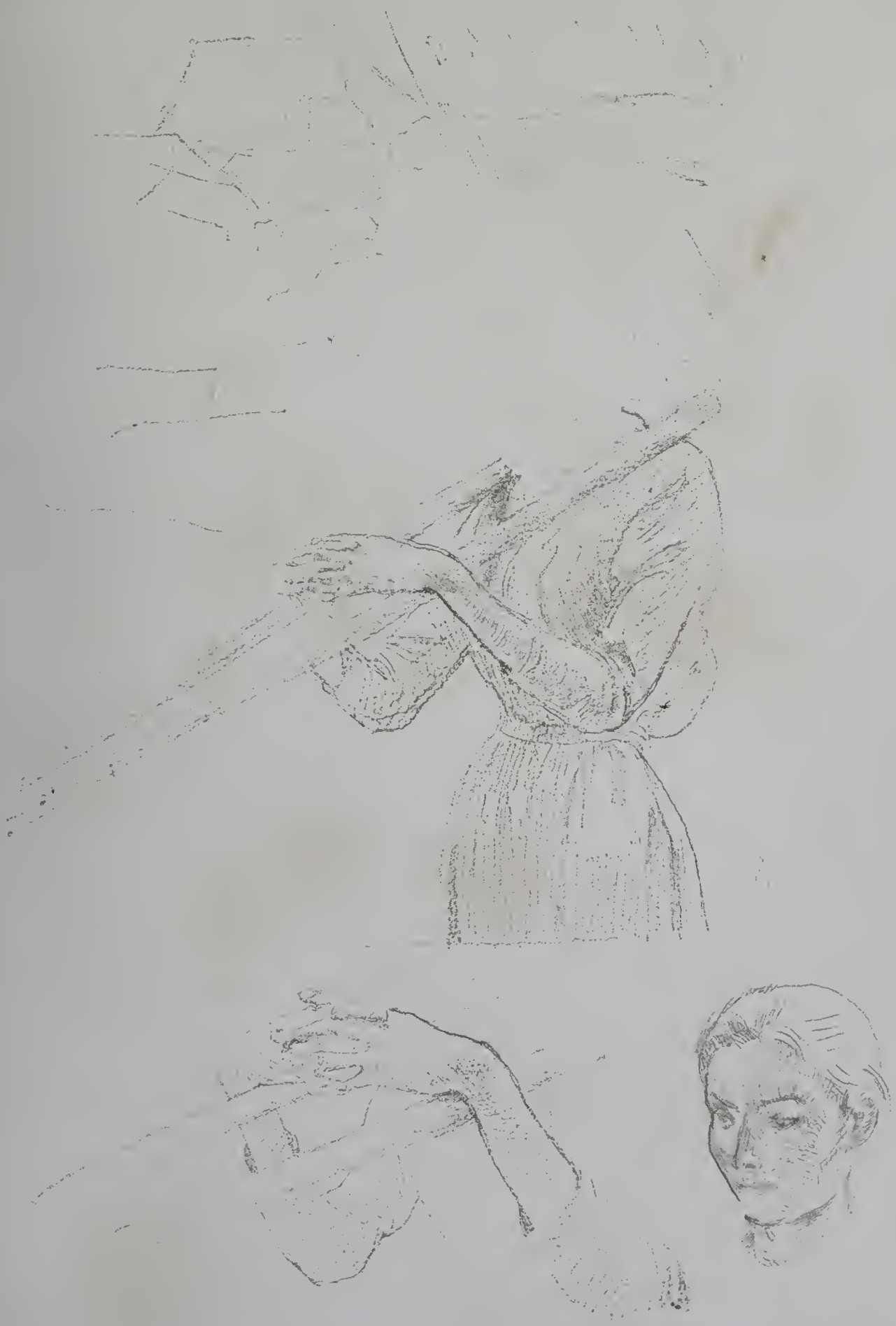

«ESTUDIS», DIBUIX INÈDIT PER P. A. BESNARD

Que tota en plors deixes are
Creient perdut al fill seu!
Per tes germanes qu'encare
Me sembla veure en torn teu
Els genolls com jo abraçante
Ab llágrimes suplicante
Restar sols per una nit!
Per eix cor meu que batega
En el mes generós pit
Que per tots els Deus te prega
Refrenis el teu afany
Que vers la Mort t'arrossega!
Oh! bon amic! dolç company!
Per la teva dolça Hero
Que mes que tot vol ta vida!...

Mirant a Leandre que forceja per fugir.

Mes ay! que'n vá'm desespero!

Aparta els braços i's queda suspirant en silenci: Leandre enternit s'atura i'l mira llarga estona ab ulls de pietat.

LEANDRE

Somrient compassiu i alçant al seu amic de terra.

Timocles! em voldrás creure
Que es sols ta bona amistat
Que mil perills te fa veure
I que't porta are enganyat?
Son vans temors els que tens!
Pures il-lusions!... oh! sens?
La calma, amic meu, recobra!
I els teus ulls allí adalt gira!
Oh! quin cel mes seré s'obra!
I mira al devant teu! mira!...
Eixa mar sens ona alguna
Que dorm tant mansa i serena
No pot oh! no pot tot d'una
Del seu tranquil llit d'arena
Alçarse ab espantós brám
A fuetejar el rocám!
Pro si veus una menaça
En sa calma, ans no comensi
La tempesta, deix que'm llensi
Al estret, que prest se passa.

Mostrantli ab orgull el pit.

Mira! mira! aquet pit fort
Que no sap temer la Mort!
Que s'hi oposin aigua i vent!
La grossa onada, impotent
Contra ell s'estrellará!

Extenent ab orgull els braços.

Mira eix braç meu invencible!
No hi há onada tant terrible
Que'l pugui fer doblegâ!
I aquets braços per'anâ
Desde'l meu negre desterro
Al meu amor a abraçâ
L'Amor mateix m'els forjâ
Mes forts que no pas de ferro!

TIMOCLES

Interrompentlo.

No hi ha home fort pel destí!

LEANDRE

Cada cop mes exaltat i sens escoltarlo.

Oh! Deus! quan a mitj camí
Entre mar i cel perdut,
Per la immensa solitut,
Somriu de cop en la nit
Enrojint tot l'horitzó
De sa teia la clarô
Oh! llavors en el meu pit
Sento creixer l'ardiment!
Ansia terrible s'encén!
Rompo l'aigua bracejant!
I envejosos pel voltant
Veyent ma boja carrera
Ix tot botant ab dal-lera
Tot l'exercit de delfins
Que seguintme mar endins
Jo ben prest els deixo enrera!

Silenci. Leandre mira una estona a Timocles que permaneix en la mateixa actitut.

Un'hora! no mes! un'hora!
Te demano oh! bon amic!
Are'm llenç! i a l'altra vora
Avans de la fosca estic!
I si l'oratge s'acosta
pot fer vía! pot fer vía!
Puig encar la llum del día
Em trovará a l'altra costa!
Soc fort! soc fort! no m'espanta
De l'aigua i vent el furor:
Soc fort! Soc fort! oh! l'Amor
M'ha infundit força geganta!

TIMOCLES

Brandant el cap.

No hi ha home fort pel Destí:
I pel osat i imprudent
Ve implacable, i un moment
Li basta per destruî
El vigor d'un heroic sí!

No retis ab neci orgull
Aquet braç qu'omnipotent
Son poder per tot extén
I que no veu mortal ull!

LEANDRE

Trenta cops m'has vist fugî,
Trenta cops m'has vist tornâ;
I un cop mes no será així?...
També tornaré demá!
Oh! refrena el teu desvari
Jo soc dels Deus protegit!

TIMOCLES

Mes perden al temerari!
Oh! sents aquet sort brugit?...
Es de la mar ja revolta
Amic! per darrera volta!
Resta sols per una nit!

LEANDRE

Ab tò calmós.

Trenta nits d'inefable ubriagança
Han deixat en mon cor massa anyorança
Perque pugui aturarme el teu espant!
En mon pit, Hero, ha encés ab ses besades
Tal desitj que les mes furients onades
Extingir eixa flama no podrán!

Oh! mar! que son mesquines tes tempestes!
Des que'n porto en mon pit de mes ferestes
Ja tos bramuls no poden ferme esglai!
Ella'm crida! la sento! ja m'espera!
Que bufin tots els vents! ones! enreral
Pás a l'amor! no'm venceréu jamai!

TIMOCLES

Sempre escoltant la remor de les ones.

No sents? la mar te la nega
La esperança d'arrivarhi!
Oh! com l'amor te cega!

LEANDRE

No! mil voltes no! al contrari!
La llum dels Deus ell me dona
Per guiarme en mon camí
I evitar ben lluny de mí
Qualsevol traidora ona.
I un ull d'un ver amant, si amorosit
I dolç i humil devant d'uns ulls devé,
En els moments suprems heroic també
Sap mirarse la Mort de fit á fit!

S'atança a Timocles ab els braços oberts.

Vina als meus braços! obra'm també'ls teus!
I en mon pit tos temors faré oblidâ!

TIMOCLES

Caient en braços de son amic.

Dolç amic! que t'amparin tots els Deus!
Adeu! adeu! Leandre!

LEANDRE

Amic! adeu!
Fins demá! i a reveure!

TIMOCLES

Ab veu indecisa.

Fins demá!.....

Llarga abraçada. Una vaga claror de crepuscul encare somriu per l'espai. Durant tota aquesta escena el cel s'ha anat ennuvolant. Les primeres estrelles parpellejen entre'ls estrips de la nuvolada. El vent s'ha aixecat fort i brúfol i'l murmuri de la mar es cada cop mes furiós i profon.
Se senten de lluny les veus de les germanes de Leandre.

CHOR DE LES GERMANES

Ont ets? oh! germá estimat?
Ont ets? pobre esgarriat
Ab veus tremoloses
Cridante are estém,
Mes sempre ploroses
En lloc te veiém!
Leandre! germá!
Ohá! ohaaá...!

Ab gemecs de dolor folls
T'abraçarém els genolls!
Per lligarte als braços
Cansades venim
I aturar tos passos
Devant de l'abim!
Leandre! germá!
Ohá, ahaaá...!

Leandre al reconeixer la veu de ses germanes fa per fugir ans no arrivin. Timocles fa els ultims esforços per retenirlo.

TIMOCLES

No sents tes pobres germanes?
Serán ses llágrimes vanes?
Oh! escolta! espera! cridém!
Ab els crits les guiarém!

LEANDRE

Deixam fugir,

«EL PORT D'ALGER», PER P. A. BESNARD

«DIBUIX INÉDIT», PER P. A. BESNARD

Avans no hajin arrivat:
Dels teus braços vull exir,
I si no vols, de mal grat.

Lluiten un moment.

CHOR DE LES GERMANES

Mes aprop. .

Sols el desolat rocám
Sap respondre a nostre clám.
Ja de la marina
S'enfuig tot ser víu
I fins la gavina
S'amaga en son níu.

I tu Leandre tant sols
Arriscarte a la mar vols?
No't fa torná enrera
Eix cel enemic?
Si una llar t'espera
Per donarte abric!
Leandre! germá!
Ohá!

TIMOCLES

Deixant, pera cridar, de lluitar ab Leandre, que s'escapa per les roques.

Ohaaá...!

CHOR DE LES GERMANES

Ja udolar la mar se sent
Oh! torna, torna! imprudent!
Si en horrible gola
L'oratge obra'l mar,
No per ço tremola
La tranquila llar
Leandre! germá!
Ohá!

TIMOCLES

Mes fort.

Ohaaá...!

Corra d'una banda a l'altra perdut d'esma, buscant a Leandre.

CHOR DE LES GERMANES

Ja'ns respón de lluny un crit:
Serás tú que'ns has sentit?
D'una dolça mare
Recorda que ets fill!
No la dexis are
Per cercá'l perill!
Leandre germá
Ohá!

TIMOCLES

Ohaaá...!

CHOR DE LES GERMANES

D'aprop.

Ja venim! corrém! volém!
Que ben prest et trovarém!
Negra nuvolada
S'extén ab la nit!
Un sol cop t'aimada
Pots deixá en oblit!

Per'cí! per'llá! tot se fón
En un murmuri pregón!...
Lluny de ses delicies
Sentirás condol
Mes nostres caricies
T'en serán consol!
Leandre, germá!
Ohá!

TIMOCLES

Ohaaá...!

S'ha enfilat a la roca mes alta i mou els braços fentlis senyal.

Aquí! aquí! no'm veiéu?

GERMANES

Ont? per ont?

TIMOCLES

En aquet cím!

GERMANES

Oh! germá! prou que't sentím!
Pero no't veiém arreu!

TIMOCLES

A! devant!

GERMANES

Oh! allí! allí!
Es ell! — ets tú? pobre germá?
Deixans venirte a abraçá!

Timocles no contesta. Plega les mans i dirigeix els ulls al cel

ESCENA III

Entran les germanes de Leandre, corrent ansioses, ab les túniques estripades i la cabellera en desordre.

TIMOCLES

Acostantse lentament a elles.

No soc Leandre! tristes donzelles!
Vostre germá de bades cerqueu!

Ell ja ha fugit deslligant mos braços!
Sens escoltarse m'amiga veu!

GERMANES

Horribles mots els que sentím are....
Alcém, germanes, tal plany al cel
Que no l'ofegui el brám de l'oratge:
Malehït sigas! amor crudel!

TIMOCLES

Llágrimes, precs han sigut inútils!

GERMANES

Pero sa mare li has recordat?

TIMOCLES

Si! mes en vá! pare i mare obliden
Els que s'estimen!

GERMANES

Oh! fill ingrat!
Malehït día en que'ls ulls de Héro
Per primer cop van trovar els teus!
Oh! malehïda primera flama!
Si ab ella perdret volen els Deus

TIMOCLES

Mirant el mar.

La mar blanqueja d'ones qu'esclaten.
Que per les roques boten sens fí!
El vent ja xiula! el cel es negre!
Ve la tempesta! fugím d'aquí!

GERMANES

Oh! un esforç últim fem per trovarlo!
Aném! aném! potser nostra veu
A temps li arrivi!

TIMOCLES

Vana esperança!
Sols mar endintre ja'l trovaréu.

GERMANES

Oh! no! abocat potser vers l'abisme,
Al arrivarli nostre greu plany,
Dubta i vacila... potser, s'atura!
A temps hi forem! guiens, company!

Se'n van corrent cap al fons de la escena seguides de Timocles i pujen al cim de les roques. Se sent cada vegada mes fort el rebullir incansable de la escuma de les ones que reventen furioses. El cel s'ha acabat de cubrir. Ni una sola estrella brilla al firmament. Fosquetat completa. Una remor sinistra i aixordadora s'alça de tota la inmensitat.

Les germanes de Leandre qu'han estat mirant llarga estona sondejant la foscor llencen totes a l'hora un xiscle d'esglai.

GERMANES

Es ell! oh! sí! es ell!
Quí d'aquella roca
Are s'ha llençat!
Es ell! oh! sí! es ell!
Quí are ab les ones,
Lluita desperat!
Leandre!!!

TIMOCLES

Leandre!!!

LA VEU DE LEANDRE

Llunyana i ofegada, pero forta.

Adeeeu...!!!

Restan una estona mirant com Leandre s'allunya de la costa. Després les germanes cauen de genolls en terra, en actitut de pregar.

GERMANES

I

Oh! Deus venjatius!
Perdó pel osat
Que reta vostr'ira!
Tingau pïetat!

De l'ona implacable
D'esculls i llampecs
Lliuraulo! Lliuraulo!
Sentiu nostres precs!

Mentres cantan la estrofa següent s'aixequen i surten de l'escena: el rest de la cançó se sentirá allunyantse de mica en mica.

Mes ay! pobre mare!
Com defallirás
Quan soles a casa
Entrar ens veurás!

II

Per ell no'ns preguntis,
Puig ay! l'hem deixat
Entre un cel tot negre
I un mar revoltat!

Lluitant ab les ones,
Lluitant ab el vent,
Tot sol contra l'ira
Dels Deus, l'imprudent!

Ay! pobreta mare!
Com ens mirarás

«DIBUIX INÉDIT», PER P. A. BESNARD

«PONEYS», PER P. A. BESNARD

Quan soles a casa
Entrar ens veurás!

III

Quan la nit arriva,
En tot níu d'aucells
Els joves s'hi ajoquen
Per dormî ab els vells.

Mes ay! l'home jove
Mai té'l cor tranquil
I un foc se l'emporta
Fugint tot asil!

Ay! pobreta mare
Com suspirarás
Quan soles a casa
Entrar ens veurás!

ESCENA IV

Mentres va allunyantse i afeblintse el cant de les germanes surt el pescador Polydor ab pas cautelós i com escoltant ab atenció.

POLYDOR

Per tots els Deus immortals!
D'ont poden venir
Aquets planys tant llastimosos
Que m'han dexondit?

Potser les cincuanta fillés
De Nereu serán
Que xisclen esbojarrades
Per l'aigua lliscant. (1)

(1) Nereu, un dels deus del mar, tenía cincuanta filles qu' eren les Nereides.

Mes potser de l'agonía
Será l'últim clám
D'alguns pobres náufrecs.....
Oh! veiám! veiám!

Puja ab pas precipitat al cim de les roques i vigila l'horitzó ab mirada ansiosa.

Entre dos ones furients
Que s'empaitaven
Veure uns braços m'ha semblat
Que s'agitaven:

Sí! son un braços valents
Qu'am pena avançan
Mes ay! més ay! que, impotents,
De lluitá's cansan!

Cridant.

Ohaaá...! ohaaá...!
Es massa lluny!
No'm sentirá!
Ohaaá...! ohaaá...i
No'm sent! no'm sent!
Tot es en vá!

Ay de tú! temerari!
L'únic adeu
Que rebs en t'agonía
Es potsé el meu!

Les Parques ja't trenquen
De ta vida'l fil!...
Per ferse ab les ones
S'ha de ser humil.

S'en vá. La mar bramula rabiosa. La nuvolada empaitada pel vent furiós s'escampa i s'arremolina per tot el cel. Brilla tot d'una un viu llampec a l'horitzó i al cap d'una estona s'exten sordament per l'espai la remor d'un tró llunyá.

TELÓ

M. DE MONTOLIU

(S'acabará en el número próxim)

Rodin

(Extracte del catàleg de l'Exposició Rodin)

AU cours des vingt années passées, tout a été dit sur Rodin par les lettrés et les critiques. Leur intervention, trop souvent sanglante, pour parler en style de chirurgien, n'a mis à nu que des organes admirables; elle a laissé dans le mystère l'âme de l'artiste, parce que le fluide divin dans lequel elle nage échappe à l'analyse, même à celle de l'artiste lui même. Prométhée savait-il de quelle nature était le feu qu'il dérobait à Jupiter? — Son supplice lui apprit seulement qu'ici-bas la douleur est le prix du génie. Rodin lui aussi a eu son vautour comme tous les grands artistes qui ont cherché leur idéal dans les régions supérieures.

Aujourd'hui vous demandez à un artiste de développer les hautes raisons d'art et de technique qui font de ce statuaire, unique à notre époque, le créateur de formes et l'évocateur d'idées qui on fait tressaillir d'admiration ou de rage la génération actuelle. Je ne sais vraiment si j'ai le droit d'essayer de vous satisfaire. L'âme de l'artiste est un sanctuaire que nul ne doit violer. Aussi m'arrêterai-je au seuil, me bornant à transcrire les pensées que me suggère l'œuvre inmense que j'ai sous les yeux.

Je suppose, en regardant cet œuvre de Rodin, que son cerveau, comme celui de tout grand artiste, contient l'idée totale du monde avec toutes ses formes, ses symboles, et leurs complexités innombrables d'où naissent les hautes synthèses. La contemplation passionnée de la Nature l'a certainement amené à sentir que nulle force en dehors d'Elle n'est capable de suggérer son propre symbole. De là cet amour du «morceau» qui fournit à Rodin l'expression même de la vie, qui lui permet de fixer la trace des passions en faisant jaillir de la forme l'Idée, toutes les idées, et les significations de l'humanité.

La forme, telle que la comprend Rodin, devient la vie. Il fait d'abord des hommes, et puis il les anime; ou mieux, ils vivent, dès qu'ils sont parfaits. Cela est contraire à la esthétique de ceux d'entre les artistes qui croient faire grand avec un sujet pompeux sans en percevoir le côté humain, dont l'absence condamne leurs œuvres à l'oubli. Car les générations ne tiennent compte que de celles où l'humanité a le plus de part. C'est pour cette raison que l'art grec est immortel et sera à jamais le guide de tout art qui voudra rester grand. Quelle serait pour nous la conception du monde païen sans les grands sculpteurs de l'antiquité grecque? Ce pauvre Jupiter serait aujourd'hui bien oublié sans le divin Phidias.

Ceci m'amène à dire que Rodin est aussi un grand historien; car il a pétri dans la matière, au moyen de la forme, des états d'âme, ce qui importe à l'histoire plus encore que des faits ou des physionomies que l'actualité dénature. — Que croyez-vous que diraient les artistes, les lettrés des siècles à venir si, toutes traces de notre monde actuel disparues, on retrouvait les statues de Hugo et de Balzac? — Eh bien, ils diraient que ce sont vestiges d'une grande époque d'art, oú l'admiration des foules pour les hommes de pensée suggérait aux statuaires de génie des œuvres grandioses. Ils devineraient dans Hugo le poète universel et inspiré, le chantre de la nature et de l'humanité, des passions et des orages. Ils verraient dans ce Balzac tant discuté, si follement insulté, projeté par le génie, surgissant au bord de son piédestal comme prêt à s'élancer dans la vie; ils verraient, dis-je, le génie palpitant, intense et douloureux, d'un puissant psychologue; car à nul autre ne peuvent appartenir ce port de tête et ces orbites au fond desquels nagent des yeux presque inutiles, humbles serviteurs qu'ils sont du cerveau qui seul voit tout.

A cette hauteur, l'amplification de la fougue devient la sérénité. — Oui! la sérénité! Sommet de l'Art qu'illumine le génie et que rafraîchit l'haleine de la pensée pure.

P. A. BESNARD

«I. DECORACIÓ DE LA CAPELLA DE BERCK»,
PER P. A. BESNARD

«II. DECORACIÓ DE LA CAPELLA DE BERCK»,
PER P. A. BESNARD

Décoration de la Chapelle de Berck

I. — *La naissance.* L'homme est voué dès sa naissance à la Souffrance....

II. — .... *à la maladie.* mal moral, etc.

III. — *à la mort.*

IV. — *La résignation* en Dieu est son seul refuge par la contemplation de la douleur de la Vierge.

V. — *Espérance.* Le Christ est ressucité et rayonnant de Gloire. Un enfant est mis sur son chemin. Symbole de tous ceux qui ayant en un enfant malade sont venus chercher la guérison.

VI. — *La Foi.* Le Docteur va procèder à une opération sur un jeune enfant. Un interne — chirurgien, lui administre le chloroforme. Le Christ implore Dieu le Père, pour la guérison de l'enfant. C'est un peu la paraphrase de ce mot d'Ambroise Paré: «Je le pansai Dieu le guérit.»

VII. — *La Charité.* Une veuve, par conséquent un être éprouvé par le chagrin, trouve plus malheureux que lui et fait la charité. Un groupe de jeune ménage heureux fait peu d' attention au pauvre. Mais un rayon parti du coeur et des Stygmates du Christ les touchera comme il touche le cœur de la veuve.

VIII. — *La résurection.* C'est le retour à la santé morale aussi bien qu'à la Santé physique sous l'influence de la bonté Divine. L'homme rendu à lui-même, debarrassé de la souffrance travaille pense et agit. Celui qui est arrivé au terme final qui a finí sa journée, s' attarde sur la rive à écouter quelque sage nymbé, ou s'embarque sur la nacelle guidée par un ange qui le mènera à la cité bien heureuse. Cité que les anges bâtissent avec la matière morale humaine. De telle sorte que l'homme peut dire qu'il se construit à lui même sa cité future.

P. A. Besnard

El cavaller Mn. Jordi de Sant Jordi

(Poeta català des segles XIV-XV)

ABANS de que'ls nostres clássics puguin anar en mans de tothom, convé fer-ne edicions critiques. El més conegut dels nostres antics poetes, Auzias March, és incomprès per molts, perque les edicions que'n corren s'han fet aprofitant-se de les edicions anteriors, en lloc d'esser fetes sobre'ls manuscrits. Sense utilisar els Cançoners, se perpetuen moltes errades quan no se n'hi afegeixen; sols s'obté enfosquir els textes.

En Jordi de Sant Jordi fou un dels nostres millors poetes i per tal era tingut entre'ls seus coetanis: sols recordaré la bonica poesia que'l Marquès de Santillana va dedicar-li en ocasió de sa mort.

Poques són les obres seves que han arribat fins a nosaltres. Escorcollejant els set Cançoners conservats que les contenen, sols n'he recullit divuit! Amb elles preparo una edició que no trigarà gaire a sortir dintre la *Bibliotheca hispanica.*

Ja en el segle xvi^è^, la mala interpretació d'alguna de ses poesies, va donar origen a una llegenda segons la qual el Petrarca (1304-1374) era imitador de Mossèn Jordi. Per fer això possible multiplicaren fins a tres els Jordis poetes, i durant segles els bibliògrafs han anat divagant sobre d'ell sense examinar-ne les obres. Desde'ls estudis den Milá y Fontanals la cosa s'ha anat posant en clar, i ja ara està establert que totes les obres que amb el nom Jordi (am mes o menys variants) figuren en els manuscrits, són de Mossèn Jordi de Sant Jordi, que va viure desde l'últim ters del xiv^èn^ segle fins a la primaria del següent, florint principalment en els primers anys del regnat d'Alfons V

d'Aragó (1416-1458). Se sab que va caure presoner en una de les batalles d'Italia durant la primera llarga estada del rei (1421-1423).

Com a mostra presento als lectors de **Pèl & Ploma** dugues de les poesies de Mossèn Jordi de Sant Jordi, precisament escrites durant les campanyes d'Italia. La primera, endreçada a la seva dama Isabel, pot considerar-se inèdita, perque sols se n'ha publicat una cobla i les tornades; la segona, dirigida al rei recordant-li que está près, figura entre les més conegudes.

Presento aquestes dugues poesies sense notes ni variants, triant les versions menys aprovençalades. Ve a esser com un ensaig de vulgarisació d'un clássic: és el sistema que penso seguir en una *Crestomatia Catalana* que estic preparant desde fa alguns anys, i que podrá esser, si sé fer-la, de prou utilitat.

J. Massó Torrents

Anyorament

Anyorament, enuig, dol e desir
M'han dat assalt des que'm partí de vós
Tant fort que ja res no'm pot abellir
E tot quant veig plasent m'es enujós.
Tant m'ha fet mal lo vostre departir
Que m'entrenyor com no us veig com solia
E per greu dol sovint lanç molt sospir
Si que he pahor que desir no m'aucia.

A, cors gentil! quant de vós me partí
E us viu sus alt al vostre mirador,
Morir cuydí, tant greu dolor sentí:
Axi'm destreny de son poder amor!
Mas, com forçat, jo forcí mon voler,
E pris comiat de vós, goig de ma vida,
Planyent, plorant e ab greu desesper
Maldint lo jorn de ma trista partida.

Si bé dellà visquí ab desplaser
Per los gelos que us n'avien lunyat,
Mas sols quan jo vos podia veer
Encontinent tot l'als m'era oblidat.
Mas ara'm veig de tot plaer absent,
Cargat d'amor e pobre de ventura
No veent vós, que us am tant finament,
E per açò morré si gayre'm dura.

Quant me record del vostre departir
E pens en vós, me sembla que us veig clar;
En aquell punt me corre un sentiment
Per tot lo cors que'm fa los ulls plorar.
Puys vaig al cor e fas-li dir plorant
Ab agres veus «Ay! on és ma senyora?
On est, mon bé? perque'm muyr desirant
Pel no veer!» tant fortment vos anyora!

Encar vos veig la nit en somiant
De que'l meu cors pren un poch de repòs,
El jorn aprés vaig tot joyós pensant
Com son estat ab vostre donós cors.
Perque us suplich vos vaja'l cor ab me
Un hora al jorn, per bona coneixença,
Car com més va més vos am, per ma fè,
E més m'entench en vostra benvolença.

Tornada

Na Isabel, tant havets sobre me
Que quant no us veig visch en fort penitença,
Mas al pus tost e pus breu que poré
Iré veer la vostra continença.

Altra tornada

Car lo meu cors és tant irat ab me
E tant felló per vostra despartença,
Que'm vol aucir e diu que, per sa fè,
Tro us haja vist no m'haurà benvolença.

Empresonat

Desert d'amichs, de béns e de senyor,
En estrany loch, en estranya encontrada,
Luny de tot bé, fart d'enuig e tristor,
Ma voluntat e pensa cativada;
Me trob del tot en mal poder sotmès,
No veig algú que de mi haja cura;
Bé soch guardat enclòs, ferrat e près
De que'n faig grat a ma trista ventura.

Jo hay vist temps que no'm plasia res,
Ara'm content de çò que'm fa tristura,
E los grillons leugers ara preu més
Que'n temps passat la bella brodadura..
Fortuna veig que ha mostrat son poder
Sus me, volent que en tal punt vengut sia;
Però no cur, car hay fet mon dever
Ab tots los bons que'm trob en companyia.

Car prench conort de com soch presoner
Per mon senyor servir tant com podia,

«III. DECORACIÓ DE LA CAPELLA DE BERCK»
PER P. A. BESNARD

«IV. DECORACIÓ DE LA CAPELLA DE BERCK»,
PER P. A. BESNARD

D'armes sobrat e per major poder,
No per defalt gens de cavalleria.
E prench conort com no puch conquerir
Honor en res sens que treball no senta,
Mas d'altra part cuyt de tristor morir
Com veig que'l mon del revers se contenta.

Tots aquests mals no'm son res de sofrir
En esguart d'hu qui al cor me destenta
E'm fa tot jorn d'esperança partir,
Com no veig res que'ns avanç d'una espenta
En acurçar nostre desliurament;
E mes com veig, çò que'ns demana esforça,
Qui no sofer algun rahonament,
De que langueix ma virtut e ma força.

Perque no say ne veig res al present
Que'm puixa dar en valor d'una escorça
Mas Deu tot sol, del qui prench fundament,
E de qui fiu e ab qui mon cor s'esforça;
E d'altra part, del bon Rey liberal
Qui'm socorrà per gentilesa granda;
Cell qui'ns ha mès del tot en aquest mal
Que ell men traurá, car soch jus sa comanda.

Tornada

Rey virtuós, mon senyor natural,
Tots al present no us fem altra demanda,
Mas que us recort que vostra sanch real
May defallí a qui fos de sa banda.

Del nou Mestre en Gay Saber

PERA que el títol de mestre en Gay Saber tingués avui una significació viva, es fonamentalment que deuría sufrir una revolució la festa dels Jocs Florals. Per mantenir la vida de la llengua i a la lloansa de l'Amor, de la Patria i de la Fé varen ser instituits. Les endresses delirants i místiques a la Verge arrencaren les aclamacions populars mitjevals. Els noms de Excelsa i de Clemencia, alimentant la fertilíssima imaginació del poble, infantaren la gran personificació poética de Clemencia Isaura. Les proeses llegendaries de les creuhades exaltaren les inspiracions en mal de gloria conqueridora. Els servilismes trovaires enfront de la forsa i de l'hermosura urdiren les lamentacions i dulsaines amoroses. Els revoltats, emperó, pel *sirventes* dissenyaban l'interna falsía de les costums, encrudelían la caricatura literaria del temps i mostraban am llicencies voluptuoses l'opresió dels sentits i de les passions vitals en l'humanitat cristiana.

Obeint clássicament a la lloansa de l'Amor, de la Patria i de la Fé, no poden els Jocs Florals elegir avui el mestre que parli a l'ánima del poble, que culli la flor íntima de la llengua i porti el ceptre de la seva cultura. El contingut real dels tres lemes poétics ha variat radicalment.

L'Amor s'ha després del sentit espiritualista cristiá, i assumint, segons els dictats moderns, a l'intensitat de l'ánima tota la forsa, la vida, la bellesa del cos, serveix am poesía profonda al noble geni de l'especie, a la tendencia de la vida. Ell ha redimit del concepte cristiá de condemnació i de pecat les passions i l'instint voluptuós, enfortint ademés la sensibilitat, donant-li un llevat mental. Es compren ara el complement hellénic i natural de l'Amor en la Mort, representant les dos fons eternes de la Vida, confluint a l'armonía una de les coses.

La dona tinguda per infernal i perversa veu ja en el sentimentalisme revolucionari francés continuada la intúició dels revoltats mitjevals i de les *Corts d'Amor*, extenent fins a la dona rústica, a la dona del poble, l'excellencia de la feminitat. I avui, pel gloriós descobriment dels paissatjes de la vida interior, l'Ibsen i l'intelligent feminisme modern elévanla a la complerta dignitat de l'home, donant-li una missió no idéntica an aquest, sino, amb exactitut, equivalent. Aixís l'Eva bíblica, cristiana i católica, tarada, apartada dels altars es consagrada sacerdotesa de la nova, humanitat joiosa, lliure i fraternal. I la maravellosa ronda de deeses paganes exaltant els entussiasmes naturals, la bellesa de la forma humana, i la dona

ideal de l'intensitat sensible i cerebral moderna es núan, mantenint l'idealitat de l'especie; mentres l'home vigorós, Prometeu novament, es superiorisa per l'Acció, multiplicant en l'especie la variabilitat individual de la vida. I el Poeta canta i vaticina els temps del lliure Amor de que els altres prenen vida i floreixensa.

La Patria sent desferse l'idol que l'encarnaba devant la beatitut de la gent. Deixa de ser un concepte sentimental i barbre de divisió per devenir am la concreció positiva de les races i el destí d'idealisme d'aquestes una persona moral, viventa, solidaria de tots els altres conjunts étnics.

Les banderes, els escuts, els himnes, la tradició, l'honor patri, formes que monopolisaban els anhels dels indivíduos i els instigaban a acometivitats antihumanes, van subordinantse i fent plassa al cuidado d'idees generals, a la averiguació del destí moral de les collectivitats étniques per la collaboració característica a l'unitat humana. Aixís es cercan en el passat tant sols les forces i els actes que ajudin al Ideal de l'avenir. La Llibertat i la Justicia, ideals de l'indivíduo, van devenint els de les races, que s'agrupen en grans conjunts de similitut ideológica i moral. Es el cas aquet dels grupos de rassa aria que tendeixen a expelir el sentit judáic i cristiá, rescatant la tradició antiga idealista, ja hellénica, ja oriental per ahont nous conceptes de voluntat i d'energía realisin els estats superiors concebuts per la Ciencia. — I el Poeta canta els esplets morals de les races, els seus aports ideals a la edificació de la Ciutat joiosa de l'avenir.

La Fé s'ha extingit. L'analísis científic del Pensament accomplert per Kant i continuat victoriosament ha desembrassat l'edifici de creencies i certeses absolutes. El fenomenisme de la vida, estudiat imparcialment per la Ciencia am la convicció de que segons el descobriment kantiá la certesa de la fonda realitat no será mai trovada, ens devé amorós, no obstant, per la necessitat de Bellesa en l'espectacle de la vida. Una íntima voluntat ens empeny a viurer-la, donant-nos en observació com el trevall es la llei del mon i el contenidor del sentit de tot. Aixís infantem l'ideal del trevall a fer per la individualitat que'ns trovan tenir, i ell es l'única fe que'ns resta, necessari a l'acció, necessari a la vida. Aixís devé el Poeta el suprém sacerdot atesa la missió vital de Bellesa que accompleix, marcant-nos, cantant-nos els ideals apremiants a la vida.

An aquets tres imprecisos lineaments ve contingut el raijonament poétic dels problemes contemporanis. Els poetes que sapiguessin atravessar l'ánima de la seva rassa per aquell raijonament realisarían una de les obres mes culminants del temps. Elevarían an aquesta a directora dels mohiments ideológics i morals del segle i contribuirían a aclarir l'espiritualitat humana. Reunits, exaltant i trascendint a totes les séries de l'activitat humana, de la biología a la mentalitat, els ideals suprems que concebissin podrían trasar la curva sintética de la rassa, dilucidant el destí de les demés.

Examinant la Poesía contemporania, descubriríam bé uns quants noms que lliurement han condensat aquelles preocupacions profondes i suministrat forts ideals a munió d'ánimes dispostes. Aquí a Catalunya, tal com les realitats polítiques van agombolantse, la missió dels poetes i de sos mestres en Gay Saber sería utilíssima i superba.

Penetrant al ámbit del certámen disolent els lemes antigs en la floreixensa moderna; podrían fer obra consemblant a la dels antigs trovaires respecte de la cavallería mitjeval. Aquells d'una certa manera imposaren al cavaller ubriacat de la forsa les lleis i formes del serviment amorós, ensalsant encar que facticiament la figura de la dona. Els cants voluptuosos i passionals derramaren en els instints guerrers un quelcom de bondadosa i xispejanta joia. Amb un salt de sis segles el poder de la classe mitja com aquell ubriacat de forsa, com aquell insensible imposa la seva transformació al cant dels tres lemes modernisats.

El mestre en Gay Saber que s'apoderés del secret de la forsa económica, divulgués l'empleo humanitari i de justicia susceptible a arrencarli, ensenyés les ventatjes egoistes de les grans empreses possibles en altruismes gegantins, mostrés els perjudicis reals i la miseria portada per la rutina, tentés l'ánima burgesa de somnis socials a l'egoisme d'ella i al profit general

«V. DECORACIÓ DE LA CAPELLA DE BERCK»,
PER P. A. BESNARD

«VI. DECORACIÓ DE LA CAPELLA DE BERCK»,
PER P. A. BESNARD

convenients; l'eduqués a l'hermosura i al profit d'un cos sá, dúctil i hermós, a la bellesa i al profit d'un ánima desperta, fora d'absoluts, amiga d'idees generals, de variacions i d' Ideals; aquell mestre en Gay Saber que li fes sommiar am les conveniencies ideológiques i morals de la rassa, podría tenir avui una significació ben viva i una influencia de soberanía no igualada. Pero acudím als Jocs Florals d'Enguany.

ERNEST VENDRELL

J'ai mis tout mon cœur en chansons

(A. R. Casas)

J'ai mis tout mon cœur en chansons,
Et toutes se sont envolées
Là bas, là bas, sous les feuillées,
Par les chemins et les buissons
Sur les lèvres des désolées.

Pour les pauvres vieux des maisons
J'ai mis tout mon cœur en chansons.

J'ai chanté la nuit sans étoiles,
La mer courroucée et sans voiles,
Les pauvres las de tout effort
Et la volupté de la mort.

J'ai dit que la lumiére est fausse,
que l'arbre est laid, que l'été ment,
que le Temps, inlassablement,
Dans quelque coin creuse la fosse
Où nous descendrons nos douleurs.

Pourquoi rire? à quoi bon les pleurs?
C'est le soleil et c'est la pluie!
Un ciel d'azur... un ciel de suie...

Mon frére en néant! Tout est noir!
Fermez votre âme à tout espoir.
Sous la caresse de *Ses* ailes
Plongez dans les nuits éternelles!

L'aube et la splendeur des couchants
Sont les regards des dieux méchants
Dont on voit saigner les prunelles!

ALBERT LANTOINE

Bibliografía

EN MISERIA. — Poema en cinq cants, per Apeles Mestres. — Llibrería A. López, Barcelona. Un volúm de unes cinquanta planes, cuidadosament tirat a can Salvat & C.ª L'obra está il-lustrada amb alguns dibuixos de molt carácter d'época, deguts al mateix Apeles Mestres. — El poema está dedicat al entussiasta alemany Johannes Fastenrath, de Colonia.

A continuació transcribim el primer cant, que il-lustrará al llegidor molt millor que els nostres judicis.

CANT PRIMER

I

La ossada á flor de pell, las carns xucladas
per mestrals y garbíns y soleyadas,
l'ull viu y el peu sangnós;

sens altre bé que la ilusió que's forja,
sens altre amich que la esllanguida alforja
y el vell garrot nuhós;

per camins y poblats, per plans y serras,
trepitjant al etzar terras y terras
y anant sens saber on;

vivint del rosegall que tothom deixa,
qu'apayvaga la fam però no engreixa,
va en Miseria pel món.

Sens edat, sens escó, sens coneixensa,
despertantse ab el día que comensa,
dormint quan tomba el Sol,

fa creu al jorn que passa, — tantost passa, —
ni tement al demá que l'amenassa
ni sentintse may sol.

¿No es d'ell com de tothom la llum del día?
¿No es d'ell com del més rich l'extensa vía
que s'obra al devant seu?

¿No ha heretat un cor fort? ¿No té la ditxa
de viure y respirar?... ¿què més desitja?
¡Res més; ja's creu un déu!

II

Una tarde de Maig — quan apuntava
l'estel primer, y el rossinyol cantava
i'himne eternament bell, —

com qui truca al portal d'una masía
va trucar ab son crit d'*Ave María!*
al portal d'un castell.

Contra costum no l'han lladrat els gossos
ni al passar enfeynats li han dit els mossos:
«¡Ix d'aquí, canareu!»

Franquejantli sonrient l'ampla portella
li respòn ab dolçor un centinella:
«¡Entreu, bon home, entreu!»

El pati d'armas silenciós ressona
sota el garrot feixuch. «¡Enhorabona!»
barboteja el pobret;

y els perfums de vïandas que's rosteixen
y el dringar de vaixella, el conduheixen
á la cuyna tot dret.

¡Quína cuyna, gran Déu! La fantasía
del infelís Miseria, may podía
concebir res igual.

La llar es un infern; un ast enorme
volteja ab magestat un bou disforme
sobre un foch de fornal.

Cent ollas resplandents com armaduras
relluhen bora al foch; llegums, verduras,
saltant joyosament,

hi entonan un coral que sab á orgía,
qu'al ventrell du la fam, y la alegría
du al cor més malcontent.

Cuyners y rentaplats salan y escuman,
tapan, destapan, y fan tast y ensuman
corrent per tots cantóns;

tot son riallas y cants y veus sonoras,
colpeig de llossas, trinchs de tapadoras
y espetechs de garbóns.

III

En Miseria, aturdit, contempla y calla
com si mirés en sens igual batalla
la fam y l'abundó;

y al veure'l bocaobert: «¡Toma!» li crida
tot tirantli, un cuyner, d'una embranzida
un palpís de moltó.

El pobre es amatent y á temps el para.
«¡Toma y fes boca!» prossegueix encara;
y ab un altre brassat

li tira un pa, que cruix botent en terra,
y li planta entre peus un ampla gerra
d'hidromel perfumat.

«Donchs ¿quín sant es avuy?» diu en Miseria.
Y mirantlo el cuyner ab cara seria
li respòn resolut:

«¿Y gosas preguntarho? Són els días
de Madò la Comtesa. ¿No ho sabías?
¿y donchs, á què has vingut?

— ¡Déu conservi llarchs anys tan noble dama!
¡Gran familia deu tindre! — el pobre exclama:
— ¡Oh nó, no té ningú!

— ¿Donchs haurá convidat gran companyía?
— ¡Tan gran, á fe de Déu, que juraría
qu'el festí's fa per tu!

—¡No entench aqueix misteri!—Y no m'estranya;
es una historia certament estranya
que fa riure y plorar.

Com també la sabrás avants d'un'hora,
riu si bé't sembla ò si bé't sembla plora:
te la vaig á contar.

«VII. DECORACIÓ DE LA CAPELLA DE BERCK»,
PER P. A. BESNARD

«VIII. DECORACIÓ DE LA CAPELLA DE BERCK»,
PER P. A. BESNARD

Noves & velles

EL BRITISH MUSEUM, fa construir un nou edifici pera la conservació i consulta dels periódics, que inunden la biblioteca del gran museu inglés. L'edifici's construirá en un dels suburbis de Londres i les seves dimensions permetran l'aument anual de 220,000 exemplars de periódics inglesos i 45,000 d'estrangers.

EXPOSICIÓ D'ART DECORATIU MODERN. — El mes que vé s'inaugurará a Turín, la primera exposició d'art decoratiu modern, concebuda baix l'imperi de idees sumament noves i dignes del millor resultat. L'hi servirá de comentariste, la publicació *La Quadriennale*, editada per en Renzo Streglio e C., llibreter de Turín.

EXPOSICIÓ AL ATENEU BARCELONÉS. — La societat *Art i Pátria,* organisa una exposició de belles Arts que se instalará en les sales del Ateneu Barcelonés. — S'inaugurará pe'l Maig.

GORKI FILÁNTROP. — Per iniciativa del novelista rus, s'inaugurará próximament a Nijni-Nowgorod, un refugi pera pobres, vagabonds i *desocupats*. — Les proporcions gegantines que haurie de tenir l'establiment, impideix aplicar l'idea a les ciutats espanyoles.

EL PRÓXIM NÚMERO, contindrá reproduccions de les obres del pintor Meifren.

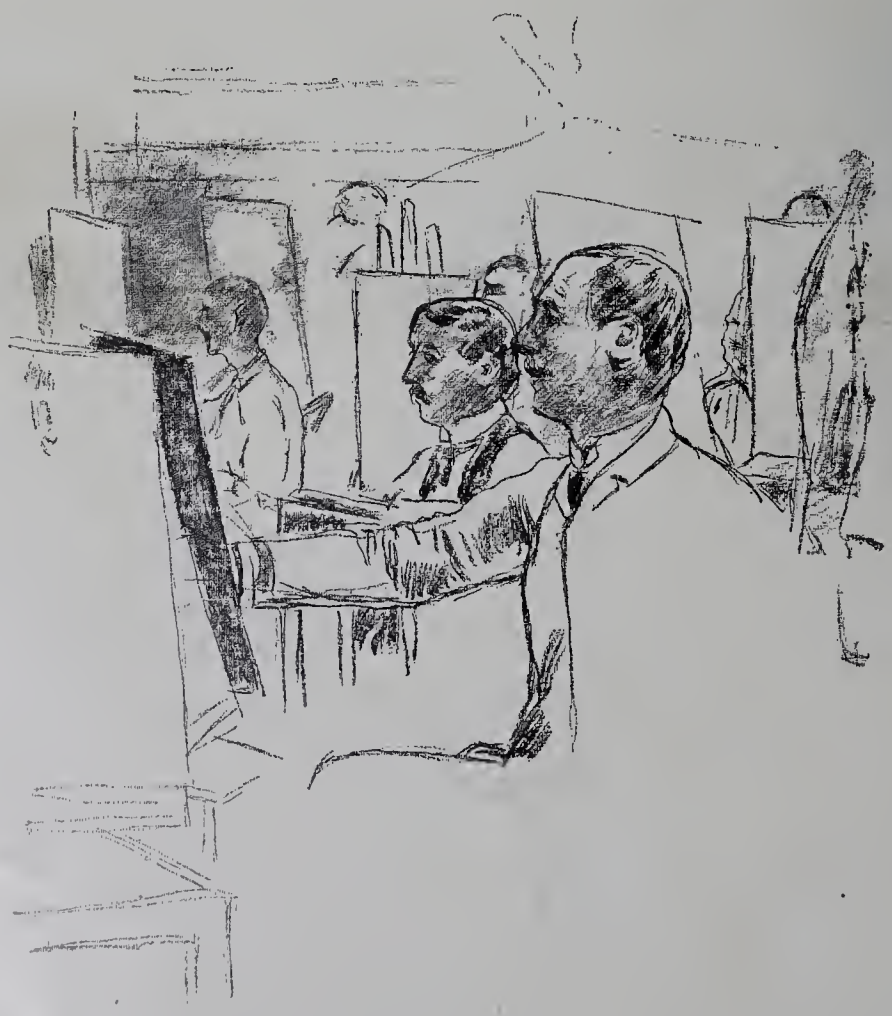

«ACADEMIA DE NIT» (PARIS) PER S. RUSIÑOL

Obrador Gràfic. Thomas. Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Abril 1902 Núm. 87

Meifren

Si en Meifren necessités puntals pera'l seu art, diriem que te dret a ocupar un lloc important en els anals de la nostra pintura, sigui el que sigui l'apassionament que mogui la ploma del escriptor. — Mes no's necessiten reforsos quan sota'ls vents de tempesta que xiulen en les époques de germinadora lluita artística i en mitx de les brises mes febles de les calmes satisfetes, sempre ha surgit sol, enérgic i fentse un camí poderosament sinuat, el nom del pintor que fa poc doná galana mostra del seu vigor am l'Exposició instalada en les grans sales del *Círculo Artístico* de Barcelona.

D'entre tota la generació actual, el nom den Meifren es el que va mes lligat am les primeres manifestacions de renovament artístic. Les discussions en les Exposicions, l'entrada de la pintura filla de la naturalesa o l'imposició dels quadros francament impregnats de la lluita entre l'artista i'l tros estudiat, son coses en gran part introduides per ell en aquesta terra.

Abans de les exposicions periódicament... irregulars organisades oficialment, en Meifren ja habie acostumat al públic a les seves, que entre'ls seus llunyans viatjes cap als quatre vents de l'horizó no ha deixat mai de continuar.

I precisament de les obres obtingudes en estudis fets per tot arreu, se despren la proba mes grossa de la personalitat que ningú regateija a n'en Meifren. Tant els quadros pintats a Paris, com els de Cadequés, de Canaries, de Nápols, de Buenos-Aires i els de per tot, son ben seus i de ningú més. — Aquestes ratlles, que foren una inepcia si no's tractés de res mes que de l'execució material de les obres, s' arriban a excusar quant se refereix únicament a la personalitat artística d'un pintor; no a tots els del art de la paleta els hi passa que's mantenen personals, que marquen les seves pinzellades amb el sagell propi, al pintar en ambents pictórics diferents. — A molts els passa que'l cambi material de lloc de trevall, els domina tant complertament, que sense guanyar nou aspecte am les afinitats adquirides, perden la que tenien, esfumantse el carácter personal i titubeijant entre totes les obres fortes que han exercit influencia en el seu sentir, poc provehit de visions propies. — A n'en Meifren, no l'hi ha passat res d'aixó i si les seves obres exótiques acusen diferencies, es tan sols en la plástica, ja que la visió es la mateixa que'l feu interessar-se per els nostres mars d'aigues blaves si son manses o glauques si s'agiten.

Per altra part, els mateixos cambis de residencia que contribueixen a establir la característica den Meifren, acusen mes la seva personalitat nerviosament inquieta i assedegada d' assolir les cambiants d'un element tant eminentment variable com es el mar i les platxes que banya, els espadats que bat i els rocams que sumergeix.

Encara que conegut generalment com marinista, posseheix en Meifren tota una llarga i sólida obra de paisatjes en els que la seva atenció s'ha aplicat a resoldrer subtilment les gradacions de la sombra vorera de la llum i la dels macissos impenetrables adormits sota'ls tous de vegetació. — Bona mostra son d'aquest genero alguns dels quadros que reproduhim en el present número, especialment entre'ls de Cadequés i de Canaries. Ademés tots els géneros de pintura del natural han sigut objecte dels seus estudis i en tots ells ha lograt sortir airós del propósit voluntariosament escullit. La nit, la mateixa nit que am sa blavó verdosa disfressa les llums de la terra, l'ha atret fins a discernirne els matissos que donen misteriós volúm a les terres, als edificis i als arbres.

Próxim a allunyarse de nosaltres, saludém al artista qu'escampa la seva pintura per llunyanes terres i'ns consolém de l'imposibilitat de que's fixi per molt temps en la terra que l'hi doná la primera visió artística, am l'esperansa de fruir de les obres que senyalarán el seu pas per les regions que'l sol il·lumine qui sab aont.

Pinzell

«CADEQUÉS» QUADRO DE E. MEIFREN

La comedia eterna

PERSONATJES.-Colombina. La Cortesana. Pierrot. El Burgés. Putxinel-li.

PRÓLEC

Putxinel-li. (Surt fora del teló. Te'l cap i les mans molt grans i'l cós petit. Després de fer moltes reverencies obre la boca i diu:)

Nens i nenes, joves de brassos blancs i rostre bell i joves de brassos forts i rostres durs; dames d'esguarts d'amor i d'esguarts tristos; cavallers de mans llargues i grans barbes, á tots os dic: oiu, vaig á parlar-vos. (Pausa.) Conten que conten que fa molts temps, molts sigles, quan el cel era ple de deus augustos i de belles deesses de blancs cossos, en terres molt llunyanes ont els héroes anaven pèls carrers i per les viles, abans de començar una tragedia, ó una bella comedia mig rienta, sortía el chor i deie lo que anaven á fer, lo que veuríen els homes i les dones que miressin, obertes les orelles i amb el cap coronat per bell repós. Prô are no es aixís: al cel ja no hi ha deus, que tots s'han mort, i'ls héroes ja no's veuen á la terra com avans, pels carrers i per les viles, are'ls héroes s'amaguen en les seves cambres o en les seves coves i viuen una vida de mort; are no mort el chor, no mort ningú. (Pausa.)

Prô jo so diferent i vull parlarvos, vull dirvos que farém en eixes taules.

Volém fer una comedia embolquellada per ambent matinal, una comedia en que no passi res, una comedia que sigui com la vida i sigui eterna. En ella — oh públic bó — veurás la dona i veurás el capvespre, veurás l'home i veurás el contrast. En ell cavallers, dames hermoses i joves am les galtes vermelloses i joves amb els fronts altiùs i forts, os veure-u com els arbres que s'hi miren en els rients estanys, plens d'ombra suau.

Oh! públic bondadós, que vostres mans se cerquin i's trobin versant joia i llensant á l' espai sorolls alegres; que vostres boques callin, que no xiulin. Heu d'entendre lo bó, lo que os agradi, d'alló que os fassi nosa, no'n feu cas, com si d'aquestes taules que tremolen no haguessin sortit pas. (Molts aplausos.) Gracies. Comensa. (S'en va.)

«MAR GRIS», PER E. MEIFREN

ACTE I

(Se lleva'l teló. Al fons se veuen arbres i més arbres, tot un bosc luxuriós, que hermós convida a jeure amb un somris a sobre'ls llavis. Al devant del bon bosc un camí ple de polç i de cançons estranyes, passatjeres, cançons tan sols d'un día i enfumades.)

ESCENA I

(*Pierrot.* Va vestit tot de blanc; te'ls cabells negres. Surt recullint branques, va cantant una cançó de joia i d' esperança, una cançó molt lliure i molt bohemia.

Surt *Colombina.* Porta un vestit tot blanc i te'ls cabells daurats plens d'ignoscencia. Son els seus ulls tots blaus i somrients.)

COLOMBINA

(Am veu baixa.) ¡Pierrot! ¡Pierrot!

(Pierrot no ho sent pas i va cantant.)

COLOMBINA

(Una mica mes alt.) ¡Pierrot! ¡Pierrot!

(Mes alt.) ¡Pierrot! (Aquet no la sent pas. Mes alt encare.) ¡Pierrot!

(Aquet cop si la sent i's llensá entre'ls seus brassos tot rient-se.)

PIERROT

(Impacient.) ¡Colombina! ¿Colombina ets tu? ¿Tú? ¡Oh! ¿has tornat per sempre? ¿no es veritat? ¿Per sempre, per no anarten mai més? ¡Oh! Colombina...

COLOMBINA

(Vergonyosa.) Pierrot, Pierrot, ¿me perdonas?

PIERROT (Amorós.)

Si, Colombina, si. Jo t'estimo, t'estimo am tota l'ánima. Estimo an el teu front, i a tes orelles i a tes rossades galtes i a ta boca. Jo t' estimo, t'estimo...

COLOMBINA

(Amb orgull.) I jo també, Pierrot, també t'estimo. (Amorosa.) Que'n serém de feliços vivint junts, eternament besant-nos i abraçant-nos. Ja ho veurás, ja ho veurás... (Cambiant de tó.) ¡Pierrot encare no he prés ré, ni un tros de pá!

PIERROT (Trist.)

Ni jo tampoc, tampoc he pres re.

COLOMBINA (Trista.)

¡Pobre Pierrot! (Amorosa.) ¡Jo tant com t' estimo!

PIERROT

I jo an a tu també. ¡Oh! Colombina, Colombina que'ts bella, que'ts hermosa, mes no puc jo donarte com no sigui petons, ó be abrassades, (Exaltantse) ó la vida si vols...

COLOMBINA

No Pierrot, no la vull... Donam un bés i un altre, i are un altre ademés...

PIERROT

Vaig á cercar-lo...

COLOMBINA

¿Ont vas? ¿Pierrot, ont vas?

PIERROT

Ja torno, Colombina, are torno mes ple d' amor que mai. (S'en va.)

ESCENA II

COLOMBINA, després EL BURGÉS

(Colombina estant sola comença a passejarse amunt i avall arreglantse el vestit. El Burgés, arriba per la dreta. Va tot negre. El seu rostre es calmós i te les galtes plenes i'ls ulls blaus. El seu front es petit. Al veure á Colombina queda tot estrany. Després mitg-riu.)

EL BURGÉS

Senyora!...

COLOMBINA

¡Senyora!...

EL BURGÉS

(Després de mirá bé veu que no hi ha ningú.) No teniu pas por, d'esser aquí sola...

COLOMBINA

Jo no tinc por de res. ¿Que'm poden fer? Soc pobre...

EL BURGÉS

Mes sou bella.

COLOMBINA

¿Jo bella?

EL BURGÉS

Si que ho sou. ¿No ho sabia-eu?

COLOMBINA

No ho soc pas, no senyor, no soc hermosa. Ni tinc els llavis bells, ni vermells els cavells. No tinc rostre, soc lletja...

EL BURGÉS

Hermosa i molt hermosa.

COLOMBINA

¡Es per riure que ho dieu!

EL BURGÉS

No es pas per riure, no. De debó que os ho dic, sou molt hermosa. I mireu-ho si ho sou, que ja os estimo.

COLOMBINA

¿Tan aviat?...

EL BURGÉS

Tan tart. Els vostres llabis...

COLOMBINA

Bon senyor.

EL BURGÉS

No ho vull ser de senyor, aimant vull ser...

COLOMBINA

Soc molt poc, jo per vos...

EL BURGÉS

¡Oh! no. Sou molt. ¿Com os dieu?

COLOMBINA

¿Que'n fareu de saver-ho?

EL BURGÉS

Moltes coses. ¿Os dieu?

COLOMBINA

Colombina, res mes que Colombina, senyor.

EL BURGÉS

¡Digueu-me aimant, aimant!

COLOMBINA

Amic.

EL BURGÉS

¡Aimant vull ser, aimant!

COLOMBINA

(Mirant per tot arreu.) Amic... aimant.

EL BURGÉS

(També mirant i am veu baixa.) ¡Oh! gracies, gracies, Colombina. Jo t'estimo, am mi, serás feliça. La vida será rosa com tes galtes, pera tu

«CADEQUÉS», PER E. MEIFREN

«NIT DE LLUNA», PER E. MEIFREN

«PORT LLIGAT» (CADEQUÉS), PER E. MEIFREN

Colombina, mon aimada. Jo t'estimo i t'ofereixo tot; tot lo que's meu a tos peus vull posar-ho com un súbdit oferintne ses tresors a un monarca, com un vençut posant les claus de ferro de sa llar als peus del vencedor d'esguart seré. Jo t'estimo, t'estimo. ¿I tu m'estimas?

COLOMBINA

¡Si que t'estimo i molt, molt que t'estimo! Anem-sen.

EL BURGÉS

Si, si, anemsen. Vers ben llunyanes terres ens en anirém tots dos. Els nostres brassos estarán sempre junts com mar i terra, mirant-se eternament com bosc i vall. Anem-sen Colombina.

COLOMBINA

Si, si anem-sen.

(S'en van.)

(El sol s'en va a la posta. El bosc comença a omplir-se de porpra i de desitjos i'l cel se torna roig. Passa per el camí una velleta que porta un nen petit. Apar s'espantin del bosc i del cel roig...)

ESCENA III

PIERROT, després LA CORTESANA

(Surt Pierrot molt alegre. En sa ma dreta porta un pá daurat fosc, i en sa ma esquerra porta un porró de vi.)

PIERROT

¡Colombina! ¡No hi es! ¡Colombina! (Mira per tot arreu.) ¡Colombina! (Colombina no surt. Pierrot s'enfada i crida fort.) ¡Colombina! (Llensa el pá i el porró.) ¡Colombina! (Ningú respón. Seu al mig del cami i comença a plorar.)

(La Cortesana surt. Porta un vestit vermell am negres i sedosos bells brodats. El seu cavell es negre. Porta barret gran i ple de flors. Camina sense veurer a Pierrot fins que es al seu costat.)

LA CORTESANA

¡Salut!

PIERROT

(S'aixeca. Al veurela, mig riu i l'hi diu.) ¡Tu!

LA CORTESANA

M'has fet riure... ¿I com te dius?

PIERROT

Pierrot.

LA CORTESANA

¡Pierrot, Pierrot, oh! quin nom més hermós. Pierrot, Pierrot, ¡qu'es harmónic! ¡que's ritmic! ¡Estás molt magre! ¿Es lo millor que tens?

PIERROT

No es lo millor que tinc, ¡oh! dona hermosa, ¡oh! dona desitjada, plena de poesía...

LA CORTESANA

¿Ets poeta?

PIERROT

No ho soc. Soc sols enamorat...

LA CORTESANA

¿Enamorat de quí? ¿D'una donzella amb els cavells tots rossos que no han siguts besats jamai pels homes? ¿D'una donzella hermosa amb la cara de verge, am linies pures, i amb els ulls plens de blancor?

PIERROT

(Una llágrima cau dels seus ulls que recull en sa boca mig-rienta.) No ho endevinas pas... Estic enamorat d'una hermosa i alegre dona blanca que te'ls cavells molt negres, que te'ls llavis rojos i 'ls ulls plens de foscor. Hermosa, hermosa.....

LA CORTESANA

Pierrot, Pierrot, t'estimo. Entre'ls meu

«L'HORT DEN RAHOLA» (CADEQUÉS)
PER E. MEIFREN

«CADEQUÉS», PER E. MEIFREN

«ESTUDI», (ILLES CANARIES) PER E. MEIFREN

brassos vull que'm contis ta vida i tos desitjos, vull que siguis poeta. Trovarás poesía en els meus llavis i en mas paraules dolces i amoroses. Vina Pierrot, Pierrot...

PIERROT

Cortesana t'estimo. Entre'ls teus brassos gaudiré de la vida i tu recullirás en tes orelles mas paraules mes belles, mes hermoses. (Agafant-li les mans.) Quines mans mes suaus, jamai he gaudit jo mans tan hermoses. ¡Qu'es bonic el teu coll! (Besant-li.) Qu'es fort i blanc. Els meus ulls no han vist mai coll com el teu...

(El bosc es ple de goig. Un aire passa ple d'amors i petons. Pierrot i la Cortesana s'en van vers el bosc sant dels amors joves... Una paraula passa am les mans agafades... Pierrot i la Cortesana's mig-riuen mentres cau el teló.)

ACTE II

ESCENA ÚNICA

PIERROT, després COLOMBINA

(La mateixa decoració. Es el matí. Tot es pur i ignoscent. Pierrot seu sota un arbre tot fumant i cantant... Pasan nens. Surt Colombina. Porta el mateix vestit encara mes blanc.)

COLOMBINA

¡Pierrot! ¡Pierrot!

(Pierrot no la sent. Segueix cantant.)

¡Pierrot! ¡Pierrot!

PIERROT

¡Colombina! ¡Altre cop! ¡Quina alegría!

COLOMBINA

¿Me perdones, veritat?

PIERROT

Si que't perdono. Encara t'estimo mes, molt mes que avans.

COLOMBINA

¿I viurém sempre junts?

PIERROT

Si, Colombina, ens estimarém molt, serém felissos.

COLOMBINA

Jo te estimaré sempre. De mos llavis tan sols sortirá amor i de mos ulls, tan sols raijos d'alegría. Mira com tot som-riu. Son nostres bodes...

PIERROT

Nostres bodes eternes.

COLOMBINA

Vull besarte, abrassarte.

PIERROT

I jo també, també vull abrassarte. Deixam posá un petó en els teus llavis. T'estimo, t'estimo, Colombina.

COLOMBINA

I jo també, també. Eternament units, com ens estimarém eternament!

PIERROT

Si, ¡sempre estimant-nos! ¡sempre! Aixís viurém.

(Cau el teló pausat. Pierrot mira a la dreta amb els ulls fixos.)

EMMANUEL ALFONSO

«ESTUDI», (ILLES CANARIES) PER E. MEIFREN

«CADEQUÉS», PER E. MEIFREN

«UN CARRER DE CADEQUÉS» PER E. MEIFREN

La Réforme du régime des Salons (1)

(De L'Européen

LE malaise toujours croissant dont souffrent les artistes ne date pas d'aujourd'hui Il est né avec le premier jury.

Mais la part de l'art et des artistes dans la vie moderne, l'importance commerciale des nombreuses industries qui en dépendent sont si grandes, qu'il devient urgent d'apporter un remède à ce mal et d'organiser enfin, sur des bases solides et justes l'exhibition des œuvres d'art et la coopération des artistes.

Presque au début des salons (on sait que le premier s'ouvrit en 1663) l'affluence des toiles devint considérable. On disposait de peu de place: pour les exposer, le Salon carré ou la galerie d'Apollon que les ministres de Louis XIV, Louis XV et Louis XVI prêtaient aux artistes étaient insuffisants pour contenir toutes les œuvres d'art que les auteurs eussent voulu voir figurer aux salons.

Il eût fallu, dès cette époque, trouver une organisation pratique et durable, il eût fallu poser et appliquer le principe que tout artiste a le droit de faire connaître son œuvre au public. On n'y pensa seulement pas: ou, si l'on y

(1) Copiem aquest article, per l'utilitat qu'enclou per tot arreu i especialment en la nostra terra.

«PORT LLIGAT», (CADEQUÉS) PER E. MEIFREN

pensa, ce fut pour écarter cette solution rationnelle et lui substituer un procédé d'élimination forcément arbitraire.

En 1747, le Directeur des bâtiments (c'était alors Lenormand de Tournehem) institue une commission de dix-sept membres de l'Académie, chargés de l'admission ou du rejet des œuvres présentées au salon annuel.

Le jury était créé.

Comprit-on dès lors — et comprend-on aujourd-d'hui encore — tout ce qu'une telle institution présente, en son essence même, non seulement d'imparfait, mais de contraire au bon sens, à la logique et à l'équité?

Confier à des artistes ou leur laisser prendre la mission de se prononcer sur la valeur d' autres artistes, n'est-ce pas comme si l'on demandait à des commerçants d'autoriser l'ouverture de maisons rivales, à des inventeurs d' admettre l'application de brevets de concurrents, à des plaideurs de juger en dernier ressort, sans appel, les prétentions de la partie adverse?

Juge et partie, voilà la situation d'un artiste membre du jury. Le droit et la raison repoussent cet illogisme; depuis 150 ans et plus pourtant, cet illogisme est la règle des salons. Comptera-t-on jamais le nombre des artistes qui s'en sont trouvés lésés dans leurs intérêts matériels?— et pourra-t-on estimer le dommage causé à l'art lui-même?

L'acte d'exclusivisme d'un jury quel qu'il soit, électif ou administratif, fût-il vraiment composé des artistes les plus éminents et les plus impartiaux est un acte illégitime, et un acte inutile.

Les reproches de partialité, d'arbitraire n' ont jamais cessé quelle que fût la forme ou la composition d'un jury.

Ce régime sert-il à enrayer la production

«UN HORT DE CADEQUÉS», PER E. MEIFREN

des œuvres médiocres? — Pas le moins du monde. Sert-il à faire une sélection d'œuvres d'art? — Encore moins.

De trop nombreux exemples de maîtres aujour-d'hui incontestés et jadis impitoyablement refusés, sont présents à la mémoire de tous.

Peut-il en être autrement? Est-il étonnant, en effet, que la plupart des artistes (d'ailleurs éminents), qui constituent le jury et qui représentaient vers le milieu du siècle passé la plus haute expression de l'art français, (1) se refusent de nos jours à admettre des œuvres d'une conception différente de la leur, des doctrines qui sont la négation des leurs?

Il n'y a pas, en art, de formule unique et inmuable; telle œuvre, aujourd'hui méconnue, sera le chef-d'œuvre de demain. Mais, en créant une classe de privilégiés: en donnant aux uns le pouvoir d'exclure les autres, on a lésé gravement les intérêts d'une foule d'artistes.

Notez que souvent l'amateur n'achète d'une façon définitive, l'œuvre d'art — même quand il l'a commandée, — que si elle est admise par le jury, il exige même parfois qu'elle ait obtenu une médaille. Or, de cette vente dépend souvent l'existence matérielle de l'artiste, souvent aussi (nous n'exagérons rien), toute sa carrière.

Car il ne faut croire que les amateurs et les artistes dépourvus de toute espéce de vocation soient seuls exclus, et qu'il suffise, comme on le répète constamment, d'avoir du talent pour s'affranchir rapidement de la servitude de jury.

Le fait seul, d'ailleurs, d'avoir à mériter une récompense, entraîne le candidat souvent, sans qu'il en ait conscience, à créer une œuvre dans le goût du jury; à limiter par conséquent sa personnalité, à la subordonner aux préférences des membres influents; l'artiste va même parfois jusqu'à leur soumettre d'avance l'esquisse de son tableau ou de sa statue.

Et voici un autre inconvénient. Nous ne citerons pas — ils sont présents à toutes les mémoires — les exemples d'artistes obligés, jusqu'à l'obtention de la médaille libératrice, à se cantonner dans un genre où ils ne peuvent pas déployer toutes les ressources et tous les aspects de leur talent.

(1) Qui diu francés, diu alemany, catalá, castellá, etc., etc.

Les conséquences de cette production artificielle son trop fâcheuses pour qu'il soit nécessaire d'insister.

Mais il est un autre côté de la question qu' il est bon d'envisager avant de proposer un programme de réformes.

On comprend très bien qu'une collectivité d'artistes payant de ses deniers une salle pour ses expositions soit libre d'admettre qui bon lui semble. C'est une société privée et qui reste entièrement maîtresse de ses actes.

Tel n'est pas le cas des grandes salons — et c'est sur ce point que nous voulons attirer l' attention de tous les intéressés.

L'Etat concède en privilège aux artistes un local pour leurs expositions. *Mais ce n'est pas en faveur de tel ou tel groupe, de telle ou telle société, c'est à tous les artistes sans distinction.*

Tous ont un droit égal et absolu de soumettre leurs productions au public qui est en définitive leur seul et véritable juge.

L'Etat est vis-à-vis des artistes exactement dans la situation d'une ville qui met un local approprié à la disposition de contribuables trafiquants, cultivateurs, ou autres.

Imagine-t-on que le cultivateur apportant son blé au marché tolèrerait que ses collègues lui interdissent l'accés du carreau publique?

Imagine-t-on une ville ou un état supportant par faiblesse ou indifférence qu'un pareil privilège pût se constituer?

Eh bien les artistes sont exactement dans la même situation, et l'on se demande comment un pareil état de choses a pu se prolonger jusqu'à nos jours; des milliers d'artistes dont les intérêts vitaux sont sacrifiés tous les ans avec une inconcevable légèreté, non seulement tolèrent, mais contribuent par leur vote au maintien de cette désastreuse organisation.

Un Etat libre ne doit encourager aucune forme de l'art plus spécialement qu'une autre. Les expositions publiques d'où aucune œuvre n'est exclue, sont donc les seules justes et les seules utiles.

L'idéal serait d'avoir un local où les expositions seraient permanentes, de façon à mettre les artistes en rapports continuels avec le public. A toutes ces difficultés la solution est de supprimer le jury.

Tout jury supprimé, l'abondance des «envois» serait considérable, infiniment plus qu' elle ne l'est déjà; et néanmoins, à cette pléthore d'œuvres d'art, le Grand Palais (1) offrirait un très suffisant espace.

Il serait aisé de diviser les trop grandes salles actuelles, si fatigantes à parcourir, où l'œil est sollicité de tant de côtes que l'attention, d' avance, est dispersée et découragée, où l'éclairage est d'une crudité uniforme, sauf dans les parties du rez-de-chaussée qui sont plongées dans la plus complète obscurité!... On les partagerait en un grand nombre de petites salles, par des cloisons mobiles; et l'on décuplerait ainsi la surface d'exposition. Il suffirait alors de mettre ces salles à la disposition des artistes qui se constitueraient en groupes, se recrutant eux-mêmes librement, au grè de leurs sympathies, de leurs préférences, de leur intérêt; chaque groupe restant maître de s'adjoindre qui bon lui semblerait.

Dans les salles ainsi morcelées, l'èclairage si important pour les œuvres d'art, peut être varié à l'infini au moyen de velums appropriés, sans qu'un groupe, ayant besoin d'un jour tamisé ou légèrement teinté, impose cet èclairage au groupe occupant la salle voisine.

Ce système aurait un autre avantage; il permettrait de constituer avec le mobilier, les objets d'art, la sculpture, les portraits, paysages ou panneaux décoratifs, un ensemble homogène, où le mérite particulier de chaque œuvre serait rahaussé par le décor architectural créé pour sa mise en valeur.

Chaque groupe exercerait donc, dans son autonomie, la fonction d'un jury *sélectif*, et non *exclusif*. Les artistes, non admis dans un groupe, pourraient se faire agréer par un autre, et si nul ne voulait d'eux, ou bien si d'eux-mêmes ils préféraient ne s'associer à aucun, ils pourraient toujours exposer dans des salles réservées à cet effet. Le public irait de lui-même aux groupes qu'il aimerait, dédaignerait ceux qu'il voudrait, admirerait la formule d'art qui lui plairait, serait mis à même de connaître tous les genres, du poncif au revolutionaire.

(1) Qui diu el Grand Palais de Paris, vol dir un gran lloc, sigui alli aon sigui.

Plus de jury, partant plus d'injustice; plus de récompenses, partant plus d'inféodation des artistes à la formule ou aux procédés le plus susceptibles de leur assurer la médaille; faculté pour les artistes de choisir leur entourage, leur lumière, leur décor; plus d'intérèts matériels lesés; le public souverain juge; tels sont les avantages de la réforme que nous préconisons.

Il appartient à la Société nationale des Beaux-Arts (1) de la réaliser. Elle a montré toujours, depuis qu'elle existe, qu'elle entendait être et demeurer à l'avant-garde du progrès; elle a déjà amélioré la mise en place des œuvres; elle a ouvert ses salles aux objets d'art, mettant ainsi l'artiste à même de montrer ses créations directement au public sans passer par l'industriel — réforme qui a été si grosse de conséquences dans le mouvement moderne. — Qu'elle acheve sa mission d'initiative éclairée en renversant les barriéres qui, depuis deux siècles bientôt, séparent le public des artistes et retardent l'avènement d'un régime libéralement ouvert à tous.

H. Leriche

(1) O a totes les agrupacions artístiques que fassin exposicions.

«EX-LIBRIS» PER A. DE RIQUER

«MEIFREN», RETRATO PER R. CASAS

Encís

En la ombrívola clotade
encatifade de flors
les vaig veurer saltar i correr
com si fossen bolves d'or.
Corríen mes que les boires
empaitades per xaloc
i no poguent jo atraparlo
lo subtilíssim estol
enamorat vaig cridarles
una a una pel seu nom,
com si una veu apenade
pogués aturar son vol.

La primera corrent sempre
va arrencar de son fresc pom
d'il-lusions totjust florides
la mes tendre de les flors;
va tirarla i vaig cullirla
posántmela aprop del cor
que sentí un escalf de vida
com si l'hi toqués el sol.

La segona sens pararse
ficsá en mí sos ulls de foc
i ab ses mans a flor de llavi
va enviarme un dolç petó.
Jo en mas galtes vaig sentirlo
com floríe encés i roig
i com se'm filtrave a l'ánime
ab rosade de conçol.

La tercera, la mes bella
de les tres alades d'or,
va aturarse obrintme els braços
convidantme a sa passió.
Com ferits d'un llamp quedarem
rígits e inmóvils tots dos;
els cors abocats enfore
tremolosos d'emoció;
fit a fit mirantnos sempre
ab ulls prenyats de claror
com dos sols que s'enlluernan
arrelats cada hú en son lloc.

— No avansis ni un pas m'aimia;
no avansis ni un pas amor,
que el díe que'ns confonguessem
nostre encant s'hauríe fos.

JOAN LLONGUERAS

En mort de Lluiseta

La terre est indigne de toi
PEAU REBUL

Perquè d'en casa mia
ara, se n'és anada,
tot en una jornada
ama tu l'alegria?
La més bella criatura
que Deu hagi format!...
perquè nos has deixat
en aquesta tristura?
Tú sola eres aquella
que me portava a Deu...
tú sola eres l'estrella,
en la nit del cor meu.

***

Deu ha volgut així,...
i no és estat crudel;
que los angels del cel
no tenen de vivî.
No tenen de patî
no tenen de provâ,
la pena i lo sofrî
de lo gènero humà.

***

A mi has deixat la pena...
a mi has deixat lo plor...
Lo fret en cada vena,
l'hinvern a dins del cor.
I tú, bella, rieves.....
mentres que tú moriesl
i sempre me dieves
que un gran bé me volies.
Angel que pel cel volal
ara lo sé... lo sé...
Al món hi eres tú sola
que me volies bé!

***

Quan aquella tua cara
jo tornaré a besâ?
Quan nos veurém encara?
Al món ningú lo sá!
Lo saben sol allí
on no pot arribâ,
la pena i lo sofrî
de lo gènero humà.

RAMÓN CLAVELLET

«F. MASRIERA †», DIBUIX PER R. CASAS

En Francisco Masriera

(L'home i l'artiste)

VAIG coneixer a n'en Paco Masriera..... a punt fixo no m'en recordo pas, pero fá ja molt temps; mes no el vaig coneixer sol, sino que vaig coneixer a tota la familia, una verdadera dinastía de artistes: En Josep Masriera, el gran, un excellent paisatjista, i un home cult d'un talent clar, i d'un criteri recte. En Federic, el germá petit, un verdader artífice com eran els de Florencia, un bronzista dels primers del mon; i en Paco... ara dirém lo qu'era en Paco.

* * *

En Paco Masriera no era sols un pintor; ademés del pintor, en ell hi había un home d'excepció. No era com tothom, i aquet es lo seu major elogi. Era un d'aquells que influeixen poderosament en lo seu temps i en lo seu país.

Desde jove que venía essent mòlt avansat d'idees. Encara que mai va fer ofici de polític, tenía opinions republicanes autonomistes, i profesaba una veneració especial per en Pí i Margall. En art era allavores (parlém d'ara fará 25 anys), revolucionari. Volía el realisme de la Naturalesa; prescindía de les regles d'aquella Estética convencional i mansa, que aleshores s'ensenyaba.

Volía que's copiés la Naturalesa tal com se presenta en sas hermosures, en lo bonic que té, que'n té molt. I's dedicaba am constancia a estudiar la part més hermosa de ella, la Dona. I aquesta la sentía, en les carnadures d'ángel, d'aquestes que semblen pastades am llet i roses, amb sas elegancies aristocrátiques, amb sas explendideses capritxoses. Els seus retratos de senyores barcelonines, han arribat a esser célebres. Ni'há alguns que son verdaderes apoteosis.

En Paco Masriera, va arribar a ser pintor, per son propi impuls artístic, per sa vocació ferma. Ja era un home fet, que encara era solament joier, pero un joier preciós, un esmaltador d'un bon gust inimitable; i enamorat del art de la pintura, i encoratjat per lo que veia a les exposicions de Belles Arts, especialment en el *Saló anual de París*, es va posar a pintar, i va ser un verdader artiste, tal com ho habían fet alguns pintors florentins del sigle XIV i del XV, que de simples artífices de orfevrería habían passat a esser pintors preuáts.

L'artiste, en ell era innat. Ell i els seus germans habían introduhit ja el bon gust en les joies, i en l'argentería, en un época en que aquestes eran d'un mal gust insoportable. Aquet bon gust refinat, aquesta magnificencia de joier preciós, ho conservá sempre en la seva pintura. Aixís pintaba les sedes, els brocards, els velluts, les blondes, les plomes, etc., etc.

Se ha discutit molt sobre el seu talent o el seu geni. Jo era massa amic d'ell perque la meva opinió sigui presa com absolutament imparcial en el sentit estricte en que prenen aquesta paraula certs crítics frets, que de tot acte ne descomptan les sugestions i les simpatíes. No veuen qu'una opinió es sempre un certificat d'identitat o de diferencia amb la propia personalitat del que la escriu; aixó, dat cas de que aquet ne tingui.

Aixís d'ell sols afirmarém qu'era un artiste, i artiste de gran personalitat (lo cual no es poca cosa), personalitat que's feu tan grossa i que's va aná accentuant de tal manera que, sols al veurer les seves obres, podía dirse qu' eran d'ell, es dí, que tenía un istil propi. I altre prova del seu valer: entre els seus companys d' art, sentse contari els critics, tant d'aquí com de Madrid, tenía enemics; pero ¡quí no en té, que valgui alguna cosa!

Jo crec que's podría hasta arribar a midar lo valor d'un geni, pel número d'enemics qu'ell ha tingut en vida.

Les qualitats artístiques d'en Paco Masriera, en Modest Urgell les ha exposades massa bé, perque jo ressisteixi la tentació de transcriureles:

Fantasía, distinció i bon gust, factura franca i delicada, color finíssim i brillant, i sempre,

sempre. sempre, tot propi i original, en una paraula, *personal* com hem dit en un principi.

I ara passém a la seva influencia. ¡Aquesta cuanta no ha estat, sobre tot en aquella época de mal gust i de convencionalismes, en que tot lo nou, era anatematisat per un dogmatisme oficial, en que's creie que l'art era fill del precepte, en que res bó hi podía haber fora de les regles académiques! ¿Cuantes lluites no van tenir que sostenir, ell, el seu germá Josep, l'Urgell, en Simón Gómez, i altres, contra aquestes tendencies, que passaban com a sagrades? Prou que ho sé jo, que els ajudaba amb els meus escrits, conferencies i discussions, en els periódics, en l'Ateneu, en varies associacions i Juntes, encara que fos molt mes jove, i amb menos autoritat de factura, pues sols dibuixaba per mi mateix, o prenía apuntes a l'aiguada en companyía de l'Apeles Mestres?

Jo recordo, ben bé, que en Paco Masriera era infatigable, que cada any anaba al Saló de París, i allí ens hi trovabam i discutíam, i ens entornavam plens d'aquella atmósfera d'art..... I si jo la espansionaba en els meus escrits, ell la difundía en les seves converses, i la fixaba en el seu taller i en els seus cuadros. I no sols era a París qu'anaba a influirse en l'atmósfera europea qu'allí regna, sino a Madrid cada exposició nacional, i a Alemania, i encara a altres paissos, i tot aquet ambent artístic que recullía venía a vessarlo a Barcelona, la seva patria.

Amb l'explendidesa seva de carácter, va construir un taller qu'es un verdader Monument per fora, i per dins un Museu, hi allí i va dar festas artístiques que mai se borrarán de la nostra memoria. I no sols allí, sino a casa seva, al Círcul Artístic, i en mil altres llocs, era sempre un propagador del bon gust i de la Bellesa, contribuint no poch a civilisar a la moderna, aquesta societat nostra, massa mercantil i utilitaria, i per tant propensa a lo lletx i lo de pura industria.

En Paco Masriera ha viscut! i ha viscut una vida d'artista, i per tant Barcelona deu conservarlo en sos records com un dels seus fills predilectes.

POMPEYUS GENER

Fragment del drama lírich "Petrarca"

ESCENA III

BOCACCI (61 anys) acompanyantse ab el llahut que las NOYAS li han posat entre mans, canta:

En aquet món no hi há altra Lley,
ni Tribunal, Concell, ni Rey,
ni Pare Sant, ni Emperador,
més que l'Amor, l'Amor, l'Amor.

I

Els llibres tots, dels grans als xichs,
dels més moderns als més antichs;
tots els tractats, dels xichs als grans,
del més sagrats als més profáns;
no són res més que pergamins,
— molts noms al llom, molt vent per dins—
tan vans, tan xorchs, tan buyts de tot,
qu'el que sab més no sab un mot
de lo que saben uns ulls blaus,
negres ò verts, ardents ò suaus.

CHOR DE NOYAS

Qu'en aquet món no hi há altra Lley,
ni Tribunal, Concell, ni Rey,
ni Pare Sant, ni Emperador,
més que l'Amor, l'Amor, l'Amor!

BOCACCI

Tots els autors més saberuts
no són res més qu'uns pous aixuts;
dels filosops, el més entès,
no sab un res de res de res
de lo qu'ensenya un llavi roig,
un llavi humit, ben fresch, ben boig,
sens més sofismes ni arguments
qu'un rastatller de blancas dents,
ni més exordi y conclusió
qu'una rialla y un petó.

CHOR

Qu'en aquet món no hi há altra Lley,
ni Tribunal, Concell, ni Rey,
ni Pare Sant, ni Emperador,
més que l'Amor, l'Amor, l'Amor!

APELES MESTRES

Hero i Leandre

Poema líric-dramátic en dos actes

(Acabament)

ACTE II

Ampla galería d'un palau grec ab columnata jónica. Aquesta s'exten a ma dreta i per tot el fons de la escena. A ma esquerra una porta. El palau está assentat al cim d'una penya espadada sobre'l mar. Durant tot l'acte se veurán a la claror dels llampecs i entre les columnes del fons les roques esquerpes de la costa que volten al palau.

Negra nit. El vent impetuós gemega sens repós pel buit del cingle. Grossa i fosca nuvolada s'arremolina pel cel. Unes poques timides estrelles guaitan de tant en tant entre les boires. Sorda i creixent remor de les onades que s'estrellen en les baxes rompents.

ESCENA PRIMERA

Hero está en l'ángul de la columnata recolzada a la barana, vigilant neguitosa el cel i la mar.

HERO

Ay! angunia mortal!
Incertitut penosa!
Desitj d'amor potser fatal
En nit tan tormentosa!

Perqué ve aquesta negra nuvolada
A esborrar els bons ulls de la estrellada?
Perque eixa mar fins are ab mi tant bona
Tant irada i sinistra avui ressona?

Oh! estels! estels amics!
Sols confidents de nostr'amor!
Devant dels núvols enemics
Demunt d'aquet revolt abím
No es pas d'amor qu'avui glatím,
Que tremolém sols de terror!

Oh! qui fos, avui, qui fos
Un vent furiós!
Qu'aquets núvols desfaría:
Oh! qui fos, avui, qui fos
Un vent amorós!
Que la mar aplacaría:

Llanties fidels de la blavor suspesas
Que trenta nits, heu aclarit, d'amor!
Oh! una nit mes no us mantindreu encesas?
I ens negareu l'acostumat favor?

Ay! ones del meu cor! sou les mateixes
Que'l vau breçar joguinejant, ahî?
Avui ab vostres fondes queixes
No us conec! no us conec! pobre de mí!

Que'm dieu avui? que'm dieu?
Ab gemegor jamai interrompuda?
Que n'es d'extranya vostra veu!
Perqué constants ser no podeu
Com el meu cor que mai se muda?

Se recolza a la barana, amaga el cap en els seus braços i esclata a plorar.

Brilla de cop un rápid llampech i al cap d'una estona retruny sordament un tró llunyá.

HERO

Ascoltant tremolosa.

Oh! sí! qu'encare'l sento jo
Aquest murmuri sort de veus pregones
Qu'ab el bram ve a confondres de les ones!
Es un tró! sí!... el primer tró!

Oh! Leandre! ab el teu cor en greu angunia
Ja t'aboques, potser, al mar traidô
Qu'are ab fonda rancunia
Tot inflant el seu pit menaçadô
Sota'ls teus peus sense repós murmura
Oh! atura! atura!
No vinguis! no!

Mes sembla que l'oratge de lluny passa
I ajau ses negres ales al orient,
I sols, com fera farta ja,'ns menaça...
Si encare está estrellat mitj firmament!

Oh! mar! jo't reclam ma dolça presa
Que sols deu anegarse en els meus ulls
No, en el teu sí d'horrible pregonesa!
En mos braços perdut, no en tos esculls!
Oh! dona'm lo que es meu! prou de ragulls!
Torna! torna la perla a sa petxina!
Vina! Leandre; vina!

Un llampec mes brillant que'l primer, seguit d'un tró més fort.

La monstre nuvolada ja s'arrapa
A aquesta mar amiga ont tinc mon cor:
Oh! ja veig! oh! ja veig sa fosca grapa
Com sacceja ab les ones mon tresor.

Adeu! estels! el grop que vola i brama
Ja us engoleix ab l'última il-lusió;
Ja agonitza la vostra dolça flama
Del llampec en la lívida clarô!
Adeu! Leandre adeu! des l'altre vora
Obra'ls braços vers mí! suspira! plora!
Pero, no vinguis! no!

Mes ay! potser, potser qu'ans que l'oratge
Has travessat l'estret i en eix instant
Qui sap si aprop les roques de la platja
Allargues el teu braç tot pantejant?

Oh! deix que de ma túnica'm despulli
I abrigui ton bell cos encar tot moll!
Encar potsé'en mos braços te reculli
I els teus cansats reposis en mon coll.

Va a agafar la teia, l'encén, i l'alça i la branda tota somrient.

Oh! qu'un bon vent ta flamarada esbulli!
Salut al sol estel qu'ens il-lumina!
Vina! Leandre! vina!

Esclata de sobte un llamp enlluernador acompanyat d'un tró terrible que fa trontollar les pedres. Un vent desenfrenat se desencadena a l'hora i arrenca la teia de la barana emportántsela tota encesa cap al mar. Arrenca a ploure furiosament. Hero llença un xiscle de profon esglai i cau en terra sense sentit. Durant tota aquesta escena que ve, remor ininterrompuda de tróns.

ESCENA II

Surten espaordides les donzelles i al veure a Hero, extesa e inmóvil en terra s'aturen atónites un moment.

DONZELLES

Nostra bona dama
Sense sentit?
El tró aqueix terrible
L'haurá estemordit.
Oh! veniu! companyes,
Posemla al llit,
L'amor l'abandona
En tant negra nit!

Mentres les donzelles en silenci la recullen de terra i la coloquen al llit donantli totes les atencions per ferla tornar en si, afora va creixent la furia de l'oratge.
Se senten de lluny acostantse rápidament les riallades i xiscles esbojarrats de les Nereides nedant i empaitantse entre les onades furioses.

CHOR DE NEREIDES

Ohé! sortiu del fons! germanes!
Sortim! que nostra es la nit;
De nostres bullentes planes
L'home poruc ja ha fugit.

De les amigues boirades
El negre estol ja s'ajau,
Ab feréstegues ullades
Aclarint nostre palau.

Ab ses riallades selvatges
Que retrunyen per l'espai
Xisclarém vora les platges
Tots els cors omplint d'esglai.

Ay! del home que s'arrisca!
Llisca! relli-i-isca!...

A merce del vent que xiula
La gran cabellera d'or,
Germanes, are espargiula,
Tot cantant ferestec chor.

Nostra es la mar! ja no es blava
Ni la remou ni un sol rem,
Ja del home no es esclava!
Ab ses onades dancém!

Ohé! la mar ens ensuma!
I al arrivar al seu fons
Entre montanyes d'escuma
Ens escup a tomballons.

Ay! del home que s'arrisca!
Llisca! relli-i-isca!...

Veyeu d'una a l'altre riva
Aquets gegants remugalls!
Es Posseidon qu'are arriva
Atïant furients cavalls.

Demunt son carro ja udola!
Pás al nostre sobirá!
Sota les rodes tremola
Tot espantat l'occeá!

Mireu pels núvols com branda
El seu gegantí trident
Esquinsant de banda a banda
En mil llamps el firmament!

Ay! del home que s'arrisca
Llisca! relli-i-isca!....

Seguint sa boja carrera
Van mil tritons rabassuts
Empaitantse al seu derrera
Per les negres solituts.

I un clamoreig espantable
Aixequen ja mar endins
Bufant ab alé incansable
En grans caragols marins.

En alegra escampadiça
Corrém seguintlos d'aprop
Entre boja xiscladiça
Ab incansable galop!

Ay! de l'home que s'arrisca!
Llisca! relli-i-isca!...

ESCENA III

Casi totes les donzelles han fugit esglaiades tot sentint el cant salvatge de les Nereides acompanyat de tróns i llampecs ab la música ruda i aixordadora dels Tritons. Sols resten quatre o cinc donzelles sempre abocades amb ansia sobre Hero.
Al terminar el chor de les Nereides brilla un llampec vivissim acompanyat d'un tró formidable. Hero torna de cop en sí.

HERO

Desvariejant y amb els ulls esgarriats.

Allí! allí!...
Selvatge inclement ona
Demunt del meu Leandre s'abraona!
Allí! allí!...
S'aixeca! ja esclata! se vincla! el cubreix
I ell en el negre abisme desapareix!
Allí! allí!...
Crudel destí!
Adeu! vida! adeu, dolça joventut!
Ab tu amor meu, ja tot ho so perdut!

CHOR DE DONZELLES

Ay! amor! amor crudel!
Tirá dels mortals!
Tes dolçors sovint son fel!
Tos llaços fatals!

HERO

La mar ingrata m'ha robat ma perla!
Perduda en el seu fons, qui podrá haverla?
Allí! allí!...
Qui pogués ser una áliga a les hores!
Pera fugir ben lluny d'aquestes vores
Allí! allí!...
I arrancarte el tresor, oh! mar impía!
Qu'entre els braços estret me l'enduría!
Allí! allí!...
Crudel destí!

CHOR DE DONZELLES

Ay! amor! amor crudel!
Tirá dels mortals!
Tes dolçors sovint son fel,
Tos llaços fatals!

La tempestat arriva al seu plé. Remor aixordadora dels vents, de la mar i dels tróns que retrunyen sens repós.
Durant la següent pregaria de Hero, van sortint a parelles i poc a poc totes les donzelles que havien fugit, fins a formar tot el chor.

HERO

Agenollantse amb els ulls negats de llágrimes.

Oh! Zeus omnipotent! tú que governes
Les negres nuvolades desd'el cel,
Ton ull irat vers mí un instant abaixa!
I tingas pïetat de mon anhel!

Fugim de tú els mortals quan en tes ires
Contra nosaltres l'odiós llamp tu gires!
Mes t'adorém i aném a omplir tes ares
De víctimes i cántics si ens ampares.

EL CHOR DE DONZELLES

Apaga ja ta veu qu'al cel retrona
I escolta el prec ardent d'un cor humil!
Ton irisat Somrís extén pels aires
I mostra als ulls del náufrec dolç asil!

HERO

Oh! Posseidon! qu'agites tot l'abisme
Als cops irats de ton feixuc trident,
Ab tú un dolç pacte d'amistat eterna
Vaig fer temps há; perqué te'l veig rompent?

Perque has trahit l'amor qu'omplint tes balmes
El poder comparteix de tos reyalmes?
Nostres suspirs volant de platja a platja
No endolcirán ta majestat selvatge?

CHOR DE DONZELLES

Apaga ja ta veu qu'al mar udola
I escolta'l prec ardent d'un cor humil!
Les ales suaus del Zéphyr de cop vibrín
I obra al cansat náufrec dolç asil!

HERO

Oh! Venus! oh! regina! aquestes ones
Que't van breçar un jorn rïent, rïent,

Permetrás qu'avui sigan negra tomba
Pel cor, dels teus devots el mes fervent?

Sálval! arrencal d'eixa mar funesta,
Pobre aucell esgarriat per la tempesta!
Portal pels aires com errant estrella
I en el niu deixal caure de sa aucella!

CHOR DE DONZELLES

Que mar i cel a ton somris s'amansin!
Escolta el prec ardent d'un cor humil!
Guaiti entre'ls núvols ton Estel propici
I trovi un pit en altre pit asil!

Durant les tres pregaries l'oratge ha anat mimvant lentament; pero encare remoreja menaçadora tot allunyantse: les fredes ratjades de vent no son tan fortes: continúa sense treva el llampagueig pero ja més feble, acompanyat de tróns sords. Arriva encare el murmuri de la mar sempre revolta.

ESCENA IV

Hero s'aixeca i sostinguda per dugues de les donzelles se retira al interior. Les altres s'aboquen a la balaustrada sondejant la mar i el cel.

MITJ CHOR DE DONZELLES

Companyes, mireu! mireu!
Oh! quina ditxa!
Ja l'Euros bufant joiós
La boira esquinsa
I les ones al seu bes
Van amansintse:
Els estels podrán brillar
Avans del día;
Nostres pregaries pels Deus
Son acullides.

L'ALTRE MITJ CHOR

No us abandoneu encar
A l'alegría!
Amansirse pot la mar
I el cel somriure
Pero l'oratge que fuig
D'aquestes rives
Ha somogut sens pietat
El negre abisme
Destruïnt lo que ha caigut
Sota ses ires
Sens respectar inclement
Amor ni vida.
Oh! qui ha vist lo que ha passat
Per mar endintre?...
Amansirse pot la mar
I'l cel somriure,
Mes nosaltres no estarém
Com ells tranquiles!

TOT EL CHOR

Flotant entre'l temor i l'esperança
Tenim els nostres cors;
Ansia crudel, incertitut penosa
No'ns pot deixâ en repós:
Perqué, gran Zëus, tots els teus designis
Tant insondables son?
I fins a l'hora que'l Destí senyala
Coneixels ningú pot?
Terrible es el teu braç si es implacable;
A voltes també bó!
Que l'áliga ta bona missatjera
Desplegui lliure'l vol!

UNA DONZELLA

Al fons d'un núvol que l'oreig empaita
Mireu! un estel timid are guaita!

TOT EL CHOR

Alegría! alegría!

UN ALTRE DONZELLA

Ja la boirada al horitzó s'esquinsa
I mitj somriu el cel tot aclarintse!

TOT EL CHOR

Es el día! es el día!

ALTRE DONZELLA

Gronxantse pesantment ab les onades
Mireu a l'horitzó
D'una nau l'ossamenta abandonada
Sens arbre, ni patró!

ALTRE DONZELLA

Alli entre mar i cel un vol s'aixeca...
Potsê áligues serán:

TOT EL CHOR

Nol son negres corbs d'ales feixugues
Que volen aigua arran!

ESCENA V

Hero surt, seguida de dos donzelles, amb el rostre mes animat, somrient am certa expressió forçada d'alegria.

HERO

El cel ab ses estrelles
Se torna a coronar;
Com ell, jo coronada
Vull ser per vostres mans:
Porteu roses enceses
Les mes enceses que hi há;

Porteu clavells en flama
Que'm vull engarlandar:
Desfeu ma cabellera,
Qu'a onades tombi avall,
I en ella dés ma testa
Fins als meus peus tocar
De flors dolça estrellada
Se veji flamejant:
Dexeu de fresques fulles
El paviment regat;
Que ardent núvol d'aromes
Me volti en tot instant:
Porteu totes mes gales
Que'm vull engalanar:
Canteu himnes a Eros
Car ja somriu la mar;
Com ella vull somriure
Perque l'amor vindrá.

Les donzelles van a pendre totes les gales que hi han exteses sobre 'ls bancs i tamborets: l'una amb una rica túnica; l'altra amb un cenyidor; altres am collars i braçalets i les demés am garlandes de flors s'acosten a Hero tot cantant: Hero en mitj d' elles se dexa guarnir tota somrient.

CHOR DE DONZELLES

Baixa a la terra! oh! Eros! altra volta!
Qu'un bes misteriós d'immensa pau
Ja aplaca devant teu la mar revolta
I, propici a ton vol, torna'l cel blau:
Vina! que tes fiblants sagetes
Al cor volarán dretes
No desvïades ja pel vent süau!
Oh! torna! qu'espargint roses germanes
De les que a Paphos (1) tens tot l'any ufanes
Digne de tú farém aqueix palau.

HERO

Perque entoneu els vostres cántics
Ab tò tant compassiu?
Perque les veus tant vos tremolen?
Companyes, qué teniu?

Assereneu eixos fronts tristos,
Canteu ab tó festiu,
I ab la rïalla en vostres llavis,
Perque la mar somriu.

CHOR DE DONZELLES

Vina! Afrodita! a ton alé de rosa
Fuji del front tot rastre de neguit,
Que la font dels petons vibri desclosa
I als ulls l'esguart floreixi amorosit.

(1) A la isla de Paphos Venus i Cupido ó siga Eros tenien un temple célebre voltat de jardins famosos per les seves roses.

Oh! dona a un cos mortal, Dea Afrodita
De ta cintura l'atracció infinita.
Dels estels la suau flama, per l'altura,
Vetllant la soletat del infinit,
Hécate! encén propicia; atura! atura
La llum que ja engoleix l'amiga nit!

HERO

Perque entoneu els vostres cántics
Ab tó tant compassíu?
Perqué les veus tant vos tremolen?
Companyes que teníu?
Com no somrieu are vosaltres
Are que tot somríu?
Perqué ab aquestes flors marcides...
Marcides, si! em guarniu?
Deixaume sola ab ma esperança
Qu'en el meu cor revíu;
Desitj d'amor ja m'assedega!.....
Oh! torna, aucell, al níu!

Van sortint lentament de la escena totes les donzelles. Mentres van desfilant se senten, allunyantse poc a poc els cants dels pescadors que van al treball.

CANT DELS PESCADORS

Encare mansa no's mostra
La mar: pero isquém del port;
Qui abraça la vida nostra
Ardit te de serne i fort.

Encar que ja no menaça
I endolceix sa fosca veu
No us la escolteu tampoc massa
Ni massa no us en fïeu!

Si murmura rïallera
No riu pas en santa pau;
Es l'alé cansat de fera
Quan ja afartada s'ajau.

Pera guardarla ignorada
En el seu ventre gegant,
Sobre sa presa la onada
Poc a poc se va aplacant

I al petó d'ones rïentes
Sota aqueix polit mirall
Va breçantse d'ossamentes
Tot un immens escampall.

Per ton amant oh! donzella!
Oh! mares! per vostres fills
Tremoleu si eixa nit ella
Trovat los ha en sos perills.

Encare mansa no's mostra
La mar; pero isquém del port;
Qui abraça la vida nostra
Ardit té de serne i fort.

ESCENA VI

Hero tota tremolosa ha escoltat els cants dels pescadors am terror creixent: quan van perdentse les veus llunyanes s' acosta am pas vacilant a la balaustrada.

HERO

Oh! mar! amiga mar! será possible
Qu'ab aquest suau murmuri de rïalles
Tú vulguis enganyar ta pobra amiga?
I que m'amaguis traïcions funestes
Sota el somrís dolcissím en que't bades
Al sentir els petons de la llum nova?
Oh! no! mil voltes, no! tú sols castigues
Als enemics dels Deus; ets implacable
Pel orgullós: per ells no mes ets monstre
De ventre insaciable que a la terra
Allargues els teus braços innombrables
Per'arrencals del fons de la llar dolça
I perdrels en l'abím de les venjanses.
Mes per nosaltres no! que humils ens mires
Adorant nit i día el teu misteri:
Per çó has de sé'un breçol i no una tomba
Pel mortal qu'en tos braços amorosos
Com un infant als de sa mare's fía;
Un breçol que dexarlo a mos peus vinguis
Gronxat ab la non-non de tes onades!
Sigas sempre per mí un espill clarissím
Ont pugui jo mirar a totes hores,
Reflexada, brillar la meva ditxa!
No un abím tenebrós! un'arca santa
En quin fons benehït puga estojarhi
Mon tresor de recorts i d'esperances!

Oh! mar! amiga mar! tu ets compassiva
I t'apïades dels suspirs ansiosos
De dos cors allunyats qu'ab ansia's criden!
No, com els meus pares sense entranyes
Que de tes ones el poder voldrien
Tant sols pera apagar la inmortal flama
Qu'abrusa tot mon ser i qu'es ma vida!
Oh! mar, amiga mar! mon tresor dona'm
Que l'espera'l meu cor en agonía!
Oh! vina! amor! que si no vens Leandre!
Jo hi aniré fins túl oh! vina! vina!
Oh! vina! amor! que si no vens Leandre!
Mon cos jo donaré a la mar amiga
Per'arrivar a tú i ab tú abraçarme
I al menys perdrens plegats! oh! vina! vina!

S'atura tot d'un cop mirant atónita i ansiosa cap al mar.

Pero que es alló que poc a poc s'acosta
Per la onada gronxat cap a la costa?
Oh! es un cos! es un cos! dolça esperança!
Que llepat per l'ona mansa
A la platja ja s'atança!
Es ell! es ell! es ell!
Divinitats propicies!
Es mon preciós vaixell
Carregat de suspirs i de caricies!
Es el seu blanquissím cos
Que a mon cor ve a dar repós!
I gronxat per dolça onada
Ab bes de la llum creixent
Un borrall apar talment
D'escuma-immaculada;...
Ja vél ja vél.....
Oh! com el meu cor m'ho deia
Que vindría avui també!.....
Salvát! salvát!
En mitj de la tempestat!

Cridant.

Leandre! Leandre!...
Pero si no'm sentirá!
Oh! que lluny encare está!...
Pro que fá aquell negre estol
D'aucellots lletjos i estranys
Que't segueixen com companys
Sobre tú ajaient el vol?
Apártals, amor! apártals!
Qué fás? Leandre! qué fás?
Perque no vols esquivartels
Ab el teu braç?

Anant d'una banda a l'altre de la galeria exaltada i perduda d'esma.

Oh! la túnica, ont abrigar jo pugui
El teu pobre cos humit
Perque s'escalfi i s'axugui
A la calor del meu pit!
Per tos rossos cabells flors escullides
Ab que lligarte pugui en dolços llaços;
Essencies exquisides
Pera'ls teus membres lassos!

Disposantho tot demunt d'una taula.

I per ton rostre somrient
Caricies infinides,
I per tos llavis ma besada ardent!

Torna a abocarse ansiosament a la barana.

Oh! per qué no'm saludes
Com totes les nits?
Per qué avui tú no'm crides
Ab ansiosos crits?

Per qué'ls teus ulls encesos
En mí no tens fits?

Cridant.

Leandre!... amor!... vida!.....
No'm respón!... no'm contesta!...
Perque tant rigids els teus braços,
I tant inmóvil tens la rossa testa?
I aquets tant negres aucellots
Perque del teu devant no pots
D'una vegada treure?
Perque veníu ab ell? perque veniu?
Fora! fugíu! fugíu!
Deixeume! veure!.....
Leandre! amor! que no les veus
Aquestes benehides roques?
Si ja ab la ma les toques!
I tens la platja baix tos peus!

S'aparta un moment de la barana: se passa les mans per son rostre presa d'una mortal angunia. Torna a abocarse mes ansiosa que mai: pero al instant recula ab un gesto d'horror. Gemega fondament i ab els ulls esgarriats se retorç els braços desesperada.

Ab veu regullosa.

Oh! malehida siga
La mar! la mar traidora! falsa amiga!
. . . . . .

Ab la rialla als llavis i expressió serena.

Pero no! pero no!
Tú en la mort vols unirnos, compassiva
D'havernos separat de riva a riva!
Salut! amiga mar! mar generosa!
Mai m'has semblat com are tant hermosa!
Llit nupcial, per amant mai somïat,
Serás avui; quant dolça ens hi convides!
Obra'ns! obra'ns tes balmes benehides!
I els teus mágics palaus de bat a bat!
Beneita sigues! que lliure tú vols ferme!
Trencantme odiosos llaços
I al meu desitj d'amor tu poses terme!
Adeu! mon lletj! adeu!
Oh! amor! a tu ja vinc, oberts els braços!
Per sempre teva soc! per sempre ets meu!

Llença un crit i's dexa caure al mar.

Les donzelles ab ulls esglaials surten totes d'un plegat, s'abocquen a la barana i's miren en silenci.

TELÓ

MANEL DE MONTOLIU

Noves & velles

LA MÚSICA A CHICAGO. — A últims d'Avril, s'ha representat al *Auditorium* de Chicago, el cicle complert dels Nibelungs.

La primera representació del *Flauto mágico*, va produhir la cantitat de 15,000 dollars, que semblarie fabulosa a qualsevol administrador de teatres espanyols.

Paderewski en el seu últim concert, va repetir dugues pesses del programa, i'n va anyadir *set* mes, pera complaurer als seus entussiasmats oients. — En la companyia d'opera de l'*Auditorium* hi figuren artistes com en Van Dyck, E. de Reszké, Alvarez, Sembrich, De Marchi i Emma Calvé.

LA SABIESA DE LES NACIONS. — El consell del cantó de Berna (Suissa) ha decidit que tots els objectes d'art, que siguin propietat de l'Estat, dels municipis o de les societats legalment constituídes, formin part d'un inventari que'ls convertirá en inalienables, sense'l consentiment exprés del Estat. — Es inútil desitjar que la nostra terra imiti tant saludable exemple i nosaltres, en lloc d'aixó, podiem publicar un riquíssim inventari d'objectes que han deixat de perteneixens.

PÈL & PLOMA. — Amb el número próxim, que será el 88, s'acabará el tercer volúm de la nostra publicació, i la suscripció corrent. Tot seguit sortirá el primer número del IV volúm, que apart llaugeres millores será del mateix aspecte de la forma actual. — El número próxim será l'*únic* del volúm present, il-lustrat casi complertament per en Ramón Casas.

«CARTELL DEN LÉANDRE»

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona

Pèl & Ploma

Vol. III Maig 1902 Núm. 88

La Campana Submergida *(Die Versunkene glocke)*

En aquesta obra, calificada per son autor, en Gerhart Hauptmann, de *rondalla dramática*, hi trovém maravellosament foses, dugues influencies que constitueixen els elements fonamentals de la mateixa. La influencia ibseniana, en primer lloc, doncs tot el problema que en ella s'hi exposa — la lluita del home pera realisar un ideal impossible en aquesta vida — hi está tractat per un cantó a la manera d'Ibsen en son drama *Halvard Solness;* i en segon lloc, la influencia wagneriana, doncs el mateix problema indicat, resulta a voltes presentat a la manera de Wagner en son drama líric *Tannhäuser*.

Aquesta influencia de Wagner, se fa encare mes visible en la contextura de certes escenes, en el carácter sobrenatural de alguns personatjes, i un aire plástic en la disposició de la majoría dels quadros. Mes per sobre de aquestes dugues influencies, experimentades per en Hauptmann i transformades per ell mateix en una obra especial i personalíssima, hi domina encare un altre element que la fa en extrém curiosa i potser sense parella en la moderna literatura escénica. Ens referim a la estructura externa de rondalla popular, am que son autor — poeta eminentíssim i profondament alemany — l'ha envolcallada. Efectivament, tota la trascendencia del gran problema que en son fons hi batega violentament, amb intensitat trágica verament ibseniana i tota la part fantástica i alegórica am que pren forma'l mateix am quasi tota la forsa fréstega i colorit teatral extraordinari del genial poeta-músic de *L'anell del Nibelung*, les ha foses Hauptmann dintre de la boirosa poesía de les rondalles del poble alemany. Heus aquí l'encant primordial de *La Campana Submergida*. Les visions somnioses dels abetars atapaits, esfumats per la boira i revinclats per la tempesta; les fades hermoses, pentinant ses cabelleres d'or a les resplandors dels pous mágics, en quines fondaries hi viuhen els vells ondins llegendaris, els genis entremaliats del boscos am gran justesa personificats en el faune helénic eternament jove, les bruixes horribles malfactores i sarcástiques, les curacions miraculoses i'ls filtres de mort i de vida arrenjats per les mateixes, els travestiments que desorientan o enganyan, les fornals embruixades, obertes en les entranyes dels cingles, en les que, a les resplandors del ruent pilot de brasses, trevalla'l mestre fundidor, amb ardidesa salvatje, entre ruixims irisats de guspires, tenint per esclaus somisos a les divinitats acuátiques i boscanes. Tots aquestos elements poétics i de gran carácter pintoresc al mateix temps, serveixen, habilment colocats per en Hauptmann, per donar extraordinari ambent popular a sa obra dramática la qual resulta arrodonida per complert am l'aditament del llenguatje que l'autor emplea, sempre fluid, natural i concis, plè de termes típics i locals i de refrans de la terra, i amorosit tot ell pels tocs suprems de poesía frescal i de conceptes lluminosos d'una gran bellesa.

L'assumpto de la rondalla dramática no pot esser mes hermós.—Veusaquí que'l Mestre Enric, vivía en un poble de montanya, am sa muller Magda, montanyenca senzilla, tota bondat, i am sos fillets, estimat de totom, sent l'orgull del Rector del poble per les campanes de só vibrant i dols que de sa fundició eixían, proclamant am ses llengües de bronzo desde dalt dels companars la sabiesa del mestre que'ls había donat la vida. I veus aquí que un jorn, la pietat dels feligresos de la encontrada, va edificar una capella en lo cim mes alt de les serres que vorejaban el poble i la campana de la capella vá esser encarregada a Mestre Enric, que després de séries meditacions i grans trevalls va acabar una campana d'un só puríssim, com un chor d'ángels, la qual desde'l cim de la montanya había d'espandir pels aires am sas batallades sonores, la joia, la pau, la fé i l'amor de Deu. Mes veusaqui també, que'ls genis dels boscos, al sapiguer aitals

«DIE VERSUNKENE GLOCKE» (EL PASTOR)
DIBUIX DE R. CASAS

«DIE VERSUNKENE GLOCKE» (RAUTENDELEIN).
DIBUIX DE R. CASAS

projectes dels homes de les valls, s'oposan tossudament a que s'torvi la pau ditxosa de les boscuries, de les prades i dels cimals rocosos, am la presencia de semblant símbol tan sorollós i aixordador com ofensiu i depressiu per ells. Un faune esbojerrat trenca una de les rodes de la carreta que porta la campana; aquesta va caient de roca en roca botant amb una remor infernal i s'enfonza en les aigues d'un estany que blaveja al peu de la montanya. El Mestre Enric trovantse allá ahont passa rodolant la feixuga massa, es aterrat per ella i resta ferit de mort en la llinda d'un bosc, habitat per fades i bruixes. Una de les primeras, la jove i hermosa Rautendelein, se compadeix del ferit i s'en enamora. Arriva al bosc un escamot de gent del poble, al devant del que hi va el Rector. Tots plegats s'emportan al fundidor cap a sa llar, entre mitg de la furia d'una tempestat desfeta. Rautendelein el segueix, entra a sa casa, disfressada i prenent la figura d'una muda del poble, s'instala a la espona del ferit, a qui cura ab encantaments i sortilegis i tot de cop el moribond se redressa devant de sa muller que plora d'alegría al veurel sa i ple de vida.

Mes el poder que ha curat a Mestre Enric, no es pas el de Deu. Sa nova salut la dèu al infern. El fundidor estima a Rautendelein, qui li promet que si s'en va a viure amb ella en lo mes aspre de la serra, podrá assolir l'ideal de tota sa vida, quin es la concepció i realisació d'una obra mestre, una campana nova que brandará per ella mateixa i será tan gran que no cabrá en cap campanar del mon, doncs anunciará als quatre vents, amb un repic general, la ressurrecció de la llum en la terra, proclamant, al ensemps, el regne del sol. Enlluhernat per tant temptadora promesa i per la gran hermosura de la diablesa, abandona sa llar, sa esposa, sos fills i s'en va am Rautendelein cap al regne dels esperits dels boscos i de les montanyes, deixant submergida en el fons del estany a la campana cristiana, am la idea de ferne un altra que ha d'esser maravellosa. Mes la felicitat de Mestre Enric durará ben poc. Els remordiments arrivarán aviat i han de dominarlo. Comensa el Rector que primer que ningú puja a la cova embruixada, ahont trevalla'l fundidor. Amenassant-lo'n treu ben poca cosa, pero'l primer cop está donat. Després, al poc temps, esclata una revolta del poble contra d'ell, en la que s'hi barrejan també'ls genis dels boscos, engelosits de Mestre Enric, per sos amors am Rautendelein. Amb el poder d'aquesta, encare consegueix dominarlos i fer fugir els uns i els altres, tots enemics d'ell. Mes la última prova no la resisteix pas el Mestre. Sos fills arrivan a sa cova, cansats portant un canti que'ls pesa molt. Semblan espectres, quan ell els coneix i'ls hi pregunta per sa mare, li contestan que en aquell canti hi duhen les seves llágrimes, que sa mare s'ha donat la mort, llensantse a dins del estany, al fons del que hi reposa la campana caiguda, i en aquell moment se sent un soroll espantós que espahordeix al Mestre fundidor. La campana vella brandada en el fons del estany, tocada per la má rigida del cadavre de sa muller mártir. A les hores la desesperació s'apodera de Mestre Enric qui, blasfemant i malehint, com un foll rabiós, fuig cap a lo mes pregon de la serralada, per espiar son crim. Rautendelein l' abandona per seguir a un ondi engelosit, i una matinada, trovantse al mitg del bosc, cansat, sedenc, torturat pels remordiments, doncs no pot ni pujar mes amunt, ni baixar altre volta cap els homens, sospés aixís entre cel i terra reb de mans d'una bruixa tres copes mágiques, dos de les quals simbolisan els dos camins que ha seguit Mestre Enric en sa vida i que un cop apurades obligan al que hi beu a apurar el contingut de la tercera, qu'es el complement de les altres dugues, la porta negre i resplandenta que ferma'ls dos camins que pot seguir l'home, la copa mortal que glassa'l cos i deslliura l'ánima. Mestre Enric se les beu totes tres i al morir, entrevéu, entre la boirina daurada de l' auba que colora ja la selva quietosa i'ls cims enasprats, eixint del pou mágic, la figura indecisa, riallera i hermosa de la divinitat infernal que'l desviá de son camí en aquesta vida.

Aixís acaba la rondalla dramática d'en Hauptmann, que, malgrat totes les influencies, mes o menos llunyanes, d'altres autors i d'altres literatures.—Icar, Solness i Tannhäuser — resta com una obra especialíssima, d'un encís poétic irresistible.

SALVADOR VILAREGUT

ESCENA FINAL DEL PRIMER ACTE DE LA CAMPANA SUBMERGIDA

RAUTENDELEIN, surt després d'una pausa. La pluja para i la tempesta s'allunya. Avansa la noia fins al mitj del prat, tota melangiosa i capficada. L'ONDI, surt del pou.

ONDI

Brékékékék, brékékékék. Ep! tu! que hi fas aquí?

RAUTENDELEIN

Ai! Ondi! Estic mes trista... mes trista.!!

ONDI

Am malicia.

Brékékékék. De quin ull estás trista?

RAUTENDELEIN

De l'ull esquer, que potser no'm creus?

ONDI

Eh, eh!... sí... sí...

RAUTENDELEIN

Tocantse, amb el dit, l'ull esquer.

Mira... qu'es això?

ONDI

Que?

RAUTENDELEIN

Lo que tinc a l'ull.

ONDI

Que hi tens a l'ull? Vejám.

RAUTENDELEIN

M'hi ha caigut una goteta que crema.

ONDI

D'ahont? del cel? acostat, vejám...

RAUTENDELEIN

Ensenyantli amb el dit una llágrima.

Es una goteta que brilla i crema. Míratela.

ONDI

Ai! qu'es bonica! Si vols te la treuré i la posaré dintre d'una petxineta vermella.

RAUTENDELEIN

Apa, sí. Aquí la tens. I qu'es això?

ONDI

Un hermós diamant. Si te'l mires bé, hi veurás brillar a dintre, tot el dolor i tota la felicitat d'aquest món. S'en diu llágrima.

RAUTENDELEIN

Llágrima? Si que ho es. I soc jo qui l'ha plorada. D'aqui endevant ja ho sabré lo que son llágrimes. — Apa, cóntam una rondalla.

ONDI

Vinaten ab mí...

RAUTENDELEIN

No, ja estic bé aqui. Dintre del pou, no hi ha mes qu'aranyes, gripaus i bestiotes; i tots plegats me feu fástic.

ONDI

Brékékékék. Si que'm sap greu!

RAUTENDELEIN

Mira: un'altre goteta.

ONDI

Som al temps de les plujes! Allá baix, el mestre Thor, fa brillejar els llampecs, que cauhen de sa barbassa, tendres com el parpalleig d'un ull d'infant, i coloran d'un blau morandenc els estols de núvols i de boires. Un vol de corbs, que la claror del llamp descobreix, acompanya tumultuosament al mestre, am les ales xopes de la pluja tempestuosa. Escolta, escolta, com la terra assedegada s'em-

«DIE VERSUNKENE GLOCKE» (ONDI)
DIBUIX DE R. CASAS

«DIE VERSUNKENE GLOCKE» (EL FAUNET)
DIBUIX DE R. CASAS

passa l'aigua; i mira... com se revifan els arbres, les herbes, les mosques, i els taups, a la resplandor dels llampecs! Córax!

Fa un llampec.

RAUTENDELEIN

Que se m'endona de tot això. Cóntam un'altre cosa.

ONDI

Que vols que't conti?...

RAUTENDELEIN

Res. Déixam estar!

ONDI

Que tens are? Eh...? Digas! Quieta! Que tens!

RAUTENDELEIN

Vui anarmen ben lluny de tots vosaltres.

Mira al lluny, amb els ulls plens de llágrimes.

ONDI

Am dolor.

Que t'hi fet? Ahont vols anar? Que potser vols anarten al país dels homes, boja? Ten compte lo que't dic: l'home es un ser que la casualitat va portar entre nosaltres. Com que's d'aquest mon, no existeix. Es mitg germá i mitg enemic nostre!... Malhaurat aquell que essent de la gent lliure de les montanyes, va a barrejarse am aquest poble malehit! Déixals estar! No hi vagis! Te voltarán el coll d'una pesanta mola, te farán entrar dins de la nit negre de les boires i en comptes de riurer, com fas aquí, no farás mes que plorar!

RAUTENDELEIN

L'avia diu que'ts un sabi. Mirat els xaragalls com brollan de per tot arreu. No hi ha ni un filet d'aigua que no s'en hi vulga anar al país dels homes.

ONDI

Córax, brékékékék, pero tú, no! Escóltat be lo que't vaig a dir! Tinc mes de mil anys. Deixals fer sa vía a n'aquestos petits servents dels homes. Deixalshi rentar la roba, moure'ls molins, regar l'ensiam i les cols... pero tu, princesa Rautendelein, tu has d'esser la esposa d'un rei. Tinc una corona de cristall vert i vui posartela a dins d'una sala, aont hi brilla l'or. El pis i el sostre son de pedra blava; la taula i les cadires, de coral vermell...

RAUTENDELEIN

Mes m'estimo els meus cabells daurats que la teva corona de safir. No'm pesan tant, i'm serveixen de corona. Per mes que la taula i les cadires sigan de coral, ja t'hi dit que no hi vui viure entre peixots, aranyes, gripaus i bestiotes; i que tots plegats, me feu fástic.

Avansa cap al bosc.

ONDI

Ahont vas...?

RAUTENDELEIN

Que n'has de fer?

ONDI

Jo vui saber-ho. Brékékékék.

Am dolor.

RAUTENDELEIN

M'en vaig allá hont me plau.

ONDI

Ahont te plau?

RAUTENDELEIN

Alsant els brassos.

Cap al país dels homes!

S'en va corrent i desapareix pèl bosc.

ONDI

Desesperat i am greu dolor.

Córax!

Gemegant.

Córax!

Am veu baixa.

Córax!

Movent el cap.

Brékékékék!

GERHART HAUPTMANN

Traducció catalana de Salvador Vilaregut

«DIBUIX» PER A. DE RIQUER

El pino

De entre todos los árboles, al pino
voy á cantar.
Con su elevada copa
y su tronco derecho, ¿qué otro árbol
puede igualarse á él en hermosura
y excelsa magestad? ¿Cuál le aventaja
en arrogante empuje? ¿cuál se atreve
á enlazar solo un talle en el ramaje
que le corona?
Merecido trono
tiene en el bosque, y en redor le humillan
sus troncos seculares, cual vasallos,
el acebo y la encina...
Los primeros
rayos del sol salúdanle, las voces
de sus ocultos nidos en alegre
concierto despertando, mientras yacen
entre sombras los valles; y le besan
(como si en cariñosa despedida
no quisieran dejarle) los que lanza
ocultando su disco en occidente...

Èl logra con sus ramas entreabiertas,
semejantes á un vaso en que recibe
los más puros rocíos, horizontes
solo guardados para él; triunfa
de nieblas y de nubes, desgarrando
con invencible choque sus celajes,
y de los cielos el azul conquista...
¡El limpio azul, donde su hermosa cúpula
solemne se dibuja, dominando
la confusión oscura de las selvas!...

Véolo en los vendavales, que retuercen
en convulsión crugiente la espesura
tendida en derredor, magestuoso,
del elemento airado á la embestida
cernerse solo un punto, recobrando
su gallarda actitud, cuando á sus plantas
aún se estremece el monte; yo le veo
casi tocar la tétrica negrura,
de cuyos pliegues brota el trueno ronco,
y fulgurar sobre él miro el candente
zigzag del rayo, cuyo golpe arrostra...

Y en los serenos días, en los turbios,
en que la lluvia teje de las nubes
hasta el suelo su triste red de gotas;
entre diáfanas nieblas, ó teniendo
como dosel la fúnebre tormenta
por la cárdena luz iluminado
de la chispa fugaz, contemplo al pino,
le adoro, y cual á imágen le saludo
del hombre superior; del que en las olas
de sobrenaturales energías
descuella sobre el vulgo, su alma pone
de la perfecta luz en las esferas,
y, recto, no se inclina al suave soplo
de próspera fortuna, no se abate
bajo el rudo huracán de la desgracia,
no teme en su conciencia los estragos
del fuego vengador del Infinito.

LUIS RIVERO GONZALEZ.

Al bosch

Jo sé un sojorn solitari,
que apar la mística nau
d'un recullit santuari,
ont floreix eterna pau.

Quan adalt de la brancada,
a l'hora que mor el sol,
expira tota halenada
i ni un piu s'hi sent ni un vol,

llavors que l'ombra s'acosta
devallant dels cims capdals
i l'incendi de la posta
somriu pels verts finestrals,

entre les ombres blavoses
que plouen de l'Infinit
i les fulles silencioses
del bosch vehí ja endormit

tots els vespres guspireja
qualque tímid lluminar,
ull amic que parpelleja
de alguna apartada llar:

Estel salvador que guía
a tot caminant perdut
fent fugir devant sa vía
l'estol d'espectres que nía
en la fosca solitut.

MANEL MONTOLIU

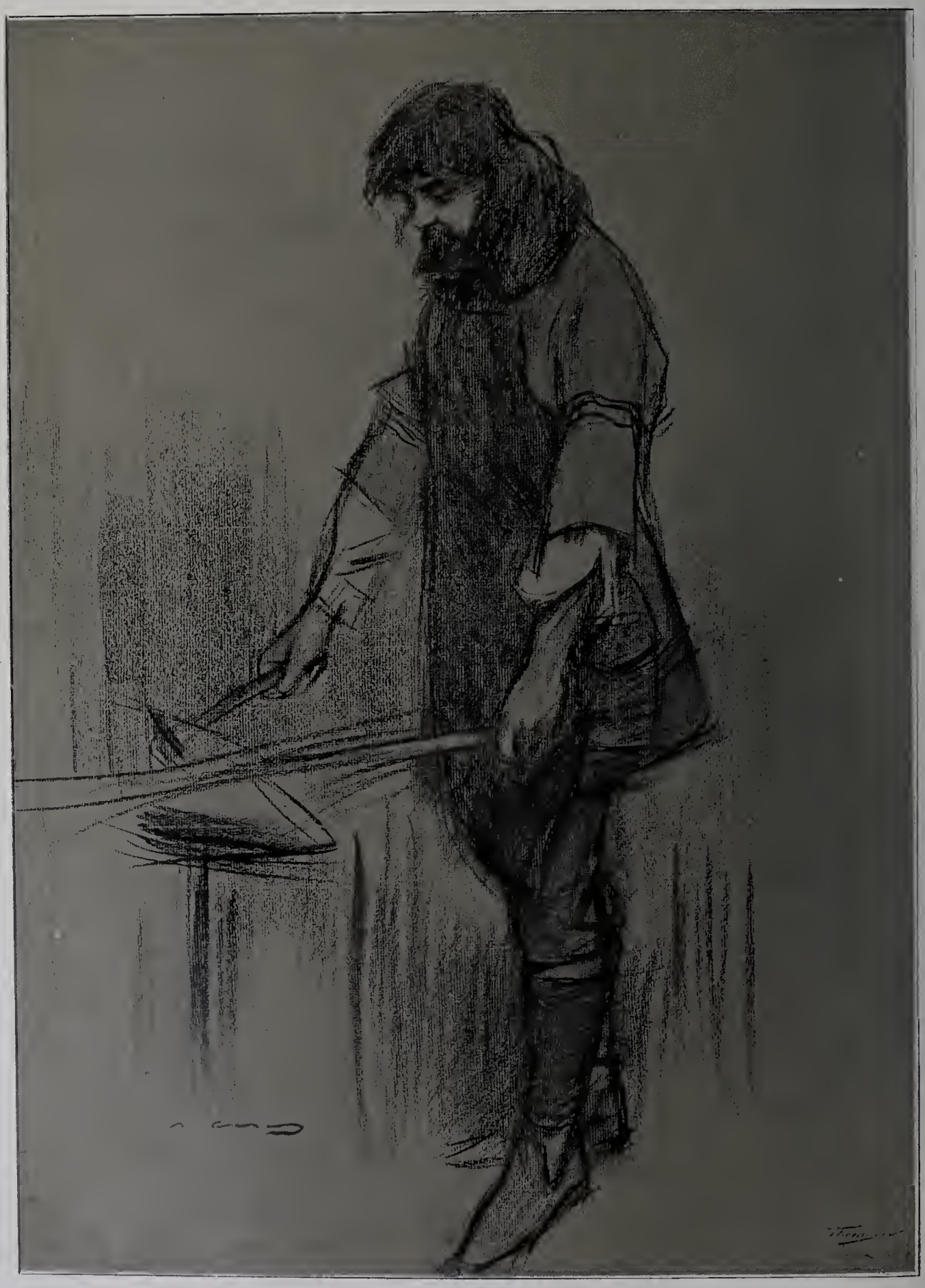

«DIE VERSUNKENE GLOCKE» (MESTRE ENRIC)
DIBUIX DE R. CASAS

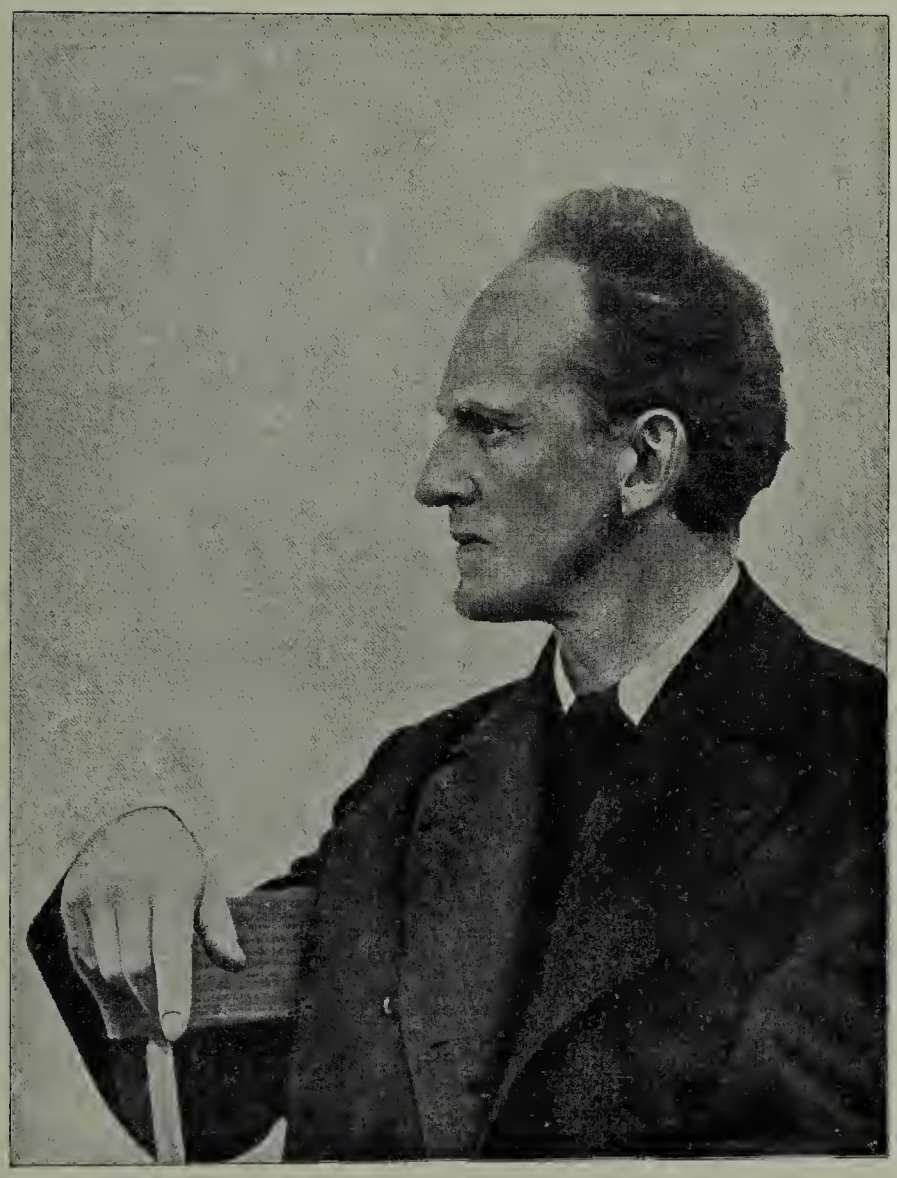

«GERHART HAUPTMANN»
DEL PERIÓDIC «DER TAG»

La Sada Yacco a Barcelona

NO més s'hi va estar tres dies, pero varen ser tres dies ben aprofitats. La van anar a veurer tots o quasi tots aquells que van al teatre per costúm, per afició i per que'ls altres vegin que hi van. L'espaiós teatre de Novetats, se va omplir de gom a gom les duges primeres nits. Plens tan formidables, poques vegades s'han vist en aquell teatre, fora de quan va venir-hi en Frégoli. En cambi, la derrera nit no hi havia més que mitja-entrada vergonyant. Les dugues primeres funcions eran d'abono, la tercera de més a més. Conseqüencia brutal i llógica: la Sada Yacco no va agradar al públic de Barcelona!... *Más!...* El públic de Barcelona (ab contades excepcions) va pendres a broma el trevall artístic de la gran actriu japonesa, i'l de sos admirables companys!... *Más!...* La cultura i'ls bons modos del públic barceloní, tan rebregada la primera i enaltits els segons pels regeneradors d'última hora, va estar aquellas dugues nits, memorables en els anals de les colectivitats barcelonines, per lo que toca a quedar ab positura digne i conforme devant de la gent de fora casa, a la alsaria *de la* i *dels que*, demostraría qualsevol públic de qualsevulga Santa Perpétua de la Moguda; es a dir, que no va estar a cap alsaria, perque no hi va haber ni modos, ni cultura, ni sentit comú, ni aturador capás de fermar tota mena de patotxadas e inconveniencies que, sembla impossible que se las permeti, tanta gent lluhida, aplegada en un teatre i entre la que s'hi conta, lo més granat de la aristocracia, de la sang i de la butxaca!... *Más!...* Que fins gent que ha demostrat aficions artístiques més o menos veritables, va portarse com la massa comú del grós públic!... *Más!...* que fins hi varen haver alguns crítics que varen fer tentinas al parlar de la Sada Yacco i tot fent tentinas se decantaren cap a la banda del públic barroer i bromista! *Más!...* que no va faltar qui va reventar als que s'havian desfet ab elogis al parlar de la portentosa Sada Yacco, per la senzilla rahó de peu de banc de que no se la podia judicar, ni ab censura, ni ab elogi, perque'ns era del tot ininteligible l'idioma que la famosa actriu parlava!

Resúm de tot això: que la gran majoría del públic i de la crítica barcelonina, va quedar ab la vinguda de la Sada Yacco, *molt natural.* Nosaltres ens en alegrém, perque ja es hora de que's vagi desvaneixent aquesta llegenda estúpida, inventada no sé per qui, de que'l públic barceloní es intel-ligent en materias d'art drámátic. Mentida! no ho ha sigut may de veritablement inteligent el nostre públic. Las obras d'art de debó sempre las ha rebut ab rezel, desconfiansa, mala voluntat i rebequeria, i en cambi, les ensofrades de tots els géneros, les flamarades de fum de palla, i'ls ninots de cartró embarnissats, se'ls ha empassat sempre ab un gust inmens, tant en literatura, com en pintura, art escénic, música i esculptura. No hi vol dir rés que hi hagi una minoría entusiasta que sent fondament l'art veritable, en totes ses manifestacions, el fet existeix; la massa del públic es refractaria al art de debó. Per lo que toca al art dramátic ho pressentirem ab la vinguda de la Rejane, ho temerem ab les memorables funcions d'en Zacconi i ens en havem convensut, de la manera més complerta, ab las representacions de la Sada Yacco.

* *

Déiem al comensar que la estada curta de la actriu a Barcelona va esser profitosa. Ja ho crec que ho va esser! i per molts conceptes. Primer, perque ja acabém de dir que va *pendrer la mida* al nostre públic, i segón, perque ab el seu trevall escénic, va donarnos una sensació d'art esquisida, que pot estar ben segura de que no ha d'esser pas oblidada per nosaltres. A mida que'l temps passa van afirmantse i acusantse més en el mon dels recorts, les imatjes, els qüadros plástics, el ressó de veus i d'esturments exótics, pera quedar-hi definitivament gravats ab fermesa inesborrable.

Si abstraientnos per un moment de la fastigosa monotonía de la vida qüotidiana, tanquém els ulls i parém la orella, el recort de les funcions japoneses pren cos i forma tot seguit, sortint de les ombres, com per art d'encantament, i aném fruhint i assaborint les imatjes i els sons d'aquelles representacions memorables. Les estampes fantástiques d'Hokousaï han perdut bon xic d'interés, desde que les hem vistes en la escena, realisades per figures de carn i ossos. Les tres funcions de la companyia de la Sada Yacco, van passant succesivament per nostra vista, aixís que les evoquém. Tot seguit, sentím aquell soroll de fustes penetrant, molt semblant al que produeix la percussió de dugues bitlles. Es el senyal de que van a tirar el teló. Les notes agudes d'un esturment de corda, polsat per la má d'un cantaire de veu tremolosa que entona un aire planyivol entre bastidors, ens preparan admirablement pera les sensacions succesives. A la ténue i velada llum de les llinternes de paper colorit s'ens presenta la Sada Yacco, en el primer acte de *La Ghésha,* suntuosament vestida, montada en altíssims patins de fusta. Sa cara pálida, estremadament blanca, brilla ab reflexos de porcellana, animada per un *conato* de somrís, que sedueix i corpren al-hora. El pentinat es espléndit. Sos cabells negres com sos ulls, relluhen també superbament. La Ghésha parla. La seva veu cristallina i trencada per una mena de grinyol adorable, té un encís irresistible. Sembla que'ls sigles han reculat i qu'hem sorprés en sa passejada nocturna a una de les belleses del Yosiwara. Veiém després la provocació i'l desafío entre'ls *samourais* Banza i Nagoya — irreproxablement vestits i caracterisats — ab aquells cops de vano tan eloqüents i ab aquell foll encreuament dels sabres formidables, que al mossegarse sonan secament, llensant espurnes. Passant per les escenes de la seducció dels bonzes i del ball del segón acte en les que la Sada Yacco, ab un trajo en el que hi dominan els tons de grana, hi está admirable, arrivém a la gran escena de la mort i la veyém rígida, convulsa, pálida com una morta brandant el martell mortífer ab els cabells esbullats, les faccions horriblement estrafetes, com una furia infernal, com una Klytemnestra horrorosa, provocant una emoció trágica superba, que no'ns ha produhit (es ja hora de dir-ho) cap actriu europea contemporania.

La impressió d'horror evocada'ns porta a la memoria la escena final de *Kosan,* quan al quedar sola ab el seu fill, s'adona de sa malaltía mortal, donantse la mort, després de resignarse a donarla al fill. Aquesta escena, del modo que la fá la Sadá Yacco, arriva a esser portentosa. Sembla mentida que ab una senzillés de medis tan gran i ab una ausencia d'efectes mai vista, pugui arrivar a produir una emoció tan fonda i a comunicar la consternació que regna a son voltant.

La gran actriu está senzillament deliciosa en les escenes d'amor de la *Kesa* i en la bojería del *Shogún,* aixís com també resulta seductora en la pantomima-ballable *Zingoro.*

Si ella es eminent en l'art dramátic, també ho son la majoría dels actors que la acompanyan. La impressió que produeix l'Otojiro Kawakami representant la part del *Samourai,* Morito en la *Kesa,* també es d'aquelles que's conservan vives per sempre més, al igual que la interpretació donada a la adaptació japonesa del *Marxant de Venecia,* per l'esmentat artista, que varem trobar inmillorable per tos conceptes.

Lo que sorpren i atrau en els actors japonesos, es la precisió admirable ab que desempenyan les escenes de conjunt. Lo qu'es aquells *lladres* de la Kesa i aquells *guerrers* del Shogun, ja'n pot passar ja de temps, que com més ne passi, més vius els conservarém en nostre memoria, per lo ben caracterisats, vestits i representats. Alló si que son *lladres* i *guerrers* de debó! Alló si que son lluites! Quina diferencia hi há entre aquella ardidesa i aquell brahó ab la fregadissa automática d'espases de nostres comparses europeus!...

I la escena dels cómics en el jardí del princep, i la lluita a mort d'aquest ab son germá?... I tot lo que varem veure aquelles tres nits memorables en la destartalada escena de Novetats?... No més tenia per nosaltres un grós defecte, i es que, tot plegat era malaguanyat per Barcelona.

UN DE LA PLATEA

«DIE VERSUNKENE GLOCKE» (PORTADA DEL PROGRAMA), DIBUIX DE VOGLER

«FANTASÍA NIETZCHEANA», QUADRO DEN XIRÓ

Els dibuixos del present número

«DA ROSA» DIBUIX PER R. CASAS

JA's pot dir com dihuen les empreses: *por primera vez en esta temporada,* ho ha dibuixat casi tot en Ramón Casas, constituint els retratos i figures del nostre company, les notes que quedarán entre'ls aficionats a teatre artístic, encara que no resulti ni teatral ni del gust tant primorosament educat, de molta part dels nostres públics.

En el cós del text, hi han notes dedicades a la Sada Yacco i a la representació primera de *La Campana Submergida;* sols anyadirém breus paraules afegint que no habém titubeijat en publicar el retratos de la Loïe Fuller i del senyor Da Rosa, malgrat l'estranyesa que produhirá entre alguns puritans que son tant aficionats al teatre, que ja no hi van ni'ls queden ganes de tornar-hi.

La Loïe Fuller s'ho mereix per haber sigut la primera en produhir la nova sensació de la seva dansa serpentina ja fa molts anys i per haber descobert amb el seu talent d'artista i de bon negociant americá, a la Sada i als seus companys. En quant al segón, be's mereix el senyor Da Rosa les nostres consideracions després d'habernos portat al país de l'indiferencia suficient, a n'en Zacconi, la Réjane, els japonesos i'l que tornará a portar sapiguent que no fará plens a vessar. El senyor Da Rosa, es dels nostres: té per divisa: ves fent i deixa dir.

Els dos artistes japonesos acompanyats de la Loïe i de alguns amics i admiradors, vingueren a la nostra redacció aont amb una admirable paciencia soportaren el suplici oriental de la *pose* refinadament acompanyat del inventat per els occidentals, baix el nom d'*interview*. Els dos cómics del imperi del Sol, enrahonen amb un inglés entrebancat plé de imatges i comparacions, en la que n'ha eixit mestre la ballarina americana que'ls fa d'empressaria. La conversa pogué ferse general perque aquesta, parla francés com parisenca voluntaria que es i molt al corrent de les coses d'art, circunstancia que la diferencia estranyament de les ballerines correntes i saltantes.

La evolución del arte moderno

Primera conferencia dada en el Ateneo Científico de Valencia (1)

AL tratar de la evolución del *Arte Moderno,* se presenta una cuestión prévia, y es la de saber que alcance tiene esa evolución y si las causas que la engendran son secundarias ó transitorias, ó por el contrario, son tan profundas que entrañan un cambio en la naturaleza del arte.

Porque, el que existe una evolución en el arte contemporáneo, es innegable, y ello de por si no constituye una característica genérica del arte de nuestro tiempo. La naturaleza y el espíritu humano, evolucionan sin cesar; y aun la muerte misma de los seres orgánicos y la descomposición de las formas del reino mineral, son también evoluciones; ascendentes ó descendentes, de perfeccionamiento ó de decadencia, de organización ó de desorganización, para volver á ser evoluciones positivas aquellas que antes fueron negativas; es el movimiento incesante de la vida.

Lo que hay que ver; es si esa evolución de que vamos á ocuparnos ahora, es una evolución corriente, normal, sin importancia extraordinaria, ó por el contrario, si es que la tiene en grado sumo; es decir, si es una evolución de esas que llegan á realizarse sin grandes alteraciones, que pasan desapercibidas á la conciencia popular y aun á la de los artistas; el rodar lento y acompasado de la vida del arte, ó la carrera vertiginosa, á saltos, con lucha encarnizada contra obstáculos múltiples, y que despierta la atención de artistas y público, y conmueve la inteligencia y la actividad de todos.

Es esto último.

Los que dedicais algún estudio á la literatura artística, habréis podido observar la rapidez con que se plantean cuestiones estéticas; la vida efímera que tienen muchas; la diversidad de opiniones de los tratadistas, y el afán de todos, de dar una fórmula amplia y profunda del arte y la imposibilidad de llegar á conseguirlo; el que las tendencias con pretensiones de escuela, crecen rápidamente y se multiplican de un modo pasmoso, y solo tienen la duración de un momento. En la producción artística podeis observar lo mismo. Aparece una escuela con bríos poderosos; en poco tiempo se hace dueña del campo, después de haber destrozado sin compasión á las otras, se proclama dueña absoluta del arte; pero, rápidamente envejece. Del fondo de aquella misma escuela salen tendencias múltiples y diversas, á veces radicales; y abarcando la labor titánica del arte presente y contemplándola con serenidad, lo primero que se echa de menos, son los frutos sazonados de esa multiplicidad de tendencias y de escuelas, porque, ó dan sólo la flor, ó el fruto es raquítico, ó sin llegar su sazón, cae, se pudre y desaparece, quedando sólo de su paso por el mundo del arte, materia fertilizante que hará nacer otras plantas, otras flores que se marchitarán pronto y otros frutos que tal vez no llegarán á sazonar. Es que el arte tradicional no nos satisface, no podemos expresar con él cuanto hay en el fondo de nuestra conciencia moderna, y buscamos un nuevo arte para nuestra nueva vida.

Esa rica floración, exuberante y espléndida que cambia continuamente; esas transformaciones rápidas y violentas, la aparición de nuevas especies y la estimación de otras; esos grandes flujos y reflujos del arte, hoy en unas naciones, mañana en otras, son á mi ver los signos más característicos de la revolución profunda que se opera en el arte; está hoy en el comienzo de su formación, y esa lucha de los elementos artísticos que buscan concretarse en una forma definitiva y no pueden y desaparecen para ser reemplazados por otros, recuerdan las revoluciones geológicas. Y es señores, porque realmente se forma un mundo nuevo, una sociedad nueva, y el arte que es

(1) L'autor, en Domenech, de Valencia, es un jove professor d'aquella escola de Belles Arts, que frueix de forta consideració dintre la prempsa castellana, especialment per els seus articles de la Revista madrilenya *La Lectura.* Pera que'ls nostres llegidors se formin cárrec com cal de les idees artistiques den Domenech, aprofitém am gust l'ocasió de poder publicar la següent conferencia que's un manifest de les idees del autor, en *art modern.*

«SADA YACCO», DIBUIX DE R. CASAS

«OTOJIRO KAWAKAMI», DIBUIX DE R. CASAS

hijo de la conciencia humana, cambia cuando ésta cambia también, y sus alteraciones son tan profundas, como profundas son las alteraciones que sufre ésta.

* * *

A pesar de las doctrinas positivistas del siglo pasado y de sus manifestaciones en la Ciencia, en la Moral y la Economía, y en el Arte, el *idealismo* no sólo ha sobrevivido con vigor, si no, que ha ido extendiendo su dominio en las Artes, en la Moral y en la Economía; entiendo que no podía ser de otro modo, toda vez que las condiciones de nuestro tiempo así lo determinaban.

El deseo insaciable de adquirir la verdad y los amplios horizontes abiertos por la libertad á la inteligencia, habían de acabar con los formalismos escolásticos, con una Metafísica llena de ensueños, y habían de sustituir las raquíticas ideas cristalizadas en los cerebros de nuestros antepasados, con otras potentes y capaces de engendrar continuamente otras nuevas. La fraseología y la retórica nueva, las generalizaciones rutinarias, habían de ser sustituídas por un trabajo de investigación constante y por una acumulación de hechos. Toda tendencia, y más cuando nace pletórica de vida, llega á extender demasiado sus dominios; luego se encauza y sigue su curso normal después de haber barrido los obstáculos que se oponían á su marcha. Esto ha sucedido con el positivismo.

Por eso, el fondo idealista ha levantado su vuelo con más potencia que antes, vigorizado por un fondo de ideas mayor, y por una inteligencia más sólida y vasta algunas veces, atacada del vértigo otras, cuanto más han crecido sus deseos de acercarse al conocimiento de todas las cosas. Y como esos deseos son insaciables en nuestro espíritu, cada vez ha querido remontarse á mayores alturas y cada vez ha visto cuán pequeño es su trabajo comparado con lo grande de sus deseos. Esos anhelos insaciables de ideas y sentimientos, conducen á una imaginación sobrexcitada de continuo, y provocan un desequilibrio en nuestro temperamento humano, robando el espíritu energías al cuerpo. ¡Ni aún nos queda la lucha por la fuerza bruta, de los hombres medioevales, para producir hombres robustos y de sangre vigorosa, que pueden mantener en parte ese equilibrio!

Nos queda la vida espiritual de la Edad Media, sin que su vida física ¡las brutalidades de la lucha por la existencia, son feroces como entonces, pero, sin el ejercicio de nuestros músculos!

Ese estado de cosas, había de dar como resultado, el renacimiento de lo que podríamos llamar — tal vez con no mucha exactitud, pero, no encuentro á mano otra expresión más propia — el *alma gótica;* esto es, el desarrollo extraordinario de lo anémico sobre lo corporal; de las ideas y de los sentimientos, sobre la forma; de la voluntad enfermiza, sobre la actividad sana.

Claro está, que las causas que han producido este estado del hombre moderno, no son las mismas que determinaron el estado del hombre medioeval, y si éste fué rústico y en el ascetismo cristiano y el estado social de entonces encontró la causa de ello, el hombre moderno la ha hallado en el estado presente de la sociedad, en la lucha moderna por la vida, en el desarrollo de la Ciencia y en una moral que tiende cada vez más á exaltar al humilde y á extender y estrechar los lazos de amor universal.

Nos encontramos en un estado parecido al de la sociedad de los siglos medios. La presente, cambia radicalmente de organización, como cambió la pagana. A la exaltación religiosa del espíritu medioeval, oponemos nosotros la exaltación del espíritu científico y moral. A la lucha por la vida hecha por la fuerza en los siglos medios; á las guerras sangrientas para conquistar un palmo de terreno en que vivir y un trozo de tierra que cultivar, oponemos hoy una guerra económica tan sangrienta como la armada de la Edad Media. Las amarguras del espíritu, se repiten ahora; la fiebre, los anhelos en busca del mundo mejor que sueña el espíritu rodeado de miserias, lo buscamos ahora también. Antes soñaron con la felicidad celeste; hoy soñamos con las utopias de una organización social que haga renacer la *Edad de Oro.*

El ascetismo medioeval conducía al espíritu en sus ensueños y á través de un camino material y grosero, á la región de la Luz divina, en una vida ultraterrena; la lucha económica moderna y la moral de fraternidad y solaridad social, nos conduce á través de un camino lleno de máquinas, de ideas y de trozos de corazón, á un mundo tranquilo, mejor que el nuestro, pero, de su propia naturaleza; hoy andamos, pero, no volamos como los cristianos medioevales.

* * *

Y todo esto, señores, ha de venir naturalmente á caracterizar el nuevo arte.

En la antiguedad pagana, el arte podía ser la expresión de la forma, porque, á su alma juvenil le impresionaban las cosas y los hechos exteriores, y su fantasía se poblaba de imagenes reales. Hoy esto no satisface á nuestro espíritu. El alma moderna va más allá; las cosas se le aparecen, *no como imagenes corporales,* sino, *como ideas ó sentimientos,* y se hunde en el interior de nuestro sér para formar allí un mundo, ó penetra en lo interior de la Naturaleza, para encontrar en ella el escenario digno y propio á sus ideas, á sus pasiones, y en una palabra, á sus caracteres internos.

Esto ha dado como consecuencia en el Arte, un predominio grandísimo del espíritu sobre la forma — compárese el arte pagano y aun el del Renacimiento, con el actual. — El artista abandona los cuerpos para coger sus almas, y busca la materia prima para sus obras, en los estados especiales de nuestra alma y no en la belleza de nuestros cuerpos. Aun la misma escultura, el *arte de las formas,* sigue este camino; comparad una estatua de Rodín, su *Balzac, ó la edad de bronce,* con los soberbios cuerpos del Renacimiento ó los perfectos equilibrados y armoniosos del arte helénico.

Emprendido este camino, deifica la Idea, no como oposición al Sentimiento, si no, como aspecto complementario del alma moderna, y llega al simbolismo. Y no contento con esto, busca en sus obras la expresión vaga de sentimientos é ideas, para que nuestro espíritu, sumido en ese ambiente indeterminado y hasta á veces gris, encuentre, gracias al milagro del poder emocional del Arte, una fuente de sentimientos é ideas, que crecen y se caracterizan según la condición especial de su temperamento.

* * *

Como podeis ver, los artistas de nuestro tiempo, se han encontrado con que las formas tradicionales no les servían. Y con la impaciencia febril de quien siente poblada su cabeza de ideas y lleno su corazón de nuevas y extrañas emociones, y ve al propio tiempo que esta vida nuestra, efímera y llena de obstáculos se le acaba aprisa, pone mano á la obra para dejar expresado cuanto pensó y sintió, y precipitadamente cambia de procedimientos, cambia de técnica, sin encontrar ninguna que tenga el grado de expresión que él necesita para su Arte.

Y esto señores... no es la obra de una generación. Las evoluciones, por violentas y rápidas que sean, son breves cuando se las ve de lejos, pero, son largas muy largas, se mueven muy despacio cuando se las toca con las manos; nuestros deseos andan más aprisa que ellas.

Por esto, al lado de tendencias y escuelas artísticas, puramente de técnica — el *impresionismo* y el *puntillismo* — nos encontramos con otras que se refieren al fondo artístico — el *naturalismo* y el *simbolismo.* Y ved como aun dentro de la variedad de unas y otras tendencias y de unas y otras artes, vienen todas ellas sin embargo á tener lazos internos que las unen y una fuerza interior que las mueve á todas acompasadamente.

El *impresionismo* quiere llevar al cuadro la mayor expresión posible de ambiente, y como el puntillismo, tiene su asiento científico en los descubrimientos de la óptica fisiológica. Es una tendencia no sólo técnica, sino, completamente naturalista. Se quiere sorprender todas las variaciones que sufre la luz en la Naturaleza; huye la pintura de los convencionalismos tradicionales que asignaban colores propios y bastante fijos á los objetos, para establecer el principio de que estos no tienen tales colores propios, y aquel con que se nos aparecen, cambiándolo incesantemente, obedece á causas múltiples, todas ellas perfectamente naturales; hay algo así como una especie de determinismo luminoso.

«MIS LOIE FULLER»,
DIBUIX DE R. CASAS

«WEINGASTNER», DIBUIX DE R. CASAS

Los *puntillistas* fundan principalmente su tendencia, en buscar una mayor cantidad posible de luz en sus cuadros; trata de disminuir la relación diferencial del poder luminoso de los colores de la paleta con los de la Naturaleza, para acercar el efecto de sus cuadros, lo más posible al efecto del natural.

Y sin embargo, los impresionistas en su inmensa mayoría y los puntillistas, llegan al simbolismo; á un simbolismo como no llegaron á soñarlo los prerrafaelistas.

En el arte ornamental, se sigue la misma tendencia. En la flora, por ejemplo, parten del estudio de su estructura anatómica, descubren el esqueleto de la hoja, buscan las variaciones múltiples que sufren los vegetales, y después de conocer su anatomía y su fisiología, utilizan la planta hasta llegar á las formas geométricas, quedando un puro símbolo de ella.

Ved paralelamente toda esa evolución de las artes gráficas y plásticas, en la literatura.

* * *

Si en el arte en general, el idealismo ha sobrevivido para manifestarse luego con gran pujanza, en la literatura este fenómeno se presenta de un modo clarísimo, tanto, que hasta ese mismo desarrollo idealista, del naturalismo nace y no como una reacción, sino, como una evolución lógica de él.

En gran parte de la literatura modernísima, subsiste mucho de lo trascendental y sano del naturalismo. El estudio de los caracteres y de la acción se profundiza; se buscan las relaciones que unen los caracteres con el medio que les rodea y las relaciones mismas de los caracteres entre sí, y la acción dramática, en gran parte es el desenvolvimiento psicológico de los mismos, y todo eso, en torno de un carácter preponderante ó de una idea primordial.

En la expresión de ese gran carácter ó idea matriz, se busca lo más saliente, se concentran los elementos distintos de caracteres variados dentro de la misma familia de ellos, para crear uno típico, que viene á resultar un verdadero símbolo. Al mismo tiempo, ensanchado el campo de acción de la obra literaria, no solo con el antiguo relato de la *intriga*, del *suceso* y de las pasiones, si no con el estudio de los caracteres, estos se presentan no sólo como morales, sino también como intelectuales, y nace el teatro de ideas por un lado y la literatura filosófica por otro; tendencia esta que acaba de afirmarse, tan pronto como se ensancha más aún el campo de acción de la obra literaria — y allá de la pictórica y escultural, como veremos en una conferencia próxima,—al pasar del estudio de los caracteres al de los problemas contemporáneos, individuales ó sociales, y se concede á la *idea* tanto valor como al *sentimiento*, para informar el contenido de la literatura moderna.

Al llegar á este punto, es preciso que se lleve al teatro ó á la novela una representación corporal de la *idea*, como asunto de la obra, viniendo á parar por lo tanto en un antropomorfismo que cada vez tiende á ser más simbólico y que llega hasta la pura abstracción en bastantes obras.

Puestos en este camino los literatos, algunos han ido muy lejos y del símbolo han pasado á un estado vago, perfectamente indeterminado de todo accidente de tiempo y lugar, y han querido que la obra literaria fuese una sugestión de estados especiales del alma, viniendo á parar en el campo de expresión artística de la música. Igual desarrollo y dirección veremos en la conferencia próxima al tratar de la pintura, hasta llegar ésta á entrar en los dominios de la literatura.

Y tal ha sido el avance de los literatos, que han querido que los versos y hasta la prosa fuesen sumamente musicales, y por un fenómeno digno de consideración, como si se trazara un gran círculo cuyo punto de partida fuese el neoclasicismo y el romanticismo, con su forma aparatosa, pulida y sonora, se llega á parar á otro punto casi tangente á este, con un estilo cincelado y con la idolatría de la forma.

Estos son, señores, á grandes rasgos los caracteres fundamentales sobre los que se apoya, á mi ver, la evolución del arte contemporáneo.

Hay que concretar en cada una de las artes, en la pintura y en la escultura, y ver como esas múltiples tendencias aparecen en ellas.

DOMENECH

La lluyta

Sr. D. Alfredo Calderón

Molt estimat amich: al dedicarli aquet poemet no faig sinó tornarli lo qu'es ben séu. Pensaments y paraulas tot n'es de vostè; jo no hi he posat més que la versificació y perdoni la irreverencia. — A. M.

I

Passavan... y passavan... silenciosos,
acotats, capficats, fantasïosos;
passavan sens dir res,
ab la desesperant monotonia
del remat caminant á l'establía
com fatalment empès.

Y passavan... passavan..! la mirada
sense un llampech, la cara esllanegada,
els llavis displicents,
aixuts. Molt més que multitut humana
semblava una penosa caravana
de fantasmas vivents.

Y estranyat y corprès á la vegada,
vaig preguntar á algú: «Tanta gentada
¿què fa? ¿ont va? ¿d'ont vé?
¿Celebra un rito funeral tal volta?..
— ¡Passeja! va respondre ab veu resolta.
¡Còm no té res que fé'l

— Y donchs, vaig afegir ¿còm no traballa?»
Mon interlocutor ab mitja rialla
«¿Treballar?» esclamá.
«¿Has dormit algúns sigles per ventura?
Las máquinas traballan! La criatura
no traballa temps há!

Ni dirigirlas cal. Las turbonadas,
la llum del sol, l'impuls de las onadas,
fins els llamps presoners,
han rellevat al muscle; avuy las forsas
moleculars hem obligat á torce's;
són els nostres obrers.

La humanitat es rica! En nostres días
las avants indomables energías
que movía l'atzar,
ens fan totas las feynas, la més xica
com la més gran. La humanitat es rica;
no li cal traballar.

— ¿Y no's consagra donchs, — sent com suposas, —
á esbrinar el misteri de las cosas,
buscar la veritat?..
— No hi há misteri avuy; el vell misteri
que l'Esfinge guardava en cautiveri,
Edip l'ha deslliurat.

Ja ni'l temps ni l'espay, ni cel ni terra,
ni'l passat ni'l present, ja res enterra
per l'home cap secret;
ja'ns es tot conegut. Ha mort la faula
y la ciencia ha dit l'última paraula.
El gran saber es fet.

— Queda l'obra del bé: fer bo y fer lliure
nostre esperit, l'ennobliment del viure,
la conquista del dret...
— Entre els mortals ja la justicia impera;
tot ho regeix una moral severa
y un análisis fret.

Cad'home es un Arístides. La dona
— caduna una Lucrecia — es pura y bona;
tot cor es gran y fort.
Els ciutadáns són tots irreprotxables
y las institucións immillorables.
— ¿Donchs las passións?—Han mort.

La humanitat es sabia y redimida.
— Donchs sols li resta hermosejar la vida
ab l'Art. — Tot s'ha agotat.
S'ha agotat la Bellesa. Ja la forma,
el ritme, el so, la idea, tot té norma;
tot es dit, tot crëat!

L'estètich sentiment en sa dalera
ha devorat temps há la gama entera
de las grans sensacións.
— Llavoras, sóu ditxosos! — Molt ditxosos!»
y va fer dos badalls... llarchs, magestuosos
com d'avench sense fons.

II

Un gran terrabastall s'alsá tot d'una
com el torb en la calma de la duna,
com la tromba en el mar.
Aixís de cop-y-volt, á l'impensada,
d'aquella multitud endormiscada
un bramul se va alsar.

Eran uns homes delirants, frenètichs,
crispats els punys, els rostres apoplètichs,
els ulls guspirejant.
Com si abrusés la febre sas entranyas
van agitarse ab convulsións estranyas
tot rugint y udolant:

«¡Abaix la ciencia! ¡Mori la riquesa!
¡Que morin la virtut y la bellesa
y el dret y la rahó!
¡Que viscan la miseria y l'estulticia,
la mentida, la guerra y l'injusticía,
el crim y la passió!

— ¿Són boigs? vaig preguntar, ab la mirada
seguint aquella turba enfurismada
com corrúa infernal.
—Nó, no son boígs.—¿Donchs de quin mal pateixen?
—Nó hi há boigs ni malalts... Res; s'aburreixen.
Aquèt es el seu mal.»

S'aburrían, pobrets! Tots eran sabis,
tots eran richs, tots sants... y dels seus llavis
eixían sols llaments!

Per ells la vida no tenía penas,
secrets la realitat ni'l temps cadenas;
eran omniscïents!

Omnipotents com déus, tot ho sabían,
ho possehían tot... mes s'aburrían! —
¡Estrany, estrany destí
el de la humanitat! Adalerada
buscar el bé, y al cim de la jornada
trobar l'enuig sens fi!

III

Sempre oscilar entre el dolor y el fástich,
sempre en el vas del idëal, per cástich,
l'aburriment al fons!..
¿Perquè donchs tant afany, tanta fatiga?
¿Ningú'm dirá el perquè, siga quin siga,
de tantas ambicións?

¿Quín es el fí d'aquesta lluyta horrenda,
encarnissada, bárbara, estupenda,
que tot lo nat somou;
cada día sens treva renovada,
qu'apareix d'hora en hora disfressada
ab un nom sempre nou?

Lluyta — y sens fi — per l'existencia,
lluyta per la bellesa, per la ciencia,
pel dret, la veritat,
el plaher, la justicia, la ventura...
Y una veu retronant desde l'altura
«¡Per la Lluyta!» ha cridat.

Apeles Mestres

«MONASTIR DE RIPOLL»

Pirineu Catalá (1)

QUAN aquestes ratlles arribin als nostres llegidors, ja deurá fer bon trós de temps que'l llibre del que tractarém haurá vist la llum. — Mes com sigui que'l bon reclam ha de ser de durada i no pas de bursada, resignats amb el retrás que portém en l'excursió que fa el **Pèl & Ploma**, de 1901 a 1902, publicarém el gravats extrets del *Pirineu Catalá* i les lloances que's dehuen al nostre estimat *enemic* en César August Torras. — I aixó d'aquesta enemistat, vol i val una curta explicació: vers els anys de gracia en els que'l catalanisme no sent de cap color, encara podie ser-ho de tots, un quants amics fundaren una associació d'excursions que *naturalment* al poc temps tingué la seva escisió. En César August Torras era un fort pilá de la vella roca i jo un feble enganxat de la escisió; al inscriurem per casualitat en l' associació dissident, m'ensinistraren en un odi doctrinari, d' aquells que's conrehuen am la poca solta de la primera volada; era cosa de negar el saludo als de la societat condemnada i aixís vareig guardar un rencor africá a molts bons amics de després, no més que per seba de novici. — Vet-aquí que al poc temps d'exercir de dissident, me vaig trobar jo trist acompanyant d'una excursió gastronómica, amb en César August Torras que junt amb en Massó feien les primeres fotografies publicables, al mes de Janer i dal d'un cim plé de neu. Nosaltres sortiem i tornavem a una fonda mes o menos confortable; ells, ja feie temps que vivien soplujuts en un cobertís sense caliu. Al toparse les dugues colles d' excursionistes, els de l'arrós entre'ls que jo formava i'ls de les fotografies enemigues, casi bé no'ns saludárem i si algún signe sociable's cambiá, més aviat fou escisioniste qu'altra cosa. — La meva candidatura com a membre de la directiva del arrós, perillá bon xic devant de la contemplació en que'm sosprengueren els dissidents, després de la topada am la colla den Torras; jo sentie la nostra inferioritat i'l cor se m'en anava a volguer ser d'aquells sers aborrits que jo admirave precisament perqué'l nostre reglament no'ls reconeixie el dret a la vida. Venie a ser com una mena de desitj d'anar a l'Infern, mentres fos en bona companyia.

«TORRE ROMÁNICA DE MOLLÓ»

Els anys han passat, i'ls meus antics amics s'han fos o han tornat al no res del que sortiren; l'un, torna a fer colec- ció de sagells, l'altre pindoles de goma, el de mes enllá, es de l'Ateneu o d'en-lloc, mes en quant als enemics del cim de la montanya nevada, tots ens habem tornat a trobar, tant bon punt la primera nevadeta ha caigut als nostres caps.

Per xó, per aquest incident personal, del que'l públic d' amics poc se'n cou, admiro doblement la guia den César August Torras; desde tots els anys de rancunies sense solta, ell ha anat fonamentant la construcció d'una casa quina part arrodonida, feixuga, complerta i habitable, ofereix als seus paisans i als amics de la seva terra; durant

(1) Guia itinerari del excursionista a Camprodón, per César August Torras, 150 itineraris, 210 fotogravats, 3 perfils de montanyes, 8 mapes. Clixés Thomas. Estampa de «L'Avenç» Barcelona - 1902. Un volúm de 643 pàgines, que's pot subdividir en quatre parts.

«SANTUARI DE LA VERGE DE MONTGRONY»

tot el temps en que jo sols ne tenie la visió d' un seba fent fotografies a dalt d'un cim cobert de neus de Janer, ell feie una de les obres mes fortes pera la salud d'un pais, am la descripció de *l'ossamenta;* perqué si s'admeten comparances, aixís com els poetes son els nirvis d'una terra, les montanyes ne son l'aguant, l'ánima sólida: la que sense un cert volúm, alsada i extensió, no por aguantar cap ánima moral per feble que sigui. L'obra den César August Torras, ens ensenya que les nostres montanyes son de bon esser i que sols falta trepitjarles sovint, sortint de les fondaries i calitxes de les planuries, per assolir la salut i ben estar a n'el que dehuen aspirar tots els estadants d'un país, a no ser que siguin suicides.

Ademés, la *Guia del Pirineu Catalá*, dirá fora d'aquí, que si tenim coses antigues que s'esfumen, encara hi han cims alts i de bona vista, en els que's poden construir palaus i pacífics castells maravellosos.

I com podrie ser que'l bon llegidor fos excesivament *pau* dec dir-li, que la guia den Torras no tira gens per els cims i enterniments del autor de les ratlles anteriors; lo que'l comentariste hi veu, ho deix en Torras entre les lletres escrites i aquestes, acompanyen al excursioniste tant bé si es dels que van per els cims dominadors de desertes comes, com si es de'ls que en les planes rebullint humanitat, udolen cap a les alsades que s'oviren mes enllá dels cims i que per aital desitg, necessiten saber aon trobar bona taula i bon repós. Seriament, la guia den César August Torras es tan útil pera'ls excursionistes que miren en terra, com pera'ls que llensen llambregades ben en l'aire.

En quant a les condicions materials de l'edició, fore inútil insistir si tots ens sentíssim espontaniament admiradors de lo bó que's fá en la nostra terra, mes com sigui que l'experiencia'm dona autoritat pera poder demostrar tot el contrari, apoiantme en fets indiscutibles anyadeixo la meva veu individual al chor d'alabances polifóniques qu'entonarán els francesos, alemanys i fins els inglesos que estiuejen en el Pirineu que se'n pot dir *nostre*, deslliurats del roig i sec Baedecker carrilaire o del carrincló Joanne, que fins ara han guiat als viatjers per les fondes, deixant les fondalades. — M. U.

«GORC NEGRE D'EROL»

Nit d'Agost

«IGLESIA DE SANT ANIOL»

EL cap-vespre era bascós. Per dins l'acubada vall no hi corría ni un petit halé de vent: el suau i teb embat mancá de pronte i la Natura va romandre muda, tant callada, que fins els alts i ramuts polls de la Bassada quedaren quiets com si dormissen sens respirar, no s'hi sentía la sorollosa ballugadissa que fan les fulles quant l'oratjol les fa ballar com a trompitxols.

El sol cremava, l'aire era espés i en el cél hi havía negres bubotes aquí i allá; i la calitja rossegantse pels vessants de les montanyes, s'inflava i s'estenía, emboirant tota la vall, semblant a la blanquinosa polsaguera que s'alça en els camins quant hi passa el bestiar. Tot era sec, polsós i brut, fins el perfil de la serra i l'horitzó i els camps i els casals i els arbres. — Els pobres arbres de fulles mosties, esgrogahides y mitx mortes, amb el fruit verdós, escaldat y pansit.

S'acabá el día sense agonía, ni daurats celatjes en el ponent, ni cambis rápids de llum a fosca, ni delitosa frescoreta després de tanta sequedat. Els camins, les cases i les parets, la rostollada dels camps, l'aire i el cél tot era igual, confós, monoton y esblancahit, sense notes ni accidents, com el caos de la terra, sols s'hi veia la faixa fosca del serral. Amb el cos abatut i aglassat del cansament de no fer rés i el cervell pesat, boirós, amodorrat i emperesit de la calor, vaig partir a pas de bou pel caminoi qu'atravessa el figueral, fins arribar devall l'ombrívol ramatje dels platers i polls de la torrentera. Retut m'hi volía asseura per descansar sobre les pedres de la vorera, peró foren tant calentes que bofagaven i ademés el baf que s'alçava de la terra assedegada no'm deixava respirar. Men vaig tornar cap a la tanca aont hi ha l'era, la barraca, les garberes i el molinet d'aubons i canyes en el cim d'una figuera, el sol arbre que s'hi troba en tot el tros. Al arribarhi aniquilat, abatut i avorrit, me dexí caure sobre un gran munt d'estufada palla d'ordi i vaig quedar d' espatlles mirant el cél.

«FRAGMENT DEL PORTAL DE L'IGLESIA DE SANT GENÍS LES FONTS»

No s'hi veia un nuvolet, ni una taca, ni una clapa, sols s'hi destriavan els revexins de la correra de Sant Jaume, com borralls de cotó fluix. Estava clar, net, estirat, de color blau molt blanquinós, amb un ruixat de punts de llum color de foch, lluhint, ballugantse, pipelletjant, uns més lluny,

altres més prop i entre els més grossos i brillants a milions els més petits, fins esvahirse en polçím d'or dins l'indistint llunyadá del firmament.

Sens voler contemplava embadalit les inmombrables estrelles i planetes que a la feble vista semblan clavades, ficses, inmudables, i en realitat se mouen, giran i voltan sens parar mai i s'aguanten i no cauen de l'espai; i darrera tants estels n'hi han encare d'altres; ¿qui sab quants? — Mons i mons qui estant poblats de milions i bilions de sers vivents; mons i sers ordenats i dependents de la llei del Criador!

S'era fet tard, i al esvahirse la calitja y el baf del terrer, se sentía l'agradosa frescoreta de les nits d'estiu a la montanya, suau serena que'm besava amb delicada dolçor.

Baixant els ulls a la terra vaig ovirar al meu costat el rotllo escorsat de l'era de argila blanca, voltada de palla rossa, com les garberes de més enllá i el rostoll del sementer, fins a la fosca i recta paret de l'hort, llarc cinturó qui tanca una tira de negres ombres, altes, grosses, intenses, de formes diverses ben conegudes, com que les miramb sol i en fosca desde ma infancia. Si de tant en quant men vaig a trescar i correr per les ciutats, a la tornada, tal volta hi venc un poc cambiat, peró les ombres son les mateixes, no muden mai: Aquella redona de la ma esquerra, com una bolla de

«PORTAL DE L'IGLESIA DE LA TRINITAT, DE BELLPUIG (PIRINEUS OR.)»

«TORRA DEL RELLOTGE, D'ARLÉS DEL TECH»

gegant es el lladoner d'Els Déumes, vell centenari qui enguany comença a mostrar el cap pelat; les airoses i abrinades de perfil delicat qui, com les agulles de la Seu, acaban en punta fina, son les dels llorers de dins l'hortet de mes recorts, aont cantan els rossinyols la primavera; les esbeltes i primes del seu costat son dels ciprers del caminal; després segueix un embull dels noguers i altres arbres, vora les linies regulars amb perfils rectes del casal, en mig del que hi ha petits quadrats lluminosos i daurats dels que surten raigs de llum qui banyen d'argentina claror l'espés fullatge del lladoner de devant, aumentant la negror dels voltants. — A l' altre banda de la casa, seguint la paret de l'hort, venen les formes vulgars de la tira de morers y de l'espessura de figueres i fruitals; i en últim terme s'hi descubreix la linia acartronada del serral, retallat sobre el blanquinós horitzó, ab perfils d' arbres aquí i allá sobre la carena.

Al mateix temps arribava a mes orelles el so monoton i acompassat dels picarols del remat, i els bels planyívols i escanyats de les ovelles qui belaven de set, per no haver trobat aigua a la cequia del Pollar; el cant viu i distint de sabal-li, *tiruli, tiruli.....* mentres passava volant cap a la planura; el melangiós i pausat del mussol posat entre les rames del garrofer de més aprop; i el rítmic i vibrant, tant prest fluix i apa-

gat, com représ i multiplicat, inacabat i persistent, inmediat i llunyá, de mils i mils de grills qui entonavan el cor, en la bella sinfonía de les clares nits d'estiu.

Seguí aquella harmonía i les intenses ombres i els clars oscurs dels objectes que colombrava per la terra i l' agradosa frescoreta de les clares nits d'estiu i el brillar de les estrelles dins la blanquinosa blavor del cél, fins que per demunt el meu cap va lluir la resplandor d'una naixenta aubada al començar el nou día amb sos traballs i afanys, i darrera la cortina de claror, els altres mons, encoberts a ma mirada, continuaren rodant indiferents, tranquils, inalterables seguint el seu destí.

Al anarmen de l'era jo pensava: ¿Els sers que habiten en els demés planetes serán com naltros, esclaus tota la vida, de sos traballs i afanys?...

JOAN ROSSELLÓ

Son Forteza d'Alaró 1902

«DETALLS DE LA XEMENEIA DEL CANIGÓ»

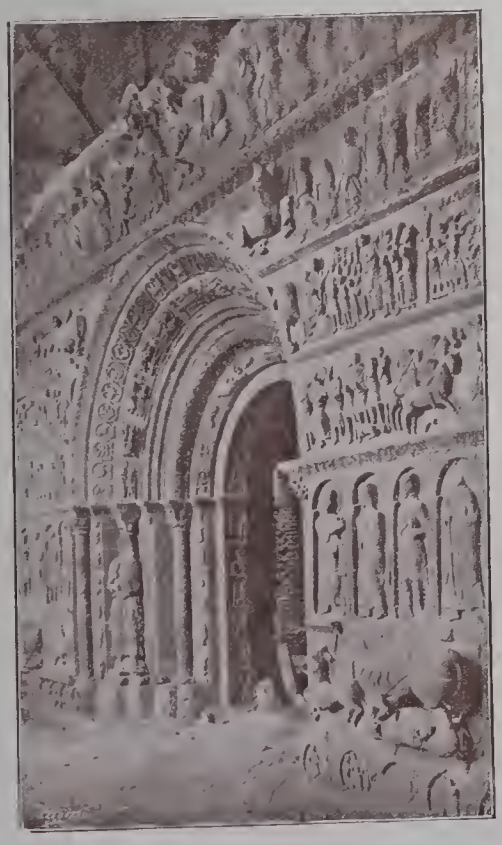

«PORTADA DEL MONASTIR DE RIPOLL»

Teatres

S'ANUNCIA la vinguda a Barcelona, de les eminencies teatrals que segueixen, contractades casi totes per l'empressari senyor Da Rosa. A principis de Novembre, en Le Bargy i Mlle. Bartet, *sociétaires* vritat, de la *Comédie française* i no de les companyies falses com els pobres passavolants anunciats moltes voltes, en detriment d'ells i de les empreses.

Vindrá després en Coquelín *Ainé*, que donará algunes representacions i finalment M. Antoine i la seva companyia actual, en la que figura l'actriu Laparcerie. Aquest, donarán unes deu representacions per Abril.

Se diu també, que vindrán en Zacconi, no se sab a quin teatre i potser mes tard la Réjane abans d'embarcarse altra volta cap a América.

De'l que no's parla i pot ser ningú hi pensa, es de la miseria de teatres en que's quedará Barcelona si's tira a terra'l Principal i amenassades com están les semibarraques que al ensanxe fan de colisseus destinats a acullir-ho tot, desde'ls concerts mes refinats, als melodramas mes atrotinats.

En cambi, tenim dos torins i dos frontons, qu'están donant les últimes *boleas*.

IV ANY PÈL & PLOMA IV ANY

OBLIGATS per el favor constant del públic, a publicar el **Pèl & Ploma**, am serietat i regularitat, aprofitém gustosos l'ocasió de prepararnos, oferta per un cúmul de circunstancies, baix la forma d'un considerable retrás irremediable. — Am la proximitat del any nou, emplearém les senmanes que'ns en separen en organisar els molts materials que tenim reunits, i anar fent sortir la nostra publicació am tota la regularitat possible per anys naturals, o sigui de Janer a Decembre. D'aquí al Janer de 1903, donarém senyals de vida amb un calendari de paret dibuixat per en *Ramón Casas*, quina primera fulla contindrá les condicions administratives de **Pèl & Ploma**, que continuarém publicant en la forma actual, esceptuant les cobertes que serán d'un magnífic paper inglés, i els fac-símils dels que'n *regalarém* un a cada número, o siguin *dotze fac-símils* al any. — Al mateix temps, pera donar mes amenitat a les il-lustracions sense disminuirne'l valor artístic, dexarém les monografies qu'eran la nostra regla durant l'any qu'acabém amb el present número, am tot i continuar la reproducció d'obres noves i la lloansa d'artistes coneguts, tan nacionals com estrangers. Els preus, continuarán sent els mateixos, o siguin:

10 pessetes a Barcelona.

12 pessetes en tot el demés d'Espanya, (Gibraltar i Portugal compresos).

12 francs en tota l'unió postal universal.

Els tomos publicats, costarán desde primer de Janer 1903:

15 pessetes, enquadernats i enviats per el correu, per tot Espanya i 15 francs, per tota l'unió postal universal.

El pago de la suscripció, deu ser per adelantat.

Obrador Gráfic. Thomas. Barcelona